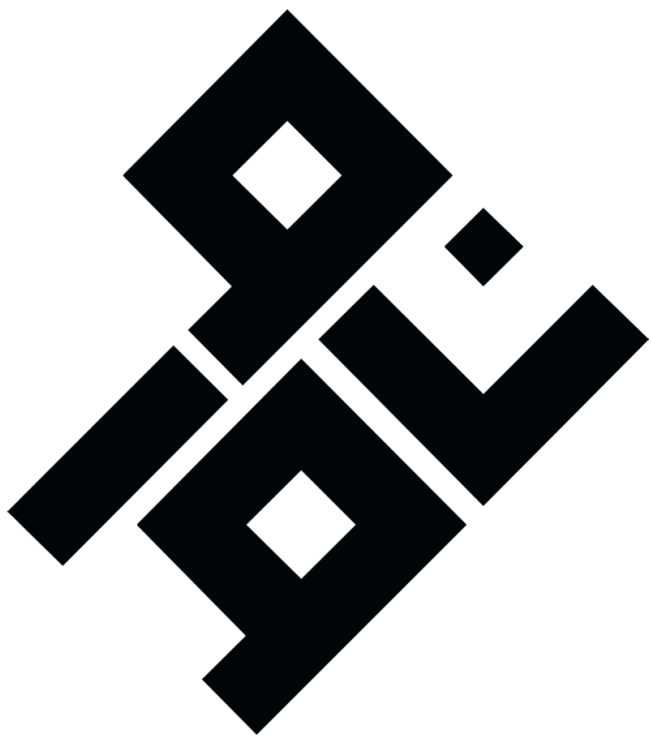

د گهل مرؤقین خودی

ته حسین ئیبراهیم دۆسکی

تہفسیری نوور

د گەل مروّقین خودی

تە حسین ئیبراھیم دۆسکی

چاپا سییی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٦٢﴾ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ ﴿٦٣﴾ لَهُمُ الْبُشْرَىٰ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ لَا تَبْدِيلَ لِكَلِمَاتِ اللَّهِ ذَٰلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿٦٤﴾﴾

يونس: ٦٢-٦٤

عن أنس بن مالك رضي الله عنه قال قال رسول الله ﷺ: ﴿إِنَّ لِلَّهِ أَهْلِينَ مِنَ النَّاسِ﴾ قالوا: من هم يا رسول الله؟ قال: ﴿أَهْلُ الْقُرْآنِ، هُمْ أَهْلُ اللَّهِ وَخَاصَّتُهُ﴾.

رواه الحاكم وأحمد والنسائي وابن ماجه

ديارى

بۆ:

مرۆڧىن خودى.. بۆ بىرھاتن.

ويۆ:

مرۆڧىن دىيائى.. بۆ مفاوەرگرتن.

پیشگوئن

إن الحمد لله، نحمده ونستعينه ونستغفره، ونعوذ بالله من شرور أنفسنا، وسيئات أعمالنا، من يهده الله فلا مضل له، ومن يضلل فلا هادي له، وأشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له، وأشهد أن محمدا عبده ورسوله.

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ﴾ (آل عمران: ١٠٢).

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا﴾ (النساء: ١).

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا﴾ (٧) ﴿يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا﴾ (٧) (الأحزاب: ٧٠-٧١).

أما بعد: فإن أصدق الحديث كتاب الله، وأحسن الهدي هدي محمد صلى الله عليه وسلم، وشر الأمور محدثاتها، وكل محدثة بدعة، وكل بدعة ضلالة، وكل ضلالة في النار.

د ناٺ مروڙڻان دا هندهڪ ڪهس هه نه پيڻهه مبهري -سلاٺ لي بن- ناٺي وان پي ڪريهه (مروڙڻين خودي)؛ چونڪي ٿهه ٻو خودي دڙين ٻو خودي دمرن.. ٿهه ٺهه مروڙڻين ڙيگوتن وهڪي مه مروڙڻن، ب وي تشتي ڪهيفخوش دين پي مروڙڻين دي پي ڪهيفخوش دين، و ب وي تشتي دئيشن پي مروڙڻين دي پي دئيشن، بهلي تشتي وان ڙ هه مي مروڙڻين دي جودا دڪهت ٿهه وهه ٿهه دڙين نه ٻو ڙيانن؛ چونڪي ڙيانن پيٽقي ب وان ههيه، وگاڏا ٿهه دمرن ڙي عهد وعه سمان، گياندار وشينڪاتي، ٻو دگري وڙي خهريب دين!

توخمه کي غهريبن، د ناڅ مرؤڅان دا گهلهک دکيمن، بهلي چو گاڅ وچو دهم ژ وان څالا نابن، پترين جاران نهو د ناڅ خهلهکي دا دڅهشارتینه؛ چونکي ئارمانجا وان نهو نينه نهو ل پيشيبي بن.. دبهزره نه؛ چونکي نهو ل دويڅ دنيايي نابهزن ودهستين زهلامين دنيايي ماچي ناکهن.. بهلي يا غهريب نهو د گهل څي بهرزهييا خو ژي ههمي دهمان وهکي ستيرين عهسماني -نهوين گهلهک ژ مه دبلندتر- نهو گهش دکهن، و ل شهڅين رهش وتاري پښنگ وړپبار ل بهر پړناهيا وان ددهنه پري.. گهلهک جاران مرؤڅ ژ نهزانينا خو هزر دکهت کو ههيف وستير دزبندهنه وچو مفا تيدا نينه، بهلي دهمي عهوين رهش خو ددهنه ئيک وعهسمان دنازريت ودنيا دبته تېلچاڅ، هنگي نهو بهايي ههيف وستيران دزانت.

مرؤڅين خودي خودان دلهکي پاڅ وېژوين، دلهکي وهسا په قريڅا دنيايي ههمي نهشيټ خو هندی جهي دهقهکي ژي ژي رهش بکهت، يان خو بهقهه ژي بکهت.. مرؤڅين خودي خودان باوهرييهکا روهن وگهشن، پړناهيا قورئاني ل سهر ديمي وان ديار دکهت، بيي خو وهستاندن ناخفتنا وان يا چيکرييه، ووهسا خوښ ورحت د دلي خهلهکي دا دچت، دي بيڅي ئاڅهکا ساره ل بني بهرييهکا ئاريي، ول هاقينهکا شاريي، بو مرؤڅهکي تپهني دئيه پيشکيشکرن!

چيا.. نهگهر نهو ستوين بن يين عهر د پي دئيه راگرتن دا نههڅيټ، مرؤڅين خودي نهو ستوين يين مرؤڅ پي دئيه راگرتن دا نهو رتبهز نهبن.

ل دهمهکي خودي کهره د گهل من کر، نهز د گهل څي توخمي مرؤڅان ژيام.. خودي گهلهک يي ب پهحمه!! پوژ ووهسا يا چيکري نهگهر مرؤڅ نهشيټ بگههتي ژي يي ژي بي بار نابت، ههما ژ دوير څه تپهنا وي، گهرما وي، پړناهيا وي دگههتي.. من گوټ: نهز د گهل څي توخمي مرؤڅان ژيام، نهکو د ناڅ وان دا؛ چونکي نهو -نهوين ههڅيکرنا دنيايي جهي خو د دليين مه دا کري- يا ژ مه زبنديه نهو بشيبن بگههينه پړا مرؤڅين خودي..

و ل وی دهمی ئەز د گەل مروۆڤین خودی ژیايم، ومن چیرۆک وسەرھاتیيین وان د گەل خو ڤه گيپراين، ئەز ب خوشیيه کا گەلەکا مەزن حەسیام، تامەکا تایبەت من سەحەر، گەلەکا هەلووبستین وان، پەيڤین وان، ئەز هژاندم.. گەلەکا جاران من وه هزر دکر ئەز یی ژ دنیا یی دەرکەفتیم، ئەف کەسیتن ئەز نوکە د گەل دژیم نەشەکی جودانە ژ نەشە مە، بەلێ هەر جارەکا من بیرا خو ل هندی دیناڤه کو ئەڤه (مروۆڤین خودینە) عەجیبیا من ڤه دەرڤەڤی.. بەلێ، ئاخري مروۆڤین خودی دڤیت وهکی مە مروۆڤین دنیا یی نەبن. وپشتی ئەف قوبناغا شرین، یا کو وهکی هەر تشتەکی خوش زوی دبۆرت، ب دویماهی هاتی، پشتی ئەز ژ ڤی جیهانی ڤه گەپرایم، ئەو جیهانا مروۆڤی تیدا های ژ جهی ودهمی نامینت، من ڤیا ئەز یی دەست ڤالا نەبم.. من ڤیا خوشک وبرا یین خو ژ خودان باوهران بی بار نەکەم ژ وی خوشیا ئەز دهمەکی پی حەسیام، وان ژی تیدا پشکدار بکەم.. ڤیجا کەرم بکەن دا دهمەکی د گەل مروۆڤین خودی بژین؛ دا بزانی کانی ئەو کینه؟ وچاوا دئاخفن؟ وچاوا هزر دکن؟ وەرن دا پیکڤه گوھ بدەینه مروۆڤین خودی، دا سەحکەینی کانی چ بوو ئەو گەهان دینه وی پیکا بلند کو ب ناڤی مروۆڤایینیا خودی بیته ناسین؟

د ڤان بەرپەران دا مە ل بەره -ب ئانهییا خودی- ئەم چەندەکی خو نیزیکی کاروانی پیروزی ڤان توخمە مروۆڤان بکەین؛ دا دهمەکی د گەل وان دا بژین.. راسته هەندەکا جاران ئەم د ڤی گەشتا خو دا دی بەحسی جهی ودهمی کەین، بەلێ هزر نەکەن گۆتین مە دی ڤه گيپرانا دیروکی بت، مە نه ل بەره د ڤی کتیا خو دا دیروکا ڤان مروۆڤان یین مە هلبژارتین بۆ ههوه ڤه گيپرین؛ چونکی ئەو کارەکی مەزنتره ژ شیانین مە، ب تنی مە دڤیت خواندەڤانین قەدرگران ل مەزنییا ڤان مروۆڤان ئاگەدار بکەین، هەندەکا بەرپەران ژ دیروکا وان یا گەش هلبژیرین وبەرچاڤ بکەین؛ دا بیرا مە پی ل وان بیتەڤه، ودا بەلکی هەر ئیک ژ مە ل دویڤ شیانین خو چاڤ ل وان بکەت.

و ل دویمایهیا قی پیشگوئنتی یا د جهی خو دایه خواندهشان ل هندئ هشیار
 بکه م کوئف بابته د بنیات دا بهرنامهیه کی سیه خهله کی بوو، بو رادیویا دهوکی
 (دهنگی کوردستان) هاتبوو ئاماده کرن، و ل ره مه زانا سالا (۱۴۱۸) مشهختی
 بهرانبهر (۱۹۹۷) زایینی هاتبوو به لاقکرن، وئف بابته ژ هژماره کا نه یا کیم ژ
 کتیپین کهفن ونوی یی هاتییه وهرگرتن، وړهنگه هندهک جارن نیف وهرگیپران ژ
 بت ژ هندهک ژیدهران، بهلی چونکی بابته کی ئیزگه یی بوو د دهه مه نان دا ئیشارهت
 بو ژیدهران نه هاتییه دان، و ب راستی من هزرا هندئ ژ نه کربوو کو بابته رۆژه کی
 وهک کتیپ دی ئیته به لاقکرن، ئه گهر نه ل سه ری دا ژیدهران ده سنیشان که م..
 هیقییا من ئه وه خودی قی کارئ مه بو مه ب خیر بنقیست ومه ب بهر مه هده را
 پیغمبه ر وچاکین خو بیخت.

دهوک

سه ری ره بیعولئه وه لا سالا ۱۴۲۲ ک

۲۴ گولانا ۲۰۰۱ ز

سالوخته تین

مرؤقین خودی

خوانده قانین هیژا: بهری ئەم گەشە بەرپەرپین دیرۆکا ئیسلامی قەلەدەین، و د گەل مرؤقین خودی ب گەشتەکا درێژ رابیین، یا د جەیی خۆ دایە ئەم قی توخمی مرؤقان ب هەو بەدەینە ناسین، و هەندەک ژ مەزنتەین سالوخته تین وان بۆ هەو بەرچاڤ بکەین وەکی ژ گۆتەین وان ب خۆ دئینە وەرگرتن، ئەو گۆتەین هەر ئیک د جەیی خۆ دا دنیا یەکە دئینت؛ چونکی د گەل کورتیا خۆ دنیا یەکە رامانان د ناڤ خۆ دا هل دگرت..

ومن نه باوهره ئیک ژ مە هەبت نەزانت هندی ئەڤ ژبانە یە یا ئەم تیدا ژبانەکا بەروەختە، یا کورته، چەند درێژ بیت دی ب دویماهی ئیت، بەلێ کیم کەس ژ مە هەنە قی زانینی بۆ خۆ دکنە دەرسەکا وەسا کو هەردەم وجی بۆ خۆ ژئ وەرگرت.. مرؤقی ئیکی ژ مرؤقین خودی و سەرورەئ هەمی مرؤقان پیغەمبەرئ خوشتقی موخەممەد -سلاف لی بن- د گۆتەکا خۆ دا -یا کو ئیمامی بوخاری ژئ قەدگوهیژت- قی راستیی ب جوانترین رەنگ بۆ مە دنەخشینت دەمی کەرەم دکەت و دبێژت: ﴿كُنْ فِي الدُّنْيَا كَأَنَّكَ غَرِيبٌ أَوْ عَابِرُ سَبِيلٍ﴾ یەعنی: تو د دنیا یی دا یی وەسا بە هەر وەکی تو مرؤقەکی غەریب یان مرؤقەکی رێڤنگ.

باوهرییا خۆ ب دنیا یی نەئینە.. راستە هندی تو بێژی ئەو یا جوانە، یا خوشە، بەلێ پا ژ بیر نەکە ژئ کو یا هەڤال هیلە، یا خاپینۆکە، جارەکی هەرە ناڤ قەبران، بەرئ خۆ بدە وان هەمی کێلێ ب رەخ ئیک قە، باش هزرا خۆ تیدا بکە.. دنیا یی ئەو هەمی یین بن ئاخ کرین! قیجا چاوا مرؤڤ باوهرییا خۆ پی بینت؟ عەبدللاهی کورئ عەبباسی -ئەوئ حەدیسا بۆری بۆ مە قەگواستی- هەرگاف دکۆت: ((ئەگەر ل تە بوو سپیڤدە ل هیقییا ئیقاری نەبە، و ئەگەر ل تە بوو ئیقار ل

هیڅییا سپیډی نه به))، ئهړی چهند مروځ ته دیتینه د گهل ته، یا ل وان بوویه سپیډه ونه گه هشتینه ئیڅاری؟ یا ن ژی یا لی بوویه ئیڅار ونه گه هشتینه سپیډی؟ ئه گهر تو ئه څرو ژ وان نه بی، کی نابیتث سوباهی دی بییه ئیک ژ وان ودور دی گه هته ته ژی؟!

مروځین خودی ئه ون یین ځی راستییی باش دزانن، دنیا یی باش دناسن، لهو دنیا نه شپته وان.. بهری هر تشته کی ئه و دزانن هاتنا وان بو ځی دنیا یی ومانا وان د ځی ژیا نی دا گه شته که، ئه و ب ریڅنگی یین هاتینی، وپشتی دهمه کی دی ئینه زځړاندن..

ژین گه شته که، ژ کیڅه ده ست پی دکه ت؟ ودی بو کیڅه چت؟
مروځین خودی دهمی به رسځا ځی پسپاری ددهن دبیژن: ژ نک خودی.. وبو نک خودی!

﴿ هو الأول والاخر ﴾ خودییه یی ئیک کی وئوه یی دویماهی یی.. ژ نک خودی قویناغا وان ده ست پی دکه ت، وبو نک وی څه دگه رییت، څیجا چونکی هو به دځیت ئه و د ناڅه را ده ست پی کی و دویماهی یی ژی دا هر بو خودی بت، ژ بهر ځی چهن دی کاروانی ژییی وان کاروانه کی خوداییه، ئه و کیڅه بهر یی خو بدنه ژ خودی پیڅه تر که سی نابینن.

جاره کی کومه کا مروځین دنیا یی، ئه وین تام نه کریه شرییا باوه ریی ب مروځه کی خودی وهراتن، ژ کیم فامیا خو وان هرزکر دی شین ده لیڅه یه کی خودی ژ بیرا وی بهن، رابوون ده ست وپی لی گرتدان، ل سهر ځی ته نشتی وهرگیرا سهر ته نشتا دی، شیرین خو باش هوسین، گه فین مرنی لی کرن.. وی چ گوت؟
گوهی خو بدنه گوتنا وی.. وی گوت:

ولست أبالي حين أُقتل مسلماً على أي جنبٍ كان في الله مصرعي

یہ معنی: مادہم دلّی من باوہری تیدا ھہیہ بہری من ھەر دئی ل خودی بت، وھندی بہری من ل خودی بت ئەز د خەما ھندی نابم ھوین ل سەر کیژ تەنشتی من بکوژن یان بہری من بدەنە کیژ لایی، چونکی کەفتنا من -ل سەر کیژ تەنشتی بت- ھەر دئی بۆ خودی بت.

بەلێ.. ب ڕێفنگی ئەو یێن ھاتین، مێقان.. وما کەنگی قەمان بۆ مێقانی ھەبە؟

(حەسەنێ بەصری) ئێک ژ مەرۆقێن خودی بوو، د کۆشا کابانییەکا پیغەمبەری دا -سلاڤ لئ بن- ھاتبوو ب خودانکرن، پۆژەکی وی گۆتە ھندەک ھەقالین خۆ: ((ب خودی من حەفتی زەلام ژ خەلکی بەدری دیتبوون ئەگەر ھەوہ ئەو دیتبان ھوین دا بێژن: ئەقە ددین! من دیت ئەو توخمەکی مەرۆقان بوون دنیا ل نک ئێک ژ وان ژ وی ئاخێ بێ خێتر بوو یا وی پێ خۆ ددانا سەر...))! ئەو دنیا یا خەلک خۆ سەرا ددەنە کوشتن، ل نک مەرۆقێن خودی ژ وی ئاخێ بێ بہاترە یا ئێک ژ وان پێ لئ ددانت، و ئەگەر ژ بہر ھندی نہیا کو وان د قی دنیا یی دا سەری خۆ بۆ خودی دچەماند ئەو دا ژ دنیا یی ھەمی یی رەقن، ئەگەر جەھەکی رەقی ھەبا!

مەرۆقێن خودی د دنیا یی دا دژین، بەلێ ئەو ژیا نا خۆ د دنیا یی دا حسیب دکەن گەشتەکا شرین بہر ب کنارێ خودی قە، ژ نک خودی ئەو دەست پێ دکەن وبۆ نک وی دزقن، و حەتا پشت راست ببن کو ئەو د قی دنیا یی دا دئی ب سلامەت بن، ئەو زبەرەقانی یی ل نەفسا خۆ دکەن، دا ئەو وان دسەردا نەبەت، (سەلەمی کوړی دیناری) دیبژت: ((ترسا من ئەو نینە دوعا یی من نەئینە قەبویلکرن، ترسا من ئەوہ وە ل من بیت ئەز دوعا یان نەکەم)).

بەلێ.. خودایی مە باشترین خودایە، یی وەسایە چی گاڤا ئەم بووینە یێن وی ئەو دئی یی مە بت، وچی گاڤا مە ب دورستی و ژ دل ھەوارین خۆ گەھاندنی ئەو دئی د ھەوارا مە ئیت، وەکی ئەو ب خۆ دیبژت: ﴿وَقَالَ رَبُّكُمُ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ

لَكُمَّ (غافر: ٦٠) لهو (شه‌قیقئ کورئ سه‌له‌مه‌ی) دگوت: ((خودایی مه چیتترین خودایه، ئەگەر ئەم گوهدارییا وی بکه‌ین ئەو نه‌گوهدارییا مه‌ ناکه‌ت))!

مرۆڤئین خودئ هیثیییه‌کا هندا مه‌زن ب خودایی خۆ هه‌یه‌ کو ئەو وان به‌رناده‌ت ووان ناهیلته‌ ب تنئ، هندی ئەو پشتا خۆ نه‌ده‌نه‌ وی، له‌و ترسا وان ئەوه‌ نه‌فسا وان هند بی سه‌ر و به‌ر ببت کو بو شه‌یتانی بته‌ پیره‌هه‌کا شه‌نبۆز و به‌رئ وان بده‌ته‌ که‌ندالئ تیچوونئ، (ئییراهیمئ نه‌خه‌عی) گه‌له‌ک جارن ده‌مئ دوعا بو خۆ دکرن دگوت: ((ئهی خودا! نه‌فسا من ره‌حمئ ب من نابه‌ت تو ره‌حمئ ب من ببه‌، ئەهی خودا! تو نه‌فسا من بو من چیکه‌)).

ئەگەر نه‌فسا مرۆڤئ چیبوو، پشتییئ گونه‌هان ل سه‌ر پشتا مرۆڤئ نامینت، مرۆڤ دئ ب بارسفکییئ هه‌سیئت، له‌و ده‌مئ قه‌ستا خودئ دکه‌ت دئ یئ سڤک بت، چو گونه‌ه نابن وی قه‌کیشن، وخودئ ب خۆ -ب هه‌می مه‌زنییا خۆ قه‌- دبیرت: ((هه‌چیئ به‌ۆسته‌کئ ب نک من قه‌ بیئت، ئەز دئ گه‌زه‌کئ ب نک وی قه‌ چم)). جاره‌کئ پشتی هنده‌ک مرۆڤئین خودئ یئین هه‌ژار وده‌ست قالا ژ قریژا دنیایی خۆ فرۆتییه‌ خودئ، وه‌اتینه‌ د ناف ریزا مرۆڤئین خودئ دا، هنده‌ک ژ ماقویل و مال مه‌زنیئ خودئ نه‌ناس هاتنه‌ نک پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- وگوتئ: تو دزانی ئەم وفلان نه‌ ل ریزه‌کیینه‌، وان ژ نک خۆ بکه‌ ده‌ر دا ئەم بشیین بیینه‌ دیوانا ته‌، خودایی وی..

خودایی وان ئیکسه‌ر فه‌رمان دا: ﴿وَلَا تَطْرُدِ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ مَا عَلَيْكَ مِنْ حِسَابِهِمْ مِنْ شَيْءٍ وَمَا مِنْ حِسَابِكَ عَلَيْهِمْ مِنْ شَيْءٍ فَتَطْرُدَهُمْ فَتَكُونَ مِنَ الظَّالِمِينَ ۝٥٢﴾ (الأنعام: ٥٢) هه‌ر وه‌سا گوت: ﴿وَأَصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ وَلَا تَعْدُ عَيْنَاكَ عَنْهُمْ تُرِيدَ زِينَةَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَلَا تُطِعْ مَنْ أَغْفَلْنَا قَلْبَهُ عَن ذِكْرِنَا وَاتَّبَعَ هَوَاهُ وَكَانَ أَمْرُهُ فُرْطًا ۝٥٣﴾ (الکهمف: ٢٨)

چه‌ند گوتنه‌کا مه‌زنه‌: (یریدون وجهه‌) ئەوان خودئ یئ هلبژرتی، کناری خودئ یئ قیای، ویی خودئ هلبژیرت خودئ ژئ دئ وی هلبژیرت، ویی خودئ وی

هلبژږت دى بته ئيك ژ مروځين خودى، و ته -ئوى موحه ممه-د- ماف نينه مروځين
من ژ ديوانا خو بکيه دهر، ئهوان ئهزى هلبژارتيم ومن ئه ويښ هلبژارتين!

مروځين خودى دئينه قى دنيايى وهندى خودى بو وان قياى ئه و لى دميين
پاشى ژى بار دکهن، بهلى تشتى بهرچاڅ ل نک وان ئه وه: دنيا ب ههمى خوشييتن
خو څه نه شيت دهليفه يه کا ب تنى ژى وان ژ بيرڅه کهت، يان ئيکا هند ژى چى
بکهت کو ئه و ئيکى دى د گهل خودى بيين، بهرى وان ههر يى ل کنارى خودى
وهنگى هه دارا وان دئيت گاڅا ئه و ب تنى د گهل خودايى خو دميين، ل وى ده مى
ئهو ب خوشييه کا و هسا ده سويتن دنيايى هه ميين ژ بير دکهن، ژ قى ژيانى
دهر دکه څن، بلند دبن، بهر ب (مهله کو تا) خودى څه دچن.

ئهو ژى وهكى مه د قى دنيايى دا دده نه رى، بهلى ئه و وهكى مه ناچنه رى،
خوشييتن ريکى بهرى وان ژ نارمانجى وهرناگيرت، ودلى وان ژى سار ناکهت،
وجهى ل قيانا وان يا ئيکانه تهنگ ناکت.. راسته ريکه کا دوير وان يا ل بهر هه ي،
ريکه کا تژى نه خوشى وئاسته ننگه، بهلى مروځينيا وان بو خودى قى گرانبيى ل بهر
وان سڅک دکهت، هندى ئه و بير خول دويماهيى دئينن بهراهى وان دسه ردا
نا بهت، ئيك ژ څان مروځين خودى يين ب دورستى دنيا ناسى ديږت: ((من ئينا
بهرچاڅين خو ههر وهكى ئه ز يى ل جهه نه مى، څوارن وڅه څوارنا وى، زنجير ودوکيلا
وى، بپهن يا ل من تهنگ کرى، من د گوته خو: ئه رى ته چ دڅيت؟ نه فسا من
دگوټ: خوزى ئه ز زڅرېبامه دنيايى دا من باشى کربان بهلکى ئه ز نه هاتبامه قى
جهى.. پاشى من ئينا بهرچاڅين خو ههر وهكى ئه زى ل بهه شتى، د ناف خوشييتن
وى دا، ومن دگوته خو: ئه رى ته چ دڅيت؟ نه فسا من دگوټ: خوزى ئه ز زڅرېبامه
دنيايى دا من هيشتا باشى کربان بهلکى جهى من ئه څرو هيشتا يى خوشتر با..
څيځا ئه ز ديږمه نه فسا خو: ئه څه تو يا د دنيايى دا، څيځا کارى بو خو بکه)).

ب قى رهنكى مروځين خودى د دنيايى دگه هن، دنيا جهى کارييه، زه قيا
چاندنييه، وتو چو لى بچينى دى وى ل ئاخره تى هه لينى، وئه گهر تو ئه و بى يى ته

کارهکى خراب تیدا کرى دى پەشیمان بى کو ته باشى نه کرىن، وئەگەر ته باشى ژى کرىن دى پەشیمان بى کو ته هیشتا باشى نه کرىن! څیجا له زى بکه، دنیا خو ل ته ناگرت وههچى پوژا ل ته ئاقابوو نائیتهقه.. ومهته لا دنیاى مهته لا ئیک ژ ههوهیه دهمنی تبلا خو دکهته د دهربایى دا، بلا سهح بکهتنى کانى دى شیت چ پیقه ئینت؟

ب څى پهنگى پیغه مبهه - سلاف لى بن- مهته لى ب دنیاى دئینت!
ژ بهر څى چهندي مروځین خودى ب دنیاى نائیته خاپاندن، و (غوروور) بو وان چى نابت، باشیا وان بهر و وان نادهته هندى ئه و هزر بکهن حهقى خودى ل سهه وان نه مایه، وبهحهشتا وان یا مسوگهه، ههردهم ژ خو ب ترسن، زهلامى ئیکى د ئوممهتنى دا - پشته پیغه مبهه سلاف لى بن- ئه بوو به کرى راستگو دبیرت: ((ئەگەر پییه کى من بچته د بهحهشتى دا وى دى هیشتا مابته ژ دهرقه ئه ز ژ (مهکرا) خودى پشت راست نابم))، وعومه زى وهکى وى دبیرت: ((ئەگەر پوژا قیامهتنى بیژن: گهلى مروځان هوین هه مى هه رنه بهحهشتى مروځهک تنى نه بت بلا بچته ئاگرى، ئه ز دى ترسم ئه و مروځ ئه ز بم)).. هنده مروځین خودى ژ غوروور ددویرن، شهف وروژین خو ئه و ب عیبادهتنى قه دبۆرین، وگاڤا ژى هاته خواستن کو باشیپین خو ههلسهنگینن دى بته ههوار ههوارا وان، (مالکى کوپى دینارى) دبیرت: ((گاڤا بهحس مروځین باش دئیته کرن، ئوف بو من!!)).

ئیک ژ مه گاڤا بهحس باشان ل نک دئیته کرن عیجز دبت بوچى ناڅى وى بهرى یى هه مییان نه هاته گوتن، پوژهکى مروځهک هاته نک (عهلائى کوپى زیادی) وگوتى: شقیدی من ددیت ئه ز وتول بهحهشتى بووین، وى گوتى: ((ما شهیتانى ژبلى من وته کهسى دى نه دیت بو خو یارییان پى بکهت؟))، و (یوونسى کوپى عوبهیدی) دبیرت: ((هندهک جارن ئه ز سهه باشیان دهژمیرم، ئیکا ب تنى ژى ژ وان ل نک من نینه)). و (سولهیمانى ته میمى)، ئه وى پتریا دهمنى خو ب کرنا عیبادهتنى قه دبۆراند، پوژهکى هندهک هه قالین وى گوتى: خوزیپن ته، خودى بهر و

ته یی دایه چاکییی، وی گۆت: ((وه نه بیژن، هندی ئەزم ئەز نزانم رۆژا قیامه تی خودی دئی چ ئینته سه ری من ما هه وه گۆتنا خودی نه خواندییه ده می دبیرت: ﴿وَبَدَا لَهُمْ مِنَ اللَّهِ مَا لَمْ يَكُونُوا يَحْتَسِبُونَ﴾ ۱۷)).

تیگه هشتنه کا گه له کا هویر و کویره ژ لایی مروڤین خودی شه بو ڤی راستیی، هزر نه کهن هه ما ئەفه (ته واضوعه که) ژ لایی وان شه، نه.. ئەفه راستیی که هه می کهس باش نابین، ئەف باشییین ئەو دکهن وخه لک دبینن قه نجییه که خودی د گه ل وان کری، ئەفه ئیک، ویا دووی: ئەف باشییین ئەو دکهن وخه لک دبینن ب کیشان و پیشان وان ویا خه لکی یا بهرچاڤ باشینه، کی دبیرت خودی دئی ژ وان قه بویل کهت وحسیب کهت باشی؟!

یا سییی: ما پیغه مبه ری ب خو -سلاف لی بن- نه گۆتییه: ((کهس ب عه مه لی خو ناچته به حه شتی))؟ وده می هنده کان گۆتییی: خو تو ژی ئەی پیغه مبه ری خودی؟ وی گۆت: ((خو ئەز ژی ئەگه ر خودی ره حمی ب من نه بهت)).

ڤیجا چاوا ئەو ب عه مه لی خو خو پشت راست بکهن؟

یا چاری: ئەو ژ خو پشت راست نابن کو نه فسا وان به ری وان ناده ته گونه هی، یان دلی وان خرابییی ل بهر وان شرین ناکهت، و بهر بخودانا وان بو گونه هی یا وه سایه ئەو هزر دکهن چی گاڤا گونه هه ک ل نک خودانی په یدابوو دئی بته ئەگه را قه مراندنا رۆناهییی د دلی دا، ودل ئەگه ر ژ رۆناهییا باوه رییی ڤالا بوو سه روچاڤ ژی دئی تاری بن، پیغه مبه ر -سلاف لی بن- دبیرت: ((هشیاری گونه هین بچویک به، هندی گونه هین بچویکن ل سه ر خودانی کۆم دهن وئهو چو هزری بو ناکهت حه تا ئەو وی دبه نه هیلاکئی)).

ژ لایه کی دی شه: ده می گونه هه ریکا خو بو دله کی دبینت وجهی خو تیدا دکهت، هیدی هیدی جهی خو فرهه دکهت حه تا دلی هه مییی دهسته سه ر دکهت، و ژ رۆناهییا ئیمانی ڤالا دکهت، ودا ئەف دله پتر خودانی ژ بیرقه بکهت دئی به ری وی ده ته هژمارتنا خه له تییین خه لکی، (ئیه راهیمی نه خه عی) دبیرت: ((یا ژ من قه

ئەو كەسى ل دويڧ عەيىپىن خەلكى دگەريپىت وى خو يى ژبىركى لىهوا...) مەعنا ئەگەر ئەو خو ب عەيىپىن خو ڧە موژىل بكەت، ولى بگەريپىت وان عەيىپان ل نك خو نەهيت، ئەو ناگەت ل عەيىپىن خەلكى بگەريپىت.. تىشتەكى غەريپە عەيىپەك ل نك مروڧى ھەبت رابت چاڧىن خو ژى بنقىنت، وعەيىپىن خەلكى بكەتە ھەلامەت!

زانايى تابعى (رەبيعى كورپى خەيشەمى) دىيژت: ((ئەز ژ خو رازى نابم ھەتا من چو خەلەتى نەمىن.. ومن نەڧىت ئەز ژ وان كەسان بم يىن ژ بەر گونەھىن خەلكى ژ خودى دترسن بەلى گونەھىن خو ژبىر دكەن وسەرا وان ژ عەزابا خودى ناترسن)).

ئەو كىنە يىن ھند ژ خو دراى كو ژ ئەنجامى گونەھىن خو دىشت راست بن، وھەردەم بەحسى گونەھىن خەلكى ل سەر ئەزمانى وان؟

بى گومان ئەو ئەون يىن كو ھندەك باشى كرىن، ڧىجا غوروور بو چىپووى وھزركى ھندە ئەو ژ عەزابا خودى خلاس..

ژ بەر ڧى چەندى ئىك ژ سالۆخەتپن مروڧىن خودىپە نە دنيا وان دىپىنت، نە كرىارىن وان يىن باش غوروور بو وان چى دكەت، وخەلەتى وگونەھىن خەلكى بەرى وان ژ خەلەتى وگونەھىن وان ب خو وھرناگىرت.. و ل دۆر ڧى خالا دوىماھىيى ئىمام (جەغفەر ئەلصادق) دىيژت: ((ھەچىيى پەردى ئىكى بەلىڧرت، د مالا وى دا نامويسا وى دى ئىتە ھلىڧرىن، وھەچىيى شىرى زۆردارىيى رويس بكەت ئەو ب خو دى پى ئىتە كوشتن))، وئىمام (ئبن قەيىم) دىيژت: ((كىمكرنا تە بو براىەكى تە سەرا خەلەتپىيەكا وى مەزنتەرە ژ گونەھا وى ب خو؛ چونكى دىت خوڧىكاندنا وى بو خودى سەرا وى خەلەتپىيى پتر مفا تپدا ھەبت ژ خۆمەزنكرنا تە كو ئەو خەلەتى ل نك تە نىنە، وئەگەر تو بنقى يى گونەھكار وھشيار بى يى پەشىمان ل نك خودى ژ ھندى چىترە تو شەڧا خو ب عىبادەتى ڧە بپۆرىنى وسپىدى يى ب خو (موعجب) بى..)).

ئەقە.. و دقیت ئەیتە ھزرکرن کو مروۆقین خودی ب ھێجەتا ھندی کو دقیت مروۆق ل عەیبین خەلکی نەگەریت چاقین خو ژ خەلەتییی دقینن وبەلاقبونا گونەھێ د ناڤ خەلکی دا دلێ وان نائیشینت، نە! پسار ژ ئیمام (ئەحمەدی) ھاتەکرن: ئەو مروۆق عیبادەتی بکەت چیتەر، یان بەحسێ بیدەچییان وخەلەتییین وان بو خەلکی بکەت؟ ئیمامی گۆت: ((دەمێ تو عیبادەتی دکە ی مفا دگەھتە تە ب تنی، بەلێ دەمێ تو بەحسێ خەلەتییین بیدەچییان دکە ی مفا دگەھتە ھەمێ موسلمانان)).

ل نک مروۆقین خودی چو تەقوا د ھندی پا نینە تو بێ ئەمریا خودی وپیغەمبەری -سلاڤ لێ بن- ل نک کەسەکی یان کۆمەکێ بیینی وپیژی: ما من شۆلەزێیە گونەھین من تیرا من ھەنە!

ترسا ژ گونەھێ جەھەکی مەزن د دلێن مروۆقین خودی دا ھەییە، وھندی ھند ئەو ژ گونەھێ دترسن گەلەک جارن ئەو خو ژ تشتی ھەلال زی ددەنە پاش نەکو سەری بکیشتە گونەھێ.. (ئیسماعیل کوڕی عولەییە) سەیدای ئیمام (ئەحمەدی) ئەو بیست سال بوو ژ ترسین خودی دا نەکریبە کەنی، و (ئبراھیمی ھەری) شاگردی ئیمام (ئەحمەدی) ئەو بیست سال بوو چاقەکی وی تارێ بووبوو کەسێ نەدزانی، ترسیا ئەگەر بیژت: چاقی من یی تارێ بووی، خودی بیژتی: تو ب ئەمری من یی پازی نەبووی.

ھندە ئەو ژ گونەھێ دترسان، وگاڤا خودی وەسا بو ئیک ژ وان نفیسیبا کو گونەھەکی بکەت، ھەر زوی ئەو دا ریکا پەشیمانیی و توبی گرت، وھندی ئەو یی ساخ با دلێ وی ژ بەر وی گونەھێ دا ئیتە گفاشتن، و ب شەف وروژ چاقین وی دا روۆندکان بارینن، (سەھلی کوڕی عەبدللاھی) دیژت: ((تۆبە ئەو تو چو جارن گونەھا خو ژ بیر نەکە)) ب دیتنا مروۆقین خودی ھەر جارەکا کەیفای ئیکی ب گونەھا وی بیژت، یان ئەو گونەھا خو ژ بیر بکەت و ژ بەر وی یی ب ترس نەبت، ھنگی ئەوی ب دورستی تۆبە نەکریبە..

تۆبه -ب دیتنا مروّقیڻ خودی- ئەو دەرمانە یی دلی ژ قیژا گونەهیی دشت، شیشەیهکا زەلال ئەگەر تە خەم ژئ نەخوار پۆژ بۆ پۆژئ دئ قیژئ بت حەتا د قیژئ را دمینت وپەش وتاری دبت، قیژا گاڤا تە قیا وی زەلال بکەیهقە دئ رابی دەرمانەکی لی پەشینی وپاتەکی تی دەی دا بتهییست، مەتەلا دلی وگونەهیی وتۆبی مەتەلا قی شیشی یه! ژ بەر قی چەندئ تۆبه ل نک وان نە تشتەکی کیمە، وبەسی تۆبەکەرانی خودی ب خۆ د قورئانی دا ئاشکەرا دکەت کو ئەو حەز ژ وان دکەت: ﴿إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَّيِّنَ﴾، (ئیبراهمی نەخەعی) گەلەک جارن دگۆتە هەڤالین خۆ: ((ل نک تۆبەکەران پوین، چونکی ئەو ژ هەمی مروّقان د دل نازکترن، وپەحما خودی نیزیکتی وان)).

ئەو مروّقی ب کەیف قەستا گونەهیی بکەت، وپشتی کرنا گونەهیی پەشیمان نەبت وھزرا تۆبەکرئ نەکەت، وپۆندکین لیقەبوونی نەبارینت، ئەو مروّق -ب دیتنا مروّقیڻ خودی- نەزانترین مروّقە (بەکرئ موزەنی) دبیزت: ((ئەوی ب کەنی قە قەستا گونەهیی دکەت ئەو ب گری قە دئ چتە جەننەمی))، و (باللی کورئ سەعیدی) دبیزت: ((هەوە خودایەکی هەی، لەزی ل عەزابدانا هەوە ناکەت، کەفتنا هەوە قەدگرت، وتۆبا هەوە قەبوول دکەت، هەچیئ ل وی بزقپت ئەو خیرئ ددەتی، وھەچیئ ل وی پشت ری بکەفت ئەو پەحمی پی دبەت)).

ومروّقیڻ خودی نە ب تنی ژ کریارین خۆ یین خراب دترسن، نە! ئەو پتر ژ باشییین خۆ دترسن، دترسن خودی وان بەیلتە ب هیقییا باشییین وان قە، وئەو باش دزان کو باشییین وان هەمی نائیئە بەرانبەر ئیک قەنجییا خودی دگەل وان کری.. بەری وان هەر دەم یی ل هندی خودی ب پەحما خۆ د گەل وان بکەت ووان بۆ خۆ چئ بکەت، (مالکی کورئ دیناری) د دوعایا خۆ دا دگۆت: ((ئەوی خودا تە چاک یین چاک کرین، تو مە چاک بکە)).

و ل نک مروّقیڻ خودی کرنا عیبادهتی ژئ تام وپامانەکا تایبەت هەیه..

- عبادت هەر چەندە بلندكرنه كه بۆ خودانى بهر ب مهلهكۆتا خودى ڤه، ئەو نيشانهكه ژى ل سەر وهفاداريا مرؤفى بۆ خودايى وى، وئەو كهسى د گهل خودايى خۆ يى ب وهفا نەبت ل هيقيى نەبه ئەو د گهل كهسهكى دى يى ب وهفا بت.

- عبادت هەر چەندە واجبهكه ل سەر خودانى، بهلى ئەو دېته نيشانا شوكر وى بۆ خودايى وى، وئەوى شوكر خودايى خۆ نهكهت ل سەر قهنجيىتن وى ل هيقيى نەبه شوكر كهسهكى دى ل سەر قهنجيىتن وى بكهت.

- عبادت هەر چەندە ئەو پىكه يا خودانى دگههينته خودى، ئەو كارە ژى يى وى پاقر وېژوبن دكهت ووى د چاڤين خودى دا بلند دكهت، وئەو كهسى د چاڤين خودى دا يى نزم بت، ل هيقيى نەبه ب هيقيى كهسهكى دى ڤه ئەو بلند بت.

وسهري هەر عبادتهكى -د فەرهنكا مرؤڤين خودى دا- (ئنيه تا دورسته) ئەوا ژ دلەكى پاقر وساخلم دەر دكهت، وئيه تا دلى هەر جارهكا پاقر بوو و كارى لهشى ژى دى دورست بت، (ئيراهيمى نهخەى) دگۆت: ((ههچيى ژناڤداييا خۆ چاك بكهت، خودى ژسهرفهيبيا وى دى چاك كهت))، ژ بهر هندى پويته پيكرنا مرؤڤين خودى ب ئيه تا دورست پتر بوويه ژ پويته پيكرنا وان ب كارى دورست ب خۆ ژى.. ئنيهت د فيرگهها وان دا هۆنهركى مهزنه، لهو بهرى هەر تشتهكى وان خۆ فيرى ئيه تا دورست ذكر ووان ئيه تا دورست نيشا شاگردهيىتن خۆ ددا، (سالمى كورپى عهبدللاهى) دگۆت: ((بزانە هندی هاريكاريى خوديه بۆ عهبدى ل دويش ئيه تا عهبديه، ههچيى ئيه تا وى يا موكم بت هاريكاريى خودى ژى بۆ وى دى يا تمام بت)).

و ژ بهر پويته پيكرنا وان ب ئيه تا دورست وان هاى ژ (پيشكيشيا د دنيايى دا) و (مه نصبتن بلند) نينه، يى وان ببينت چو هزرى ژى ناكهت وچو هزرى بۆ ناكهت؛ چونكى ئەو ژ ههمى پلپلكين دنيايى يىن درهوين دڤالانه، ب پهرتالى بى خيى دنيايى ئەو نه وهرمينه، لهو كورسيك وخوداين كورسيكان نهشين وان ب نك خۆ ڤه بكيشن يان چاقان لى تارى بكهن! (ئەبو ئدريسى خولانى) دگۆت:

((دلەکنی پاقر د ناڤ جلکهکنی پیس دا چیتره ژ دلەکنی پیس د ناڤ جلکهکنی پاقر
دا)).

و د گهل څی خه ما وان یا مهزن ژ ئیه تا دورست خه ما وان ژ کارئ دورست
ژی یا کیم نه بوو، چو ئاستهنگان نه د شیا بهرئ وان ژ عیباده تی وەرگیرت، (بئ
خیره تی) و (شراتی) -بو نمونه- دو ئاستهنگین مهزنن یین کو مروقی ژ کرنا
عیباده تی سست دکهن، لهو (موحه ممد ئهلباقری) شیرت ل کورئ خو ذکر ودگوتئ:
(کورئ من! هشیاری بئ خیره تی وشراتی بئ به، ئەف هەر دووه کلیلا هه می
خرابییانه، ئەگەر تو بئ خیره تی بووی تو چو حهقان ب جه نائینی، وئەگەر تو شر
بووی تو سه برئ ل سهر حهقی بئ ناکه ی)).

(مهنصورئ کورئ موعته مری) هه قالئ شهقی بوو، وهستیانی ریکا خو ل نک
وی نه ددیت، گاڤا دنیا تاری دبوو ئەو دا رابت نفینن خو پیچت وشه ملکا خو
رائیخت ودهست ب عیباده تی کهت، هندی دلئ دهیکا وی دما پیقه رۆژهکن وئ
گوتئ: کورئ من، پیچهکن بو خو رازئ مانئ چاقین ته ژئ حهقی ل سهر ته هه ی،
وی گوت: ((دادئ! ژ من بگه ربئ رازانه کا درېژ د قهبری دا یا هه ی))! ورۆژا
(مهنصور) مری کورئ جیرانه کا وی پسار ژ دهیکا خو کر وگوت: ههر شهف من
ستوینه کا چکلاندی ل مالا (مهنصور) ددیت، ئیدی ئەز وئ ستوینئ نابینم، ئەو
چ لی هاتییه؟ دهیکا وی گوت: کورئ من ئەو ستوین نه بوو، ئەو (مهنصور) بوو
ب شهقی رادبوو نفیژ دکر!!

(حهسانی کورئ ئەبوو سنانی) کهفته بهر مرنئ، هه قالین وی چوون سه را
بدن، ئیک ژ وان گوتئ: نوکه مرادا دلئ ته چیه؟ وی گوت: ((خوزی شهقه کا درېژ
ژ شهقین زقستانی ب سهر من دا هاتبا وئەز رابام من عیباده تی خودئ تیدا
کریا...)) هنده ئەو ب تاما خوشیا کرنا عیباده تی دحهسیان، (ثابتئ بهنانی)
پینجی سالان نفیژن شهقی ژئ نه چووبوون، ب شهقی نفیژ دکر وگاڤا دبوو سپیده

دهستين خو بلند دكرن ودگوت: ((يا رهبي! نهگهر ته قهنجی د گهل بهنييهكی خو
كريت كوئو د قهبری دا نقيژي بكهت، نهو ئيك بلا نهز بم))!

(رهبيعي كورې خهيشه می) ئيشهك هاتبووي نه دشيا ب پيشه بچت، دو
زلامان ملين وي دگرتن هتا دگهانده مزگهفتي بو نقيژا ب جماعت، ودگوت:
(نهز دزانم بو من دورسته نه ئيمه مزگهفتي، بهلي گاغا من گوهل (حي علي
الفلاح) دبت نهز نه شيم خو بگرم، چاوا ئيك بيژته مروقي: ودره ئيفلهحي، ومروځ
نهچت؟ نهگهر خوئو ل سهر چاله پكان چوويه دقيت بچت)).

و د گهل قی هه می عياده تي وان ژي شهرما وان ژ خودي خهو ژ چاقان
دره قاند، ئيك ژ وان ب شوقي دما هسيار وهزرا خو د هندی دا دكر: نهري چاوا نهز
دي شيم سهری خو بهرانبهر خودي پاكه مهفه ده می نهو گونه هين من دده ته بهرچاقيين
من؟

(نه سوه دي كورې يه زیدي نه خه عی) ئيك ژ وان خودي ناسان بوو يين ل سهر
دهستي (عبداللاهي كورې مه سعوودي) هاتييه پهروده كرن، هستي حه ج كړبون،
وهه ش روظان جاره كي قورئان ختم دكر، و ل رهمه زاني دو روظان جاره كي ختم
دكر، گاغا كه فتیبه بهر مرنې كره گري، هنده كان گوتي: ته خيره تو هنده دترسي؟
وي گوت: ((نهگهر نهز نه ترسم پا كي بترست؟ نهز ب خودي كه مه نهگهر نهز بزائم
سه دا سهد خودي دي من عه فی كهت ژي، شهرما ژ خودي دي خه ما من گران
كهت، نهگهر مروځ خه له تييه كا بچوبك د دهر حه قا مروځه كي دا بكهت وئو مروقي
عه فی بكهت ژي گاغا مروځ وي ديينت دي شهرم ژي كهت)).

و د گهل ئيه تا دورست وكاري دورست مروقيين خودي لي دگه پرين زانينه كا
دورست ژي ب دهست خو بيخن؛ چونكي وان باوهري هه يه كو (كاري) بي (زانين)
داره كا خرشه، وكوه بونا (زانايه كي) دورست د ناڅ نوممه تي دا ل نك شهيتاني
ودويكه فتیبيين وي ژ هه بونا سهد (عياده تكهران) نه خوشتره.. بهلي نهو زانينا
مروقيين خودي لي دگه پرين نهو يا (تهقوايي) ل نك خوداني خو پهيدا دكهت، وزانا

یې زانا نابت ئه گهر نه ئه و بت يې تهقوايې جهې خو د دلى دا كرى، زانين -ل نك مروځين خودى- ئه و زانينه يا ژ تهقوايې دزيت و تهقوايې دزيت! وئگهر ته بځيټ څي گوتنې څاڅى بكه: تهقوا ل نك مروځين خودى ئه و تهقوايه يا ژ زانينې دزيت وزانينې دزيت. (زبادى ئهسله مى) دپيژت: ((ئهو مروځين زانينا وان تهقوا ل نك پيدا نه كړ بت چو زانين وان نينه)).

زانينا دورست روڼاهيپه كې د دلى خودانى دا پيدا دكهت، دلى وى فرهه دكهت، دنيايې د چاڅين وى دا دكهته چوننه، گاڅا ته زانايه كې بى تهقوا ديت تو بزانه چو څير د سهرى وى دا نينه، (ئهبولعاليه) دپيژت: ((هندهك جاران ئهز قويناغا چهند روژهكان دېرم دا بچمه نك زانايه كى، گاڅا ئهز دگههمې بهرى ههمى تشتان دى سحكهمې كانى ئه و بو نځيټ خو يې چاوايه، ئه گهر من ديت يې باشه ئهز دى مينمه ل نك وزانينې بو خو ژى وهرگرم، ژ خو ئه گهر من ديت بو نځيټى ب كير نايټ ئهز دى ژ نك وى ئيم وچو زانينې ژى وهرناگرم، ودى بيژمه خو: پا بو تشتين دى ئيكجار ب كير نايټ)).

وجاره كې هندهكان گوته (ئهبوو يهزبدى): ل فلان باژيږى زانايه كې مهزنى ههى.. ئه و رابوو قهستا وى باژيږى كړ وچوو مزگهفتى دا زانينې بو خو ژ وى زاناي وهرگرت، ب ړيكا مزگهفتى څه گهشتى، ديت يې تف دكهته لايې قبيلې، (ئهبوو يهزبد) ههر ل وېرى زځېرى وگوت: ((ئهو مروځى ل سهر ئهدهبه كى ژ ئهدهبين پيغهمبهرى -سلاڅ لى بن- يې ئه مين نه بت باوهر بيا من ب زانينا وى نايټ)).

مهنا نه زانينا بى تهقوا بهايې خو ل نك مروځين خودى ههيه، ونه تهقوايا بى زانين، وگاڅا مروځه كى زانين و تهقوا ههر دى ل نك پيدا بوون ئه وه مهزنترين په رتال ل سهرمالى ئوممه تى زنده دبت، وهر جاره كا زانايه كې ب څى ږهنگى دمرت ههر وه كى چرايه كې گهش څه مرى له و ږى ل خه لكى تارى دبت، (ئهيويو بى سهختيانى) دپيژت: ((گاڅا من گوډ ل مرنا زهلامه كى ژ خودانين سوننه تى دبت، ئهز وه هزر دكه م ههر وه كى پارچه يه كا له شى من ژى څه دبت))، هنده زانايې دورست

بهایی خۆ ل نک وان ههیه، وهه جار هکا زانای خۆ ژ ژی بلندیی ئینا خواری
و پشتا خۆ دا تهقوایی وریکا سوننه تی و بوو ئیک ژ پالین دنیا یی هنگی ب دیتنا
مرۆقین خودی- ئه دبه جهی گومان ی، ئیمام (جه عفر ئه لصادق) دیژت:
(مرۆقین زانا ل شوینا پیغه مبه رانه، چی گاڤا هه وه ئه ل بهر ده رگه هی ن مه زنان
دیتن لی بکه فنه شک ی)!!

(ئهو موسلم ی خه ولانی) دیژت: ((زانا سی رهنگن: یی ئیکی ب زانینا خۆ
دژیت و مرۆڤ ژ یی دژین، یی دووی ب زانینا خۆ دژیت به لی مرۆڤ پی ناژین،
وی سیی مرۆڤ پی دژین و ئه و خۆ تی دهن)) .

مه عنا زانایی دورست ئه وه یی ب زانینا خۆ یا راست و دورست دژیت، و ژی
زانینی ل ده ور و به رین خۆ ژ ی به لاف دکه ت و خه لک ژ ی پی دژین، زانایه کی ب ژی
رهنگی گاڤا ته دیت خۆ قیرا بگه هینه ئه و مرۆقی خودیی، جیگری پیغه مبه ربیه،
ئه گه ر تو توبشی ده ردی غه فله تی بووی ئه و دی دل ی ته ساخ که ت..

زیندیکه ری دادیی عومهری کوری عەبدلعەزیزی

ئەگەر خودی خیرا مللەتەکی فیا مرۆڤەکی ژ مرۆڤین خۆ دئ کەتە مەزنی وان،
ومەزنی -دەمی دکهفته دەستی مرۆڤەکی ژ مرۆڤین خودی- تاما خۆ یا تایبەت
هەیه؛ چونکی ئەو دبتە خودان بەرھەمەکی تایبەت.

د گەشتا خۆ دا د گەل مرۆڤین خودی مە ل بەرە ژ کۆیی بلند دەست پی
بکەین، دا بیرا خۆ ویا هەوہ ژ ل وان دەمان بینەڤە یین کو ژ میژە وەرە دیروکا
مە ژئ خەریب بووی، دەمی مرۆڤین خودی -ب پشتهفانییا خودی- سەرکیشییا
کاروانی دکەن.. وەرن دا پیکڤە بەرپەرین دیروکا مرۆڤین خودی قەلدەین، دا بەری
خۆ بدەینی کانئ چاواپە دەمی مەزنییا مللەتان دکهفته دەستی وان.

وبەری ئەم قەستای جیھانا عومهری دووی بکەین دەستوبریی بدەن کو قی
سەرھاتییا کورت ڤەگپین یا کو بو مە ئاشکەرا دکەت کانئ دیتنا مرۆڤین خودی بو
رپەرہییا مللەتان چیه؟ وکانئ مەتەلا رپەرہین مللەتان -هەر دیسا ب دیتنا مرۆڤین
خودی- چیه؟

(ئەبوو موسلمی خەولانی) رۆژەکی چوو دیوانا (موعاویە) -خودی ژئ رازی
بت- دەمی ئەو خەلیفە، و ل شوینا بیژتی: سلاڤ ل تە بن ئەی ئەمیر، گۆتی: سلاڤ
ل تە بن ئەی ئەجیر (یەعنی: ئەی کرێگرتی) ھندەکان گۆتی: بیژئ ئەمیر!
(موعاویە) گۆت: ئەبوو موسلمی بەیلن ئەو چیتەر دزانت.. ئینا ئەبوو موسلمی
گۆتە موعاویە: ((ھندی مەتەلا تەپە مەتەلا زەلامەکییە مرۆڤەکی بو خۆ ب کرئ
بگرت دا چاڤئ خۆ بدەتە پەزی وی، ڤیجا ئەگەر وی ب دورستی چاڤئ خۆ دایی

خهلاتهکى باش دى وه رگرت، وئه گهر چاځى خو باش نه داينى خودان دى ژى عىجز بت
وجو خهلاتان ناده تى)).

و ل جههکى دى ههر ئه بوو موسلم دىيژت: ((مه ته لا مه زنى مه ته لا وى کانىيا
مه زن وزه لاله يا جوک ودهراف ژ بهر دچنه رويبارهکى بوش، هندی خه لک هه بن وان
جوکان شىلى بکه ن ژى، ئاف ههر دى يا زه لال بت هندی کانى شىلى نه بت، به لى
چى گاڤا کانى شىلى بوو خو رويبار ژى دى شىلى بت...)).

مه عنا مه زنى ههر ملله تهکى بو وان سه ره کانىيه، څيچا هزر بکه ن چه ند
قه نجىيه کا مه زنه خودى د گهل وى ملله تى دکه تى يى سه ره کانىيه کا زه لال دده تى؟

ل بهر ده رازينکا عومه رځى:

نوکه مه ل بهره بهر په رپن دىروکى قه لده بن وبزڅرپنه دويماهىيا سه دسالا ئىکى
ژ ژيى ئوممه تى.. ب دورستى ل سالا (۹۹) ى مشه ختى:

ل مالهکى ژ مالين ديمه شقى، دهنگى گريى بلند دبت.. خه لک حيه تى
دمينن: ئه څه چيه؟ پانى ئه گهر ئه څه ماله کا دى بايه دا که يف که يفا وان بت، ئه څه
چيه؟ دا پتر خو نيزىکى څى مالى بکه ين، به لکى بزائين دهنگى گريى بزچى ژى
بلند دبت..

مال مالا ئىک ژ مروځين خوديه.. وگري ژ بهر هنديه چونکى ئه څرو ل
مزگه فتا باژپرى يا مه زن خه لک ل خودانى څى مالى کو م بوو بوون وگو تىبونى: پشتى
پسمامى ته نه ماي تول شوينا وى دى بيه مه زنى مه.. دى بيه مه زنى مه..
به لى! څيچا ما څى چه ندى گري پى دڅيت؟

ل نک مروځين خودى.. ئه رى! نه خوشترين مزگينى ل نک ئىک ژ وان ئه وه
بيژنى: تو بوويه مه زنى مه.

دهمى خه لکى ديمه شقى خه ليفى خو (سوله يمانى کورى عه بدلمه لکى
ئه مه وى) څه شارتى، هيشتا ل سه ر زياره تى ل دو ر پسمامى وى (عومه رى کورى
عه بدلمه زى) کو م بوون وگو تى: خيلافه ت ل ته پيرو ز بت. گاڤا عومه ر زڅرپيه

باژیری قهستا باره گایی سیاسی یی دهوله تا قورئانی کر، و ب سهر مینه بری کرفت، مزگهفت یا تری زهلام بوو، گوئی هه مییان ما لی کانئ عومهر دی چ بیژت؟ عومهری ب ناڤی خودی دهست پی کر و پشتی همدادا خودی کری وسلاف دایه سهر پیغمه بری، گوت:

((گهلی مروڤان! هوین دزانن ئەڤه به لایه که بیی پسپارا من هاتییه سهری من، من ئەڤ چهنده نه خواستییه و پسپارا هه وه ژی نه هاتییه کرن، لهو هوین شاهد بن کو من ئەڤ باره ژ سهر ملین خو دانا، وکانئ هه وه کی دڤیت وی بو خو بکه نه خهلیفه)).

مزگهفت تیک هریا، ئەڤه چ مروڤی غه ربیه، دنیا ئەوا خه لک ل دویڤ دبهزت ب نک وی ڤه دڤیت وئو ژی درهڤت؟ ههبت نهبت ئەڤه دی ب کیر مه ئیت، هه مییان ب ئیک دهنگ گوتی: ئەم ب ته درازینه وتو دی خهلیفه بی.. عومهر تی کرفت! چو ری نه مان، زڤری مال وئو مزگینییا نهخوش گه هانده خه لکی مالا خو.. ئینا دهنگی گریبی ب سهر مالی کرفت!!

عومهر و پیناسه یه کا کو ڤوت:

مه نه ل بهره دیروکا عومهری ڤه گیرین، ب تنی مه دڤیت عومهری ب کورتی ب هه وه بدهینه ناسین، دا بزنان کانئ چاوایه ده می مه زنی دکهفته دهستی مروڤین خودی؟ وکانئ ئەو چاوا خه لکی ب ریڤه دهن؟

✽ عومهر کوڤی عه بدله زیزی کوڤی مه روانی کوڤی هه که می قوره یشیه، ودهیکا وی (أم عاصم) کچا عاصمی کوڤی عومهری کوڤی خه ططابییه، ل سالا (٦١)ی مشهختی ده می بابی وی میری مصری و ب دورستی ل باژیری (هه لوانی) ئەو هاتیوو سهر دنیا یی.

✽ هیشتا یی بچوبک بابی وی ئەو دانابوو بهر خواندن و ههر زوی وی قورئان هه می ژبه رکر، وچونکی نیشانی زبهره کیی لی دیار بوون بابی وی ئەو

هنارته (مهدينا پيغهمبهري سلاڤ لي بن) دا بهردهوامييي بدهته خواندنا خو وڤيري زانيني وتوره يي بيت.

❁ ل مهديني وي تيكه ليا زانايين هديسي كر، وزانين بو خو ژ هژماره كا صهحابيان وهرگرت، وهكي: (ئهنهسي كورپي مالكي) و (سائي كورپي يهزيدي) و (خهولاي كچا هكيمي)، ههر وهسا مفايه كي مهزن بو خو ژ دهريسين مهزنه زانايين تابعيان وهرگرت، وهكي: (سهعدي كورپي موسهبيبي) و (عوروهي كورپي زوبهيري) وگهله كين دي.

❁ پوبتهيه كي مهزن وي ددا هديسا پيغهمبهري -سلاڤ لي بن- وئهو دئيته هژمارتن ئيكه مين خهليفه فهريمان ب نقيسينا هديسي كري، وئهو ب خو دئيته هژمارتن ئيك ژ مهزنترين زانايين تابعيان، زانايي ناقدار (موجاهد) دبئرت: ئهم هاتين دا وي فير بكهين ئينا مه هند ديت ئهم ژ وي فير بووين.

❁ پشتي زانينا خو ب دويماهي ئيناي وناڤ ودهنگين وي ل مهديني بهلاڤ بووين زڤري مصري ل نك بابي خو، ودهمي بابي وي مري، مامي وي يي خهليفه (عهدلمه لكي كورپي مهرواني) هنارته ب دويڤ را وبره نك خو ل شامي، وپشتي دهمه كي كچا خو (فاطما) داين.

❁ دهمي پسمامي وي (وهليدي كورپي عهبدلمه لكي) بوويه خهليفه، ئهو كره والي وهنارته (مهديني)، وحهتا سالا (۹۳) يي ئهو مال وييري پاشي زڤري شامي.

❁ ل سالا (۹۶) دهمي پسمامي وي (سولهيمان كورپي عهبدلمه لكي) بوويه خهليفه وي بهيعه بوو عومهرى ژ خهلكي وهرگرت وگوت: پشتي من ئهو دي بته خهليفه. وپشتي سولهيمان مري ل سالا (۹۹) ئ عومهر -و ب وي رهنكي مه گوتي- بوو خهليفه. و ژ بهر دادى وعهالهتا وي يا كو بيرا خهلكي ل عهالهتا باپيري وي عومهرى كورپي خهططابي ئينايهڤه خهلكي ناڤي (خهليفى راشدى) يي پينجي ل سهر دانا.

❁ ل هه‌ی‌شا ره‌ج‌ه‌ب‌ی ژ سالا (۱۰۱) ی مشه‌ختی و ل باژ‌ت‌پ‌ر دیمه‌شقی ده‌می ژ‌بی‌ی وی (۴۰) سال، ئەو چوو بهر دل‌و‌فانییا خودی پشتی ن‌یزیکی دو سال و‌پ‌ینج هه‌ی‌شان بوویه خه‌لیفه.

ر‌و‌ژا ئ‌یک‌ا ژ خ‌ی‌لافه‌تا عومه‌را:

به‌ری عومه‌ر ب‌ته خه‌لیفه ن‌یزیکی پ‌ینجی وهه‌شت سالان بنه‌مالا وی یا کو ب نا‌قی با‌پ‌یر وی ی‌ م‌هن (ئومه‌یه)ی د‌ئ‌ته ناسین فه‌رمانداری ل موسلمانان د‌کر، وهه‌ر ژ ده‌س‌پ‌یکا ق‌ی بنه‌مالی خ‌ی‌لافه‌ت وه‌رگرتی ل سه‌ر ده‌می (مو‌عاویه)ی -خود‌ی ژ‌ی رازی ب‌ت- ل سالا (۴۱) مشه‌ختی، وان خ‌ی‌لافه‌ت کره مه‌لکاتی وباب‌ی ئەو ب میراتگری دا ک‌ور‌ی، هه‌تا ر‌و‌ژ‌ه‌ک هاتی وئ‌ه ک‌ه‌فت‌یه ده‌ستی عومه‌ری.. به‌ری عومه‌ری ه‌ژماره‌کا خه‌لیف‌ین ئەمه‌وی هات‌بوون، وهنده‌ک ژ وان ز‌و‌رداریه‌کا به‌رچا‌ث ل خه‌ل‌کی ک‌رب‌وو ومالی وان ژ‌ی ستان‌د‌بوو، و ب ه‌قی خوا ئەنییا خه‌ل‌کی سه‌رمالی خ‌و ز‌یده ک‌رب‌وو، وخ‌و زه‌نگ‌ین وده‌وله‌مه‌ند ک‌رب‌وو. ده‌می عومه‌ر بوویه خه‌لیفه واق‌عه‌کی ت‌ری خراب‌کاری ل ه‌یق‌بی‌ی بوو، نال نال‌ین هه‌ژاران بلند د‌بوون، وخه‌ل‌کی ماف لی هاتییه خوارن به‌ر لی بوو کانی خه‌لیفی نوی دی چ که‌ت؟

ل وی س‌پ‌یده‌یا عومه‌ر ژ ق‌ه‌شار‌تا پ‌سمام‌ی خ‌و (سوله‌یمانی) خلاس بووی، وز‌ق‌ریه مزگ‌ه‌فت‌ی، وخه‌ل‌کی ده‌نگ‌ی خ‌و دابی، وکو‌ته‌کی لی کری کو ب‌ته خه‌لیفه، وئ‌ه ز‌ق‌ریه مال -وه‌کی مه به‌ری نوکه ق‌ه‌گ‌یرای- ژ به‌ر خه‌ما مرنا پ‌سمام‌ی خ‌و، وو‌ی وه‌ستیانا وی دیتی، ونه‌خ‌وش‌ییا ه‌ل‌ب‌ژاراتنا وی بو‌ خ‌ی‌لافه‌تی، عومه‌ر پ‌ی حه‌سیا هه‌ر وه‌کی سه‌ری وی ی‌ د‌ئ‌یش‌ت، له‌و ق‌یا ب‌ینه‌کی بو‌ خ‌و بن‌قت هه‌تا نی‌ق‌رو د‌ب‌ت، به‌ری عومه‌ر سه‌ری خ‌و بدانت ک‌ور‌ی وی (عه‌دل‌مه‌ل‌ک) ب ژ‌و‌ر که‌فت، د‌یت هه‌ر وه‌کی باب‌ی وی ی‌ کار‌ی نق‌ست‌نی دک‌ه‌ت، ئ‌ینا گو‌تی: ئە‌ی (أمیر المؤمنین)! تو دی چ که‌ی؟

وی گو‌ت: ک‌ور‌ی من! پ‌ی‌چه‌کی دی سه‌ری خ‌و دانم، ئەز گه‌له‌ک ی‌ وه‌ستیایم.

کورپی وی گوتی: دئ نئی بهری حەقی وی خەلکی یی زۆرداری لی هاتییه کرن
بۆ بزقپینی؟

عومەری گوت: تو دزانی ئەفە ژ شقیدی وەرە ئەم ب جەنازی مامی تەفە
دموژیلین، و ژ بەر هندی ئەز تیر نەنقسیمە، قیجا من دقیت حەتا دبتە نیقرۆ
پیچەکی بۆ خو بنقم، وپشتی نیقرۆ -ئەگەر خودی حەز بکەت- دئ وی کەم یا تە
دقیت.

عەبدلمەلکی گوتە بابی خو ئەی (أمیر المؤمنین) ما تو چ دزانی بەلکی
حەتا نیقرۆ نەمینییە ساخ؟

قی گوتی خەو ژ چاقین عومەری رەقاند، وەکی وی مروقی ماری پیقەدای
لەرز، رابووڤە.. دیسا، کی دبیژت ئەز حەتا نیقرۆ دئ مینمە ساخ؟ ئەگەر پاشی
خودی گوتە من: دانەکی من تو کریبە مەزنی موسلمانان وشوینا کو تو بچی مافی
هەزاران بۆ بزقپینی تو چووی بنقی، بۆچی تە لەز نەدکر، هنگی ئەز دئ چ بیژمی؟
عومەر راست رابووڤە، ب ناڤ چاقین کورپی خوڤە ماچی کر وگوت: حەمد بۆ
وی خودایی بت یی کورپەکی وەسا دایە من هاریکاریا من ل سەر دینی من بکەت..
ئەڤ کورپی عومەری، ئەوئ بەری بابی خو دایە حەقیی، ئەو بوو یی دگوت: ب
خودی من کەس وەکی عومەری (بەحسب بابی خو) نەقیایە، وئەز ب خودی کەمە
ئەگەر خەبەرئ مرنا وی گەهشتبا من، من پی خوشتر بوو ژ قی یا من ژئ دیتی.
یەعنی کو ئەو بوویە خەلیفە!

عومەر ژ مال دەرکەفت قەستا مزگەفتی کر، هەندەک زانایین باژیری ل خو
کۆمکران؛ دا پسارایا خو پی بکەت، گوتە وان: هوبن چ دبیژن، ئەز چ بکەم؟
هوبن دزان زۆرداری ل گەلەک مروڤان یا هاتییه کرن، ومالی گەلەکان بی حەق یی
ژئ هاتییه ستاندن.. هەندەکان گوتی: ئەفە تشتەکە بەری تە یی هاتییه کرن وگۆنەھ
نە یا تەیه، خودی ل تە ناگرت، ئەڤ گوتنە ل دلێ عومەری نەهات، (مەیموونی
کورپی مەهرانی) گوتی: ئەز دبیژم ئەگەر تو فریکەیه ب دویڤ کورپی خو عەبدلمەکی

را وپسپارا وی بکهی خراب نینه، عومهری ب یا وی کر، گاڤا عهبدلمه لک هاتی،
گوت: نهز دبیژم دقیت تو ههر حقه کی بو خودانی وی بزقرینی، ونه گهر تو وه نه کهی
تو ژی دی هه قالی بین بهری خو بی، فهرقا ته ووان نابت!

عومهری گوتی: تو راست دبیژی، و ب یا وی کر.

لهو (یه حیایی کوړی یه علایی) دبیژت: زانایین شامی دگوت: کوړی عومهری
بهری عومهری دابوو عیاده تی.

عومهر و سیاسه تا گوهورینی:

عومهری بریار دا ل باژیری بیته گازیکرن: هه چیی غه دره ک لی هاتبته کرن بلا
بیته غه دره خو بیژت؛ دا حقه وی بو بزقرینی.. وهر ژ دانی ئیک کی خه لیفی
نوی دهست ب گوهورینی کر.

ب راستی گوهورینا وی دهست ودارئ خه لک فیرووی و باب و باپیرین وان ل
سهر چوون، کاره کی ب سانا هی نینه، ومروقه کی وه کی عومهری نه گهر چهند هه ز ژ
دادییی بکه ت ژی هندی یی ب تنی بت نه شیت چو گوهورینی بکه ت.. عومهری
نهغه باش دزانی لهو ههر ژ روژا ئیک کی ژ خیلافه تا خو وی نهو پیگاڤا گرنه هاقیت
یا کو پیتقییه ل سهر ههر مه زنه کی گوهورین بقیت بهاقیت:

❁ وی دهسه لاتدارییا خرابکار یا عومهری مه زنییا وی وهرگرتی زهلامین
خو هه بووینه، نهو زهلامین پی زهنگین بووین وهاتینه پیش، بهری هه مییان عومهر ل
فان زقری نهو فهورارتن؛ چونکی وی دزانی ئامیره تی خراب خرابیی ناگوهرت.

❁ و ل شوینا وان عومهری چاقی خو ل باشان گیرا، نهوین کرمی هه رامیی
نه که فتییه زکی، ودهستی وان چو جاران نه چوویه د ناڤ دهستین زورداران دا، وی
نهو ئینان ل دورین خو کومکرن؛ دا نهو بو وی بینه هاریکارین گوهورینی. پشتی قی
پیگاڤا گرنه ژ نوی عومهری دهست دا کاری.. لهو وی نهو بهر هه می پیروژ ب
دهست خو فیه ئینا یی ب دهست خو فیه ئینا!

ووهک دهلیل ل سهر څی گوتنا مه بهری خو بدنه څی سهرهاتیږی: دهمی
 (سولهیمانی کورئ عهبدلمه لکی) خهلیفه وی کوشتنهکا مهزن ئیخسته ناڅ پږین
 (هرووریان) -کو طایه کی سهرداچووین خهوارجانه-، عومهری نهرازیوونا خو ل
 سهر څی کارئ سولهیمانی ئاشکهرا کر وگوتی: نهز دبیزم شوبنا کوشتنی نهگهر تو
 وان بگری هتا نهو تویه دکهن چیتره.. روزه کی لهشکه ری سولهیمانی زهلامه کی
 هرووری گرت وئینا دیوانا سولیمانی، خهلیفه ی گوتی: ههوه چ دڅیت وههوه چ ل
 بهره؟ وی گوت: مه دڅیت دهڅی ته شق کهین فاسقی کورئ فاسقی. خهلیفه ی هزر
 کر نهغه هیجه تهکا باش ل نک عومهری کهفته دهستان، گوت: ههرن بیژنه عومهری
 بلا بیت گوهی خو بدنه څی وبلا نهو حوکی ل سهر بکهت.. دهمی عومهر هاتی
 وسوحهت زانی خهلیفه ی گوتی: ئی تو چ دبیز؟ عومهری گوت: نهز دبیزم کانی
 وی چ گوتیه ته تو ژی وه بیژ! خهلیفه ی گوتی: و چ ددی نه؟! عومهری گوتی:
 نه.. نهڅ حوکی عومهری ل دلئ سولهیمانی نههات، لهو ل (سهرۆکی زیرهقانیږ
 خو) خالدئ کورئ رهییانی خوری وگوتی: څی زهلامی بیه سهری وی بېره.

عومهر ژ دیوانا خهلیفه ی ده رکهفت، خالدی دا ب دیڅ څه، گاڅا گهشتیه
 گوتی: بابئ هفصی نهغه چ گوتن بوو ته گوتیه (أمیر المؤمنین) ی؟ ب خودئ
 نهز ترسیام نهو فرمانئ ل من بکهت کو نهز سهری ته ژی بېرم. عومهری گوتی:
 وتو دا وه کهی؟ وی گوت: نه ری، نهگهر خهلیفه ی فرمان دابا.

مهعنا (خالد) د ناڅ زهلامین سولهیمانی دا یئ گهشتیه پږنا
 سهرلهشکه ریږی، نه چونکی نهو مرۆڅه کی ب کپرهاتیږی، یان ژی چونکی نهو یئ د
 خیرا ملله تی دا.. نه! بهلکی نهو یئ گهشتیه څی پږی چونکی د دهستی
 خهلیفه ی دا یئ بوویه عهبد وکوله، نهوئ ب ساناهی سهران بېرت دا دلئ خهلیفه ی
 ژئ نهمینت مرۆڅه که د دهوله تا عومهری دا چئ نابت تشتهک د دهستی دا بت..

رۆژ بۆرین ورۆژ هاتن، سولهیمان مر، چوو وخالد د گهل خو نهبر دا د قهبری
 دا زیرهقانیږ ل وی بکهت.. عومهر بوو خهلیفه، خالد ب تر ونهجمین خو څه

هات، ههمی هزرا وی ئەو بوو عومەر ژێ وەکی یێن بەری خۆیە، کانێ چاوا ژ وان دخواڕ دێ ژ ڤی ژێ خۆت، گاڤا عومەری خالد دیتی گووتی: ئەی خالد چەکی خۆ بدانه.. پاشی دەستێن خۆ بەر عەسمانی ڤە بلندکرن، وگوٓت: یا رەبیبی من خالدێ کوپړی رەییانی بۆ تە ئیخست، تو وی رانەکە یەڤە. و عومەر ل دۆر خۆ زڤری چاڤین وی ب (عەمرێ کوپړی موهاجری) کەفتن، نێزیککی خۆ کر وگوٓتی: ئەی عەمر! ب خودێ تو باش دزانی کو مروڤا ینیا من و تە بەس مروڤا ینیا ئیسلامییه، بەلێ من ددیت تە گەلەک جارن قورئان دخواند، و جارەکی من تو دیتی تو یی ب تنی بووی، یا ژ تە ڤە کەس تە نابینت تە نفیژ دکر، نفیژا تە یا تازە بوو، و تو مروڤەکی ئەنصاری، رابە چەکی خالدی هلگرە سەرلەشکەرێ من دێ تو بی.

ئەو بۇ ۋى بېنە ھەڭال، ۋەلبۇرئانا ۋى كەفتە سەر (زانايېن راست و دورست). زانا د دەولەتا عومەرى دا دىمىشە بوون بەلى ئەو زانايېن كو ب كېر عومەرى دھاتن دكىم بوون، چاقى عومەرى ب ئېك ژ وان كەفت، ھەر زوى ھنارتە ب دويىف را.. (مەيمونى كورې مەھرانى).. عومەرى ژى خواست ئەو بېتە قازى وشىرەتكارى ۋى، ودا ھوين بزانن كانى (مەيمون) چ كەس بوو، بەسە بېژىن: ئەو خودانى ۋى گۆتنيە ئەوا دېژت: ((مەزنان نەنياسە، ووان ژى نەنياسە يېن وان دنياسن)) و د گۆتنيەكا دى دا دېژت: ((ئەگەر ژ روھايى ھەتا ھەرانى ب پېنج دەرھەمان بەدەنە من، من نەقېت)). ئەقە ئەو (مەيمون) بوو يى عومەرى كوتەكى لى كرى كو بېتە قازىيى ۋى، مەرھەقا ۋى ئەو نەبوو ھەڭالينييا مەزنان بىكەت يان دنيايى ب دەست خو ۋە بېنت، عومەرى ئەقە باش دزانى لەو ئەو ويېن ۋەكى ۋى ل دۆرېن خو كۆمكرن وبۇ ھەڭالينييا خو ھلبۇرئان.

سەرۋېرەڭ دەولەتا عومەرى:

دو سال وپېنج ھەيخان عومەرى كورې عەبدلەزىزى مەزنى ل موسلمانان كر، ب ھۇمارا رۆژ وشەقان دەمەكى كورت بوو، بەلى ئەگەر مەرۆڭ ژ لايى وان گوھۇرېنان قە يېن ۋى كرىن بەرى خو بەدەتى، و ژ لايى ۋى خېرى قە يا ۋى بەلاڭ كرى، دى بېنت دەمەكى گەلەكى درېژ بوو.

بەرى نوکە مە گۆت: عومرى بەرى ھەر تىشتەكى دەست ب گوھۇرېنا ۋى واقىقى خراب كر يى كو بەرى ۋى ھاتىيە دورستكرن، ۋەتا ئەو شىيائى د قى دەمى كورت دا ب دورستى ب كاري گوھۇرېنى رابىت ئەوى دەستەكەكا باش خودى ناس ژ لەشكەر وزانا ۋوالى خودان شىيانان ل دۆر خو كۆمكرن؛ دا بېنە ھارىكارېن ۋى ل سەر باشىيى.

دېژن: جارەكى عومەرى مەرۆڭەك بۇ والياتىيى ھلبۇرئان ۋەنارتە باژېرەكى ژ باژېرېن موسلمانان، پاشى ھاتە گوھان كو ئەف مەرۆڭە ل سەر دەمى (ھەججەجى) ژى بووبوو والى، ئينا عومەرى ھنارتە ب دويىف را، وگۆتى: چونكى تول سەر

دهمى (حهججاجى) والى بووى مه توئىخستى، بوو لاقهلاقا وى مروقى و ب سويندان را چوو كو دهمهكى دريژ وى كار بو ههججاجى نهكربوو، عومهرى گوتى: نهگهر پوژهكا ب تنى ژى، يان دانهكى ته ههقالينييا خرابيى كريت تيرا ته ههيه كو ئهم ته بيخين!

ئهو مروقى دانهكى پوژى ههقالينييا زورداران كريت، وچاڤين خو ب ديتنا وان تير كريت، ب ديتنا مروقىن خودى ئهو ب كير نائيت كارى خهلكى بكهفته د دهستان دا.. وئهو دهسهلاتدارييا بڤيت دادييى بهلاف كهت، وخيرى بگههينته ههژارين مللهتى، بو وى چى نابت بچت ههر تاوانبارين دوهى بينت كراسهكى نوى بكهته بهر و ل سهر كورسيكا فرمانبهريى بدانت، نهگهر نه.. مللهتى چو باوهرى پى نامينت، وههر ئيك ژ لايى خو ڤه دى بېژت: پهري وهكى بهري!

ب ڤى رهنكى عومهرى زهلامين دهولهتا خو هلبژارتن، لهو ئهو ههمى هاريكارين وى بوون ل سهر باشيى، پوژا عومهر بوويه خهليفه د ناڤ خهلكى دا كره دهنگ: كى گازندهك ههيه بلا بېته نك مه.. خهلكى باوهرى ب وى ههبوو، وان دزاني ئهو نه ژ وى رهنكى مهزنانه يين كو يارييان بو خو ب ههستا خهلكى دكهن، لهو ههميان پيڤكه قهستا وى كر ودلين خو بو ڤهكرن.

عومهرى ديت گازندين پترييا خهلكى ژ وى تهعدايييه يا كو بنهمالا وى ل وان كرى، لهو وى برپار دا مروقىن خو بينت وئيك ئيكة حسيتى د گهل بكهت، كارهكى ب ساناھى نهبوو، بهلى عومهرى سوز دابوو خودايى خو كو دادييى د ناڤ خهلكى دا زيتدى بكهت، عومهرى مروقىن خو گازى كرن وئيك ئيكة پسيار ژى كر:

- ئهڤ ههمى مالى ته هه، ته ژ كيڤه ئينايه؟

مروقىن دنيايى دهمى مهزنى دكهفته دهستان رادبن مروقىن خو كوم دكهن ودييژنى: دهستى ههوه ژ ههوه را، ڤى دهليڤهيه ژ دهست خو نهكهن، كوم بكهن، هوين ژ كيڤه دئينن بينن، ئاخري مللهت يى مهيه وئهمين خودانين مللهتى!! بهلى

مرؤځين خودی ب پهنگه کی دینه، وهکی عومهری مهزنیی ب ریڅه دهن، دبیرته
مرؤځين خو: نهوی ههوه بهری نوکه ژي هه ی ههوه ژ کيڅه ئینایه؟

نهو مالی نه ب ریځين دورست بنه مالا نه مهو بیان ب دهست خو څه ئینای
عومهری هه می بو خودانان زځراند، وئه گهر چو خودان پی نه هاتبانه دهر ل خزینه یا
دهوله تی دزځراند، گاځا خه لکی نه ف چهنده ژي دیتی باوه رییا وان پی هات..
دادی نهو دادبییه یا کو مرؤځ ل سهر خو وبنه مالا خو ب کار بینت.

(عامری کورې عوبه یدهی) دبیرت: ل وان روژين عومهر ژ نوی بوویه خه لیفه د
گه ل مربیه کی دهرکه فته موغبهری، مه حفیره ک هه بوو ههر جارتین هو سا دا بو خه لیفه ی
ئین دا نهو ل سهر روینت هه تا زه لام ژ سهروبهری مری خلاس بیان، هنده کان نهو
مه حفیر ئینا بو عومهری دانا، گاځا عومهری مه حفیر دیتی پی خو لیدا وویڅه
هاځیت وروینشته سهر ئاخې، خه لک ژي مهنده هو ش بوون، داره ک د دهستان دا بوو
وی پالی خو دابوو سهر، زه لامه ک ب نک څه چوو گو تی: نهی (أمیر المؤمنین) !
نهز مرؤځه کی بی حال من چو د مال دا نه مایه، سوپاهی ده می تو دچییه نک خودی
نهو پسپارا من دی ژ ته که ت.. عومهری سهری خو بلند کر وگو تی: کا بیرته څه ته
چ گو ت؟ وی گو تنه خو دوباره کر، گاځا وی به حسی خودی وروژا قیامه تی کری،
بیرا عومهری ل وی روژي هات ده می ته ک رادوه ست و خودی ب هه می مهزنییا خو
څه مه حکه می پی دکه ت، چاځین وی هند روڼدک باراندن هه تا ده سته کی گوپالی وی
تهر بووی، عومهری گو تی: هوین چهند که سن؟ وی گو ت: نه م پینجین.. عومهری
گو تی: هه قی ته دهه دینارن، وئهم پینج سهدان دی دهینه ته، دو سهدان ژ مالی
من و سی سهدان ژ مالی خودی هه تا خودی ریځه کی بو ته دبیرت.

عومهری نهو باوه ری هه بوو کول قیامه تی پسپارا وی خه لکی ل بن دهستی
هه میی دی ژ وی ئیته کرن، حسییه کا گرانه، لهو شه ف ونیث شه قان خه و ژ
چا قان څه دره څی.. ئیک ژ خه لکی مالا وی دبیرت: روژا نهو بوویه خه لیفه وزځرییه
مال گه له کی تی ټیکچوو بوو، من گو تی: ته خیره تو هنده یی غه مگین؟ وی گو ت:

بۆۋى ھالى ئىز تىدا دىت مەرۋ غەمگىن بت، ئەقرو مەرۋشەك د نافت
ئوممەتا موھەممەدى دا -سلاڭ لى بن- نىنە چ ل رۆژھەلاتى بت چ ل رۆژئاقايى،
ئەگەر پىيارا ۋى ژ من نەئىتە كرن كانى من ھەقى ۋى گەھاندىيى يان نە، چ ۋى
داخوازا ھەقى خۆ كرىت يان نە.

ب قى پەنگى مەرۋىن خودى د مەسەلى دگەھن، مەزنى بارەكى گرانە،
شەرمزارىيە بۆ ۋى يى ژ دەر ھەق دەرئەكەفت.

ۋنوگە بەرى خۆ بدەنە قان دىمەنان ژ مالا عومەرى:

- (عمونى كورى موعتەمىرى) دىت: رۆژھەكى عومەر زقرى مالا خۆ گۆتە
ژنكا خۆ فاطمايى: تە دەرھەمەك ھەيە ئەم بۆ خۆ فېرېكەينە ھندەك ترى؟ ۋى
گۆت: نەخېر. ۋى گۆت: خۆ فلسەك ژى تە نىنە؟ ۋى گۆت: نە. ئىنا عومەرى خۆ
بى دەنگ كر، فاطمايى گۆت: تو (أمير المؤمنين) ۋى وتە نە دەرھەمەك نە فلسەك
نىنە بۆ خۆ ھندەك ترى پى بىرى! عومەرى گۆت: من ب قى خۆشترە ژ زنجىرىن
ئاگرى د جەھنەمى دا.

- خزمى عومەرى (مەسەلمەيى كورى عەبدىلمەلكى) دىت: دەمى عومەر
نساخ بوۋى ئەز چووم من سەرا دا، من دىت كراسەكى قىزى دەر بوو، ئىنا من
گۆتە ژنكا ۋى فاطمايى -كو خويشكا مەسەلمەيى بوو- كراسى (أمير المؤمنين) ۋى
بشو شەرمە نوگە خەلك دىن سەرا ددەن، ۋى گۆت: بلا، گۆت: پاشى جارەكا دى
ئەز چووم من دىت ھەر ئەو كراسى دەر، ئىنا من گۆتە فاطمايى: ما من
نەگۆتبوو تە كراسى (أمير المؤمنين) ۋى بشوو يى قىزىيە، ئىنا ۋى گۆت: برا، ب
خودى ۋى ژ قى كراسى دەر پىئەتر چو جلك نىن، ما دى چاۋا ژ بەر كەم شووم،
ۋخەلك دىن سەرا ددەن!

- شەقەكى عومەر زقرى مال، ۋى سى چار كچەكىن فاما ھەبوون، ۋەكى ھەر
جار ۋى سلاڭ كر، ئىنا كچىن ۋى دەستىن خۆ ب دەقى خۆ قەنان ۋ ب لايى
دەرگەھى قە چوون، عومەر پىياركر: ئەقە قان خېرە؟ ھندەكان گۆتى: ژ پىقاز

ونیسکی پتفه تر چو شیف د مالا ته دا نه مایه، وچونکی کچین ته پیشاز یا خواری
 بیټا ژ دهڅی وان دئیت، ووان شهرم کر بیټا دهڅی وان بیټه ته، لهو وان نهغه کر یا
 تو دبینی. عومهر ما.. رښدک ژ چاقان هاتن، نه چونکی ژ پیشازی زنده تر چو ب
 دهست کچین وی ناکهفت، نه! هاته بهر چاقین عومهری ههر وهکی قیامت یا
 رابووی، وعومهری گریډای یی دیننه مهحکه ما مهزن، فهقیر وژارین ملله تی
 دهعه دارین وینه: ئهی خودا! ته عومهر کربو مهزنی مه، بچوبکین مه ب شهڅی
 برسی دنقستن، وکچین وی دتیر بوون، یا ره بیی ههڅی مه ژئ چیکه. ئه ها ژ بهر
 هندئ گریبا عومهری هات. ئیټا عومهری گوته کچین خو: ئهی کچین من! خوارین
 خوش بو ههوه بوچه نه گهر هوین بزنان بابی ههوه سوباهی دی بهنه ناگری.

- رښه کا دی عومهر د گهل ههڅاله کی خو هاته مال، گازی کچه کا خو یا
 بچوبک کر، وی خو څه شارت ونه هات، عومهری گوته: ئه ری بوچی ئه نائیت؟
 هنده کان گوته: چونکی کراسی وی یی دریای، وی چو کراسین دی نینن بکه ته بهر
 خو، څیجا ژ شهرمان دا ئه نائیت.. وهه ئیک ژ فان کچین وی رښه کی گوته:
 جوته کی گوهارکین وهکی یین فلان ههڅالا من بو من بکره، عومهری گوته باشه،
 رابو دو په لین ناگری ئینان وگوته کچا خو: چی گاڅا ته نهغه کر نه گوهین خو دی
 جوته کی گوهارکان بو ته کرم.

- کابانییا عومهری هندهک زېر هه بوون، رښا بوویه بوبک بابی وی
 عه بدلمه لکی دابوون، ده می عومهر بوویه خهلیفه گوته: ئیک ژ دووان بو خو
 هلبژیره: ئه ز، یان ئه ژ زیره.. وی عومهر هلبژارت، ئیټا عومهری زېرین وی برن کر نه
 د خزینه یا دهوله تی دا. مهنا عومهری بهری ههر تشته کی ژ خو ومالا خو ومروځین
 خو دهست پی کر، لهو شیا وی بکه تی یا وی کری.

نارمانجا پیروژ:

رښا عومهر بوویه خهلیفه گوهوړینه کا بهرچاڅ د سه روبه ری ژینا وی دا پهیدا
 بو، چونکی ههر ژ رښا ئیک کی وی نارمانجه کا مهزن وپیروژ دانا بهر سنگی خو

وحتا رۆژا دویماییی ژ ژییی خوئو ژ کارکنا بوئارمانجی سست نه‌بو، وئ‌گهر هه‌وه بقییت بزنان ئه‌و ئارمانجا عومهری بوئو خوئ دانای چ بو، گوهدارییا قی سهرهاتییی بکه‌ن:

رۆژه‌کی مه‌ته‌کا عومهری هاته‌ نک، ژنکه‌کا سهره‌ بو، خه‌لیفین ئه‌مه‌وییان هه‌میان قه‌دره‌کی مه‌زن بو دگرت، عومهری گوئی: ئه‌ی مه‌تی! پیغه‌مه‌ری خودی -سلاف لی بن- ده‌می ژ دنیا‌یی وه‌غهرکی خه‌لک هیلانه‌ ل سهر رویاره‌کی بۆش، پشتی وی رویار که‌فته ده‌ستی زه‌لامه‌کی چو ئاف ژئ کیم نه‌کر، پشتی وی زه‌لامی زه‌لامه‌کی دی هات جو‌یه‌ک بوئو خوئ به‌ر وی رویاری بر، ئینا خه‌لکی ده‌ست دایئ ههر ئیکی جو‌یه‌ک بوئو خوئ بر هتا رویار هسک وزوها بووی، ئه‌ز ب خودی که‌مه ئه‌گهر خودی من به‌یله‌ ساخ ئه‌ز دئ وان جو‌یان هه‌میان گرم دا رویار وه‌کی به‌ری بزفرته‌فه.

ئه‌فه ئارمانجا عومهری بو، ودا کو عومهر خوئ بگه‌هینه‌ قی ئارمانجی ئه‌وی رپیازه‌کا موکم دانا وئو ل دویش چوو، وفهرمان ل بنه‌مالا خوئ کر کوئو ژئ ل دویش بچن، گا‌فا خه‌لکی ئه‌ف چه‌نده دیتی ئه‌و ژئ ل دویش چوون..

جاره‌کی والییی (خوراسانی) کاغه‌زه‌ک بوئو عومهری هنارت تیدا هنده‌ک گازنده ژ خه‌لکی جه‌ی خوئ کرن، وده‌ستویری ژئ خواست کوئو ریکی بده‌تی دا ئه‌و دژوارییی د گهل وان ب کاربینه‌ وگوئ: تشته‌ک وه‌کی شیري وقامچییی وان چئ ناکه‌ت. عومهری د به‌رسقا وی دا نقیسی: تو دره‌وان دکه‌ی! حه‌قی وعه‌داله‌ت دئ وان چئ که‌ت، قی چه‌ندی د گهل وان بکه‌، وبزانه خودی کارئ خرابان باش ناکه‌ت.

(حەقی) و (عه‌داله‌ت) دو په‌یشن هه‌رده‌م خه‌لک یی بوئو تیینییه‌، وه‌رده‌م مه‌زن پی دناخفن، به‌لی کیمن وان ب جه‌ دئین.. د گوئنه‌کا خوئ دا عومهر دیترت: ب خودی ئه‌گهر په‌یدا کرنا حه‌قییی ونه‌هیلانا نه‌حه‌قییی ب که‌رکنا له‌شی من ب جه‌ بی‌ت، ب دله‌کی خوئ ئه‌ز دئ قه‌ست که‌می.

ئەف گۆتئا عومەرى نە خاپاندن بوو بۆ مللەتە، ونە بەنجەرن ژى بوو بۆ وان، گۆتئەك بوو د واقعى وان دا هاتبوو بەرى، تىشتى ژ ھەمىيى بەرچاقتەر د ژىنا عومەرى دا ئەو بوو ئەو وەسا د مەزىيى دگەهشت كو بارەكى گرانە، وشەرمزارىيەكا مەزنە ئەگەر ژ دەر حەقى دەرنەكەشت، ووى باش دزانى ئەو ئەگەر يى دوير بت ژ مروقتىن باش ژ دەر حەقى دەرنەكەشت، لەو ھەفالىن باش ل خو زىدە دكرن، رۆژەكى عومەر ب سەر مەنبەرئ كەفت وگۆت: ھەچىيى ژ ھەو ھەفالىنييا مە بكەت بلا پىنج تىشتان ل نك خو پەيدا بكەت ئەگەر نە بلا نەئىتە نك مە: بلا گازندا وى كەسى نەشيت بىتە نك مە بگەھىنتە مە، وھندى بشيت بلا ھارىكارىيا مە ل سەر حەقىيى بكەت، ئەگەر باشىيەك ھەبت وئەم پى نەحەسىيىن بلا ئەو بەرى مە بدەت، وبلا نەكامىيا كەسى ژى ل نك مە نەكەت، وتىشتى شولا وى نەبت بلا مايى خو تى نەكەت.

ژ بەر قى چەندى مروقتىن دوروى، مەصلحەتچى، زەلامىن دنيايى ھەمى ژ دۆران قەرەقىن، ئەو ومروقتىن وەكى وى مانە د گەل ئىك.

سلاڤ.. ئەف زەمانى عومەرى!

عومەر ھات.. و د گەل دا عەدالەت، وگاڤا عەدالەت ھات زۆردارى نامىنت، ھەژارى دىرييت.. والىيى (سودانى) -ئەو وەلاتى حەتا ئەفرۆ ژى ناڤى وى وىرس ھەفالىجىمك-كاغەزەك بۆ عومەرى ھنارتە شامى، وتىدا نقيسى: ((ئەى (أمير المؤمنين) كەس مالى زەكاتى ژ مە وەرنەگرت، ھەچىيى ئەم دىيژىنى: بۆ خو وەرە زەكاتى، دىيژت: ئەز نە يى پىتقىمە.. ئەرى ئەم چ ل مالى زەكاتى بكەين؟)). عومەرى گۆتى: عەبدان پى بكرن وئازا كەن، ئەگەر عەبد نەمان پىكان پى قەكەن. و ل وەلاتى مصرى پىرەژنەكا بى خودان ھەبوو، دىوارى مالا وى يى نزم بوو، شەقەكى ھندەك دزىكەران خو د سەر سىاجى را ھاقتىتە ژۆر وچوون ھندەك مريشكىن وى ژ كۆلكى برن.. ئەفە رویدانەكا نە يا مەزنە وھەر ب بەر ناكەشت مەزنى دەولەتى خو پىقە موژىل بكەت، ئەگەر مەزنى دەولەتى ژ تەرزى عومەرى

نەبت! سوحبەتا پیرى گەهشە عومەرى ل شامى، عومەرى كاغەزەك بۆ واليىيى
مصرى ھنارت وتیدا نقيسى: من يى زانى حال ومەسەلەين پيرەژنەكى ئەقەنە،
دەمى كاغەزا من دگەھتە تە تو ب خۆ ھەرە سىاجى خانىيى وى بۆ بلند بکە.

و ل زەمانى عومەرى نە ب تنى مرۆقان خۆشى ب عەدالەتا وى دېر! ھەيوانان
ژى بارا خۆ تى ھەبوو.. عومەرى رۆژەكى كاغەزەك بۆ واليىيى خۆ ل مصرى ھنارت
تیدا گۆتى: من يى زانى (ھەمماليىن) ھەوہ بارىن گران ل دەوارىن خۆ دکەن، گاڤا
كاغەزا من گەھشە تە نەھیلە ھەر ھەممالەك ژ ھندى زیدەتر بارى ل دەوارى خۆ
بکەت.

مرۆڤين خودى دەمى مەزنى دگەفتە د دەستى دا مەزنييا وان بۆ مريشك
ودەواران ژى رەحمە!

ئىمامى (ئەوزاعى) دېيىرت: رۆژا عومەر مرى ئەز د گەل جەنازى وى
دەرکەفتمە زيارەتى، پشتى ئەم زقربىن ئەز چووم دا قەستا بارثېرى (قنسرینى) بکەم،
ئەز د بەر قەشەيەكى را بۆرىم جۆت دکر، گاڤا وى ئەز ديتيم گۆتە من: ديارە تو يى
ژ قەشارتەنى زەلامى دزقري؟ من گۆتى: ئەرى.. ئينا وى دەستين خۆ ب چاڤين
خۆ قەنان وکرە گرى، من گۆتى: تو بۆچى دكەيە گرى، مانى تو نە ل سەر دینى
ويىي؟ وى گۆت: ئەز نە ل سەر وى دگريم، ئەز بۆ وى رۆناھيىيى دگريم ئەوا ب مرنا
وى ل عەردى ھاتىيە قەمراندن.

عومەر رۆناھيەك بوو ل عەردى گاڤا مرى رېتک ل خەلکى ھەمىيى تارى
..بوو.

(مالکى کورپى دینارى) دېيىرت: دەمى عومەر بوويە خەلیفە ھندەك شقانان
پسيارکر: ئەقە کيژ زەلامى چاکە بوويە مەزنى خەلکى؟ ھندەکان گۆتى: ھوین چ
دزانن کو ئەو يى چاکە؟ وان گۆت: چونكى ئەقە رۆژا ئەو بوويە خەلیفە گورگى
پەزەکا مە نەخواریيە!

و(مووسایی کورپی ئه عیونی) ل باژێرپی (که رمانی) ل سه ر زه مانێ عومه ری
شقای دکر، مووسا دبیت: هندی عومه ری ساخ جاره کا ب تنی ژێ گورگی زیانا
په زێ مه نه دکر، شه فه کی گورگی په زه کا مه خوار، مه گوته: هه بهت نه بهت ئه ف مرۆقی
چاک نه مایه، من ئه و شه ف نیشان کر ده رکه فته ئه و شه ف بوو یا عومه ر تیدا مری!
سلاف ل ته بن ئه ی عومه ر.. سلاف ل ته بن ئه ی زه مانێ عومه ری..

مه‌یموونی کورئ مه‌هرانی زه‌لامئ قورئانی

قئ جاری مه‌ دقئیت ل دیوانا زه‌لامه‌کی ژ زه‌لامئین قورئانی ئاماده‌ بیین؛ دا بزانیین کانئ چاوايه ده‌مئ قورئان مه‌زنان دورست دکه‌ت، مه‌زنان نه‌ ب وی په‌نگئ مه‌زنییی یئ خه‌لک تی دکه‌هن.. وئو زه‌لامئ ئه‌قرو مه‌ دقئیت ل خزمه‌تا وی ئاماده‌ بیین، ئه‌وه‌ یئ عومهرئ کورئ عه‌بدله‌زیزی د ده‌ر حه‌قئ دا گوئی: ((ئه‌گه‌ر ئه‌قه‌ وئین وه‌کی وی نه‌مان، ژبلی له‌غهران که‌س د ناڤ مروڤان دا نامینت))!

- بۆچی؟

- چونکی ئه‌ف زه‌لامه‌، وئین وه‌کی وی، بۆ مروڤان وه‌کی خویینه‌ بۆ زادی، پئ تام دکه‌فن، وئیی وان نه‌شئین خو بگرن یان خو راگرن.

ئه‌ف زه‌لامئ مه‌زن هه‌یامه‌کی ل سه‌ر زه‌مانئ خه‌لیفه‌یی عادل عومهرئ کورئ عه‌بدله‌زیزی بووبوو والیی ده‌قه‌ره‌کی ل جه‌زیرا فوراتی، جاره‌کی وی ئه‌و روژ ل بیرا خو ئینانه‌قه‌ و ب دله‌کی پر خه‌م قه‌ گوئ: من هه‌ز دکر چاهه‌کی من تاری بیا، وئیک بۆ من مابا و من چو والییاتی نه‌کربان.. هنده‌کان گوئی: خو بۆ عومهرئ کورئ عه‌بدله‌زیزی ژئ؟ گوئ: خو بۆ عومهرئ کورئ عه‌بدله‌زیزی ژئ!

ئو مه‌زنییا خه‌لکی دنیا یئ خه‌وان پیقه‌ دبیین، خوزییا وی یا مه‌زن ئه‌و بوو ئه‌و نه‌گه‌ه‌شتبایی ئه‌گه‌ر خو بها چاهه‌کی وی ژئ با.. ئه‌ف زه‌لامه‌ (مه‌یموونی کورئ مه‌هرانی) یه‌.

مه‌یموون کئ بوو؟

مه‌یموون ئیک ز مه‌زنتین زانا وزاهد و عیباده‌تکه‌رتن تابعیان بوو، علم وحه‌دیس ژ گه‌له‌ک سه‌حابییان وه‌رگرتبوو، ل شامئ ژیاوو، وپه‌یوه‌ندییا وی د گه‌ل خه‌لیفی ئه‌مه‌وی عومهرئ کورئ عه‌بدله‌زیزی یا موکم بوو، وئو ئیک ژ وان

زانایان بوو یټن عومه‌ری هەر ژ پوژا ئیکې ژ خیلافه‌تا خو ل دۆر خو کوم کرین وپسیارا خو پټی دکر، و ل سالا (۱۱۷) وپشتی عه‌مه‌رکې ب به‌ره‌که‌ت ل شامی ئه‌مری خودی کربوو.

پشتی پیر بووی پوژه‌کی ل باژپری به‌صرایی بوو، داخواز ژ کورې خو کر ده‌ستی وی بگرت و به‌ته‌ مالا ئیمامی مه‌زن (الحسن البصری) گاڤا گه‌هشتینه به‌ر ده‌ری کچکه‌کی د مال قه‌ پسپارکر: ئه‌و کییه‌ ل به‌ر ده‌ری؟ وی گوت: ئه‌ز مه‌یموونی کورې مه‌هرانیمه‌، ئه‌زی هاتیم حه‌سه‌نی بیینم.. کچکی گوت: مه‌یموون! کاتبی عومه‌ری کورې عه‌بدلعه‌زیزی؟ گوت: به‌لی.. کچکی گوتی: بی ئیغبالو! بوچی تو مایه‌ ساخ ه‌تا قی زه‌مانی خراب؟! مه‌یموونی ژ به‌ر گوتنا وی هند کره‌ گری ه‌تا ده‌نگی وی گه‌هشتیه‌ حه‌سه‌نی د ژور قه‌، حه‌سه‌ن هاته‌ به‌راهییا وی، وپشتی هه‌ردوو ان خو دئیک و دو وه‌رکری، وچوینه ژور، مه‌یموونی گوتی: بابی سه‌عیدی ئه‌ز پی دحه‌سییم هەر وه‌کی دلّی من یی ره‌ق بووی، تشته‌کی بو من بیژه‌ دلّی من پی نه‌رم بیت..

زه‌مانه‌ک بوو د ناڤ زانایان دا هنده‌ک هه‌بوون (ئختصاصی) وان نه‌رمکرنا دلان بوو، و د ناڤ خه‌لکی دا هنده‌ک هه‌بوون سه‌ره‌دانا ئیک و دو دکر بو هندی دا ب باراندنا پوندکان دلره‌قییا وان نه‌مینت.. دئاڤا بن ئه‌و پوژا! هوبن دزانن حه‌سه‌نی چ گوتی؟

حەسەنی ب تنی ئەف ئایەتە بو وی خواند: ﴿أَفَرَأَيْتَ إِن مَّتَّعْنَاهُمْ سِنِينَ ﴿٢٥﴾ ثُمَّ جَاءَهُمْ مَا كَانُوا يُوعَدُونَ ﴿٢٦﴾ مَا أَغْنَىٰ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يُمْتَعُونَ ﴿٢٧﴾﴾.

کورې مه‌یموونی دبیرت: گاڤا حه‌سه‌نی ئەف ئایەتە خواندی، من دیت بابی من که‌فته عه‌ردی دا بیژی دلّی وی هاته‌ گرتن.. وپشتی بیته‌کی ده‌می ئه‌و رابوویه‌قه‌ ئه‌م ژ مالا حه‌سه‌نی ده‌رکه‌فتین ب ریشه‌ من گوته‌ بابی خو: ئه‌فه‌یه‌ حه‌سه‌ن؟ وی گوت: ئه‌ری، من گوت: من د دلّی خو دا هزر دکر ئه‌و گه‌له‌ک ژ قی مه‌زنتره‌! گوت: بابی

من دهستی خو ل سنگی من دا وگوت: کورې من نهوی نایه تکه بو مه خواند، نه گهر
تو ب دلی خو تیگه هشتبای گه له ک برینان تو دا د دلی خو دا بینې!

نهغه یه جودایی د ناقبه را مه وغان پهنه مړوځان دا، نه م ب گوهی قورئانی
وهردگرین، ووان ب دلی وهردگرت، کورې مهیموونې - نهوی نهغ سهرهاتییه بو مه
قه گیرای - وی ژوی و هکی مه نهغ جیهانه ژ دویر قه ددیت لهو ژوی حیبه تی مابوو..
نهغه چیه؟ پیره میړه کی نهختیار، یی بهر پییښ خو باش نابینت، قی ریکې هه مییی
دده ته بهر خو ودییت؛ دا حسه من دلی وی نه رم بکه ت؟! وحسه من ژ ځان هه ر سې
نایه تان زیده تر تشته کی بو وی نابیتژت! نهغ نایه تیښ نهو هه ر پوژ دخوینت، و تو
دی بیژی حسه منی وهغزی دنیا یی هه مییی لی کر، لهو د گاشی دا نهو دلگرتی بوو
وکه فت! نهغه چ مړوځن!

وهه ر کهسه کی ځیانا دنیا یی دلی وی پیچای، وپه رده یی غه فله تی ب سهر دا
به ر دای یی حقه ژ ځان پهنه مړوځان عه جیگر تی بیت، چونکی نهو د
نه زمانې وان ناگه ت، و ب دلی وان نحساسې ناکه ت.. مهیموون - و هکی حسه منی -
ژ مړوځین قورئانی بوو، حسه منی نهغه دزانی، لهو ب وی پهنه مړوځان دای یی یی
هه وه دیتی، و نهو کهسې و هکی وان مړوځی قورئانی نه بت یا غه رب نینه وان غه رب
بینت!

زه لامل قورئانی:

مهیموون د گوتنه کا خو دا دییژت: ((هه چیی ب دویف قورئانی بکه فت قورئان
دی سهرکیشییا وی که ت هتا وی دبه ته به حه شتی، و هه چیی قورئانی به یلت
قورئان دی ب دویف وی که فت هتا وی ده افیته د ناگری دا)).

وهه ر نه کهن دویکه فتنا قورئانی نهوا مهیموون به حس ژوی دکه ت نهوه مړوځ ب
نه زمانې ب تنی قورئانی بخوینت، و ب چاشی پیروزیی به ری خو بده تی، و گاشا ل
ژیا نا خو زفری بیژت: نهز قه بویل ناکه م قورئان ریبه ری من بت! گه له ک کهس یی
هه ین قورئانی دخوینت و قورئان له غنه تی ل وان دکه ت.

ومروڤاينيا مهيموونى بو قورئانئ ئيكا هند ژ وى چيكرېوو ئهو ههردهم
 حسيبهكا دژوار د گهل خو بكهت.. رږژا عومهرى ئهو هلبژارتى دا بېته والى ل
 جزيرئ مهيموونى هيڅى ژئ كرن ئهو وى ژ څى كارى عهفى كهت، وگوتئ: ئهغه
 بارهكئ گرانه تول ملين من دكهى! عومهرى گوتئ: ((ههړه ببه والى وحوكمى د
 ناڅهرا خهلكى دا بكه، وئگهر كيتابهكا من گههسته ته ونهحقيبهك تيدا بت وئ
 ل عهردى بده، وئگهر تشتهك ل بهر ته ئاسئ بوو بهنيره نك من، ومروڤان ئهگهر
 چى گاڤا كارهكئ ب زحمت بو وان كهفته رېكا وان ووان نهكر، نه دنيا ب رېشه
 دچت نه دين)).

گاڤا وى ئهف گوتنه ژ عومهرى گوډ لئ بووين، ئهو نهچار بوو فهرمانا وى
 ب جهـ بېنت، ئهگهر چ بو وى يا نهخوش ژى بوو، وخوزيا وى هتا مرى ژى ئهو
 بوو كو وى ئهف مهنصبه وهرنهگرتبا، چونكى وى دزانى مهنيا دنيايئ
 شهرمزاريا ناخهتتبه، ومهيموون ژ وان كهسان نهبوو يين بهر ل مال ومهنصبان،
 يان مهنى ودهولهمنديي، د گوتنهكا خو دا ئهو دبېژت: ئهگهر ژ روهايئ هتا
 حورانئ ب پينج دهرههمان بدهنه من، من نهڅيټ.

وهندى هند ئهو ژ شهرمزاريا مهنيايئ دږهڅى وى شيرت ل خهلكى ژى دكر
 ئهو ژئ پرهن، نه بهس ژ مهنيايئ پرهن بهلكى ژ مهنان ژى، مهيموون دبېژت:
 ((سئ فتنه يين هين هشير بى پئ موتهلا نهبى: نهچه نك چو سولتانان ئهگهر
 خو تو بېژى ئهز دئ فهرمانا ب باشيئ لئ كه، ونه مينه ب تنئ د گهل چو ژنكان
 ئهگهر خو بېژى دئ قورئانئ نيشادهم، وگوځى خو نهده گوتنا چو بيدعهچيان، چونكى
 تو زانئ كانئ دئ چ ژئ ب دلئ ته څه مينت)).

و ژ گوتتئ وى يين تير عبرت، دبېژت: ((ئهميرى نهنياسه، وئهو ژى يئ
 ئهميرى دنياست)).

ودبېژت: ((ههچيئ ب دزى څه گونههك كرت بلا ب دزى څه توبه بكهت،
 وههچيئ ئاشكهرا گونههك كرت بلا ئاشكهرا توبه بكهت، چونكى خودئ گونههان

ژئ دبهٔ وشهرما خهٔلکی نابته، وخهٔلک شهرما ئیک ودو دبهٔن وگونهٔهان ژئ نابهن)).

و ژ وان ههٔديسان يين وي فهٔگوهاسټين: مهٔيمرون دبٔټټ: عهٔبدللاهٔ کورٔ عومهٔري دبٔټټ: پٔغهٔمهٔري -سلاف لٔ بن- گوت: ﴿ قل ما يوجد في آخر الزمان درهم من حلال أو أخ يوثق به ﴾ ل دؤماهئيا زهٔمانٔ گهٔلهٔک يا کٔمهٔ دهٔرهٔمهٔکٔ ههٔلال، يان برأيهٔکٔ باوهٔرٔ ههٔبت. وهٔکٔ (ئهٔبوو نوعهٔيم) ژئ فهٔدگوهٔټټټ.

عه طائی کورئ ئه بوو ره باحی ئهو عه بدئ علمی وی ئه و ب سه ر مه لکی ئیخستی

دهم: دویمایهیا سالا (۹۷) مشهختیه.

جە: بازئیرئ مه که ها پیروژه.

وهفدین هه جییان ژ هه می لایان شه هاتبون قهستا مالا خودئ کربو دا
سهرویهرئ هه جئ -کو ئیک ژ ستونین ئیسلامیه- ب جه بین، هندهک دسویار
وهندهک دپه یا بوون، ژن ومیر، جحیل وپیر، یین رهش وین سپی، ژ هه می
رهنگ وزمان ومللله تان بوون، ب ئیک جلک و ب ئیک نه زمان ملکه چیا خو بو
خودایی که عبئ بهرچا ف دکر، و ل ژیر سیه را ئیسلامئ دیتن و بهرئخودان وهیقییین
هه مییان ئیک بوون..

وتشتئ هه جا ئه ف سالا ژ یا سالتین دی جودا دکر ئه و بوو د نا ف هه لکی دا
بوو بوو د ههنگ کو خه لیفئ موسلمانان مه زنتین مه لک ل سه ر روئ عه ردی
(سوله یمانئ کورئ عه بدلمه لکئ ئه مه وی) ب وه زیر وحاشیه شه یئ هاتییه هه جئ،
به لئ ئه گه ر تو بیست خه به ره کا ل وئ مه ی دانا به رفره هه را وه ستابای ئه و ل دۆر
که عبئ، وته بهرئ خو دابایئ ده می خه لیفه و(وه لی عه هدئ) وی د بهر ته را
دبۆزین، ته ئه و نه دنیا سین؛ چونکی خه لیفه ئه وی سئ (قارره تان) و پتر ژ بیست
وپینج دهوله تین مه یین نوکه خو بو دچه ماند، یئ سه رکۆل و پیخوا س بوو، وه کی
که سه کئ ژ هه مییان فه قیرتر کراسه کئ سپی یئ بی به ریک ل بهر بوو، ووی ژ
وه کی هه ر ئیکی ژ ره عیه تا خو ب دله کئ شکهستی شه گازی دکر: (البیک اللهم
لبیک).

پشتی خەلیفە ژ طەوافی خەلاس بووی، ل مروڤه کی زقړی وگوتی: کانئ هه قالئ هه وه؟ وی دهستی خو ب لایی روژناڤایا که عبی څه دريژکر وگوت: یی ل ویرا هه نڅیژئ دکەت.. خەلیفە ب وی لایی څه چوو، ودهمئ هندەکان څیای خەلکی بدەنه پاش دا ریکا خەلیفە څه بیت، خەلیفە وگوتی: وه نه کهن! ل څیژئ مه لک و فەقیر وهکی ئیک لی دئین!

خەلیفە ریکا خو د ناڅ قەرەبالغی را څه کر و ب نک وی څه چوو، هژماره کا مهزن ژ خەلکی دروینشتی بوون، ل هیڅی بون کانئ کهنگی ئەو دئ نڅیژا خو خەلاس کهت ودهست ب دهرسی کهت، خەلیفە جهه کی څالا ل بنی دیوانی دیت، ئەو وههردو کورپن خو یین جحیل لی پروینشتن، ئەو ژي مانه ل هیڅی.

پشتی وی نڅیژا خو خەلاس کری، ل سهر ملی خو زقړی و بهرئ خو دا خەلکی، ناڅی خودی ئینا ودهست ب دهسی کر، وگاڅا ژ دهرسی خەلاس بووی، گوت: هه چیی ژ هه وه پیساره ک هه بت بلا بیژت، خەلکی دهست ب پیساران کر، خەلیفە ژي هندەک پیسار ل دۆر کرنا هه جئ ژئ کرن ووی بهرسقا خەلیفی دا، بیی جودا هیه کی بکهت د ناڅه را خەلیفە و خەلکی دی دا.. ههردو کورپن خەلیفە عه جیگر تی بوون: ئه ری ئەف پیره میژئ هه بهشی یی رهش، یی سهر خەلک و قژاڅر، ودفن قۆپ، و بهژن کورت، تو دئ بیژئ قه له رهشکه، دئ کی بت بابی وان (سوله یمانی کورپ عه بدله لکی کورپ مهروانی ئەمهوی) خەلیفی کورپ خەلیفی کورپ خەلیفە، هندە خو بو دشکینت ووهکی بچوپکه کی ل بهر دهستان دروینت، و ب ئەدهب پیساران ژئ دکەت، وئو ودهسا بهرسقین وی ددهت ههر وهکی ئەو وی نانیاست و نزانن بهایی وی چهنده؟!

به لی وان ئەدهب کر پیسارا څی مروڤی ژ بابی خو بکهن، نه کو هندەک ب کیماسی بهرئ خو بدەنه وان کو ئەو څی مروڤی نانیاسن یی ب عه لامه تان څه کهسه کی ناڅداره، لهو وان خو یی دهنګ کر.. وپشتی خەلیفە ژ پیسارپن خو خەلاس بووی، رابوو دا قهستا (صهفا و مهروایی) بکهت بو سه عیکرنا د ناڅه ری دا،

بهري ئهو بگهههه (صهفایي) وان گوھ ل كهسهكي بوو گازی دكر: گهلي موسلمانان!
 ب فهرمانا خهليفه نابت ژبلي عهطائي كورئ ئه بوو رهباحي كهسهك ل قى جهي
 فهتوايهكي بدهت.. ئينا كورهكي خهليفه ئهف چهنده بو خو ب دهليفه ديت وگوته
 بابي خو: ئهفه چييه؟ تو فهرماني ددهي ژبلي عهطائي كهس فهتوايي نهدهت، وتو
 ب خو دچي داخوازا فهتوايي ژ قى زهلامى دكهى يئ چو پويته ب ته نهكري؟
 خهليفه ل كورئ خو زقري وگوته: كورئ من! ئهوي ته ديتي من پسپار ژئ
 دكرن، ئهوه عهطاء خوداني فهتوايي، ميراتگري علمي عهبدللاهي كورئ عهباسي..
 پاشي وي گوته ئاراسته ههردو كورين خو كر وگوته وان: كورين من! خو فيري
 علمي بكهن، ب علمي مروقي نزم بلند دبت، وعلم عهبدان ب سهر ملكان
 دئيخت!!

عهطاء كاي بوو؟

بهلي.. (عهطاء) ئهوي خهليفه ئهوهي وهكي بچويكهكي ل بهر دهستان
 دروينشت، عهبدهكي حهبهشي يئ رهش بوو، دهيك وبابين وي ژي ههردو عهبد
 بوون، بابي وي موسلمان بووبوو، وهاتبوو ل مهكههي ئاكنجي بووبوو، وعهطاء ب
 خو ل سهر دهمي خيلافه تا عثماني كورئ عهفاني هاتبوو سهر دنيايي.
 عهطائي زانين ژ هژمارهكا مهزن يا صهحابيان وهرگرتوو وهكي: عائشايي
 وئوم سهلهمهبي وئهو هورهيره عهبدللاهي كورئ عومهري وعهبدللاهي كورئ
 عهباسي، وئهو ئيك ژ پشتهفانين عهبدللاهي كورئ زوبهيري بوو، وژئ دئيه
 فهگواستن ديژت: ئهز گههشتبوومه دوسه صهحابيان..
 وعهطاء وهكي -مه گوته- مروقهكي رهش وسهقهت بوو، ودهستهكي وي ژي د
 گهل عهبدللاهي كورئ زوبهيري بهطال بووبوو، ودويماهيا عهمرئ خو ئهو كوره
 بووبوو، فهتوال مهكههي يا وي بوو، زانايي مهزن ئه بوو حهنيفه ديژت:
 ((كهسهكي چيتر ژ عهطائي من نهديتياه)).

عطاء کسه کئی بی مال و حال بوو، که عبه پتر ژ بیست سالان مالا وی بوو، لی رادبوو و دروینشت، وهه فاله کئی وی دیبژت: چو جاران من نه دیت جلکه کئی وهسا د بهر وی بت پینج دهره همان بینت! د گهل هندئ ژئ نه گهر جاره کئی چووبا دیوانا خهلیفه ی، خهلیفه ژ جهئ خو رادبوو وئو ددانا جهئ خو، وخهلیفه د بن وی دا دروینشت.

ل رهمه زانا سالا (۱۱۵) مشهختی ل بازپړئ مه که هئ عطاء چووبوو بهر دلوثانیا خودئ، پشتی ژبیی بوویه نیزیکی (۸۸) سالان یان پتر.

علمی عطاء:

عطاء د علمی دا گه هشتبوو دهره جهیه کا وهسا هتا دیبژن: جاره کئی عه بدللاهئ کورئ عومهری هاته مه که هئ دا عومرئ بکهت، خه لکئ مه که هئ لی کومبوون وپسیار بو خو ژئ کرن، ئینا عه بدللاهی گوته وان: ئه زئ عه جیگر تيمه ژ هه وه گه لی خه لکئ مه که هئ.. هوبن پسیار بن خو بو من کوم دکهن وعطاء د ناف هه وه دا؟!

وعطاء نه گه هشتبوو قئ دهره جئ هتا وی دو تشت ل نک خو پهیدا کرین: یئ ئیکی: وی نه فسا خو بن دهستی خو کربوو، وړئ نه ددایئ چی تشتی بقیت ئو بکهت، نه گهر فایدئ دینئ وی تیدا نه بت. یئ دووئ: ئه وی وهختی خو ژئ بن دهستی خو کربوو، نه دهیلا گاقه کا وی ژ قهستا بچت.

جاره کئی وی گوته شاگردهیه کئی خو: برازا! یین بهری مه هز ژ ئاخفتنا زیده نه دکر، وی گوت: ئاخفتنا زیده ل نک وان چ بوو؟ عطاءئ گوت: ههر گوتنه کا هه با ژبلی کیتابا خودئ وحه دیسا پیغه مبهری -سلاش لی بن-، وفه رمانا ب باشیی، ونه هییا ژ خرابیی، وئو علمئ مروقی نیزیکی خودئ بکهت، یان پیته قیه کا ژيانا مروقی، ژبلی فان ههر گوتنه کا دی یا هه با ل نک وان ئاخفتنا زیده بوو.. پاشی گوت: ئه رئ ما شهرم نینه بو ئیک ژ مه ده می سجلا وی یا وی ل رۆژئ تری کری

بو وی قه دکهن، وئو بهری خو دده تی تشتهک نه ژ کارئ دینی وی نه یی دنیا یا وی
تیدا نینه؟!

ومرؤقی نه گهر ئنیه تا وی یا دورست بت، و علمئ وی بو خودئ بت، خه لک
هه می نه ب تنئ طه له بیتن علمی مفایی ژ علمئ وی وهر دگرن، وقه نجی و بهر که تا
وی ژی دگه هته یین دویر ویی نیزیکی، وعطاء ئیک ژ قان توخمه زانایان بوو..

ئیمامئ مهزن (ئهبوو حنیفه) دبیت: ده می ئەز چویمه مه که هئ بو کرنا
حه جئ د پینج تشتان دا ئەز خه له ت بووم، حه لاقه کی ئەو نیشا من دان، پشتی ئەز
خلاص بوویم ومن قیای سه ری خو بتراشم دا ژ ئیحرمان ده رکه قم، ئەز هاتمه نک
حه لاقه کی ومن گو تی: ب چه ندئ دئ سه ری من تراشی؟ وی گو ته من: خودئ
ته ب هیدایه ت بینت! مو عامه له د (مه ناسکان) دا چئ نابت، پروینه وچه ند ژ ته
هات هندئ بده من.. ئینا من شهرم ژ خو کر وئەز روینستم، ومن به ری خو نه دا
قیبلی، حه لاقی ئیشاره ت دا من کو به ری خو بده مه قیبلی، هیشتا من پتر شهرم ژ
خو کر، وگا فا وی قیای ده ست ب تراشینئ بکه ت، من لایئ چه پئ ژ سه ری خو ب
نک قه لیدا، وی گو ته من: ژ لایئ راستئ دئ ده ست پئ که ین، ووی ده ست ب
تراشینئ کر، وئەز ژ شهرم یین خو و ژ عه جییییین وی دا مام که فتمه هزارن، وی
گو ته من: بوچی تو یی بی دهنگی؟ ته کبیراتان بده.. وپشتی ئەز خلاص بوویم ومن
قیای بچم، وی گو ته من: دئ کیفه چی؟ من گو تی: دئ زقړمه جهئ خو، وی گو ت:
دو رکاهه تان بکه پاشی هه ره. ئینا من گو ته خو: ئەفه نه کارئ حه لاقانه، قئ
چه ندئ علمه کی زیده پئ دقبت، لهو من پسار ژئ کر: ئەف تشتین ته نیشا من
داین، ته ژ کیفه زانینه؟ وی گو ت: ئەف تشته من یین بو خو ژ عه طائی وهر گرتین.

د ناقبه را عه طائی وخه لیفه یان دا:

و د گهل کو مرادا خه لیفه ووالییان ئەو بوو عه طاء هه قالینییا وان بکه ت
ژی، به لئ عه طاء یی دویر بوو ژ دیوانین وان، به لئ هه ر جاره کا مه صلحه ته کا

ملله تی کفتبا بهرۆکا وی، وڤیابا ئەو چووبا کۆجکا خەلیفە ی وی خو ژ ڤەندی
نەددا پاش..

وئەگەر بەری نوکە سەرھاتیپەکا وی د گەل (سولەیمانی کورێ عەبدلمەلکی
ئەمەوی) مە ڤەگواست بت، سەرھاتیپەکا وی یا دی د گەل برایی وی (هشامی)
ژی هەبوو.

(عوسمانی خوراسانی) دبێژت: جارەکی ئەز وبابی چوینە دیمەشقی دا قەستا
(هشامی کورێ عەبدلمەلکی) بکەین، دەمی ئەم نیزیکی دیمەشقی بووین، مە دیت
پەرەمێرەکی رەش ل سەر کەرەکی یی سویار بوو، ھندەک جلکێن کەشن وزقرد بەر
بوون، من پێ کرە کەنی وگۆتە بابی خو: ئەڤە کیپە؟ وی گۆتە من: ھش! ئەڤە
سەبیدی فەقەزانین حیجازیپە، عەطائی کورێ ئەبوو رەباحی..

پاشی بابی من پەیاوو، و ب نک ڤە چوو، ووان خو دئیک و دو وەرکر،
وپیاری حالی ئیک و دو کر، پاشی ئەم ب پێ کەفتین، وگاڤا ئەم گەشتینە بەر
دەرێ قەسرا خەلیفە ی، وجەواب گەشتیپە خەلیفە ی کو عەطاء یی ل بەر دەری، ھەر
زوی خەلیفە ی گۆت: بلا بێنە ژۆر، وئەم ژ ی ب خیرا وی زوی چوینە ژۆر، وگاڤا
خەلیفە ی ئەو دیتی ب نک ڤە ھات گۆتی: مەرحەبا مەرحەبا.. وەرە ڤیری وەرە
ڤیری، وھنگی راوەستیا ھەتا وی ئەو دانایە ب رەخ خو ڤە، وئەو ھەمی مرۆڤین
مەزن و ماڤویل یین کول دیوانی دروینشتی بی دەنگ بوون، و بەری وان مال
خەلیفە ی وڤی میتفانی وی یی غەریب!

پشتی دەمەکی خەلیفە ی گۆتی: بابی موحمەد ی، بێژە کانێ داخوازا تە چپە؟
وی گۆتی: ئە ی ئەمیرلموئەنین، تە ئیمانەت خەلکی مەکەھی و مەدینێ، ئەو
مرۆڤین خودیتە وجیرانین پێغەمبەرنە، چاڤی خو بدی..

خەلیفە ی گۆتی: باشە، چ ددی؟

وی گۆت: خەلکی حیجازی ونەجدی ژ ی سەرکێشتین ئیسلامی، زەکاتا وان
ھەر بدە مرۆڤین ھەوجە ژ وان..

گوټی: بهلی، چ ددی.

عطائی گوټ: خه لکې وان باژېړېن دکه قنه سهر توخوبیان، نهون بهرانبهري
دوژمنی رادوهستن، وشهړی نه یاران دکهن، وان موعویز نه که، چونکی نه گهر نهو
هاتنه ژبیرکرن توخوب دې ئینه بهردان.

خه لیفه ی گوټی: بهلی، چ دده ی بابی موحه ممه دی.

وی گوټ: (أهل الذمة) ژ جوهری وفه لان، چاڅی خو بده نی وباره کی زیده ی
طافه تا وان لی نه کهن..

خه لیفه ی گوټه کاتبی خو: نه فا بابی موحه ممه دی گوټی هم مییی بنقیسه وبکه
فه رمان..

پاشی گوټ: تشته کی دی هه یه؟

عطائی گوټی: نه ی نه میرلموئمین، ته قوا خودی د نه فسا خو دا بکه، وباش
بزانه ده می تو هاتیبه دنیا یی تو یی ب تنی بووی، وگاڅا تو دمري ژی تو دې یی
ب تنی بی، وگاڅا تو رادبییه حه شری وحسیبی ژی تو دې یی ب تنی بی، وئهوین
نوکه تول دور خو دینی ئیک ژ وان د گهل ته نابت. ئینا هشامی سه ری خو
چه ماند وچاڅین وی تری روندک بوون.. هنگی عطاء رابوو ودهرکه فت.

خه لیفه ی هندک پاره د گهل که سه کی بو وی هنارتن، وی نهو پاره ودرنه گرتن
وگوټ: ﴿وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ ۖ إِنِ أَجْرِي إِلَّا عَلَىٰ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ هه قالی
وی دبېژت: ب خودی من نه دیت هه تا نهو ژ نک خه لیفه ی دهرکه فتی خو وی ئاف
ژی څه خواربت.

هو سا بهرکه تا وی ژ هه می که سان دگرت، وبه ری وی لی نه بوو تشته ک
بگه هته وی.

عطاء حه فتی سالان ل رورژا عه ره فی ل سهر چیا یی راوه ستا بوو دوعا ژ
خودی دکر نهوی ب باره کی سفک څه ژ گونه هان، یی گران ژ خیران ژ څی دنیا یی
ده ریخت.

عوروهی کورئ زوبهیری چهقی ب بهرهم ژ دارهکا ب خهمل

رههین دارا وی یا ب خهمل کویر د عهردی تهقوایی را چوووونه خواری..
بابی وی کورمهتی پیغهمبهری بوو -سلاف لی بن- زوبهیری کورئ صهفیایا
کچا عهبدلموططهلی، ودهیکا وی ئەسمائا کچا ئەبوو بهکری بوو، ژ لایی بابی قه،
رههکا وی دگههشته سهییدی ئنس وجنان، پیغهمبهری خودی -سلاف لی بن-، و ژ
لایی دهیکی قه نهقی زهلامی ئیکی بوو د ئوممهتی، کو ئەبووبهکره، و ژ لایی
خزمایینی قه، زاڤایا عهبدللاهئ کورئ عومهرئ کورئ خهططایی بوو..
دهمی زهلامان شهر ل سهر (خیلافهتی) دکر، وئوممهت د ناقبهرا برایی وی
(عهبدللاهئ) وههقالئ وی (عهبدلمهلکی) دا بوویه دو پشک، وی خو ژ
(هلهقین) علمی دویر نه دکر، کارئ وی ئەو بوو وی کیتابا خودی وسوننهتا
پیغهمبهری وهکی ژ خالهتا خو (عائیشایی) وهگرته، نیشا خهلکی ددا، عومهرئ
کورئ عهبدلعزیزی -خودی ژئ رازی بت- د دهر حهقا وی دا دگوت: ((ئەز کەسەکی
نابینم زانایتر بت ژ عوروهی کورئ زوبهیری)).

ههقییهکا غهریب:

دهمی ئەو هیشتا یی جحیل ل سهر زهمانئ خیلافهتا موعاویهیی کورئ ئەبوو
سوفیانی -خودی ژئ رازی بت- جارهکی ئەو د گهل سی چار ههقالهکان ل (حیجرا
ئیسماعیلی)، ل نیژکی کهعبهیا پیروزی روینشتی بوو، مهزنییا مالا خودی، د
گهل جوانییا دیمهنئ طهوافکرنا وئ کهوکهبا مایی ژ صهحابیان، د گهل ستیره
گهشین تابعیان ل دۆر کهعبی، پتر ههیهت ددا دیوانا وان..

هاته سهر هزارا ئيكي ژ وان بيژت: وهرن دا ههر ئيک ژ مه هيقييا خو بيژت،
 وئغه ژ عهدهتین صهحايان ژي گاڤا سوحبهت د ناڅبهرا وان رحهت بيا، ئيک ژ وان
 دا بيژت: کاني دا ههر ئيک ژ مه هيقييا خو بيژت، عهبدللاهي کورپ زوبهيري
 گوت: هيقييا من نهوه حيجاز ههمي بکهفته دهستي من، وئز بيمه خهليفه. وبراين
 وي موصعهبي کورپ زوبهيري گوت: پا نهز حهز دکم بيمه مهزني کووفه و بهصره،
 وکس شريکاتيا من تيدا نهکته. عهبدلمه لکي کورپ مهواني گوت: هيقييا من ژ
 يا ههوه ههردووان مهزنتره، نهز هيقي دکم پشتي موعاويه خيلافهت بگههته من،
 وئز بيمه مهزني عهردی ههميبي..

دو کس مابون هيقييبي خو نهگوتبون: عهبدللاهي کورپ عومهری،
 وعوروهي کورپ زوبهيري، گوتني: وهيقييبي ههوه چنه؟

عوروهي گوت: خودي بهرکهتي بو ههوه بيخته دنيايا ههوه، هيقييا من نهوه
 نهز وه لي بيم خه لک علم وزانيني ژ من وهر بگرن، وعهبدللاهي کورپ عومهری
 گوت: وهيقييا من نهوه خودي گونههين من بغه فرينت..

وچه رخا زهماني زقري، رۆژهاتن ورۆژ چوون.. موعاويه چوو، ههر وهکي
 رۆژهکي حوکم ل بهوستهکا عهردی نهکري، وکورپ وي يهزید ژي پشتي وي چوو،
 وخه لکي حيجازي (موبايعا) عهبدللاهي کورپ زوبهيري کر، وخه لکي ب خيلافهتي
 سلاڤ کړي.. ودهمي نهو بوويه خهليفه وي براين خو موصعهب کره واليبي
 عيراقی، وبو دهمهکي هيقييا وان ههردووان بو ب جه هات.

و ل شامي خه لکي (موبايعا) عهبدلمه لکي کورپ مهرواني کر، پاشي ب
 رهخ کهعبي څه ل نيزيکي وي جهي يي عهبدللاهي هيقي خواستي نهو ب دهستين
 عاملی عهبدلمه لکي (حهججاجي نهغهفي) هاته کوشتن، و ل عيراقی .. ل دوير
 موصعهب ژي ب دويښ عهبدللاهي دا چوو و د رپيا وهيلايه تا خو دا هاته کوشتن..
 ومهيدان بو عهبدلمه لکي ما څالا، عهبدلمه لک بوو خهليفی ئيسلامي ومهزني
 نيڅهکا عهردی وي زهماني. هيقييا وي ژي ب جه هات.

دو هیڅی مان.. یا عهبدللاهی کورئ عومهری، ئەڅه غهیبه که ل نک خودئ، ویا عوروهی ل بهر چاڅ ب جه هات، بۆری د گهل مه ئاخفتنا عومهرئ کورئ عهبدلعزیزی د دهر حهقا وی دا، و (عهبدررهحماني کورئ حومهیدی) دبئرت: جارهکئ ئەز د گهل بابئ خو چوممه مزگهفتئ، من دیت خهلک هه می یئ ل مرۆڅهکی کۆم بووین وداخوازا علمی ژئ دکهن، ئینا ئەز ژ وی عهجبیگرتی مام، و من گۆته بابئ خو: ئەڅه کییه؟ وی گۆته من: عهجبیگرتی نه به، من ددیت سهحابیئن پیغه مبهری -سلاف لی بن- پسپاریئن خو ژ څی دکرن، ئەڅه عوروهیئ کورئ زوبهیرییه!

ئەڅه دهسپیک.. ونوکه وهرن دا عوروهی ب ههوه بدهینه ناسین.

دانه ناسینا عوروهیئ:

عوروه -وهکی مه گۆتی- کورئ زوبهیریئ کورئ عهوامیه، ودهیکا وی ئەسمائا کچا ئەبوو بهکریه، ل سالا دویماهیئ ژ خیلافهتا (عومهرئ کورئ خهططابی)، یان پشتی (عوثمان) بوویه خهلیفه ب دو سئ سالهکان، ئەو هاتبوو سههر دنیا یئ، وهیشتا ژیی وی ل دۆرتن دهه سالیئ بابئ وی زوبهیر هاته شهیدکرن، ودهیکا وی ئەسمائا خه م ژ پهروه دهکرن وی خوار، وچونکی مرادا وی ئەو بوو بته ئیک ژ زاناییئن مهزن یئن کیتابی و سونهتئ نیشا خه لکی ددهن، ههر ژ زارۆکینیا خو وی قهستا سهحابیئن پیغه مبهری -سلاف لی بن- یئن مایی کر، و علم ژئ وهرگرت، وهکی: ئیمام عهلی، و ئەبوو هورهیره، و عهبدللاهی کورئ عهباسی، و عهبدللاهی کورئ عومهری، و ژ هه میان پتر: خالهتا خو دهیکا موسلمانان عایشایی، ئەوا عوروه نیزیکی خو کری، و ئەو وهکی کورهکی بو خو حسیب کری، لهو ده می عوروه د گهل وئ دئاخفت دگۆتئ: دادئ! وعایشایی علمی خو ب کیتابی و سونهتئ وشه ریهتی هه می گه هاندئ. ورۆژ هک ب سههر وی دا هات ئەو دهاته هژمارتن ئیک ژ (حهفت فقهزانیئن مه دینی) یئن خه لک بو دینی خو لی دزقرن..

ورژا عومهری کورې عېدلعهزیزی بوویه والیې مه‌دینې، وئو گه‌هشتیه
 باژپری، ئیکه‌مین تشت وی کری ئو بوو وی ده‌ زانا ژ خه‌لکې مه‌دینې داخوازکړنه
 دیوانا خو، ویې ئیکې عوروه بوو، وگوته‌ وان: من هوین یین داخواز کړین بو کاره‌کې
 ولسا هوین دې پی خودان خیر بن، ودې بنه‌ پشته‌فان بو من ل سهر حه‌قیې.. هوین
 دزانن ئه‌ز یې بوویمه‌ مه‌زنې هه‌وه‌ ومن نه‌قیّت کاره‌کی بکه‌م بیې کو ره‌بیا هه‌وه‌
 وهرگرم، قیجا ئه‌گهر هه‌وه‌ دیت که‌سه‌کی ته‌عدایی کر، یان هه‌وه‌ گوهد لی بوو
 کو عامله‌کې من زوردارۍ ل ئیکې کر، ئه‌ز هه‌وه‌ ب خودې دده‌مه‌ سویندې کو هوین
 بیژنه‌ من. وهندی عومهر والی ل مه‌دینې عوروه‌ نیژیکترین که‌س بوو بو وی، و ب
 هیژترین پشه‌فان بوو بو وی ل سهر حه‌قیې.. وئو قه‌ کارې وی د گهل خه‌لیفه‌ی ب
 خوژی ل شامې، چ د گهل عېدلمه‌لکی بت یان د گهل کورپن وی بت، هه‌رده‌م وی
 ریکا باشیې نیشا وان ددا، وچو جاران به‌رې وی هه‌قړکیا وان ومال ومه‌نصبین وان
 نه‌بوو، وهر جاره‌کا زانایی حه‌قی گوت، بیې به‌رې وی ل هندې بت فایده‌کې
 دنیایې ب وئ گوتنې بگه‌هتې، ئو ل نک مه‌زن وبچویکان دې بته‌ جهې قه‌در
 وئحترامې.

وعوروه‌ی علم وعه‌مه‌ل پیکف کوم کړیو، پتر ژ روژین سالی ئو یې ب
 روژی بوو، و ب شه‌قې بارا پتر وی عیاده‌ت دکر، ب روژ چاریکا قورئانې لی
 دخواند، و ب شه‌قې ژ به‌ر د نقیژې دا دخواند، یه‌عنی: هه‌ر چار روژان وی دو
 جاران قورئان ختم دکر.. وعه‌ده‌تې وی بوو سالی هه‌میې وی بیستانې خو ته‌عان
 دکر دا حه‌یوان چو زیانې نه‌گه‌هیننې، وگاڅا بیستان ده‌اته‌ به‌ری، ودبوو ده‌مې فیقی
 وی ل سې چار جهان ته‌عان قه‌دکر، ودگوت: ئه‌گهر ئیک د به‌ر را بوړی ودلې وی
 چوو فیقی دا بشیت بیت ژې بخوت، وهندی بقیت بو خو ژې بیه‌ت. ل روژه‌کا ئو
 ب روژی ژ سالا (۹۳) مشه‌ختی خودې حه‌قی رها وی کړیو، وهندی کورپن وی
 مانه‌ پیقه‌ دا ئو روژیا خو بخوت وی ب یا وان نه‌کر، و ب ده‌قه‌کې ب روژی قه‌
 وی قه‌ستا خودایې کر.

طهرا وئ ل سهر بهلايئ:

وبهچاقترين بهرپر د دیرؤکا عوروهیئ کورئ زوبهیری دا مروژ ل نک
راوهستت ژ بهر وئ دهرسا مهزنا صهرئ یا کو تیدا ههئ، ئەو بهرپر بوو یئ ل سهر
زهمانی خیلافهتا وهلیدی کورئ عهبدلمه لکی هاتیه قه کرن..

وهختهکی عوروهی قهستا باژیرئ دیمه شقی کر، ودهمی ئەو گههشتیه ویرئ
وخهلیفه ب هاتنا وی زانی، خهلیفه ی ئەو ل نک خو میقان کر، وقه درهکی زیده
دایئ، و ل دهمه کی کورئ وی ئەوئ د گهل هاتی، د گهل هندهک مروژان دهرکهت
وچو ته ماشا ههسپین خهلیفه ی، و ل دهمه کی ئەو یئ غافل ههسپه کی پین خو ب
جوئکانی هاقیتن ولیتکهک لی دا، ئەجه لا وی تیدا بوو، جاب گه هانده عوروهی..
وی همددا خودئ، وهیشتا ئەو ب دورستی ژ قهشارتنا کورئ خو خلاس نه بووی، پئ
وی کهفته بهر ووه پمت، وئقه ژ بهر وئ برینئ بوو یا ب ریشه کهفتیه پئ وی ودایه
بن، خهلیفه ی هنارته ب دویف دختور وحه کیمان را؛ دا چارهیه کی بو میقانی وی
بینن، وپشتی وان زانینا خو ههمی لی خهرج کری، وان ب خهم قه ناگه هداریا
خهلیفه ی کر کو چو چاره نینن ژبلی کو ئەو پیئ عوروهی بپرن، ئەگهر نه ئیش دئ
لهشی وی ههمیئ قه گرت، وگاڤا وان خه بهر گه هاندیه عوروهی وی ب رویه کی گهش
قه پیشوازی ل ئەمرئ خودئ کر. وگاڤا هه کیمی ئامیره تین نشته رگه ریئ حازر کرین،
وکاری برینا پیئ نساخی کری، وی گوئئ: ئەز دپیژم ئەگهر ئەم بهنجی بدهینه ته
باشتره دا ته های ژ ئیشی نه مینت، وی گوئ: من نه قیئت ئەندامه کی لهشی من
بیته برین بیئ ئەز ههست ب ئیشانا وی بکه م وبو خو ب خیر حسیب بکه م، وگاڤا
وی بهرئ خو دایه دهور و بهرین خو وی کومه کا زهلامان دیتن، گوئ: ئەقه کینه؟
هه کیمی گوئئ: ئەقه من یین ئیناین دا ته بگرن دهمی ئەم پئ ته دپرن.. عوروهی
ب گرئین قه بهرسقا وی دا: بلا بچن.. مه چو ههوجهی ب وان نینه، ئەز هیثیدارم
زکر وتهسبیح جهئ وان بگرن!

و حەتا دختۆری پێی وی بێری وی (لا إله إلا الله، والله أكبر) دگۆت، و ل دویف دەست و دارێ نوژداریا وی دەمی پستی پێ بێری، ودا کو نهزیف بو چێ نهبت، ئەو جهێ هاتیە برین کره د ئامانهکی تژی دا ژ زهیتا کهلاندی، وگاڤا پێی وی کره د زهیتا کهلاندی دا، دلێ وی بووی ووی پۆژی هه میی وی های ژ خو نهما، و ژ بهر وی بێ هشیی وئ پۆژی ب تنێ ئەو نهشیا (وردی) خو -کو خواندنا چارێکه کا قورئانی بوو- بخوینت، وپستی ئەو هشیار بووی، وی گۆت: کانێ پێی من نیشا من بدن.. گاڤا وان ئەو طهست نیشا دای یا پێی وی تیدا، وی بهری خو دا پێی خو وگۆت: ئەز ب وی کهمه بێ ئەز ل شەف و نیف شەقان ب ته بریمه مزگهفتان، ئەو باش دزانت کو ئەز ب ته ب نک خرابیهکی ڤه نهچویمه.

وو هسا چیبوو کول وان پۆژان کۆمه کا زهلامان ژ ئوبجاخا عه بسیان هاتنه نک خه لیڤه ی، خه لیڤه ی بهری خو دایێ زهلامه کی کۆره د ناڤ دا بوو، ئینا پیار ژێ کر: چاوا چاڤین ته هو لێ هاتینه؟

وی گۆت: ئەو ئەمیر لموئمنین! د ناڤ هه می عه بسیان دا زهلامه کی وه کی من دهوله مه ند و عه یال بۆش نه بوو، مالا من د نهاله کی دا بوو، پۆژه کی له هییه کا وه سا ب سه ر مه دا هات چو جار ان له هییێن وه کی وئ من نه دیتبوون، مال و حالێ من هه می د گهل خو بر، تشتی ئەز شیایم خلاس کهم بچویه کی ساڤا بوو، من ئەو دا بهر سنگی خو، و حیشتره کا من ژێ ژ له هییێ ڤه رست، گاڤا من حیشتر دیتی ئەز چوومی دا بگرم، و من زارۆکی خو دانا عه ردی، و ئەز ب دویف حیشتری ڤه چووم، ده مه کی قیژیا زارۆکی هاته من، ئەز لێ زڤریم من دیت سه ری وی یی د ده ڤی گورکه کی دا، ئەز ب لهز چوومی به لی یا ژ خو بوو، حه تا ئەز گه هشتیمی گورک ره ڤی و ئەو تمام بوو بوو، من گۆت: کوپ هه ر چوو دا ئەز بچمه حیشتری، گاڤا ئەز نیزیکی بوویم وئ لیتکه ک ل ناڤ چاڤین من دا، ئەنی ل من په قاند وه هردو چاڤ کۆره کرن.. وه و سا د ئیک شەف دا من خو دیت نه عه یال ونه مال ونه چاڤ!

خەلیفە ل زەلامەکی زفړی وگوتی: هه‌رن ئی بیه‌نه نک عوروه‌یی بلا چیرۆکا خۆ
 بۆ بیژت؛ دا ئه‌و بزانت کو د ناڤ خەلکی دا هنده‌کێن هه‌ین موصیبه‌تا وان ژ یا وی
 مه‌زنتره‌..

به‌لێ عوروه‌یی هه‌وجه‌یی ب هندێ نه‌بوو سه‌هرا خۆ ب موصیبه‌تێن خەلکی دی
 بینت، گاڤا عوروه‌ زفړیه‌ مه‌دینێ، کوپ د گهل نه‌ وپتیه‌ک پتیه‌ نه‌، وخەلکی مالا
 وی هاتینه‌ به‌راهی، وتژی چاڤێن وان پسارێن حیبه‌تی، یێن ل هیشیا به‌رسقه‌کێ
 ژ وی، وی گۆته‌ مرۆڤێن خۆ: ئه‌و تشتی هوبن دبینن بلا ل به‌ر هه‌وه‌ یی مه‌زن
 نه‌بت، ئه‌گه‌ر خودێ کوپه‌کێ من بر بت وی سییێن دی بۆ من یێن هیلاین، وئه‌گه‌ر
 وی پتیه‌کێ من بر بت وی دو ده‌ست وپتیه‌ک بۆ من یێن هیلاین.. هه‌مد بۆ وی
 بت، ژ چاران وی سی بۆ من یێن هیلاین، وئه‌ز ب خودێ که‌مه‌ ئه‌گه‌ر وی پیچه‌ک ژ
 من ستاند بت ژ، وی پتر بۆ من هیلایه‌.. وئه‌گه‌ر وی جاره‌کێ به‌لا دابته‌ من وی
 گه‌له‌ک جارن سلامه‌تی یا دایه‌ من.

ژ شیره‌تێن عوروه‌یی:

ژ شیره‌تێن به‌رده‌وام یێن عوروه‌یی ل عه‌یالی خۆ دکر ئه‌قه‌ بوو وی دگۆته‌ وان:
 ((کوړین من! خۆ فیزی علمی بکه‌ن.. چونکی ئه‌گه‌ر هوبن د ناڤ خەلکی دا
 دیچویک ژ ی بن، به‌لکی خودێ ب علمی هه‌وه‌ بکه‌ته‌ مه‌زنیان وان. ئه‌ی کوړین من!
 ئه‌گه‌ر هه‌وه‌ باشیه‌ک ژ مرۆڤه‌کی دیت هیقییا خیری ژئ بکه‌ن، ئه‌گه‌ر خۆ ئه‌و ل به‌ر
 خەلکی مرۆڤه‌کێ خراب ژئ بت، چونکی وئ باشیێ هنده‌ک خویشک دئ هه‌بن،
 وئه‌گه‌ر هه‌وه‌ خرابیه‌ک ژ ئیکی دیت ژئ ده‌شیار بن، ئه‌گه‌ر خۆ ئه‌و ل نک خەلکی
 یی باش ژئ بت، چونکی ئه‌وئ خرابیێ هنده‌ک خویشک دئ هه‌بن..)).

وگه‌له‌ک جارن وی بیرا وان ل گۆتنه‌کا خاله‌تا خۆ عائیشیایێ دینا ڤه‌، دگۆت:
 ((جاره‌کێ عائیشیایێ گۆته‌ من: ب خودێ هنده‌ک جارن چل شه‌ف ب سه‌ر مه‌ دا
 ل مالا پیغه‌مه‌ری ده‌اتن مه‌ ئاگر نه‌ بۆ چرای ونه‌ بۆ زادلینانی هل نه‌دکر.. گۆت:
 من گۆتی: دادئ! پا هه‌وه‌ چ دخوار؟ وئ گۆت: ئاڤ وقه‌سپ!)).

ئىبراهيمى كورې ئەدەبىي

ئىبراهيمى كورې ئەدەبىي تەمىمى يى خوراسانى د نافت زانا زاهدېن ئوممەتى دا وهكى ئالايەكى بلند وستېرەكا گەشە، كەسەك نەشېت بەھسى دېرۇكا زوھدى د ئىسلامى دا بىكەت ئەگەر ناقتى وى نەئىنت، وبەلكى گەلەك كەس ھەبن يىن ناقتى وى بەھىستى باوەر نەكەن كو دەمەك د سەر قى زاهدې مەزن دا ھاتبوو ئەو يى دوېر بوو ژ پىكا خودى، پاشى دەمەكى دى د سەر وى دا ھات ئەو د نافت مەزن وخودىناسان دا ھاتە پىزا ئىكى..

سەرھاتىيا ئىبراهيمى كورې ئەدەبىي ژى دەرەسەكا مەزنە بو وان كەسېن دىيا دايە پشتا خو كو بى ھىقى نەبن، قىجا ئىبراهيم كى بوو؟ وسەرھاتىيا وى چ بوو؟ ئىبراهيم وهكى مە گۆتى ژ وەلاتى خوراسانى بوو، ژ بارژېرى بەلخ ئەوئ دكەفتە د ناڧەرا رويبارى جىھوونى وبارژېرى كابولنى دا، بابى وى ئەدەبىي كورې مەنصورى ئىك ژ مەلك وشاھېن خوراسانى بوو، ل بارژېرى بەلەخى ل دۆرىن سالا (۱۰۰) مشەختى ھاتبوو سەر دىيايى، و ل قەسرا مەلكى ھاتبوو ب خودانكرن، وديارە ئەو نەخرىيى بابى خو بوو لەو ئەو بوو جىگرييا بابى خو دھاتە بەرھەڭكرن.

د جەووهكى تىرى خوشى ورەفاهىت دا، و ب نازدارىيەكا زىدە ھاتە پەرورەدەكرن، چو تشتى ژى كىم نەبوو، چونكى ھەچى داخوازا وى ھەبا ھەر زوى بو دھاتە ب جەئىنان، ما نە كورې مەلكى و (ولى العہد)ى ويىه يى كو مەزن وبچويكىن مەملەكەتى دقېت خولامىنىيا وى بكن؟

ووهكى ھەر زارۇكەكى د كوچك وسەرايىن مەزنان دا دئىتە ب خودانكرن ئىبراهيم ب دىيايى وخوشىيىن وى قە موژىل بوو، وقيانا وى بو دىيايى ئەو ھند موژىل كر كو دەليقھيا وى بو ھزركرنا د كار وبارى ئاخەرتى دا نەمىنت، و دەمى ئەو بوويە نىف زەلام كاري وى يى سەرەكى بوو نيچىرقانى ل چۆلى، ونيچىرقانى ل وى

دهمی -وهکی دهاته سالۆخدان- یارییا مهلکان بوو.. خو دهمی بابی وی مری وئهو ل شوینا وی بوویه مهلک ژى ئاره‌زوویا وی یا مه‌زن نیچیرقانی بوو. ده‌رباره‌ی ئه‌گه‌را تۆبه‌داریا ئیبراهیمی کورێ ئه‌ده‌مه‌ی دا دو گوټن دئینه قه‌گیران، ودویر نینه هه‌ردو ب جه هاتبن.

یا ئیکى ژ ئیبراهیمی ب خو دئینه قه‌گوه‌استن، دبێژت: جاره‌کى ده‌مى ئەز ل نیچیرى ل چۆلى، من هه‌سپى خو راکره چارگافى ودا ب دویف نیچیرا خو قه‌هه‌تا ئەز ژ هه‌قالین خو هه‌مییان قه‌ده‌ر بوویم، و ل وی ده‌مى ئەزى موژیل ب راهیلانا ل دۆر (فه‌ریسه‌یا) خو قه‌ده‌نگه‌ک هاته من گوټ: ئەى ئیبراهیم بۆ قى چهندى تو نه‌هاتیه ئافراندن، و ب قى چهندى فه‌رمان ل ته نه‌هاتیه کرن ﴿أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا وَأَنَّكُمْ إِلَيْنَا لَا تُرْجَعُونَ﴾، گوټ: هندی ئەز ل لایى خو یى راستى وچه‌پى زقیریم، من كه‌س نه‌دیت، ئینا من گوټ: له‌عه‌تین خودى ل ئبلیسى بن! پاشى من قبا هه‌سپى خو به‌اژۆم به‌لى به‌رى ئەز قه‌ستا نیچیرا خو بکه‌م، جاره‌کا دى ئەو ده‌نگ هاته من، به‌لى قى جارێ نیزیکتر، ئەز لى زقیریم دیسا من كه‌س نه‌دیت، وگاڤا من قباى به‌رده‌وامیى به‌مه‌مه‌ کارى خو بۆ جارا سییى هه‌ر ئەو ده‌نگ هاته من، وده‌مى من كه‌س نه‌دیتى من كره هه‌وار: ئەقه‌ه‌شیاركرنه‌كه ژ خودى بۆ من، ئەز ه‌شیار بووم، ئەز ه‌شیار بووم!

گوټنا دویى: دبێژن: جاره‌کى ئیبراهیمی کورێ ئه‌ده‌مه‌ی یى مه‌لک قبا بچته نیچیرى وزیره‌قان وئیلچى تژى دۆر وپه‌خین وی بوون، دا نه‌هیلن كه‌س نیزیكى وی بیت، ژ لایه‌کى دى قه‌دا وی خه‌لكى به‌لاڤه‌ بکه‌ن ئه‌وین هاتینه د رێكا مه‌لكى دا، دا ب دیتنا مه‌وكبى وی شاد بن.. ل لایى رێكى پیره‌میره‌کى بیچاره یى پوینشتى بوو، ده‌مى دیتى نیزیكى هنده‌ک پى لى بدانن گازی كر: هه‌وه‌ خیره؟ وان گوټ: مه‌لک هات مه‌لک!

پیره میړی گوت: مهلک.. یان مهملوک؟! (ومهملوک نهو کهسه یی عهبد
بت).

دهنگی وی گههشته مهلکی، وگاډا مهلکی دیتی هندوک زهلامین وی ب نک
پیره میړی څه چوون، دیاره دا بیشینن، وی گوت: کهسې نهئشینن، پاشی مهلک
ب خو ب نک وی څه چوو وگوتی: نهی پیر! عهبد ب چ تشتی دی گههته ههمیی؟
پیره میړی گوتی: ب هیلانا ههمیی.

ئیراهیم د ناخفتنا وی گههشت، سهری خو هژاند وچاڅین وی تری پړوندک
بوون، پاشی ل ههقالین خو زقړی وگوت: بزقړن نم ئهقرؤ ناچینه نیچیری، وپشتی
زقړینا وی ژ نیچیری ب سی پړژان پریارهکا مهزن وی دا.. پریار دا ههمیی بهیلت
دا بگههته ههمیی!

ئیراهیم کوری ئهدهمه می پریار دا مهلکاتییی بهیلت، وپشت بدهته قهسر
وقوسویر ومهمله کهتی ههمیی، خهلکی ولاتی وی سپیده کهی هشیار بوون بیی
مهلکی خو بیینن، وهندی لی گهپریان ب سهر چو سهر وشوینین وی هل نهبوون، ب
تنی زهلامه کی ژ رهعییه تا وی تی نهبت، شقانی ل لایه کی دویژ باژیری دکر، وی
خیشه تا خو څه دابوو، شه کهی مهلک ب تنی د بهر خیشه تا وی را بوری وداخوازه کا
غریب ژی کر، گوتی: وهره دا نهز وتو جلکین خو پیک بگوهورین! شقان ههر زوی
ب کهیف څه وپی نارمانجا مهلکی ژ قی چندی بزان ل بهر داخوازا وی هات..
ونهو بوو پړژا د دویف دا شقانی ژی وهکی ههمی خهلکی مهمله کهتی گوهر لی بوو
کو مهلک یی بهرزهیه!

مهلکی نهوئ کراسی شقانی یی دریای کریه بهر خو، ههسپی خو ب لهز
هاژوت وبهر ب پړژا قای څه دچوو و ب چوونا وی دیژکی ئیک ژ غه ربترین
سهرهاتیان تومار کر، نهو مهلکی ژ ترسین خودی دا دنیا بهر دای..

پشتی قویناغه کا دریژ ئیراهیم گههشته عیراقی و ل ویری ههقالینییا هندوک
زانایین مهزن کر وهکی: سوفیانی نهووری وفوضه یلی کوری عیاضی وهنده کیین

دی.. ووی پسیارا سەیدایین خۆ کر کانی نانهکی حەلال ل کێشە دێ دەست ب من
کەفت؟ وان گۆتی: هەرە قەستا شامی بکه، وپشتی ئەو چووێه وێری وی ب دەستی
خۆ کار دکر، ھندەک جارەن پالەتی وھندەک جارەن ناٹوورقانییا چەم و بیسانان،
وھندەک جارەن ژێ دچوو چیا ی دار دبرین و دئینان دفرۆتنە خەلکی، و ب حەقی
دەستی خۆ وی خۆ ب خوان دکر.

ژ گۆتەن وی یین ناقدار: دبیژت: ھەچیێ تۆبە بقیٹ بلا زۆردارییی ل کەسی
نەکەت، و بلا تیکەلییا خەلکی ژێ نەکەت، ئەگەر نە ئەو نەشیٹ وئ ب دەست خۆ
قە بینت یا وی دقێت.

ودبیژت: ئەو مەلکی عەدالەتی نەکەت فەرقا وی و دزیکەری نینە، و ئەو زانایی
ب تەقوا نەبەت فەرقا وی و گورگی نینە، و ھەچیێ خۆ بۆ ئیکی دی ژبلی خودی
بشکینت فەرقا وی و صە ی نینە.

و جارەکی ھندەک ھەقالین وی گۆتی: ئەگەر تو ژنەکی بۆ خۆ بینی، وی گۆت:
ئەگەر ئەز شیابام دا نەفسا خۆ بەردەم.

ل سالا (١٦٢) مشەختی ل شامی چوو بوو بەردلۆقانییا خودی.

د گهلمه زین دنیا یی

يان ژى گوهداريا مرۆځه كى دى ژ مرۆځين خودى بكه دى چاوا دنيايى نيشا
مه دهت:

رۆژه كى (مهسرووقى كورئ عهبدورهحماني) دهستى برازايله كى خو گرت وېره
هنداڅ لاته كى خه لكى گليشى خو دېر دهاڅيتى، مهسرووقى دهستى خو ب نك
گليشى څه درېژكر وگوته برازاين خو: ((بهري خو بده دنيايا وان.. ئه ها ئه څه يه ل بن
پيپين مه، وان خوار وپوچ كر، كره بهر خو ودراند، لى سويار بوون وهتلا، وبو
خاترا څى ئه وان خوينا ئيك ودو رېت)).

چهند تشته كى غه ريبه سهره گليشه كى مرۆځ خو تى ببهت! چهند هه څركيه كا
بى خيره سهره كنجره كى مرۆځ شه رى هه څالى خو بكهت! دنيا بويكه كا ب خه مله،
گه لك يا جوانه، به لى به رى خو بدى جهه كى پاڅر لى مايه كه سى به رى ته
دهست نه كرتى؟ څيځا ئه څه چ عشقه كا څاڅيه؟!

وكو مه زانى ئه څه يه ديتنا مرۆځين خودى بو دنيايى، تو بيژى ديتنا وان بو
مه زين دنيايى دى يا چاوا بت؟

مه زن -ب ديتنا وان- دو مه زن: يان ئه وه يى دلخى خو ل دويڅ گوتنا خودى
ويغه مبه رى -سلاڅ لى بن- دبهت، دينى خودى دپارېژت وشريعه تى وى ب كار
دئينت، وئهو هنگى ژ كوما مرۆځين خودى دئيتته هژمارتن، يان ئه وه يى دينى خودى
-هه مى يان هنده ك- لاداي وړيكه كا دى بو خه لكى داناي دا ل دويڅ بچن، وئه څه
ژى ئيك ژ دووانه: يان وى باوه رى ب دينى خودى نينه، وهزر دكهت شريعه ت ب
كيړ هندى نائيت بو خه لكى بته مه نه ج.. وئه څه نه ژ حسيبا موسلمانانه، يان ژى
وى باوه رى ب شريعه تى خودى هه يه و د هنده ك مه سه لان دا ب كار دئينت ژى
به لى ب دورستى پيگيريى ب شريعه تى ناكهت وزورداريى ل خه لكى دكهت..
وئه څه يه يى مه ناڅى وان كريبه: (مه زين دنيايى)، وئهم پسيار دكهين ئه رى
هه لوبستى مرۆځين خودى ژ وان چييه؟

ل دهسپيکي دى بټرښ: مروځين خودى نه خاسمه يټن زانا ژ وان، هه ردهم ژ حاکم و سولتان و ميران دى منهن، وهه لويستى وان ژ وان ژ څيرى دهست پي دکهت.. نهو کهسپن دويځه لانکيى بؤ مه زپن دنيايى دکهن ټيک ژ دو نارمانجان دخوازن: يان (مه نصبين بلند) ب دهست خو څه بينن، يان بهريکين خو ژ څريژا دنيايى تڅى بکهن.. و مروځين خودى ژ څان هه رده نارمانجان ددويرن. نه وان (مه نصب) دځين نه (مالى دنيايى). وهه چيى باوهر نه کهت بلا څى سه رها تيا کورت بخوينت:

روژه کى خهليفى نه مهوى (سوله يمانى کوږى عه بدلمه لکى) هاته مه دينى، وقه ستا مزگه فتا پيغه مبهري -سلاف لى بن- کر، ل کوڅييه کى مزگه فتى بهري وى ب زهلامه کى کهفت نيشانين ته قوايى لى دديار بوون، خهليفه پسيار کر: نهوى هه کييه؟ هنده کان گوټى: (صهفوانى کوږى سهليميه) ټيک ژ زانايټن مه دينى يټن مه زنه.. ټينا خهليفه کيسکه کى تڅى پيښ سه د دينار کره د دهستى زهلامه کى خو دا وگوټى: څان ديناران بؤ وى هه ببه. وى کيسک ژى وهرگرت و ب نک صهفوانى څه چوو، ل هنداف سهري راوه ستا وگوټى: (امير المؤمنين) ى نهف ديناره يټن بؤ ته هنارتين، صهفوان ما وژتل بهري خو دا يى، گوټى: کوږى من! دياره تو يى خهلهت بووى وى به حسى من نينه. زهلامى گوټ: نه نه، ما تو نه صهفوانى؟ صهفوانى گوټ: بهلى.. بهس سه حکى بهلکى تو يى خهلهت بووى. زهلام دودل بوو، زڅرى نک خهليفه دا مه سه لى مسوگر بکهت، ودهمى نهو ب څى چهندي څه دموزيل صهفوانى هيدي خو ژ مزگه فتى څه دزى و ل مه دينى هه ميبى نه ما، وحه تا خهليفه ژ مه دينى دهرنه کهفتى کهسى صهفوان ل مه دينى نه ديت.

نه گهر مرادا هنده کان نهو بت خهليفه وان ب خولامينى د گهل خو قه بويل کهت؛ دا پاربييه کى زيده بگه هتې، يان بهوسته کى ژ خه لکى بلندتر لى بيت، صهفوان ويټن وهکى صهفوانى قه بويل ناکهن خهليفه د بهر وان را بچت!

ئەگەر باوەرییا ب خودی و هیقییا پەحما وی سەرمالی مروۆشی بت، نە دنیا ونە مەزنیین دنیا یی نەشین مروۆشی ل دویش خو ڤاخرین، (سەلمەیی دیناری) ئەوی دبیژنی: (ئەبوو حازم) ئیک ژ زانیین تابعیانه، د گۆتەکا خو دا دبیژت: ((من ھندەک زانا دیتبوان زانینا وان ئەو ژ خەلکی دنیا یی ھەمییی بی منەت کربون، و خەلکی دنیا یی نەشیابون ب دنیا یا خو، خو ژ وان بی منەت بکەن، وان ب زانینا خو قەست خەلکی دنیا یی کر لەو خەلکی دنیا یی نەشیان وان ب دنیا یا خو دەسەردا ببەن)). مەعنا ئەو زانیی ب دورستی مروۆشی خودی بت، زانینا وی دی وی ژ مەزنیین دنیا یی و دەولەمەندان بی منەت کەت.. پۆژەکی دەولەمەندەکی ھنارتە ب دویش (ئەبوو حازمی) ڤا و گۆتی: ھندەک پسیارین دینی مە یین ھەین وەرە نک مە دا بۆ خو ژ تە بکەین، و دا بۆ خو باخقین ژی، (ئەبوو حازمی) بەرسقا وی دا و گۆتی: ((ئەز گەشتبوو مە ھندەک زانایان - و مەخسەدا وی زانایین صەحابیان بوون- وان دینی خو ھل نەدگرت، و نەدبەرە نک مروۆقین دنیا یی، و من نەقیت ئەز ئیکەمین کەس ب م قی تشتی بکەم، ئەگەر تە کارەک ب مە ھەییە تو وەرە)).

و چونکی مروۆقین خودی خو ژ مەزنیین دنیا یی بی منەت دکەن سەرفەراز دژین.. پۆژەکی دەمی (سولەیمانی کورێ عەبدلمەلکی) ھاتییە مەدینی چوو سەرا ھژمارەکا زانایان دا، و وان ژی سەرا وی دا، و بەری ئەو بزقرتە شامی پسیارکر: ئەری زانیەک مایە ل مەدینی ھندەک صەحابی دیتبن و مە ئەو نەدیتبت؟ ھندەکان گۆتی: بەلی، (ئەبوو حازم) یی مای تە نەدیتییە، خەلیفە ی گۆتە زەلامەکی: ھەرە بیژنی بلا بیتە نک مە، مە دقیت وی ببینین، گاڤا قاصد ھاتییە نک ئەبوو حازمی و داخوازا خەلیفە ی گەھاندیی، ئەبوو حازمی گۆتی: من چو شۆل ب (أمیر المؤمنین) ی نین، ئەگەر وی شۆلەک ب من ھەییە بلا ئەو بیت.

خهلیفه ی گوت: ئه‌بوو حازم راست دبیژت، ئه‌م دئ چینه نک وی، وخهلیفه هاته نک ل مزگه‌فتی، وه‌کی هه‌ر فه‌قییه‌کی وی، خهلیفه ل به‌رانبه‌ر وی روینشت، و ب گازنده‌فه گوته ئه‌بوو حازمی: ئه‌فه چ زفراتییه تو د گهل مه ب کار دئینی؟

ئه‌بوو حازمی گوتی: ما ته چ زفراتی ژ مه دیتییه؟
خهلیفه ی گوتی: خه‌لکی مه‌دینی هه‌می هاتن سه‌را مه بده‌ن وتو نه‌هاتی.
ئه‌بوو حازمی گوتی: هه‌تا ئه‌فرۆ من وته ئیک ودو نه‌ناسییه.

خهلیفه ی گوتی: تو راست دبیژی.
پاشی خهلیفه ی (سوله‌یمانی کورئ عه‌بدلمه‌لکی) گوته ئه‌بوو حازمی: ئه‌ری بۆچی ئه‌م هه‌ز ژ مرنئ ناکه‌ین؟

ئه‌بوو حازمی گوتی: چونکی هه‌وه دنیا یا خو یا ئا‌فا‌کری وئا‌خه‌تا خو یا خراب کری، وکه‌سی نه‌فیت ژ ئا‌قا‌هی بچته خرابه‌ی.

خهلیفه ی گوت: خوزی من زانیبا کانی حالی مه سوباه‌ی ل نک خودی دئ چ بت؟

ئه‌بوو حازمی گوتی: به‌ری خو بده قورئانی دئ زانی، خودی دبیژت: ﴿إِنَّ الْأَبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ ﴿٢٣﴾ وَإِنَّ الْفُجَّارَ لَفِي جَحِيمٍ ﴿٢٤﴾﴾.

خهلیفه ی گوت: وره‌ما خودی ل کی‌فه‌یه؟
ئه‌بوو حازمی گوت: یا نیزیکی قه‌نجیکارانه.
خهلیفه ی گوتی: باشه زفرینا مه بو نک خودی دئ یا چاوا بت؟

ئه‌بوو حازمی گوت: هندی مرو‌قی باشه، وه‌کی وی که‌سی دئ زفرت یی ب وه‌غه‌ره‌کی ده‌رکه‌فتی، و ژ مرو‌قین خو خه‌ریب بو‌ی، ویی خراب وه‌کی وی عه‌بدی دئ زفرت یی ژ خودانی خو ره‌قی فئج‌ا هنده‌کان گرتی و ل خودانی زفراندی.

گا‌فا ئه‌بوو حازمی وه گوتی، سوله‌یمانی هند کره گری هه‌تا دهنگی گریا وی ب سه‌ر که‌فتی، وپشتی سوجه‌ته‌کا درێژ خه‌لیفه ی گوت: ئه‌ری تو بو مه چ دبیژی؟

ئەبوو حازمى گوتتى: دىن من عەفى كەي ژ ئى پىسپارى؟

خەلىفەي گوتتى: نە، شىرەتەكە ئەز حەز دكەم تول من بکەي.

ئەبوو حازمى بى ترس و دودلى گوتتى: باب و باپىرىن تە ب كوتەكى خۆ كىرەو مەزنىن خەلكى، ب شىرى ھاتنە سەر حوكمى بىيى پارىبوننا خەلكى، ووان كوشتەكا مەزن ئىخستە ناڧ خەلكى پاشى چوون و باركرن، ئىجا ئەگەر تو بزانى وان چ گوت، و چ بۆ وان ھاتە گوتن!

ل ئىرى ئىك ژ وان مەزىن ب چىيىن خولامىنىي مەزن بووين و ل سەر سفرا (تەمەللوقى) قەلەو بوين، ئىا خۆ ل بەر خەلىفەي شىرىن كەت، لەو ل ئەبوو حازمى ھەيتاند وگوتتى: ئەفە نە چو گوتنە تە گوتى.. ئەبوو حازمى گوتتى: تو درەوان دكەي خودى پەيمان ژ زانايان وەرگرتىيە كو ھەقىيى ئاشكەراكەن ونەفەشىرن.

خەلىفەي گوتە ئەبوو حازمى: دوعايەكى بۆ من ژ خودى بکە.. ئەبوو حازمى دەستىن خۆ سەر ئەقرازكرن وگوت: يا رەببى ئەگەر سولەيمان ئىك ژ چاكىن تە بت تو خىرا دىن و دىيائى بدى، و ئەگەر ئەو ئىك ژ نەيارىن تە بت تو بەرى وى بدە وئ رىكى يا تە بقتى.. و خۆ بى دەنگ كر، ئىنا خەلىفەي گوتتى: ھەما ھندە؟! ئەبوو حازمى گوتتى: ئەگەر تو بى ژ ھەزى بى ھندە ژى بەسە.. و بەرى دىوان قەرەقت خەلىفەي گوتتى: ئەگەر تە پىتقىيەك ھەبت بىژە دا بۆ تە ب جە بىنىن، ئەبوو حازمى گوتتى: بلا.. من بى بە ھەشتى و من ژ جە ھەمى دوبر بىخە! خەلىفەي گوت: ئەفە ب من قە نائىت، وى گوت: پا ژ ئى پىتقەتر من چو ددى نەقتى..

خەلىفەي گوتتى: باشە بۆچى تو نائى د گەل مە بى، ئەم ژى دى مفای ژ تە بىنىن و تو ژى دى مفای ژ مە بىنى؟ ئەبوو حازمى گوت: (أعوذ بالله!)، خەلىفەي گوتتى: بۆچى؟ وى گوت: ئەگەر ئەز ھەئالىنىيا ھەو بەكەم نەكو خودى ژ من بستىن و من عەزاب بدەت.. و دەمى ئەبوو حازم رابووى دا بچت، خەلىفەي سەد دىنار ھاقتىنە بەر وگوتتى: ئەقان دىناران ل حالى خۆ خەرج بکە، و پاشى دى ھندەكەين دى ژى بۆ تە ھنېرم، ئەبوو حازمى گوتتى: ب خودى من ئەو بۆ تە نەقتىن

ڦښجا چاوا دى من بو خو ڦښن، نه ڦ سهد دیناره نه گهر پيش وان گوتنان شه بن يين من گوتينه ته، ب خودى مرار وخوين وگوشته به رازی ل دهمى تنگافيي ژ وان حالترن، ژ خو نه گهر نهو ژ مالى موسلمانان بت، من شريك دى تيدا هه بن لهو بو من حالال نينه نهو وان وهرگرم، ئسرائيلى هند ل سهر پيكا راست بوون هندي مه زين وان دهاتنه نك زانايين وان، پشتى نهو سهرنخوين بووين و د چاشي خودى دا شكهستين وباوهرى ب طاغووتى ئيناي، زانايين وان هاتنه ديوانين مه زنان وپشكدارييا وان د دنيايا وان دا كر، ئينا هه ڦالينيا وان د كوشتنى ژى دا كر.

ڦى پاڦزيي.. ڦى بي منه تيي.. ڦى سهر بلنديي، مروڦين خودى گه هاندنه وى پيكا بلند يا كهس دى ژبلى وان نه گه هشتيي.

ته قوادارييا ڦان چاك وپارسان ئيكا هند ژ وان چيكر نهو بهرئ خو ژ وى جهى ژى وهرگيرن يى زوردار قهست دكه نى.. خودى نهو بو جيگرييا پيغه مبهري خو -سلاڦ لى بن- يين دايين، وهوى ب جيگرييا پيغه مبهري -سلاڦ لى بن- رازی ببت چاڦين خو ب ديتنا مه زين دنيايى تير ناکهت! بلا نه خوشى بيته سهرئ وان، ترس وبرى بيبن، گوتنين زڦر.. گرتن.. ليدان.. نه فيكرن، نه شه هه مى ل بهر وان چو نينه، تشته كى سڦكه بهرانبهر عه زابا خودى يا نهو ژى دره ڦن، يا كو دى گه هته وان نه گهر وان هه ڦالينيا زورداران كر. جاره كى (عه بدلهمه لكى كورئ مهروانى) داخواز ژ عه ليى كورئ حوسه ينى كورئ ئيمام عه لى -نهوى ب ناسناڦى زهينولعابدين دئيه ناسين- كر كو ژ مه دينى بيته نك وى ل شامى، وبمينته ل وئري، زهينولعابدين ب ڦى چهندي يى رازی نه بوو، ئينا خه ليفه ي پريار دا ب كوته كى وى بين، له شكهري خه ليفه ي هاتنى دهست وپييين وى زنجيركرن، وبهرى وى بهن زانايى ناقدار (ئبن شهابى زوهرى) دهستوري ژ له شكهري خواست كو دهليشه يه كى د گهل زهينولعابدينى بمينت، گوهدارييا زوهرى بكن دا نهو ڦى سهرهاتيى بو مه شه گيرت:

زوهري ديترت: گاڤا ئەز چوويمه نك زهينولعابديني ومن دەست وپييتن وي زنجيركړي ديتين ئەز گريم، ومن گوتې: خوزي ئەز نوكه ل شويئا ته بام وتو يې بهرداي بای، وي گوتە من: ئەي زوهري ما تو هزر دكهی ئەف حالې ئەز تيدا بو من يې نهخوشه؟ نې ئەگەر من ثيابا ئەز يې گرتي نه دبووم.

بهلې راسته.. ئەگەر وي ثيابا دا چت ل ديوانا خهليفه ي پروينت وتشتهك يې ژي كيم نه دبوو، دا يې ب قەدر وخاتر بت، بهلې سوباهي ده مې ئەو رابهري خودي رادوهستيا وپسيار ژي دهاته كرن: ئەو چ هه قاليني بوو تو وخه ليفي زوردار گه هاندييه ئيك؟ بوچي تو ل ديوانا وي دروينشتي؟ ئەو دي چ بېرت؟ نه.. ئەي زوهري بلا نه خوشيا ئەفرو بت نه شهر مزاريا سوباهي!

(ئەبوو وائل شەقيقي كورې سەلمه مەي) ئيك ژ زانا يين تابعيان بوو، بيست صهحابي ديتبون، روزهكي ئيك گوتې: مزگينيا من ل ته بت كورې ته (يه حيا) يې بويه قازي، وي گوت: ئەگەر ته گوتبا من كورې ته يه حيا مر، من گه لهك پي خوشتر بوو ژ فې گوتنا ته گوتسي، پاشي وي گوتە كچه كا خو: ژ ئەفرو وئفه چي تشتي يه حيا بو من بينت ژي وەر نه گري!

مەزنييا دنيايې هنده د چاقتين وان دا يا بې بها بوو؛ چونكي دنيايې ب خو چو بها ل نك وان نه بوو.. بهلې دقيت ژ بير نهكهين كو مروقتين خودي ئەگەر هات وجارهكي ئيك ژ وان ل ديوانا مەزنهكي ئاماده بيا، قەدرگرتنا وي مەزني بو وي ئيكا هند ژ وي چي نه دكر كو ئەو خو ژ گوتنا حەقييې بده ته پاش، (مالكي كورې ديناري) روزهكي چوو ديوانا واليبي (به صرا)، والي گوتې: دوعا بو مه بكه، وي گوتې: نوكه ل بهر دەرگه هې كوچكا ته چەند مروفت هەنە زورداری يا لى هاتيه كرن.. ئەو هەمى يې نفرينان ل ته دكەن!

مروقتين خودي ئەگەر چ ب پشكداريا مەزني دنيايې د مەزنييا وان دا رازي نابن ژي، بهلې ئەو خو ژ هندی ژي نادهنه پاش كو حەقييې بگه هيننه وان؛ دا وان چو هيجەت نه مينن، روزهكي (شيخ الإسلام بن تيميه) چوو ديوانا ميرەكي زالم؛

دا وی ژ خرابییی پاشقه ببهت، بو طان وی میری گوت: تو مروهکی زاهدی یا
باش نهو بوو نهز هاتبامه نک ته! (شیخ الإسلام) ی گوتی: مووسا ژ من چیتر بوو
وفیرعمون ژ ته خرابتر بوو، د گهل هندئ ژی مووسا پوژئ سی جارن دچوو بهر
دهری کوچکا فیرعهونی؛ دا حقییی بو بیژت!!

ئەو زانايى ژ مەزنىن دنيائى رەقى سوفيانى ئەورى!

ل وى دەمى دنياب نك وى قە ھاتى وى پشتا خۆ دايى.. پتر ژ مەزنەكى
ژ مەزنىن دنيائى مراد بوو رۆژەكى ئەو بىت ھەقاليينيا وان بكت و ل ديوانا وان
روينت، بەلى ئەو ل سەر خۆقەشارتنى يى مجد بوو.. ژ قى باژىرى درەقى دچوو
باژىرى دى؛ دا كەس ب جەى وى نەكەقت ووى نيشا خەلىفەى نەدەت، جارەكى
پسيار ژى ھاتەكرن: ئەرى بۆچى تو ھندە ژ مەزنان درەقى؟ وى گۆت: ئەز ژ ھندى
ناترسم ئەو قەدرى من نەكرن دەمى ئەز دچمە نك وان، ترسا من ئەو ئەو گەلەك
قەدرى من بكرن قىجا ئەز ھەز ژ وان بكەم ومەيلداريى بۆ بكەم!

رۆژا ئەو مرى خەلكى گۆت: ئەقرو (أمير المؤمنين) د ھەدىسى دا مر،
ئەف چيائى (زانين) و(زوهد) و(تەقوايى) بابى عەبدللاھى سوفيانى ئەورىيە قىجا
سوفيان كى بوو؟

سوفيانى ئەورى وپىئاسەيەكا كورت:

❁ ناقتى وى ھەكى ئاشكەرا سوفيانە، كورپى سەعيدى كورپى مەسرووقى
ئەورىيە، ژ ئويجاخا (بەنى ئەورە)، وخەلكى باژىرى كووفەيە.

❁ ل سالا (۹۷) ى مشەختى ھاتبوو سەر دنيائى، وچونكى نەگەھشتبوو
زەمانى صەحابيان دىتتە ھژمارتن ژ (تابعين تابعيان).

❁ زانايەكى ب ناقت و دەنگە نەخاسمە د زانينا ھەدىسى دا وئەو دىتتە
ھژمارتن ئىك ژ شەش زانايىن مەزن يىن خودان مەزھەب، و(عەبدللاھى كورپى
موبارەكى) دىتت: من ھەدىس ژ ھزار وسەد سەيدايان ھەرگرتبوو، كەس ژ وان ژ
ئەورى باشتەر نەبوو.

✽ ل سالا (۱۶۱) مشهختی ل باژپړی (به‌صرایی) چووبوو بهر دلوثانییا خودی.

نوکه دا به‌ریه‌پړی گه‌شئ سوفیانی د گهل مه‌زنین دنیا‌یی څه‌که‌ین دا بزانیڼ کانی ټوو چ بوو سوفیان کریه سهره‌وری زانایین وی سهرده‌می، هتا زانایه‌ک وی وهختی بیژت: سوفیان منه‌ته‌ک بوو خودی د گهل مروقتین ئیسلامی کری.

سوفیان ومه‌زنین دنیا‌یی:

سوفیان ژی وهکی ههر مروقه‌ک دی ژ مروقتین خودی ل وی باوه‌ری بوو کو باشییا ههر ملله‌ته‌کی ژ باشییا دو توخمه‌که‌سان دئیت: یا مه‌زنان، وزانیان.. وچاوا خوارن بو له‌شی یا فهره‌ دا پی بژیت، ولسا ټه‌ف ههر دو توخمه‌ ژي بو جقاتی دفرن دا پی بمینت، وچاوا خوارن ده‌می خراب دبت بو له‌شی دبه‌ ژهر، ولسا مه‌زن وزانا ژي ده‌می خراب دبن بو جقاتی دبنه‌ مرن.. و ب دیتنا مروقتین خودی سهره‌کانییا خرابییا مه‌زنان ژ هندی ده‌ست پی دکه‌ت ده‌می ټوو شریعه‌تی خودی - ههمیی یان هنده‌کی- ژ ټینا خه‌لکی لاده‌ن ودینی ل دویف دلی خه‌لکی دبن، ټیجا ده‌می وان ټه‌ف چه‌نده‌ کر عه‌جیگرته‌ی نه‌بن ټه‌گر هه‌وه‌ هه‌می ره‌نگین خرابییی ژي دیتن؛ چونکی ټووی شهرم ژ خودی نه‌که‌ت چو هزری بو به‌نییان ژي ناکه‌ت.

مه‌زنی ټه‌گر پکا خودی ناسی ولی چوو وبه‌ری ملله‌تی ژي دایی، مروقتین خودی دی ل دور کوټ بن، وبو وی بنه‌ هاریکار وپشته‌فان، ټه‌گر وی هه‌قییه‌ک نه‌زانی ټوو دی نیشا دن، ټه‌گر ژ بیر کر دی ئیننه‌ بیر، ټه‌گر ته‌حسی دی ده‌ستی وی گرن.. ژ خو ټه‌گر مه‌زنی پشت دا پکا خودی مروقتین دنیا‌یی دی لی داجریین وقیت که‌نه‌ سفرا وی، ومروقتین خودی دی ژي ټه‌ره‌فن، هنگی زانا دی بنه‌ دو پشک: یان دی خو دهنه‌ د گهل مروقتین دنیا‌یی، یان دی د گهل مروقتین خودی بن. ټه‌گر چوونه‌ د گهل مروقتین دنیا‌یی، ټوو دی بنه‌ هه‌فالین مه‌زنان د خرابییی دا، وهنگی خرابییا وان ل سهر جقاتی خو ژ خرابییا مه‌زنان ب خو ژي دی خرابتر بت، بوچی؟

بهرسٹ بلا بۆ سوفیانی شهوری بت، سوفیان دبیرت: ((مرۆقی زانا دختوری دینییه، ودهرههم دهردی دینییه، وههر جارهکا دختوری دهرد ئینا خو، کی دی ههبت وی دهرمان کهت؟)) مهزن دهمی خراب دبن دنیا یا مرۆقی خراب دکهن، بهلی زانایین دینی دهمی خراب دبن دینی مرۆقی خراب دکهن، وخرابکارنا دنیایی د گهل مانا دینی سقکتره ژ خرابکارنا دینی د گهل مانا دنیایی، لهو جارهکی دهمی پسپار ژ سوفیانی هاتییه کرن: چ تشت ژ ههمیی خرابتره؟ وی گوټ: مرۆقی زانا نهگهر خراب بوو.

وبۆ وی یی پسپار بکهت: ئهری کهنگی مرۆقی زانا خراب دبت؟ سوفیان بهرسٹی ددهت: ((چی گاڤا ته مرۆقی زانا ل بهر دهرگههی سولتانی دیت تو بزانه ئهو دزیکهره، وچی گاڤا ته ئهو ل بهر دهرگههی زهنگینان دیت تو بزانه کاری وی ریمهتییه))، مهعنا: زانا ب ڤان ههر دو ږیکان خراب دبن، وئەڤ زانایین خراب ئهون دینی خهلکی ددزن دا دنیا خو پی خوش بکهن، دینی خو گۆری مهزنان دکهن دا بهریکین خو ئاڤاکهن، وزانینا خو قوربان ی زهنگینان دکهن دا ل سهری کۆچکان بیته دانان.. و مرۆقین نهزان دهمی وان ب ڤی رهنگی دبینن ههمی هزرا وان دبته ئهو کو هه ما دین ههر ئەڤهیه، لهو ئهو ژ دی چاڤ ل وان کهن، یان دی ژ دینی رهڤن.. ئهری ما خرابی ژ ڤی مهزنتر ههیه؟

بهلی خودی رهحم یا ب مرۆڤان بری، ل ههمی دهم وههمی جهان ئهو کتهکا بژاره ژ زانایین دورست پهیدا دکهت دا بۆ خهلکی بینه نمونهیی چاکیی ورتیشاندهرین راستیی، و ژ لایهکی دی ڤه دا بینه باشرین بهرسٹ بۆ وان زانایین (دزی) و(ریمهتی) بۆ خو کرییه کار وکسب.

پشتی ڤی ریحوشکرنی کهرم کهن دا دهفتهرا سوفیانی شهوری د گهل مهزنان ڤهکهین دا بزاین کانی چاوايه دهمی زانا مفای ژ زانینا خو دبینت..

سوفیان مرۆڤهکی فهقیر بوو، پتریا ژییی خو یی بهردهست تهنگ بوو، هندهک جاران دو سی ږۆږ ب سهر دا دچوون دانهکی خوارنی ب دهست نه دکهفت، ههڤالی

وی (ئەبوو شەبابى حەناط) دىيىت: رۆژەكى ئەز چوومە نك سوفىيانى ل كەعبى خۆ دىيىت كىرە، مەن سلاڭ كىرى، ۋى ب سستى جابا سلاڭا مەن دا، مەن گۆتى: خويشكا تە ھەندەك خوارن يا بۆ تە ھەنارتى، ئىنا ئەو ئىكسەر رابووقە، مەن گازندە ژى كىرە گۆتى: بۆچى تە ب سستى جابا سلاڭا مەن دا؟ ۋى گۆت: د ناڭبەرا مەن وتە دا بىت، ئەفە سى رۆژە مەن تىشتەك نەخوارىيە، گاڭا تە بەھسى خويشكا مەن كىرى، مەن زانى ئەو خوارنا ۋى بۆ مەن ھەنارتى دى ژ كىرى تەشپىيا ۋى بىت.

گاڭا خەلكى ئەو د قى ھالى دا دىت، ھەندەكان ئەو ژ فەقىرىيى دىتسەند، لەو ۋى دگۆتە وان: ((ھەين مەن ژ فەقىرىيى دىتسىن؟ ترسا مەن ئەو دىيا بىكەفەتە دەستىن مەن)). ترسا سوفىيانى ئەو بوو زەنگىن بىت، ۋىيانا دىيايى جەي خۆ د دلى دا بىكەت، ۋىسوفىيان ئەو يى د گۆتەنەكا خۆ دا دىيىت: ((ئەو دلى ۋىيانا دىيايى تىدا بىت، ترسا ئاخىرەتە ژى دەردكەفت))، دىيىت: زوھد ئەو مەرۆڭ دلى خۆ نەبەتە دىيايى، بەلى فەرقە مەرۆڭەكى دىيا نەكەفەتە لەپان ۋىيە دلى خۆ نەبەتە، ۋىيەكى دىيا ل بەر دەستى بىت ۋەئە دلى خۆ نەبەتە، ۋىسوفىيان ژ قى رەنگى دوۋى بوو، لەو زەھدىن سەردەمى ۋى دگۆتەن: يى زەھد سوفىيانە، دىيا ب نك قە ۋى ھات، ۋى پىشتا خۆ دايى!

ۋى ھەين بزانن چاۋا دىيا ب نك ۋى قە ھات، ۋى چاۋا ۋى پىشتا خۆ دايى ۋەرن پىتر خۆ نىيەكى جىھانا سوفىيانى بىكەين..

سوفىيان ۋىيە ۋىيانا بەردەوام:

ل نك گەلەك كەسان رەزگارى ئەو مەرۆڭ دىيايى دا د خويشيان دا بىت ۋىيە ب سىلامەتى بىت، بەلى مەرۆڭىن خەلى ب رەنگەكى دى د رەزگارىيى دگەن: كە مەرۆڭ دىيايى خۆ پىرەزىت ۋىيە خۆ ژ دەست بەت ھەنگى مەن ژ مانى چىتەرە، (سەلمەيە كورپ دىنارى) گەلەك جەران دگۆتە خەلكى: ((ئەزى پازىمە ئىك ژ ھەو ھەند چاقى خۆ بەدەتە دىنى خۆ ھەندى چاقى خۆ دەدەتە نەعلا خۆ))!

سوفیان ل وئ باوهرئ بوو کو پاراستنا دینئ مروقتی زانا ب هندئ دبت کو
 ئەو خو ژ کوچک و دیوانئین مەزنین دنیا ییئ بدەتە پاش، و دەستئ خو نەکەتە د ناڤ
 دەستئین وان دا؛ دا ل پوژا راپوونا مەزن ژ دەستەکا وان نەئیتە هژمارتن.. سوفیانی
 هەڤالەک هەبوو دگوتئ: (یوسف) پوژەکی خەلیفئ عەباسی (ئەبوو جەعفەری)
 ئەو بو والیاتیئ هلبژارت، خەلک چوونە نک دا کارئ وی یئ نوی لئ پیرۆز
 بکەن، سوفیان ژئ چوو نک نە دا پیرۆزیان لئ بکەت، نە.. سوفیانی گوتئ:
 ((تیچوون بو تە بت ئەی یوسف! وان بئ کئیر تو سەر ژئ کری، ئەگەر ل پوژا
 قیامەتئ هاتە گوتن: کانئ ئەبوو جەعفەر و دویکەفتییئ وی بلا رابن و تو ژئ د گەل
 بی، هنگی تو دئ چ کەئ؟)).

ورۆژەکی هزر وەسا بو خەلیفەئ چئبوو کو سوفیانی بکەتە قازیئ کووفە، ئینا
 وی ھنارتە ب دویش را، و پشتئ ئەو ل دیوانا خەلیفەئ ھاتیئە ئامادەکرن وی سلاڤ
 کرە خەلیفەئ ب ناڤئ وی ونە گوتئ (أمیر المؤمنین).. خەلیفەئ ب روییەکئ
 گەش ڤە گوتئ: ئەی سوفیان تو خو ژ مە ڤەدشیری یا ژ تە ڤە ئەم نەشئینە تە، ئەڤە
 مە تو گرتی ڤیجا ما تو ناترسی ئەم حوکمەکئ ل دویش دلئ خو بدانیئە سەر تە؟
 سوفیانی گوتئ: ئەگەر تو بشئێە من حاکمەکئ دی یئ خودان شیان ھەییە
 دشتە تە، و ئەو حەقیبئ و نەحەقیبئ ژێک جودا دکەت.

وەزیری گوتە خەلیفەئ: ئەی (أمیر المؤمنین) چاوا ئەڤ نەزانە ب ڤی رەنگی
 د گەل تە دناڤخت؟ دەستوریئ بدە من دا سەری وی ژ سەر قالبی بفرینم!
 خەلیفەئ لئ حەیتانە وگوتئ: مرن بو تە بت، ما تو نزانی سوفیان وئین
 وەکی وی ھەز دکەن ئەم وان بکوژین؛ دا خوشییا وان ببتە ئەگەرا شەرمزاریا مە؟
 بنڤیسە: مە بریار دا سوفیان ببتە قازیئ کووفە ب وی شەرتی کەس مایئ خو د
 وی نەکەت.

پشتئ فەرمانا خەلیفەئ ھاتیئە نڤیسین و مۆرکرن کرنە د دەستئ سوفیانی دا،
 سوفیان ژ دیوانا خەلیفەئ دەرکەفت و ب نک رویاری (دجلە) ڤە چوو، و فەرمانا

خهلیفه‌ی د ئاقی دا بهردا.. وره‌قی! تو دا بیژی عه‌ردی ئه‌و داعوبرا یان عه‌سمانی ه‌لک‌یشا، خه‌لیفه‌ی جه‌هک نه‌هیلا و‌قی نه‌که‌فت.

به‌ری بۆ هه‌وه‌ بیژین کان‌ی سوفیان کیشه‌ چوو، مه‌ د‌ق‌یت سه‌ره‌اتییه‌کا وی یا دی د‌ گه‌ل باب‌ی ق‌ی خه‌لیفه‌ی بۆ هه‌وه‌ قه‌گی‌رین:

ئه‌ف خه‌لیفه‌ی مه‌ نوکه‌ به‌حس ژ‌ی کری (ئه‌بوو عه‌بدللاه‌ی مه‌هدی) ی‌ی عه‌بیاسی بوو، کو‌ر‌ی (ئه‌بوو جه‌عه‌فر‌ی مه‌نصور)، جاره‌ک‌ی ل مه‌که‌ه‌ی سوفیان وئه‌بوو جه‌عه‌فر که‌فتنه به‌رانه‌ری ئ‌یک، ئه‌بوو جه‌عه‌فری مل‌ی سوفیانی گرت و به‌ر‌ی وی دا که‌عب‌ی و‌گوت‌ی: ئه‌ز ته‌ ب خودانی ق‌ی به‌یت‌ی دده‌مه‌ سو‌بند‌ی تو من چاوا دب‌ینی؟ سوفیانی گوت‌ی: ئه‌ز ب خودانی ق‌ی به‌یت‌ی که‌مه‌ من تو دب‌یتی پیست‌رین زه‌لام! وده‌ست‌ی وی به‌ردا و‌چوو..

سوفیانی کاغه‌زا خه‌لیفه‌ی بۆ ماس‌ییان به‌ردا د‌ ئاق‌ی دا، پاش‌ی ژ به‌غدا ره‌قی.. ئه‌و نه‌چوو باژ‌ی‌ر‌ی خۆ کو‌وفه‌؛ چونک‌ی وی دزانی ئه‌و د‌ی ئ‌ینه‌ و‌ی‌ر‌ی ل‌ی گه‌ر‌ی‌ن، قه‌ستا به‌صرا کر، و نه‌چوو ناف باژ‌ی‌ری دا که‌س پ‌ی نه‌حه‌سی‌یت، چوو ناف بیستانه‌ک‌ی دارقه‌سپان و‌گوته‌ خودانی: ئه‌ز مرۆقه‌ک‌ی ب‌ی ر‌یمه‌ ئه‌گه‌ر ته‌ ب‌ق‌یت ئه‌ز د‌ی بۆ ته‌ ل به‌ر بیستان‌ی ته‌ بم و‌تو هه‌ر رۆژ خوارن‌ی بده‌ من، وی گوت‌ی: بلا من قه‌بو‌يله. رۆژه‌ک‌ی هنده‌ک باجه‌ست‌ین د به‌ر بیستان‌ی را بو‌ر‌ین، هاتنه‌ ناف بیستان‌ی، سوفیان ب تن‌ی ی‌ی حازر بوو، گوت‌ی: تو ی‌ی ژ کی‌بی؟ وی گوت‌: ئه‌ز خه‌لک‌ی کو‌وفه‌مه‌، گوت‌ی: ئه‌ر‌ی خورما به‌صرا ش‌ر‌بن‌تره‌ یان یا کو‌وفه‌؟ سوفیانی گوت‌: خورما کو‌وفه‌ ئه‌ز دزانم یا ش‌ر‌ینه‌، به‌ل‌ی یا به‌صرا من نه‌خوار‌یه‌ ئه‌ز نزانم. وان مرۆقان گوت‌ی: هه‌ی پا تو مرۆقه‌ک‌ی دره‌و‌ینی! صه‌یه‌ک ژ‌ی مایه‌ ل ق‌ی‌ر‌ی خورما به‌صرا نه‌خواری، تو دب‌یژی هیشتا من نه‌خوار‌یه‌؟ پشت‌ی ئه‌و باجه‌ست‌ین زق‌ر‌ینه‌ به‌صرا وان سو‌جه‌تا خۆ بۆ وال‌ی قه‌گی‌را، وال‌ی گوت‌: بگه‌هن‌ی هه‌بت نه‌بت ئه‌و د‌ی سوفیان

بت.. مروښهک ل به صرا ل بهر بیستانه کی دارقه سپان بت، وهیشتا تام نه کړته
خورما به صرا، نه گهر نهو سوفیان نه بت نهو که سی دی نابت..

وحه تا ئیلچییین والی گه هشتینه ناڅ بیستانی دیت نهو زه لامی خه لکی
کووفه یی چووی خاترا خو ژ خودانی بیستانی یا خواستی و ل به صرا هه مییی
نه مایه!

څی جارئ کیشه بچت؟

- بو یه مه نی.. یه مه من جهه کی دویره وکس ل ویرئ وی نانیاست ودی ژ
خه لکی دویر که فت.

سوفیان دیبژت: وهختی ل سهر دهمی (مه هدی) ل من دگه ریان نه ز هاتمه
یه مه نی، ژ څی تاخی بو تاخی دی نه ز دچووم، وچی جهی نه ز گه هشتبامی نه ز
دچوومه مزگه فتی، جاره کی دهمی نه ز ل مزگه فتی دزیبه ک ل وی تاخی هاته کرن یی
نه ز لی، خه لکی نه ز گرم ویرمه نک والی (مه هنی کورئ زاندهی)، وی ناڅی من
گوه لی بوو بو به لی نه ز نه دنیاسیم، گوته: څی دزییا مه یا کری، وی پسیارا من
کر: بوچی ته دزییا وان کریه؟ من گوته: من چو دزی نه کرینه، والی گوته
خه لکی: کانی دهرکه فن دا نه ز پسیارا وی بکه م.. دهمی نه ماینه ب تنی والی
گوته من: ناڅی ته چیه؟ من گوته: نه ز عه بدللاهئ کورئ عه بدرره حمانیمه، وی
گوته: نه ز ته ب خودی دده مه سویندی ناڅی خو یی دورست بو من بیته. من گوته:
ناڅی من سوفیانی کورئ سه عیدییه، وی گوته: سوفیانی نه وری؟ من گوته: نه ری!
وی گوته: تو نه ویی یی (امیر المؤمنین) ل ته دگرییت وبو من نقیسی کوهر
جاره کا نه ز ته ببینم ته بگرم وبو وی بهنیرم؟ من گوته: به لی.. بیهنه کی وی سه ری
خو چه ماند، پاشی گوته: هندي ته بڅیت ل نک مه بمینه وچی گاڅا ته څیا هه ره،
ب خودی نه گهر خو تول بن پی من یی څه شارتی بی نه ز پی خو رانا که م دا که س ته
نه بینت.

(مههډی) ژي وهکی بابی خو (مهنصوری) چوو، وسوفیان یی قهشارتی، خیلافهت گهشته کورئ وی (هاروون ئه لره شیدی)، هاروونی قیا هه قالینیا خو یا کهفن د گهل سوفیانی نوی که تهفه، چونکی هاروون وسوفیان هه ردو پیکشه شاگرده یین ئیمام مالکی بوون، وان هه دیس ل نک خواندبوو، هاروون مرؤفه کی زانا بوو وگه لهک هه ژ زانایان ژي دکر، به لی چونکی ئه و د حوکمداریا خو دا وهکی ئیک ژ هه ردو عومه ران نه بوو سوفیانی خو نیتزیک نه کر، وهه ر قهشارتی ما.. مرادا هاروونی ئه و بوو سوفیانی بیینت، به لی کانئ سوفیان کی دزانت ل کیشه یه؟

(ئه بوو ئه حمه دئ زوبه یری) دبیترت: پرؤژه کی ئه ز وسوفیان ل (منایي) د مزگه فته کی قه بووین بانگهلدیره کی گازی کر: (أمیر المؤمنین هارون الرشید) ی فه رمان دایه هه چی که سی سوفیانی ته وری نیشا مه بدهت ئه م دئ دهه هزاران دهینی!

وجاره کی ده می (مههډی) ل سوفیانی دگه ریا، هاته هه جی ووی زانی کو سوفیان یی ل مه که هی ئینا وی گوته زه لامین خو: هه ر چاوا بت دقیت وی بو من بین، ئه و رابوون خو د پیکي دا ل سوفیانی قهشارت، گاڤا سوفیان بووری وان خو لی دا وگرت ویره نک خه لیفه ی، خه لیفه ی گوئی: بابی عه بدلاهی! ئه قه تول کیشه یی جهه ک مه نه هیتلا هندي ئه م ل ته دگه رییین.. باش بوو خودی تو ئیخستییه دهستین مه، کانئ بیژه ته چ دقیت دا ئه م بو ته بکهین؟

سوفیانی گوئی: ما دئ من چ قیت؟ ب خیرا شیرین (موهاجری) و (ئهنصاریان) تو یی گه هشتیه کورسیکی وئهرؤ بچوبکین وان ل بهر ده رگه هی ته ژ برسان دا دمرن! عومه ری کورئ خه ططابی ده می هاتییه هه جی هه ژده دینار خه رج کرن و د گهل هندي ژي گوته هه قالئ خو: مه گه لهک خه رج کر، تو ئه قرو بی هژمار یی خه رج ده کی.. خه لیفه ی گوئی: باشه ما ئه گه ر ئه ز نه شیم هه قی هه ر که سه کی بگه هینمی؟ سوفیانی گوئی: ئه گه ر تو نه شیی هه ره ل مالا خو روینه. ب قی رهنگی سوفیانی ژیی خو بوړاند، هندي ژئ هاتی ژ دیوانا مه زنین دنیایي رهقی، وئه گه ر

جارهكی هۆسا نهچار ببا ل دیوانا ئیک ژ وان ئاماده ببا ژى بى ترس ودودلى وی
حهقى دگۆت.

ههفالى وی (عهبدررهحماني کورئ مههدی) دبیتژت: سوفیانی خۆ ل نک مه
ل بهصرا فهشارتبوو؛ دا خهلیفه ئی نهکهفت، گاڤا کهفتیه بهر مرنئ و نساخ بووی
-ونساخیا وی ئیشا زکی بوو- وی دگۆت: ((خلاس، ئیدی خۆقهشارتن نهما،
خۆقهشارتن نهما!)) ودهمئ ئهو مری شەف بوو، هەر وی شەقی مه کارئ وی کر و بر
فهشارت بهری سولتان پی بحهسییت.

وههفالهکئ وی یی دی دبیتژت: گاڤا سوفیان مری من د خهونئ دا ددیت هەر
وهکی ئهزئ ل بهحهشتئ چار زانا یین هه دیسی ژ خه لکئ بهصرا دروینشتی بوون بۆ
خۆ دئاخفتن، من پسار ژ وان کر: پا کانئ سوفیان بۆچی ئهو د گهل ههوه نینه؟
وان سه رین خۆ بلندکر و گۆتن: وهسا ئهم وی دبیین وهکی مروث سستیران ل
عهسمانی دبیت.

ئهفه سوفیان بوو.. وخودئ هه دیسا پیغه مبه رئ خۆ -سلاف لی بن- ب یین
وهکی سوفیانی پاراست، (عهبدررهحماني کورئ مههدی) دبیتژت: کهس وهکی
سوفیانی من نه دیتییه، گاڤا ئهز دچوومه دیوانا وی ژ هه بیه تین وی دا من شهرم
دکر بهرئ خۆ بدهمئ، ب شەقی من زیرهفانی لی دکر، دهمهکی دا نقت پاشی
جرفهک ئی دکهفت و ب ترس فه دگۆت: ئاگر.. ئاگر، ترسا ئاگری خهو ژ چاقین
من رهفاند. ودا رابت دهست ب نفیژان کهت هتا لی دبوو سپیده، شهفهکی گوهئ
من لی بوو وی دگۆت: ((یا ره بی! تو دزانی من چ دقیت، داخوازا من ئهوه تو
من ژ ئاگری ئازا کهی، یا ره بی ترسا ژ ئاگری خهوا ژ چاقین من رهفاندی، وئه گهر
بۆ من دورست با ئهز د ناڤ خه لکی دا نه دمام..)) پاشی هند دکره گری ژ بهر
دهنگئ گریبی من نه دزانی کانئ ئهو چ دبیتژت!

سلاف ل سوفیانی بن دهمئ پشتا خۆ دایه دنیا یی و بهرئ خۆ دایه ئاخره تی..

ههسه نى به صرى ئهوى ديتنا وى خودى ل بيرا مروقى دينا

قى جارى مه ل بهره بهرپه پىن ژينا مروقه كى ژ صنفه كى تاييه ت شه كى، لهو دقيت باش كارى خو بكهين.. مروقهك بوو ئهوين ئهو ديتى وه صفا وى ههمى د پيهقه كى دا كوم دكر، دگوتن: ((دهمى مروقى ئهو دديت بيرا مروقى ل خودى دهاته شه)).

ئهگه ته بهرى خو دابايى دهمى ئهو ب رېقه دچوو، تو دا بىژى ئهو ئىخسیرهكه يى هاتيه گرتن، ويى دئيتنه برن دا سهري وى بېرن.. گاڤا به حسى جهنه مى ل نك وى هاتباكرن وه ل وى دهات تو دا بىژى جهنهم بهس بو وى يا هاتيه چيكرن.. زهلامهك بوو هاتبوو د قى دنيايى دا؛ دا دنيا ب ئهزمانى وى باخفت، پيغه مبهه نه بوو، وقه دهرا وى يا وهسا بوو ئهو ل زهمانى چو پيغه مبهه ران ژى نهبت، بهلى يى تيكه ليا وى كرا هيچ گومان بو چى نه دبوو كو ئهو ژ بهرمايىن پيغه مبهه راتيبه، گاڤا دئاخفت دا بىژى دل ورح وديمى وى ههمى د گهل ئهزمانى وى يىن دئاخن، لهو هيزهكا وهكى يا مه غناطيسى وى هه بوو نه بوو كيشانا ئاسنى بهلكى بو كيشانا دلىن مروقان، حيكمه ت ژ دهقى دپهشى لهو دهمى دئاخفت مروقى قيا با نه قيا با دا گوهى خو دهتنى هتا وى ئاخفتنا خو ب دويماهى ئىنا..

پوژا ئهو مرى زهلامهك د باژپرى دا نه مابوو نقيژا ئيقارى ل مزگهفتى بكهت، لهو ئهو جارا ئيكى بوو پشتى (به صرا) هاتيه ئافكارن نقيژا ب جماعهت لى نه ئيتنه كرن، هوين دزانن بوچى؟

- چونکی زهلام ههمی د گهل جهنازه یی (حهسه نی بهصری) دهرکه فتهبونه سهر
 قهبران، دا بیتری کفنه کی سپی یی د بهصرا ههمییی ئالاندی! وئه گهر مرنی ههمییی
 ئیک مهعنا ههبت ژی، ده می (عهزیز) هندهکان دموت کانی ئه و چهندن هند مهعنا
 ژ مرنی دچن، لهو مرنا هسه نی هندی هژمارا خه لکی بهصرا مهعنا ژی دچوون..
 به لی.. قی جاری ئه م دی ل دیوانا ئیمامی هسه ن ئاماده بین، ئه وی ب
 هسه نی بهصری دئیتته نیاسین، به لی تشتی مروقی حیبه تی دکه ت ده می وی دقیت
 بهحسی هسه نی بکه ت ئه وه مروث نرانت ژ کیشه دهست پی بکه ت، وبهحسی چ
 بکه ت و چ نهکته..

دهسپیکه کا پیروژ:

ل باژیری (مه دینا مونه ووهر) ل نیژیکی ماله کی ژ مالین پیغه مبهری -سلاف
 لی بن- دو سالان بهری ئیمامی عومه ر شهید بیت، هسه ن هاتوو سهر دنیا یی،
 بابی وی ودهیکا وی ههر دو عهبد بوون هاتبونه ئازاکرن، دهیکا وی جاریا (أم
 سلمه) یی بوو، وگه لهک جارن ده می کارهک بو دهیکا وی چی دبوو، وی زاروکی خو
 یی ساقا دهیلا ل نک دهیکا موسلمانان (أم سلمه) یی هتا دزقری، وهندهک جارن
 ده می وی دکره گری، (أم سلمه) یی پاخلا خو دکره د دهقی دا؛ دا وی تهنا
 بکه ت، لهو دگوتن: هسه نی په یوهندییهک ب پیغه مبهراتییی قه هه بوو، ودبیژن:
 ده می هسه ن یی ساقا هندهک جارن (أم سلمه) یی ئه و دهنارته نک صهحابییان ل
 مزگهفتی، وئاشکه رایه کو مه زه لکا وی ب ره خ مزگهفتی قه بوو، وجاره کی ژ وان
 جارن ئیمامی عومه ر ئه و هلگرت ودوعایهک بو کر وگوت: یا ره بیی تو وی زانا
 بکه ی د دینی دا ووی ل بهر خه لکی شرین بکه ی.. وهه ر وهکی دوعایا عومه ری د
 دهر حقا وی دا ب جه هات.

حهسه نی گه لهک صهحابییین مهزن دیتبون، وهکی عوثماني وعه لی وطه لحه ی
 وزوبهیری، ووی حه دیس ژ هژماره کی ژ وان ریوایهت دکر، به لی تشتی بهر چا ف ل

نک وی ئەو بوو، دەمى ئەو یی جحیل وی دەمى خو ھند نەددا وەرگرتنا علمی
 ھندی ددا کرنا جیھادی، لەو ریوایەتین وی یین ھەدیسی ژ ھەحابیان دکتیم بوون..
 ھەسەن مەزھەکی زەلام باش بوو، ھەببەتەکا زێدە ل نک ھەبوو، وجوانیەکا بەر
 چاڤ ژى وی ھەبوو، (العوام بن حوشب) ی دگۆت: ئەز تەشبیھا ھەسەنى ب
 پێغەمبەرەکی دکەم. و (ئەبوو بوریبە) دبێژت: من نەدیت مەزھەکی ھندی ھەسەنى
 وەکی ھەحابییین موحەممەدی بت. و ھەندەک جارەن دەمى مەزھەکی پسیارەک ژ
 ھەبابیی پێغەمبەری ئەنەسى کورێ مالکی کربا دەمى ئەو پیر بووی، ئەو دا
 بێژت: پسیارا ھەسەنى بکەن، وی یا ژ بەرکری و مە یا ژ بیرکری.

و بو ڕەھوانبێژی و دەف و ئەزمانان دبێژن: ل وی زەمانى کەس ژ ھەسەنى
 و ھەججایێ ئەقەفى ب دەف و ئەزمانتر نەبوون. و دەمى بەھسى وی ل نک ئیمام
 (محمد الباقر) ی دەھاتە کەرن وی دگۆت: ھەسەن، ئەوئ ئاخفتنا وی وەکی
 ئاخفتنا پێغەمبەرەکان؟! و گافا ئەو ل مزگەفتی دروینشت و دەست ب وەزى دکر ب
 سەدان شاشک ل دۆر وی کۆم دبوون، و دا بێژی ھەر ئێکی طەیرەکی ل سەر سەری،
 وەسا ب گۆتەن وی قە دەھاتە گرێدان، و پتر جارەن وەز و گۆتەن وی ل دۆر زوھدی
 و سلووکى و ترساندن ژ مرنى و ئاخەرتى بوو.

ل دۆرین چارە سالییى مالا وی ژ مەدینى بو بەصرا ھاتە قەگواستن، و ئەو د
 گەل دەبیابین خو ھات و قەستایى باژێرى کر، و بەصرا ھنگى قەلەعیەک بوو ژ
 قەلەعیین ئیسلامی یین مەزن، چونکی دکەفتە سەر توخوبیین دەولەتایىسلامى،
 و ھژمارەکا مەزن ژ ھەبابى و تابعیین مەزن ل قى باژێرى نوى ھاتیبە ئاڤاکرن
 ئاکنجى بوو بوون، ھەسەن ژى ل قى باژێرى ئاکنجى بوو، لەو ب ناسناڤى
 (ھەسەنى بەصرى) دەھاتە نیاسین.

و ئەو ھەر ل قى باژێرى مەرو، ل دەسپێکا ھەیشا رەجەبى ژ سالا (١١٠)
 مەشەختى، ل سپدەبیا ئەینیى، و ل مزگەفتا بەصرا پشستى نڤیژا ئەینیى نڤیژ ل
 سەر وی ھاتە کەرن، و خەلک ل دویڤ جەنازى وی دەرکەفت، و وئ ڕۆژى وەکی مە

گوتی بو جارا ئیکې د دیروکا بهصرا دا نقیڑا ئیقاری ل مزگهفتی نه هاته کرن، چونکی
کس نه مابوو د باژپری دا هه می چووبوونه سهر زیاره تان!

تشتی حهسه ن بلند کرې:

ونوکه دبت هندهک ژ هه وه د گهل خو پسیار بکه ن: ئه ری ئه و چ بوو حهسه ن
که هاندیه قی دهره جی؟ وبوچی ئه و هنده ل بهر خه لکی یی ب بها بوو؟
جاری گوھی خو بدنه جیرانی وی وهه قالی وی (خالدی کوری صه فوانی) چاوا
حهسه نی ب مه دده ته نیاسین، روزه کی ئه میره کی پسیارا حهسه نی به صری ژ وی کر،
کانی ئه و یی چاوا یه، وی گوت:

((ئه ز باش وی دنیا سم، ئه ز جیرانی ویی مالی مه، وهه قالی وی یی
مزگه فتمه.. کانی ئه و ب سه رقه یی چاوا یه ژ بن قه ژی ئه و یی وه سایه، گوتنا وی
وه کی کریارا وییه، ئه گهر ئه و باشیه کی نیشا خه لکی بده ت به ری هه مییان ئه و ب
خو وی دکه ت، وئه گهر ئه و وان ژ خرابیه کی بده ته پاش ئه و به ری هه مییان خو
ژی دده ته پاش، من دیت ئه و ی خو ژ خه لکی بی منه ت ذکر، دلخ خو نه دبره وی
تشتی د دهستی وان دا هه ی، وخه لک هه می دهه وجه یی وی بوون، داخوازا وی
تشتی ذکر یی ل نک وی هه ی...)).

وو ه کی به ری نوکه ژی مه گوتی ههر به ری په کی هه ی د ژیا نا حهسه نی به صری
دا، یی ژ هه ژی هندیه مروژ ل نک راوه ستت وعیره تان ژی وه ریگرت، وه لیژارتنا
هندهک ژ فان به ری په ران بو به حس ژی کرنی د چهند ده قیه یه کین کیم دا کاره کی ب
سانا هی نینه، به لی ههر چاوا بت ئه و نوکه بو مه کاره کی پیتقییه، دا بشیین گوتنا
خو ل دور مروژین خودی تمام بکه یین..

حهسه ن د ده مه کی دا ژیا بوو، گه لهک گوهورینین مه زن ب سهر جیهانا ئیسلامی
دا هاتبوون، ده می فتنه چی دژی خه لیفی راشدی یی سییی عثمانی کوری عه ففانی
رابووین ومه سه له گه هشتییه هندی ئه و ئیمامی بکوژن، حهسه ن یی سیزده چارده
سالی بوو، وپشتی خیلافه ت گه هشتییه ئیمامی چاری عه لییی کوری ئه بوو طالبی،

ووی خو ژ مه‌دیننۍ څه‌گوه‌استییه باژیرۍ کووفه ل ژیریا عیراقی، حه‌سه‌نی ژۍ -د گهل مالا خو- قه‌ستا به‌صرا کر و ل ویرۍ ئاکنجی بوو، وقوویناغا څه‌گوه‌استنا خیلافه‌تۍ ژ مه‌دیننۍ بو کووفه، پاشی بو شامۍ وی ب چاف دیت، نیڅه‌ک ژ زه‌مانۍ خیلافه‌تا راشدی، وه‌می ده‌مۍ عه‌داله‌تا مو‌عاویه‌ی، پاشی پشتی خیلافه‌ت که‌فتیه ده‌ستۍ جحیلین بنه‌مالا ئومه‌یییه‌ی، ووی به‌رفره‌هییا ده‌وله‌تا ئیسلامۍ ل سهر ده‌ستۍ وان ب خو څه‌گرتی، و د گهل وئ زولما هنده‌ک جارن ژ هنده‌ک ژ وان په‌یدا دبوو، پاشی ده‌مۍ عومه‌رۍ دووی جاره‌ک دی بیرا خه‌لکی ل زه‌مانۍ راشدییان ئینایه‌څه، وپشتی عومه‌ر ژ مه‌یدانۍ ده‌رکه‌فتی، وجاره‌کا دی مه‌سه‌له زقپیه مه‌لکاتیا ب کوته‌کی.. ئه‌څه هه‌می حه‌سه‌نی ب چاف دیت بوو.

ئه‌څه ژ لایۍ سیاسی څه، و ژ لایۍ علمی څه ئه‌و ده‌مۍ حه‌سه‌ن لۍ ژیاۍ ده‌مۍ به‌لاڅکرنا علمۍ شهرعی بوو، صه‌حابیان ژ لایۍ خو څه، و د گهل وان وپشتی وان ژی طه‌له‌بۍ وان ژ تابعیان هه‌می هیزا خو بو به‌لاڅکرنا کیتابۍ وسونه‌تۍ، و (عه‌صرۍ ته‌دوینۍ) -وه‌کی دئیته نیاسین- ده‌ست پی دکر..

و ژ لایۍ جفاکی څه، دو دیارده د به‌رچاف بوون: دیاردا ده‌وله‌مه‌ندی و ته‌ره‌فۍ وخو مژوبکرنا ب دنیاۍ څه، و دیاردا زوه‌دۍ و ده‌ست به‌ردانا ژ دنیاۍ، ئه‌وا پشتی هنگی ب ناڅۍ (ته‌سه‌ووفۍ) هاتپیه نیاسین..

وحه‌سه‌نۍ به‌صرۍ د څان هه‌می مه‌یدانان دا (جه‌وله) هه‌بوون، ووی د هه‌می څان (مه‌جالاتان) دا هه‌لوېست وگوتن و بوچوون هه‌بوون، حه‌سه‌ن چهند یی دویر بوو د جفاکا خو هند یی نیریک ژۍ بوو، دویر ژ سیاسه‌تۍ وی سیاسه‌ت دگوه‌ارت، وپیۍ دلۍ خو به‌ته وی تشۍ د ده‌ستۍ خه‌لکۍ دنیاۍ دا هه‌ی وی بیر و بوچوونین خه‌لکۍ دنیاۍ دگوه‌ارتن، هه‌څالینیا خه‌لیفه وئمه‌یران نه‌دکر وخو ژ کوچک و دیوانین وان ددا پاش، د گهل هندۍ ژۍ مرادا هه‌می خه‌لیفه وئمه‌یران ئه‌و بوو هه‌څالینیا حه‌سه‌نی بکه‌ن، ل وان جه‌پن خه‌لک پاشقه دچوو حه‌سه‌ن پیښقه دچوو، و ل وان جه‌پن خودان جه‌رگ دترسیان و مه‌صلحه‌تچی بی ده‌نگ دبوون حه‌سه‌نی بی

ترس دهنګې خو بلند دکر، ودا هوین هزر نه کهن ئەف گوتنا مه ب تنی (ئینشائەکا
بی دهليلة) وەرن دا پیکه قی بهرپه ری ژ دیرۆکا وی قه کەین، د گهل کی؟ د گهل
حه ججاجی، ئەوئ -ل وی ده می- ناڤی وی ترس وله ز دئیکسته دلئ خهلکی،
چونکی یئ هه ججاج لی ب غه زه ب هاتبا حسیب بکه ئەو ژ ده یکا خو نه بوویه!

د ناقبه را حه سه نئ و مه زنان دا:

جاره کی هه ججاجی قه سه رکا مه زن وجوان بو خو ل باژیری (واسطی) ئاڤاکر،
وپشتی ئاڤاهی ب دویماهی هاتی، وی ری دا خهلکی هه مییی کو بین به ری خو
بدنه ئاڤاهی وخوشییی ب دیتنا وی بیهن، ودوعایا بهرکه تی بو ئاڤاهی وخودانی
وی بکه ن.. ئیمامی حه سه ن خیلانی عه ده تی خو پریار دا، ئەو ژی د گهل خهلکی
چوو ته ماشه ی قه سرا ئەمیری بکه ت، گاڤا حه سه نی دیتی خهلک ب جوانیا قه سرا
حه ججاجی وفره ی ونه خش ونیگارین وی مه نده هوش بوون، ئەو د ناڤ وان دا
رابووقه وده ست ب خواندنا خوتبه یه کی کر.. و د قی خوتبه یی دا گوت: ((مه
هه مییان پیکه ئەو ئاڤاهی دیت یئ پیسی پسان ئاڤاکری، ومه دیت کو ئەو
ئاڤاهییی فیرعه ونی ئاڤاکری گهلک ژ ئاڤاهییی وی مه زنتر وبلندتر بوو، پاشی
خودی فیرعه ون بره هیلاکی وئاڤاهییی وی ژی هه پفاند.. خوزی هه ججاجی زانیبا کو
خهلکی عه سماني ئەو نه ڤیایه، وخهلکی عه ردی ئەو خاپاندیه هه تا غورووری ئەو
گرته...)).

و ب قی ره نگی ئەو پیدا چوو، د ناڤ حیبه تی وده شه تا وی خهلکی
ئاماده بووی، هه تا هنده ک ژ وان دل مایه پیکه وترسیان هه ججاج ل وی ب
غه زه ب بیته، لهو مروقه کی گوتی: بابی سه عیدی، هنده به سه! وی گوت: خودی
په یمان ژ زانیان وه رگرییه کو ئەو حه قییی نیشا خهلکی بدنه وچویی ژی
نه شه شیرن..

وکوما خهلکی قه ره ڤی.. به لی هنده ک خودان خیران ئەوین ل هه می جه- وه می
ده مان دمه شه، دا خو ل بهر هه ججاجی شرین بکه ن، چوونه نک وئاخفتنا حه سه نی

به‌صرى بۆ ڤه‌گوه‌است، هه‌ججاج ژ كه‌رپين خو دا هار بوو، و ل خه‌لكى زڤرى وگۆت:
 تپچوون بۆ هه‌وه‌ بت! عه‌به‌ده‌ك ژ عه‌بدپن به‌صرا د ناڤ خه‌لكى دا رادبته‌ڤه‌ وچيا
 وى دڤيت د دهر هه‌قا مه‌ دا دبپژت، وكه‌س د ناڤ هه‌وه‌ دا نابت لى ڤه‌گپرت؟
 ترسينۆكپن ترسينۆك! ئەز ب خودئ كه‌مه‌ دئ وه‌ ل هه‌وه‌ كه‌م هوبن ژ خوينا وى
 فركه‌ن..

پاشى هنارته‌ ب دويڤ جه‌للادئ خو را.. وگۆته‌ هنده‌ك ئيلچيپن خو: هه‌رن
 هه‌سه‌نى بۆ من بينن.

گاڤا وان هه‌سه‌ن ئيناي، وحه‌سه‌ن گه‌هشتييه‌ به‌ر ده‌رى، ونيشانپن سه‌ربرپنى د
 رويى هه‌ججاجى و جه‌للادى دا ديتپن، ب ده‌نگه‌كئ نزم دوعايه‌ك كر و ب
 ژۆر كه‌فت.. وخه‌لكئ ديوانئ كارئ خو كر دا ده‌مه‌نپن خو هلده‌ن دا چپكپن خوينا
 هه‌سه‌نى جلكپن وان پيس نه‌كه‌ن، به‌لى هه‌ر زوى سه‌دمه‌ بۆ وان چپبوو، وان ديت
 هه‌ججاج ب نك وى ڤه‌ چوو، وړئ بۆ فره‌ كر و ب هه‌بيته‌ ڤه‌ گۆتئ: وه‌ره‌ ڤيړئ
 بابئ سه‌عيدى، وه‌ره‌ ڤيړئ بابئ سه‌عيدى!! وه‌نگى راوه‌ستيا هه‌تا ئەو برى دانايه‌ ب
 ره‌خ خو ڤه‌، وگاڤا هه‌سه‌ن روپنشتى هه‌ججاجى كه‌يفخوشى د گه‌ل كر، وه‌نده‌ك
 پسپارپن دينى بۆ خو ژئ كرن.. وپشتى ده‌مه‌كى ژ ئاخفتنئ هه‌ججاجى گۆتئ: بابئ
 سه‌عيدى تو سه‌روه‌رئ هه‌مى زانايانى! گاڤا هه‌سه‌ن ژ ديوانئ ده‌ره‌كه‌فتى، ده‌رگه‌هڤانئ
 هه‌ججاجى دا ب دويڤ ڤه‌ وگۆتئ: بابئ سه‌عيدى، هه‌ججاجى تو بۆ ڤئ چهندي
 داخواز نه‌كربوى. هه‌سه‌نى گۆت: ئەز دزانم، ژ جه‌للادئ وى يا ديار بوو.
 ده‌رگه‌هڤانئ گۆتئ: من تو ديتى گاڤا تو هاتپيه‌ به‌ر ده‌رى هه‌ر وه‌كى ته‌ دوعايه‌ك
 كر، ئەو چ بوو ته‌ گۆتى؟ هه‌سه‌نى گۆت: من گۆت: ئەى خودايى نعمه‌ت د گه‌ل من
 كرين وئەز ل ته‌نگاڤيپى هه‌وارپن خو دگه‌هينمى، تو كه‌ريا وى سار كه‌ ل سه‌ر من
 كانئ چاوا ته‌ ئاگر ل سه‌ر ئيبراهيمى سار كر وكره‌ ته‌ناهى.

وسه‌ره‌هاتپيه‌كا دى ژى هه‌سه‌نى د گه‌ل مه‌زنپن دنيايى هه‌بوو، ده‌رسه‌كا مه‌زن بۆ
 زانايان به‌رى عاميان تپدا هه‌يه..

دهمى عومهرى كورپى عبداللهه زيزى بوويه خهليفه، منافق ودوروى
 و(مورتهزقه) ژ بهر دهري خو كرنه ده، وشاعر وئزمان حلى ودرهوين ژ ديوانا خو
 دهريخستن، چونكى وى باش دزاني ئەف صنفين مروقان هاريكارين چوونا مروقينه
 بو جههنه مئى، و ل شوبنا وان وى مروقين زانا وزاهد ل خو كوم كرن، وئگهر
 زانايهك ههبا يئ ژ وى دوير ژى با، وهكى حهسهنى ئەوي ل بهصرا دژيا، وى دهم بو
 دهمى كاغەز بو دهنارتن وداخوازا رهئى وبوچوونا وى دكر د مهسهلين گرنگ دا،
 وحهسهنى ژ لايئ خو قه بهرسقا وى ددا، وبيئى (موجامهله) ئەو حهقى بو دگوت يا
 وى باوهري پئ هه، وگاڤا حهسهنى زاناي عومهر يئ بوويه خهليفه، ئيكه ميين
 كاغەز بو هنارتى، دا پيروزيئ لئ بكهت، ئەف سئ چار پتزكه تيدا نقيسيوون
 پشتى همداد ودي كرى وصهلات داينه سهر پيغه مبهري: ((هندي دنيايه وارهكى ب
 ترسه، رۆژا خودئ ئادهم كريبه تيدا بو عقوبه كربو تيدا، قيجا ئەي ئەميرلموئمين
 تو بزانه كهفتنا ب دنيايي نه وهكى ههر كهفتنه كيئه، يئ قه درئ وئ بگرت دي بئ
 قه در بت، وههر رۆژ ئەو گهلهكان دكوژت، قيجا تو ئەي ئەميرلموئمين د نيايي دا
 وهكى وى بريندارى به يئ صهبرئ ل سهر نه خوشيا دهرمانى دكيشت ژ ترسين
 نه خوشيا دريژ دا)). ئەفه (كيتابا پيروزياهيئ) بوو يا حهسهنى بهصرى بو عومهرى
 كورپى عبداللهه زيزى هنارتى دهمى ئەو بوويه خهليفه!

وپشتى عومهر چوويه بهر رهحما خودئ، وپسمامئ وى (يهزيدئ كورپى
 عبداللهه لكى) بوويه خهليفه، وى (عومهرى كورپى هويه يره) كره واليئ عيراقئ
 وخوراسانئ، والى هنارته ب دويش دو ژ مهزنترين زانايين عيراقئ را: حهسهنئ
 بهصرى وعامرئ شهعبي، وپسيارا خو ب وان كر، وگوت: هوين دزانن كو
 (ئهميرلموئمين) ئهزئ كريمه والى، وگوهداريا وى ل سهر من واجبه، بهلئ
 هندهك جاران ئەو هندهك فهرمانان ل من دكهت ئەزئ ژئ رازى نينم چونكى
 عدالته تيدا نينه، هوين چ دبئژن ئەگهر ئەز ئەمرين وى ب جه بينم گونههك بو
 من تيدا ههيه؟ عامرئ شهعبي جهوابهكا وهسا دا يئ هندهك نهرمى تيدا بوو، دا نه

دلّی خەلیفەى بمینت ونە والی تەنگاڤ بیت.. وەسەن یی بى دەنگ بوو، ئینا والی ل حەسەنى زڤرى وگوتى: وتو چ دبیژى بابى سەعیدی؟

ئیمامى حەسەن گوتى: کورپى ھوبەیرەى! ژ خودى بترسە نە ژ یەزیدی، وتو باش بزەنە خودى دشیّت تە ژ یەزیدی مەنعە کەت، بەلى یەزید نەشیّت تە ژ خودى مەنعە کەت، کورپى ھوبەیرەى نیزیكە تو بمرى وملیاکەتەکى زڤر ودژوار ب سەر تە دا بیت، ئەو بى ئەمریا خودى ناکەت، دى تە ژ سەر قى کورسیکا تە ئینتە خوار، ئەو دى تە ژ قەسرا تە یا فرەھ قەگوھیزتە قەبرەکى تەنگ، ل ویرى یەزید د گەل تە نابت، ئەو عەمەلى تە دى د گەل تە بت یى تە ژ بەر یەزیدی بى ئەمریا خودى پى کرى.. کورپى ھوبەیرەى! ئەگەر تو د گەل خودى بى وطاعەتى وی بکەى، ئەو ل دنیاى وئاخرەتى بەلا یەزیدی دى ژ تە قەکەت، ئەگەر تو د گەل یەزیدی بى د بى ئەمریا خودى دا، خودى دى تە ھیتلە ب ھیقیا یەزیدی قە، وتو بزەنە بو چو مروڤان چى نابت د بى ئەمریا خودى دا گوھداریا کەسى بکەن ئەگەر ئەو کەس کى بت.

گاڤا حەسەنى ئەف گوتنە گوتین پۆندک ژ چاڤین والی بارین، ووی بەرى خو دا حەسەنى، وەسەن د چاڤین وی دا ژ شەعبى ب بەاتر لى ھات، وگاڤا ئەو زڤرینە مزگەفتى وخەلک لى کۆم بووین، ئیمامى شەعبى ب دەنگەکى بلند گوتە خەلکى: گەلى مروڤان! ھەچیى ژ ھەوہ بشیّت ل ھەمى جەھان رازیبوونا خودى ب سەر رازیبوونا خەلکى بیخت بلا وە بکەت، ئەز ب وی کەمە یى نەفسا من د دەستى دا ئەو تشتى حەسەنى گوتییە عومەرى کورپى ھوبەیرەى من ژى دزانى بیژم، بەلى من دقیا کورپى ھوبەیرەى ژ خو رازى کەم، وەسەنى دقیا خودى ژ خودى رازى کەت، ئینا خودى ئەو نیزیکی کورپى ھوبەیرەى کر وئەز ژى دویرکرم!

ئەقە حەسەن بوو ئەو ھەردەم د وەعزین خو دا دگوت: کورپى ئادەمى! خوزى تە زانیا کو تو ئەو پۆزى یین ب سەر تە دا دپۆرن، چى رۆژا ل تە ئاقابوو، ئەو پرتەک ژ تە قەبوو.

محمه دى كورئ سیرینی ئەوى حەسەنى بەصرى ل شوینا خو ھلبزارتى

(مەروانى مەحمەلى) مەرۆڤەكى زىدە عىبادەتكەر بوو، ژ وان بوو يېن خەلكى ھزر دكر ژ بەر وى بەرەكەت ژ عەسمانى ل عەردى دبارت، پوژا مرى خەلك ھەمى بو عىجز بوون، وتازى كەفتە ھەمى مالان، جيرانەكا وى دپيژت: پشتى مرنا وى ب دەمەكى من ئەو د خەونى دا ديت، من پسىار ژئ كر: بابى عەبدللاھى، خودايى تە چ ل تە كر؟ گۆت: وى گۆتە من: ئەز برمە بەحەشتى، من گۆتى: پاشى؟ گۆت: پاشى ئەز بلندكرمە د ناڤ خەلكى راستى (أصحاب اليمين) دا، من گۆتى: پاشى؟ گۆت: پاشى ئەز دامە د گەل يېن نيزىككرى (المقربين). گۆت: من گۆتى: تە كى ل ويړى ديت؟ گۆت: حەسەنى بەصرى، وموحەممەدى كورئ سیرینی!

حەسەن ھەو ە زانى كى بوو، ما ل ويړى كورئ سیرینی.. وئەز باوەر دكەم گەلەك ژ مە موحەممەدى كورئ سیرینی ژى دنياسن، بەلى ب تشتەكى ب تنى، ب تەعبيرا خەونان، وەكى دى بەلكى ئەو نەزانن كو ئبن سیرين ئيك ژ وان زاھدان بوو يېن (زوهد) گەھشتىي و ل نك راوہستىاي!

دەمەكى حەسەنى بەصرى ژ بەر حەججاجى رەڤى بوو وخو ژئ فەشارت بوو، ھندەك ھەڤالين وى يېن نيزىك ب تنى ب جەي وى دكەفتن، ئيك ژ وان زاھدى مەزن (ثابتى بەنانى) بوو، ھنگى كچەكا حەسەنى مر، ثابت دپيژت: ئەز چوومە نك ئيمامى حەسەن، دا خەبەرى مرنا كچا وى بگەھينمى وھيڤيا من ئەو بوو ئەو بپژتە من: پيش من ڤە نڤيژئ لى بكە، گۆت: گاڤا من خەبەر گەھاندييى ئەوى ھند كرە گرى حەتا دەنگى وى بلند بووى، وگۆت: ھەرە نك موحەممەدى كورئ سیرینی

وبیژئی بلا پیش من څه نقیژئی ل سهر بکته.. گوټ: هنگی مه زانی کو حسه ن
که سی ل ریژا ئینی سیرینی نابینت.

کورئ سیرینئ کئ بوو؟

دو سالان بهری شه هیدبوونا ئیمام عوثماني موچه ممهد هاتبوو سهر دنیا یئ،
بابئ وی سیرین عهبد بوو، ل نک صه حابیئ پیغه مبهری وخزمه تکاری وی نه نه سی
کورئ مالکی دژیا، وئو مروځه کئ صنه تکار بوو، دهمه ک پیغه نه چوو وی خو ژ
نه نه سی کړی وئازاد بوو، بوونا موچه ممهدی ل باژپړئ مه دینی بوو، وزارو کینییا خو
وی ژی وهکی حسه نه به صری ل مه دینی بوواندبوو، ونیزیکی سیه صه حابیان
دیتبوون.

پشتی دهمه کی وی ژی قهستا باژپړئ به صرا کربوو ولئ ئاکنجی بووبوو،
وهه څالینییه کا موکم د ناقبه را وی وحسه نه به صری دا هه بوو، وتشتی ئو هه ردو
ژیک جودا ذکر ئو بوو حسه ن هه ردهم یئ خه مگین بوو تو دا بیژئی حوکی
ئیعدامی یئ ل سهر هاتییه دان، به لئ موچه ممهد مروځه کئ که یفخوش وسوجه تیچی
بوو، ئیک ژ طه له بیتن وان هه ردووان دبیتژت: موچه ممهدی هند دکره که نی هه تا
چاقین وی روڼدک دکر، وحسه نه هدیس بو مه دگوتن وکره گری، ومه هدیئ کورئ
مه یموونی دبیتژت: موچه ممهدی سوجه ت دکرن وشعر دخواندن وکره که نی، وگاڅا
دهست ب گوتنا هه دیسان کربا ناقچاقین وی تیک دچوون ودهاته گرتن. لهو ل وی
دهمی دهاته گوتن: ب حلما ئین سیرینی بکن، نه کو ب غه زه با حسه نه!

وئیک ژ سالوخته تین ئین سیرینی ئو بوو ئو گه لهک ژ به رسقدانا پسیاران
دره څی، ئه گهر هات وئو پسیار ب حه لالی وهرامی څه یا گریډای با، ئه شعت
دبیتژت: ده می پسیارا حه لالی وهرامی ژ موچه ممهدی کورئ سیرینی هاتبا کرن،
رهنگی وی دهاته گوهارتن تو دا بیژئی نه ئوه یئ به ری. وهه څاله کئ دی یئ وی
دبیتژت: من کهس ژ وی ترسینو کتر نه دیت بو فته توایی. یه عنی: ده می داخوازا
فته توایه کئ ژئ دهاته کرن ئه وی ژ ترسان دا خو ددا پاش، وزوی ب زوی به رسق

نه‌ددا، دترسییا ئه‌و خه‌له‌ت بیت څیجا بکه‌فته‌گونه‌هئ. و د گهل کو ئبن سیرین مرۆڅه‌کئ تاجر بوو، وگه‌له‌ک ده‌مئ خۆ ب کپین وفرۆتنئ څه دبر ل سویکی، به‌لئ ئه‌و زاهد‌ه‌کئ مه‌زن ژئ بوو، وئه‌څه تشته‌کئ غه‌ریبه‌.. که‌سه‌ک ب دنیا یئ څه موژیل بیت و دنیا ریکا خۆ بو دلی وی نه‌بینت.

وعه‌ده‌تئ ئبنی سیرینی بوو ئه‌و پۆڅه‌کئ یئ ب پۆڅی بوو و پۆڅه‌کئ دخوار، وه‌کی پۆڅییا داوودی.. وئو ب خۆ مرۆڅه‌کئ بازرگان بوو، ده‌مئ خۆ ب تجاره‌تئ وبه‌لا څکرنا علمی وده‌رسدانئ څه دبۆراند، وتشتئ ژ هه‌میئ پتر ئه‌و پئ ناقدار بووی زانینا وی یا به‌رفره‌ه بوو ب علمی ته‌عبیرا خه‌وان.

پشتی مرنا حه‌سه‌نی ب سه‌د پۆژان، یه‌عنی: هه‌ر ل شه‌ووالا سالا ۱۱۰ مشه‌ختی، ده‌مئ ژییئ وی حه‌فتئ وحه‌فت سال، ئبن سیرین چوو بوو به‌ر دلۆڅانیا خودئ.

سالوڅه‌تین کورځ سیرین:

ده‌م وجهئ ئبن سیرین لی ژیا ی هه‌ر ئه‌و ده‌م وجهـ بوون یئین حه‌سه‌نئ به‌صری لی ژیا ی، وئبن سیرین ده‌ه ساله‌کان ژ حه‌سه‌نی بچویکتر بوو، وتشتئ دی یئ ئبن سیرین ژ زانا یئین دی یئین سه‌رده‌مئ خۆ جودا کری ئه‌و بوو، ل وی ده‌می زانا دو په‌نگ بوون: هنده‌کان تیکه‌لیا خه‌لیفه ووالییان دکر، چ بو هندی بت دا فایده‌ی ژئ بکه‌ن، یان بو هندی بت دا فایده‌ی بکه‌هینئ، له‌و وان گه‌له‌ک جاران خۆ ل سه‌ر خه‌له‌تیئین مه‌زنان یئ ده‌نگ دکر، وه‌نده‌کئین دی به‌ره‌نگارییا وان دکر، و د ده‌رس و دیوانیئین خۆ دا په‌خه‌نیئین دژوار ل وان دگرتن، وئه‌گه‌ر جاره‌کئ ئه‌و ل دیوانا خه‌لیفه‌ی یان والی به‌ره‌ه‌ف ببان، وان ئەف چهنده بو خۆ ب ده‌لیڤه‌ دزانی کو توند د گهل وان باخقن، وروی ب روی خه‌له‌تیئین وان بده‌نه به‌ر چاڅیئ وان، ئبن سیرین نه‌ ژ وان بوو ونه‌ ژ وان، هندی ژئ هاتبا وی خۆ نیتزیککی مه‌زنان و دیوانیئ وان نه‌دکر، ونه‌ده‌یلا که‌س ل دیوانا وی ژئ به‌حسئ وان بکه‌ت، جاره‌کئ مرۆڅه‌کی ل دیوانا وی گۆتئین کرپت گۆتنه‌ جه‌ججاجی، پشتی مرنا جه‌ججاجی، ئینا ئبن سیرینی گۆتئ:

برازا، هس به.. هججاج یی چوویه نک خودایی خو، وړوژا قیامهتی دهمی تو قهستا خودایی خو کهی، تو دئ بینی کیتمترین گونه‌ها ته د دنیا یی دا کری ل سهر ته مهزنتره ژ مهزنترین گونه‌ها هججاجی کری، هر ئیک وی وړوژئ دئ یی ب خو قه موژیل بت، وتو بزانه خودئ دئ تولا وان ژ هججاجی قهکته یین وی زولم لی کری، ودئ تولا هججاجی ژی ژ وان قهکته یین زولم ل وی کری، قیجا ژ نه‌قرو وئقه تو خو ب خه‌هر گوټنا کهسی قه موژیل نه‌که.

و د سهر قی چندی ژی را نه‌گر جاره‌کی نهو گه‌شتبا مهزنه‌کی، ووی پسپاره‌ک ژئ کرېا، نهوی هقی (بی موجه‌له) دگوټ. والیی عیراقتی ژ لایئ نه‌مه‌ویان قه عومهری کورئ هویه‌یره‌ی جاره‌کی نهو قه‌خوانده دیوانا خو، ئبن سیرینی برازیه‌کی خو د گهل خو بر، گاڤا نهو ل دیوانا والی ئاماده بووی، والی هنده‌ک پسپارین دینی ژئ کرن، پاشی گوټی: بابی به‌کری، ته چاوا خه‌لکی باژپړئ خو هیلاینه؟ وی گوټ: من نهو هیلان زولم د ناڅ وان دا یا به‌لاقه، وته های ژ وان نینه.. برازیئ وی هیدی دهستی خو ل نه‌نیشکا وی دا، ئینا نهو ل برازیئ خو زقړی وگوټی: یی پسپاری ژ من دکته نه ژ ته، وئقه شاه‌دیه‌کی ژ من دئته خواستن، وی شاه‌دیه‌یی قه‌شیرت دلئ وی یی پیسه. وپشتی نهو ژ دیوانا والی ده‌رکه‌فتی، والی سی هزار دینار بو هنارتن، وی نهو ودرنه‌گرتن وگوټ: بو والی بزقړین، برازیئ وی گوټی: بوچی ته دیاربیا نه‌میری ودرنه‌گرت؟ وی گوټی: وی ئه‌ف ماله یی دایه من ژ بهر هزره‌کا باش یا نهو ژ من دکته، قیجا نه‌گر نه‌ز یی ودهسا بم وه‌کی نهو هزر دکته چی نابت نه‌ز وی مالی ودرگرم، وئگر نه‌ز یی ودهسا نه‌بم، بو من حلال نینه نه‌ز وی ودرگرم.

سهره‌تیه‌کا غریب:

وجاره‌کی وی بای چل هزاران زهیت ب دهین کړی، پستی زهیت ودرگرتی به‌رئ خو دایئ مشکه‌کی مرار یی د جهرکه‌کی دا، وی گوټ: ئحتماله ئه‌ف مشکه هیشتا ل کارگه‌هی که‌فتبه زهیتی، مه‌عنا ئه‌ف زهیت هه‌می دئ یا پیس بت، وئگر نه‌ز

زهیتى بۆ خودانى بزقېنمەشە -وئەشە ھەقى مەنە، چونكى زەيت يا ب عەيبە- ئەز دترسم ئەو وى زەيتى بىەت بفرۆشتە خەلکى.. ھەما يا باش ئەو ئەز زەيتى ھەمىيى بېژىم، وبلا خوسارەتى يا مەن ب تەنى بىت. ووى زەيت رېت.

وى دەمى ئەو د تەنگاقييەکا مالى دا دبۆرى، گاڤا بوويە دەمى دانا دەينى، خودانى زەيتى ھات داخوازا پارەيىن خۆ کرن، وى پارە نەبوون بەدتى، خودانى دەينى چوو نك قازى وشكائيت لى كر، قازى بېيار دا ئبن سىيرىن بېتە گرتەن ھەتا دەينى خۆ ددەت، و ب قى رەنگى ئبن سىيرىن ھاتە گرتەن، و دەمى وى بەھسى قى گرتەن خۆ دكر، دگۆت: بەرى سىمە سالان مەن گونەھەك كرىو، ئەز دبېژم ژ بەر وى خودى ئەف گرفتاريە ب سەرى مەن ئينا.. وئەو گونەھ چ بوو؟

جارەكى وى طان ب فەقيرىيى ل مەرۆشەكى دابوو!

دەمى ئەو يى گرتى، دلى ھەرەسى ما پېشە ژ بەر عەمرى وى، وچونكى وى ديت ئەو چەند مەرۆشەكى پېرۆز وعيبادەتکەرە، لەو جارەكى گۆتى: شېخ، دەمى دبتە شەف وکەس نەمىنە ل قېرى ھەرە مال وبمىنە د ناڤ عەيالى خۆ دا، وسپىدى زوى بزقېرە قە، ھەتا قازى بېيارا دەرکەفتە تە ددەت. ئبن سىيرىن گۆتى: نە ب خودى ئەز وە ناکەم.. ئەز نابمە ھارىكارى تە ل سەر خيانەتا (ولى الأمرى).

وھەر ل وان رۆژان صەحابىيى ناقدار ئەنەسى كورى مالكى كەفتە بەر مرنى، ووى وەصىەت كر گاڤا ئەو دمرت ئبن سىيرىن وى بشۆت ونقىژى لى بکەت. وپشتى ئەو مرى ھندەك چوونە نك والى وەصىەتا ئەنەسى بۆ قەگېرا، والى دەستوبرى دا ئبن سىيرىن بېتە بەردان، وگاڤا چووينە نك وى وبېيارا والى گەھاندىي وى گۆت: ل سەر دەعويا خودانى دەينى ھەو ئەزى گرتىم، وئەز ژ قېرى دەرناكەفم ھەتا ئەو دەستوبرى نەدەت. لەو ئەو نەچار بوون چوونە نك خودانى دەينى و دەستوبرى ژى خواست، وھنگى ژ نوى ئبن سىيرىن دەرکەفت وچوو ئەنەس شويشت وكفن كر ونقىژ ل سەر كر، پاشى زقېرى سجنى بىي بچت سەرا مالا خۆ بەدت!

مالکى کورې دیناری

دهمى مروث دبیژت: مالک.. یه عنى: پاشما یا پیغه مبه راتییی، وئغه یا غه رب نینه ئه گهر ئه م ل بیرا خو بینینه قه کو مالک ل سهر دهستی حه سه نى به صرى یی هاتییه په روه رده کرن، حه سه ن ئه وى د کوشا دهیکا موسلمانان (ام سلمه) یی هاتییه ب خودانکرن.

دبت ل بهر گه لهک که سان یین ناڅی څی چیا یی زانینی وزوهدی بهیستی تشته کی غه رب بت ئه گهر ئه م بیژن: مالک ل ده سپیکا ژییی خو، گه لهک دویر ژ خودی دژیا، وئیک ژ مه زترین عه رده قه خورین باژیرى به صرا بو!

به لى.. پاشی رژه ک هات ئه ف مالکه وه کی وى رژه گش لى هات ئه و تینی وړونه هیی ل عه ردی به لاف دکه ت، بو ئه و مروث یی صه حابی یی پیغه مبه رى -سلاف لى بن- ئه نه سی کورې مالکی گوتیی: تو گه لهک وه کی صه حابی یین موحه مبه دی یی -سلاف لى بن- ئه ز پتر ژ گه لهک عه یالى خو حه ز ژ ته دکه م.

څیجا سه رها تییا مالکی چ بوو؟ وچاوا به رى وى هاته وه رگیران ژ ریکا شهیتانی بو ریکا خودی؟

مالکى کورې دینارى.. هیڅینی وى ژ وه لاتی (سه جستانی) یه ئه وى دکه فته د ناڅه را ئیران وئه فغانستانا نوکه دا، ل باژیرى به صرا ژییی خو بۆراند بوو ل سه دا ئیکى مشه ختی وچاریکا ئیکى ژ سه دا دووئ ژى، وگه هشتبوو دویماهییا دهمى صه حابی یان و علم وحه دیس ژ ئه نه سی کورې مالکی یی صه حابی، ومه زنى تابعی یان حه سه نى به صرى، وسه عیدى کورې جویه رى، وموچه مبه دی کورې سیرینی وه رگرتبوو.

پشتی حهسه نې بهصری ل سالا (۱۱۰) مشهختی چوویه بهر دلوثانییا
 خودی مالکی جهی وی ل مزگهفتا بهصرا یا مهزن گرت، ودهمی وی دهست ب
 وهغزی دکر مزگهفت ژ مروغان تژی دبوو تو دا بیژی تهیران یا دادایه سهر سهرین
 وان، رژهکی مروغهکی پسیرا دهسپیکا وی ژئی کر کانی یا چهوا بوو؟
 وی ب ئەزمانی خو سهرهاتییا دهسپیکا خو فیهگیرا.. وگوتنا وی ژ ئەزمانی
 وی ئەم ب ئەزمانی خو دی فیهگویتین:

ل دهسپیکا عهری خو مالکی زوگورد شورطه بوو، کاری وی ئەو بوو سپیدی
 هتا ئیقاری ب دهستهکی دژوار ودلهکی رهق ل باژیری دهات ودچوو زترهقانی ل
 خهلکی دکر، و ل دویف سهح وسویان دگهړیا، ودهمی کاری وی ب دویماهی
 دهات دزقري مالا خو ودما ب تنی، ودهمی خو یی مایی ب فیهخوارنی دبوران،
 ههر وهکی وی ب قی خو بیپشکرنی دقیا جیهانهکی د خهیالا خو دا چی بکته یا
 جودا ژ وی جیهانی یا خهلک دنیااست..

دهمهکی وی قیا گوهرینهکی بیخته فی رووتینی ژیا نا وی فیهگرتی، وئیکه مین
 تشتی وی هزر تیدا کری ئەو بوو ئەو ژیا نا خو د مال دا بگوهرت، ئیدی یی ب
 تنی نهبت، وچونکی وی دزانی هندی ئەو ژ پیسان بت کهس چو باشین خو نادهتی،
 ئەو رابوو (جاریهک) بو خو کری.. پشتی دهمهکی خودی کچهک دایی، وقی کچی
 تامهکا دی دا ژیا نا وی، چونکی وی مروقینییا مهزن د چاقین وی یین بچوبک دا
 ددیت، کچا وی یا بچوبک چهند رژهکی مهزتر لی دهات و ب سهر پییان دکته
 پتر ئەو ل هندی ناگههدار دکر دقیت ئەو ژیا نا خو پاقر بکته بهری کچا وی مهزن
 بیت و ب پیسییا ژیا نا وی بهقم بیت، بهلی هندی هاتی نهشیا ههقالینییا پهرداغی
 بهیلت.. وههقرکیهک د ناچهرا قیا نا کچا وی وقیا نا پهرداغی دا د دلی وی دا
 پهیدا بوو، دهمی هندهک جاران کچا وی -ئەوا ب سهر پییان کهفتی- ددیت ئەو یی
 پهرداغان تی دکته وفر دکته دا ب نک فیه چت پهرداغی وی ژ دهستی
 ئینته دهر و ب کراسی وی دا کته، وکته کهنی.. ئەو عیجز نه دبوو چونکی وی

ددیت که یفا کچا وی یا بچوبک یا ب څی چهندي دئیت.. وپیچ پیچه وی دیت
ههر وهکی ئهو یی ژ پهرداغی دویر دکهفت، چونکی څیانا وی بو کچا وی هیدی
هیدی جهی څیانا وی بو پهرداغی دگرت، وهمی ترسا وی ئهو بوو رږڅهک بیت کچا
وی مهزن بیت و د مهنا څی بهرداغی بگهفت، څیجا ئهو بته ئهگهرا پیسکرنا
څیانا کچا خو، څیجا ئهو گونهها خو ویا کچا خو ژی ل سهر ملی خو هلگرت.

ودهمی ژییی کچا وی گهشتییه دو سالان.. مرا!

وکانی چاوا سهراتییا مرنی هندهک کهسان ژ غهفلهتی هشیار دکهت، وهسا
ئهو هندهکین دی پتر ب نک سهرداچوونی شه دبهت، وچونکی مالکی کوړی دیناری
هند باوهری نهبوو موصیبهتا وی ل بهر وی سڅک بکهت، وچاڅین وی ل راستیی
شهکهت، مرنا کچا ئهو وهکی بهری یان پتر ب نک څیانا پهرداغی وخو بیهشکرني
شه بر، وخه ما وی بوو جهی شادییا شهیتانی!

مالک دبیزت: شهقهکی ژ شهڅین ئهینیی، ئهز ژ شهخواری یی مهست بووم،
من نهزانی چ دهمی شهقی بوو دهمی ئهز کهفتمیه سهر تهنشتا خو ونقستیم.. د
خهوی دا من دیت ههر وهکی رږڅا قیامهتی یه، خهک یی ژ زکی عهردی دهردهڅن
وبو مهیدانهکا بهرفره یی دئینه کوډمکرن، وئز ټیک ژ وان بووم، د څی تهنگاڅییا
مهزن دا دهنکهکی بلند هاته من، ئهز ل خو زڅیریم دا بهری خو بدهمی کانی ئهو چ
دهنکه، دیتنا من دیتی مارهکی نهژدهها، یی رهش وشین، دهقی خو یی بهش کری و
ب نک من شه یی دئیت، من کره ههوار وئز ژئ رهقیم، بهلی کیفه بچم؟

پاشی من هند دیت پیره میړهکی بین خوش وجلک پاڅر کهفته رپکا من، من
ههوارین خو گههاندنی وگوتی: بهختی خودی من ژ څی نهژدههای خلاص بکه! ئینا
پیرمیری بو حالی من کره گری وگوت: ئهزی لاوازم وئهو تشتی تو ژ من دخوازی
ب من شه نائییت، بو خو برهقه بهلکی خودی رپکهکی بو ته بیینت، ئهز
رهقیم، من جههکی بلند دیت، ئهز ب سهرکهفتم، لایی دی نهالین تری ناگر بوون،
ئهز ل خو زڅیریم نهژدهها یی ب دویف من شه، نیزیک بوو ژ ترسین نهژدههای دا

ئەز بکەشمە د ئاگری دا، ئینا دەنگەک هاتە من: بزقِرە تو نە ژ خەلکێ وێ یی، پیچەکێ بێنا من هات، ئەز زقِریم و جارەکا دی ئەژدەهایی دا ب دویف من قە، دوبارە ئەز گەهشتمە نک پیرەمیڤی، من گوټی: من داخواز ژ تە کر تو من ژ قی ئەژدەهایی خلاس بکەم تە وە نەکر، پیرەمیڤی کرە گری وگوټ: ئەزێ لاوازم، هەپرە سەر قی چیا یی ھندەک ئیمانەت ل وێرێ ھەنە، ئەگەر ئیمانەتەکێ تە د ناف دا ھەبەت ئەو دێ تە خلاس کەت.

گوټ: من بەرێ خۆ دایێ چیا یەکێ گرۆڤەر من دیت، ئەز ب نک قە چووم و ئەژدەهایی دا دویف من، گاڤا ئەز نێزیک بوویم، ھندەک ملیاکەتان گازی کر: پەردە ی پراکەن، و دەرگەھان قەکەن، بەلکی قی ھەژاری ئیمانەتەک ھەبەت وی ژ دوژمنی بپاریزت.. پشستی پەردە ھاتینە ھلدان و دەرگەھ قەبووین، من دیت ھندەک زارۆکێن دیمێ وان وەکی ھەیشێ دجوان سەرین خۆ دەریخستن و بەرێ خۆ دانە من، و ئەژدەھا نێزیک ی من بوو، ھندەک زارۆکان کرە ھەوار: ھوین ھەمی دەرکەشن سەحکەنێ نە یاری وی نێزیک بوو، پاشی من ھند دیت کچا من یا بچوێک دەرکەفت و بەرێ خۆ دا من، گاڤا وێ ئەز دیتیم کرە گری وگوټ: بابێ منە بابێ منە! وێ گاڤی من ھند خۆ دیت ئەز ھاتمە بلندکر و ھاڤیتن ھەتا ئەز کەفتمە نک وێ، وێ دەستی من گرت و ئەز کیشام، ئینا ئەژدەھا رەقی و ئەز ھیلام، پاشی ھاتە دکۆشا من دا وگوټ: بابو! ﴿أَلَمْ يَأْنٍ لِلَّذِينَ ءَامَنُوا أَنْ تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ لِذِكْرِ اللَّهِ وَمَا نَزَلَ مِنْ آلَٰتِهِ﴾ پاشی گوټە من: ئەو ئەژدەهایی پادھیلا تە کاری تە یی خرابە، تە ھندێ مەزن دکر ھەتا ئەو راهیلتە تە دا تە بەھاڤیتە د ئاگری دا، و ئەو پیرەمیڤی تە دیتی کاری تە یی باشە تە ئەو ھندێ لاواز کری کو نەشیت بەرەڤانییێ ژ تە بکەت..

گوټ: ووی گاڤی من ھند دیت ئەز ژ خەو رابووم.

پشستی مالک ژ خەو رابووی و دلێ وی ژ غەفلەتێ ھشیار بووی، ئیکەمبێن کار وی کری ئامانین شەرابێ ھەمی شکاندن، و کرە دلێ خۆ ئەو ھنگی راوەست

حهتا (پیره‌میترئ لاواز) بزقرینته سهر هیژا وی، دا بشیت ئه‌ژده‌هایی پاش پاشکی بیهت..

سپیدئ وی قهستا مزگه‌فتئ کر، خو ب مه‌زترین زانایئ تابعییان را گه‌هاند کو هسه‌نه‌ئ به‌صری بوو، و ل سهر ده‌ستئ وی فیری علمی وعه‌مه‌لی بوو، وه‌هر چه‌نده ئه‌و ل وی ده‌می یئ بچوبک نه‌بوو، به‌لکی گه‌له‌کئ جحیل ژئ نه‌بوو، به‌لئ د گه‌ل هندئ ژئ (هممه‌تا) وی و (ئصرارا) وی ئیکا هند ژئ چیکر نه ب تنئ ئه‌و خو ب زانا وزاهدین ئوممه‌تئ یین مه‌زن را بگه‌هینت، به‌لکی به‌را وان ژئ راکه‌ت. پشتی مالکئ کورئ دیناری بریار دای ژینا خو بگوهورت وړیکا خودئ بگرت، وی ده‌ست ب کاره‌کئ دی کر، کارئ وی بوو ئه‌و وی قورئان ب ده‌ستئ خو دنفیسی ودبره بازارئ دفرۆت و ب وی پارهی یئ بو وی ژئ دهات خو ب خودان دکر، ودبیژن: ههر چار هه‌یقان وی دانه‌یه‌کا قورئانئ دنفیسی، وپشتی پارئ خو وهردگرت دا به‌ت ده‌ته به‌قالی، وحه‌تا پارین وی خلاس دبوون وی تشت به‌رانهر بو خو ژ نک دئینان.

مالک ل سالا (۱۲۷) مشه‌ختی ل به‌صرا چوو بوو به‌ر دلۆقانییا خودئ. د گوتنا خو دا دبیتژ: زانایئ دورست ئه‌وه یئ ئه‌گهر تو چوبیه نک ل مالا وی دا ئه‌و شیره‌ته‌کئ ل ته بکه‌ت وئو ل مال نه‌بت، مالا وی شیره‌تئ ل ته بکه‌ت. یه‌عنئ: زوهد و ته‌قوایا وی بو ته ژ سه‌روبه‌رئ مالا وی ئاشکه‌را بیت، ژ مالا وی تو بزانی ئه‌و نه‌ مرۆقی دنیا‌یییه، قیجا حالئ مالا وی بو ته بیته شیره‌ت. رۆژه‌کئ خه‌لکئ به‌صرا هاتنه نک وگازنده ژ نه‌هاتنا بارانئ کرن وگوتنئ: بابئ یه‌حیای! ئه‌گهر تو هاتبای نقیژا بارانئ ته ل به‌را مه‌ کربا، به‌لکی خودئ باران دابا مه‌، وی سه‌رئ خو هژاند وگوت: هوین د عه‌جیب‌گرتینه کو باران نائیت، وئەزئ عه‌جیب‌گرتیمه کو به‌ر ژ عه‌سمانی ب سهر هه‌وه دا نائین!

وعه‌ده‌تئ مالکی بوو ده‌رگه‌هئ مالا وی یئ بی کلیل بوو، ونه شه‌ف ونه ب رۆژ چو جاران وی ده‌رگه‌ه نه‌دگرت، شه‌فه‌کئ ده‌می وی نقیژ دکرن دزه‌ک هاته مالا

وی، هندی لی گه‌ریا تشته‌ک نه‌دیت بدزت، گا‌فا قیای ده‌رکه‌فت مالکی گوتی: چو تشتی دنیا‌یی ته نه‌دیت، ما ته نه‌فیت تشته‌کی ئاخ‌ره‌تی بده‌مه ته؟ دزیکه‌ری گوتی: به‌لی.. گوت: وه‌ره ده‌سنقی‌ژا خو بگره و‌دو رکاعه‌تان د گهل من بکه، و‌قان هه‌ردو رکاعه‌تان ژیا‌نا دزیکه‌ری گوهارت، سپیدی ده‌می ئه‌و و‌مالک پیکفه چو‌وینه مزگه‌فتی نقی‌ژ: هنده‌کان گوتی: بابی یه‌حیای! ئه‌و کیه د گهل ته؟ مالکی ب گرن‌ژین فه گوت: هات‌بوو دا د‌زییا مه بکه‌ت، به‌لی مه ئه‌و د‌زی!

ئىمامى ئەوزاعى ئەوى چو جاران شىرەتا خو ئەفرۆتى

ئەو مەرۇقىي خودى يى مە ل بەرە كو قى جارى ل ديوانا وى ئامادە بىين،
وچەندەكى ژ نىزىك بنىاسىن مەرۇقەك بوو ب دورستى يى ھىژاى ھندى بوو ناسناقى
(زانايى دىنى) ل سەر بىتەدانان، چونكى وى ب دورستى ھەمى سالۆخەتەين
زانايان ل نك خو پەيدا كىبون.. وسالۆخەتەين زانايەين دىنى يى ژ ھەمىيان بەرچاقتەر
كول نك قى زانايى دھاتە دىتن ئەو بوو وى نصىحەتەين خىرئ ل مەزنى وىچوپكى
دكر، وجارەكا ب تنى ژى ژى نەھاتىيە زانين كو وى مالى دىنايى سەرا شىرەتەكا
خو وەرگرت بت، يان نصىحەتەكى خو وى فرۆت بت، وما دى چاوا ئەو وە كەت
وئەو ب خو د گۆتەكا خو دا دىتت: ((يا من زانى ئەو ھەر زەلامەكى وەعزەك ل
ھندەك مەرۇقان كرىت وئارمانجا وى كنارى خودى نەبت، دلين خەلكى دى ژى
دويركەفن كا چاوا ئاڭ ژ سەر كەقري حلى دكەفت)).

ورۆژەكى دەمى وى وەعزەك ل مەزەكى ژ مەزەين دىنايى كرى قى مەزنى
ھندەك مال داينى وگۆتى: ((ئەقە بو تە دا تو پى بگەھىيە وەلاتى خو، وى مالى
وى لى زفراند وگۆتى: من ھەوجەيى پى نىنە.. وئەز نە ئەوم يى شىرەتا خو ب
مالى دىنايى ھەمىيى بفرۆشم!)).

ئەوزاعى كى بوو؟

زانايى مە يى قى جارى ئىمامى ئەوزاعىيە.. ئەوزاعى ناقتى وى
عەبدرەھمانى كوپرى عەمرى بوو، ودگۆتتى: (بابى عەمرى)، ل سالا (۸۸)
مشەختى ھاتبوو سەر دىنايى، وھنگى ھىشتا ھندەك صەحابى دساخ بوون، و ل
سەر دەمى خلافەتا عومەرى كوپرى عەبدلەعزىزى -خودى ژى رازى بت- عەمرى

وی ژ دههٔ بوری بوو، عهسلې وی خه لکې ولاتې سندنې بوو، و ب ئیتیمی دهیکا وی نهو ب خودان کربوو، وبهرې وی دابوو ریکا خواندنې ووهرگرتنا علمی ههتا روزهک ب سهر وی دا هاتی زانایهک د ناف ئوممهٔتی دا نه مابوو نه گهر ههوجهی علمی وی نهبت!

ل سهر دهستی هژمارهکا مهزن ژ زانایتن تابعیان علم وزانین وهرگرتبوو، وهکی (عطاء بن ابي رباح) و (محمد بن سيرين) و (نافع مولى ابن عمر) و گهلهکتن دی.

نهوزاعی علم وعمهل وگوتنا حهقیبې بې ترس ل نک خو کوم کربوو، وههر جارهکا نه٥ ههر سیپه ل نک مروقهکی کوم بوون، دې هیژایی هندې بت د ناف خه لکی دا بته ئیمامهکې (قدوه)، و نه٥ صفهته بوون ئیکا هند ژ وی چیکری ئیکې وهکی ئیمام (مالکی) د دهر حهقی دا گوتې: نهوزاعی ئیمامهکه مرو٥ دشیت بو خو بکهته جهې چاقلیکرنې .

ل سالا ۱۵۷ مشهختی ل شامې چووبوو بهر دلوفانییا خودې .

نهوزاعی وشیرهتکرن:

وهکی مه گوتی د دهرحهقا گوتنا حهقیبې دا وشیرهتکرن بې بهرانهر ههمی کهس ب دیتنا ئیمامې نهوزاعی وهکی ئیک بوون، و نهو تهرازییا وی حهقی پې دکیشا وزهلام پې دنیا سین ههر دهم ئیک بوو، و (تهمهلولقې) چو جاران نهو ب لایې کهسی دا شوړ نه دکر، وحهژتکرن وی بو حهقیبې وبه لاکرنا دادیې ئیکا هند ژ وی چیکربوو نهو ژ کهسی نه ترست و ژ بهر کهسی نه دانت..

دهمهک ب سهر وی دا هاتبوو نهو کهسهکې عادې بوو د ناف کومهکا گهشه ستیرین مهزن دا، لهو بهرې خه لکی لې نه بوو، هنگی نهو یې خو بوو.. پاشی روزهک ب سهر وی دا نهو هاته پیش و بوو یې خه لکی، هنگی نهو نه ما ئیدی یې و هسا بت وهکی دلې وی دچتې، بهلکی مهجوور بوو یې و هسا بت وهکی ئیمامهت دخوازت، و نه٥ه بوو نهو ب سهر ئیمامې مهزن سوفیانی تهوړی ئیخستی، سوفیانی

پشت دا بوو دنيایا خه لکی و ژ بلندی ل دنيایي دنيړي، بهلئ ئهوزاعی د ناف خه لکی دا بوو ودنيایا وان دگوهارت، ژ بهر قی چهندي رۆژا ئه و ههر دو پیکه چوونه دیوان ئیمام مالکی، پشتی ده رکه فتین، مالکی گوت: ئیک ژ وان ژ هه قالئ خو زاناره، بهلئ ب کیر ئیمامه تیبي نائی، ویی دی -یه عنی ئهوزاعی- ب کیر ئیمامه تیبي دئی.

ئهوزاعی جاره کئ گوته هه قالئ خو (موسی بن أعین)ی: بابی سه عیدی بهرئ مه ترانه ویاری دکرن ومه دکره کهنی، پشتی ئه م وه لئ هاتین خه لک چا ل مه بکه ت ئیدی خو ئه م نه شتین بگرژین ژ!

ب راستی زانایین ب قی پهنگی ئه وین ئه ف شعوره هه ی ئه و ئه و گه ه یا خوینی قه دگو هیزته هه می لایین جفاکئ، وئه و ئه و تیله یا رۆناهی تیرا دگه هته هه می لایین ژینئ، له و عه جیبگرته نه بن ئه گهر هوبن بیسن گه شاتئ ژ هه می ئاخفتنین قان توخمه زانایان دپهشت.

رۆژه کئ زه لامه کئ فه له هاته نک وی وجهه رکه کئ هنگشینی بو ئینا، وگوتئ: بابی عه مری! من شوله ل نک والیبي به عله به کئ هه یه، وئه ز دزانم ئه و گه له ک قه درئ ته دگرت قیجا ئه گهر ته کاغه زه ک بو من نفیسیبا دا به مه نک. ئیمامئ ئهوزاعی گوتئ: ئیک ژ دووان.. یان دئ هنگشینی وهرگرم وکاغه زئ نانقیسم، یان دئ کاغه زئ نفیسم وهنگشینی وهرناگرم!

هنده ته رازیا وی یا (ده قیق) بوو، ئه گهر من خزمه ته ک بو ته کر وخیره ک د گه ل ته کر پاشی من جه رکئ هنگشینی ژ ته وهرگرت، مه عنا ئه و من ئه و خیرا خو فروت، وجهئ خو یان (وهجاهه تا) خو ئستغلال کر دا هنده ک مالئ دنیایي پی بگه هته من، یان مه صلحه ته کا من ب جه بیت.. وئهوزاعی نه ژ وان که سانه یین قی چهندي دکهن.

وکانئ چاوا ئه و د گه ل عامییان یی ب قی پهنگی بوو، وه سا ئه و د گه ل مه زنین ده وله تئ ژ یی وه سا بوو.. جاره کئ خه لیفئ عه بباسی (أبو جعفر

المنصور)ی هنارته ب دویف را، گاڤا ئهو هاتی، خهلیفه‌ی گوتی: من دقیت علمی
بو خو ژ ته وەرگرم!

وی گوت: ئه‌ی (أمیر المؤمنین) ئه‌ز دئ بو ته بیژم به‌لی من دقیت تو خو تی
بگه‌هینی.

خهلیفه‌ی گوت: من یی هنارتیه ب دویف را بو قی چهندی، قیجا چاوا ئه‌ز
خو تی ناگه‌هینم؟!

وی گوت: کو تو گوھی خو بده‌یه گوتنا من وکاری پی بکه‌ی.

یه‌عنی: جامیرییا مه‌زنی ئهو نینه ئهو گوھی خو بده‌ته حه‌قیبی پاشی ههر وی
بکه‌ت یا وی دقیت، فیرعه‌ونی ژ ی ل دیوانا خو ری دا موسای ب ده‌نگه‌کی بلند
وی بیژت یا وی دقیت، نه به‌س هنده.. گوتی: ئه‌م دئ ملله‌تی هه‌مییی ل
مه‌یدانه‌کی کوم که‌ین، ئه‌م دئ یا خو که‌ین، وتو یا خو بکه، و ملله‌ت بلا وی بو خو
هلبژیرت یا وی دقیت وئهو دبینت حه‌قی!! ئه‌ری ما (دیموقراطیه‌ته‌ک) ژ قی
پیشکه‌فتیر هه‌یه؟ به‌لی گاڤا ئه‌وا موسای گوتی ب سهر وی که‌فتی یا وی
گوتی، و سیره‌به‌ندین وی ب خو ئعتراف ب قی چهندی کری (فیرعه‌ونی) چ کر؟
گوت: ماده‌م ئه‌ز یی نه‌حه‌قم دقیت گوهدارییا موسای بکه‌م وکاری ب گوتنا وی
بکه‌م؟ نه‌خیر! وی گوت: سلامه‌تییا وه‌لاتی و مه‌صلحه‌تا ملله‌تی هندی دخوازت ئه‌م
قان سیره‌به‌ندین خائین به‌لاویسین..

مه‌عنا: عیبه‌رت ب هندی نینه مه‌زن گوهدارییا گوتنا (موخالف) بکه‌ت، یان
ری بده‌ته (موعاره‌ضی) ئاخفتنا خو بیژت، به‌لکی عیبه‌رت ب هندییه ئهو کاری ب
گوتنا حه‌قیبی بکه‌ت گاڤا بو دئیه‌ته گوتن، ئیمامی ئه‌وزاعی ل قی باوه‌ری بو له‌و
وی گوته خهلیفه‌ی: نه‌زانینا ته ب گوتنا من ئهو نینه تو نه‌زانی کانی ئه‌ز چ دبیزم،
نه‌زانینا ته ب گوتنا من ئه‌وه تو کاری پی نه‌که‌ی.

وهزيرى خهليفه گافا ئەف بستمهيه ژ ئەوزاعى ديتى بالا دەستكى شيرى خو
 كر، خهليفه لى هيتاند وگوتى: روينشتنا مه يا خهلاتيه نه يا جهلاتيه.. پاشى
 رى دا ئيمامى باخت.

ئيمامى ئەوزاعى گوت: ئەى (أمير المؤمنين) ئەو كەسى هەز ژ حەقييى
 نەكەت ئەو هەز ژ خودى ناكەت، چونكى خوديه حەقييا ئاشكەرا، ئەى (أمير
 المؤمنين) تو ب خو قە يى موژىلى، و تە ئەو خەلكى ژبيركرى يى تو بوويه مەزنى
 وان، سوژى وان وپەشى وان، موسلمانى وان وكافرى وان، هەر ئيك ژ وان حەقى ل
 سەر تە هەى تو داديبى د گەل بكەى، قىجا دى چاوا بت ئەگەر وەفدەك ل دويش
 وەفدەكى ب دويش تە كەفت و هەر ئيك ژ وان گازندەيا بەلايهكى بكەت يا تە ئينايه
 سەرى يان زۆردارپهكا تە ليكرى؟

ئەى (أمير المؤمنين) ئەگەر ملك بو ئيكى بەرى تە مابا ئەو نەدگەهشته تە،
 وكا چاوا ئەو بو يىن بەرى تە نەمايه وەسا ئەو بو تە ژى نامينت، ئەى (أمير
 المؤمنين) ئەرى تو دزانى باپيرى تە د شەرحا قى ئايەتى دا چ گوتيه: ﴿وَوَضَعَ
 الْكِتَابُ فَرَى الْمُجْرِمِينَ مُشْفِقِينَ مِمَّا فِيهِ وَيَقُولُونَ يُوبِلَتْنَا مَالٌ هَذَا الْكِتَابُ لَا يُغَادِرُ
 صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً إِلَّا أَحْصَاهَا وَوَجَدُوا مَا عَمِلُوا حَاضِرًا وَلَا يَظْلِمُ رَبُّكَ أَحَدًا﴾ ل
 رۆژا قيامەتى دەمى كىتاب دئيتە دانان قىجا تو دى تاوانباران بينى ئەو ب ترسن
 ژ وى يا ئەو تيدا، و ئەو ديبژن: تىچوون بو مە بت، ئەقە چ كىتابە نه چ تشتين
 بچويك دهيتل نه چ يىن مەزن، باپيرى تە دگوت: تشتى بچويك گرژينه، وى
 مەزن كەنيه.. قىجا تو چ ديبژى بو وى كارى يى دەستان كرى و ئەزمانان گوتى؟

ئەى (أمير المؤمنين) يا بو من هاتيه قەگواستن ژ عومەرى كورى
 خەططابى وى دگوت: ئەگەر هيتسرهك ل سەر ليثا فوراتى هلنگفت ئەز دى ترسم
 خودى پسارار وى ژ من بكەت.. قىجا تو چ ديبژى بو وى يى ل سەر بەركا تە
 وهاتيه بى باركرن ژ عەدالەتا تە؟

وئیمامی ئەوزاعی پێدا چوو و وەعزەکی درێژ و دژوار ل خەلیفە ی کر حەتا گەهشتییە وئ دەرەجی خەلیفە ی کەفیکا خۆ ئینایە دەرئ و پۆندک ژ چاڤین خۆ قەمالین.

وگاڤا ئیمامی قیای ژ دیوانا خەلیفە ی دەرکەشت و بزڤرتە جەئ خۆ، خەلیفە ی ھندەک مال دایئ گۆتئ: ئەڤە بۆ تە دا تو پئ بگەھییە جەئ خۆ.. ئیمامی گۆتئ: من چو ھەوجەیی ب وی مالی نینە، وئەز نە ئەوم یئ شیرەتا خۆ ب مالی دنیا یئ ھەمیئ بفرۆشم.

ئەڤە ئەو (مەبدەء) بوو یئ ئیمامی ئەوزاعی ژینا خۆ ل سەر ب رێڤەدبەر: ئەز نە ئەوم یئ شیرەتا خۆ ب مالی دنیا یئ ھەمیئ بفرۆشم! و چونکی ئارمانجا وی ب گۆتئا حەقییئ کنارئ خودئ ب تنئ بوو، خودئ قیانا وی ھاڤیتبوو دلین مەزنان و دلین بچوبکان ژئ.. نە وەکی وان زانایین ل سەر سفرا (تەمەللوقئ) ھاتینە پەرودەردەکر، ئەوین ئەگەر جارەکی حەقییەکی بیژن ژئ بەرئ وان یئ ل ھندی (عەمفەری) ب سەر دا بێن، قیجا دویماییی نە خودئ ھەز ژ وان دکەت ونە ئەوین ئەو ل ھیڤیا عەمفەرییەن وان!!

ئىمامى تۆبەكەرەن فۇزەيلى كورې عىاضى

(الفضيل بن عياض) ئافەكە د دىرۇكا تۆبەكەرەن قى ئوممەتى دا ل پىشىيى دىت.. ل دەمەكى ژ ژىيى ئەو خۇ چەلەنگىرىن خەلمەتكارىن رىكا شەيتانى بوو، پاشى خودى وەسا بۇ وى حەزىر كۆ سەروپەرى ژىنا وى بەرۇقاژى بىت، ژ مەزىنەرىن دز و جەردىن وەلاتى خوراسانى بىتە سەيدايى دەستەكا ئىكى ژ ئىمام زاهەدىن قى ئوممەتى.. (سوفىيانى كورې عوبەينە، عەبدىلاھى كورې موبارەكى، بىشەر ئەلخافى، ئىمامى شافعى..) ئەفە د دىرۇكا ئىسلامى دا گەلەك ژ وى رۇژى ئەوا ھوبىن ل عەسمانى دىبىن دگەشتىن، و بەسى فۇزەيلىيە بىژىن: ئەفە ھەمى ئەو بوون يىن ھەدەك ژ گەشاتىيا فۇزەيلى بۇ خۇ وەرگرتى!

قىچا فۇزەيلى كىيە؟ وچىرۇكا تۆبەكەرەن وى چىە؟ ئىمامەتتىيا وى د چ را بوويە؟

- ئەفە دى بابەتى پەيىشا مە يا قى جارى بىت، ئەگەر خودى حەزى بىكەت.

فۇزەيلى وىپىناسەكا كورت:

فۇزەيلى كورې عىاضى، بابى عەلىيى تەمىمى، ئىك ژ زاهەدىن ئوممەتى يىن مەزىنە، ژ تەخەيا تابەتىن تابەئىيەنە، يەنى: وى صەحابى نەدىتبوون بەلى ئەو دىتبوون يىن صەحابى دىتتىن، عەبدىلاھى كورې موبارەكى دگۆت: ((ب دىتتا من كەس ل سەر رويىي عەردى نەمايە ژ فۇزەيلى كورې عىاضى چىتر بىت)).

ل سالا (۱۵۰) مەشەختى ل باژىركى (دەرھى گەزۇيى) ل دەفەرا (سەمەرەندى) ھاتبوو سەر دىيائى، و ھەر ل وىرى پىشكا ئىكى ژ ژىيى خۇ بوۋاند بوو.. ل دەسپىكى فۇزەيلى مەزۇفەكى دوىردىن بوو، كار و كەسبى وى ئەو بوو وى رىك ل كاروانى و رىشنگان دگرت وئەو دىشەلاندن، د ئاقبەرا باژىرى (ئەبىووردى)

و(مهروځي) دا جههک هه‌بوو دگوتنې: (جهې فوضه‌يلي)؛ چونکې نه‌و جه‌ نه‌و بوو
 يې فوضه‌يلي کاروانی لې دشه‌لاندن. ترسا ژ ځي جهې گه‌له‌ک جاران خه‌لک ژئ
 پاشقه لې ددا، له‌و وان بهرې خو ژ ځي پټکې وهردگيړا وقه‌ستا پټکه‌کا دی دکر بلا
 چهند يا دوير ژي با! بهس دا نه‌که‌ځنه وان بيسه‌يان يېن فوضه‌يلي ل بهر وان څه‌ددان.
 فوضه‌يل زه‌لامه‌کې ب هټيز وژتېه‌تي بوو، که‌سې نه‌دوېرېا مايې خو تې بکه‌ت،
 وه‌مميان خو ژئ دکرې، وناقې وي بو خه‌لکې بوو‌بوو جهې ترس وسه‌همې.. وټه‌گهر
 خودې همز کربت بو ههر دهرده‌کي دهرمانه‌ک هه‌بت، ديسا وي هه‌زکريه‌ بو نه‌فسا
 شه‌نبوز ژي لغاڅه‌ک هه‌بت پې بېته هه‌څسارکرن..

چيروکا نه‌ځينداريا فوضه‌يلي:

.. د ناټ گيله‌شوک وپيلين ريگري ووز وجه‌رده‌بييې دا، يېن کو ژينا
 فوضه‌يلي هه‌مي څه‌گرتي ميترکه‌کا ته‌نا ورحت بو بېنقه‌دانې سهرې خو هلدا، پوژده‌کې
 بې ژڅان و ب خافله‌تي څه چاځين فوضه‌يلي ب کچه‌کا جوان که‌فتن، وځي کچې
 ټيکسه‌ر وبې ده‌ستوېري پټکا خو بو دلې وي ديت.. دلين وان ب سهر ټيک
 هلبوون، و ب ځي سهرټک هلبوونې ژينا فوضه‌يلي سهرک وينک بوو، نه‌و فوضه‌يلي
 شه‌ث ونيث شه‌څان ل سهرين پټکا رادوه‌ستا وبهرې وي دما ل (فه‌ريسه‌يه‌کې) دا
 بشه‌لينت، ټيدي خه‌ما وي هه‌مي بوو نه‌و دل‌به‌را خو ټه‌گهر خو ژ دوير څه ژي
 بت- بيينت، وعده‌تې دلبييه گاڅا هاته هژاندن و ژ نه‌ځيني تړي بوو دکه‌فته سهر
 پټکه‌کا تايه‌ت يا دوير ژ دز وجه‌رده‌بييې، پټکه‌کا تړي جه‌ين بېنقه‌دان وخوشييې،
 ځيجا دئ بينين هنده‌ک خودان دل خو ب څان جه‌ين بېنقه‌دانې څه موژيل دکهن،
 وچوونا ل پټکا نه‌ځينييې ده‌يلن، وئارمانجا مه‌زن نه‌وا ل دويماهيا پټکې ژ ده‌ست
 ددهن، وهنده‌ک ژي هند (زه‌خيره‌ي) بو خو ژ څان جهان وهردگرن کو نه‌و پې ب هټيز
 بکه‌څن وبشيېن پې بگه‌هنه ئارمانجا مه‌زن: (گه‌هشتنا مه‌جروبي حه‌قيقي)..
 وره‌نگه نه‌څه نه‌و (سلووک) بت يا خودانې خو ژ (حوبيا مه‌جازي) بهر ب (حوبيا
 حه‌قيقي) څه دبه‌ت وه‌کي صوفياتي به‌حس ژئ دکه‌ت.

هەر چاوا بت قى ئىشىندارىيى بەرى فوضەيلى ژ پىكەكى بۆ ئىكا دى
 قەگۈھاست، خەما وى ئىدى بوو ئەو ل شوينا كاروانىيان بىختە داڭىن خۆ، و دەستى
 خۆ بدانتە سەر مالى وان، دلبەرى بىختە داڭىن خۆ وژقانهكى ژى وەرگرت.. ھىدى
 ھىدى ئەو ژ پىگىرىيى دۈير كەفت، ب قىانا خۆ قە موژىل بوو، ھەتا ئەو شەف ب
 سەر دا ھاتى يا كو فوضەيلى دز وتالانكەر تىدا بوويە (ئىمامى تۆبەكەرىن
 ئوممەتى).. قىچا وەرن دا پىكقە ھەقالىنىيا فوضەيلى بکەين ل وى شەفا
 ژىگوتى.

شەفا تۆبەكرنا فوضەيلى:

هەر رۆژ گاڭا دبوو ئىقار فوضەيلى ھزرا خۆ دكر كانى ئەف شەفە (كەمينا) خۆ
 ل كىفە بدانت؛ دا (فەرسەيەكا) باشتى بىختە داڭىن خۆ، بەلى قى جارى ھزرا وى
 ب تشتەكى دى قە يا موژىل بوو: كانى چاوا دى شىت ئەف شەفە دلبەرى بىنت؟
 دويماهىيى پىبار دا خۆ بگرت ھەتا شەف ژ نىقى دقولىت، وچاڭ دكەقنە خەوا
 گران، وزىرەقان غافل دىن، پاشى درەكەفتە ژقانى، ھنگى ئەو ئەو وشەف ب تنى
 دى مېننە د گەل ئىك..

دەمى ژقانى ھات، فوضەيل نىزىكى جەى ژقانى بوو، ژبلى دەنگى پىيىن وى
 شەقى گۈھل چو پىژنەن دى نەدبوو، گاڭا نىزىكى خانىيى دلبەرى بووى،
 (ئىتفاق) يا وەسا بوو ئەو د دەرگەھى را ب ژۆر نەكەفت؛ دا كەس ل وان ھشىار
 نەبت، ب رەخ سىاجى خانى قە دارەكا بلند ھەبوو، ب سەر دارى كەفت.. خانى -د
 ناڭ تارىيى را- وەكى بۈيكەكا خەملاندى ھاتە بەر چاڭىن وى، ژ سەر چەقەكى
 دارى خۆ ھاڭىتە سەر سىاجى دا خۆ ژۆردا بەردەتە ھەوشى.. بەلى بەرى ئەو قى
 پىگاڭا دويماهىيى بەھاڭىت تشتەكى وەسا چى بوو چو جاران نەدھاتە سەر ھزرا
 فوضەيلى.. ژ جەھكى -يى وى ب خۆ ژى نەدزانى كىژ جەھ- دەنگەك د گەل ھەيەتا
 شەقى ونازكىيا (مەوقفى) ھاتە گۈھان، دەنگى قورئان خوینەكى بوو ئەف ئايەتە
 ژ سۈرەتا (الحديد) دخواند: ﴿ أَلَمْ يَأْنِ لِلَّذِينَ ءَامَنُوا أَنْ تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ لِذِكْرِ اللَّهِ

وَمَا نَزَلَ مِنَ الْحَقِّ وَلَا يَكُونُوا كَالَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلُ فَطَالَ عَلَيْهِمُ الْأَمَدُ

فَقَسَتْ قُلُوبُهُمْ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ فَاسِقُونَ ﴿٦٦﴾ .. تو دا بیژی دهنگی جبریلیه ژ

نوی ئەف ئایه ته ئینایه خواری، هەر وهکی مهخسه د ب قی ئایه تی فوضه یله ونه کهسی دی: ئه ری ما نه دهمه بو خودان باوهران کو دلین وان بو زکری خودی قه بین و ژ ترسان دا بلهرزن، و بینه سهر وی حه قییی یا خودی ئینایه خواری، و وهکی وان کیتابییان لی نه ئین یین دهم ل سهر وان دریژ بووی ودلین وان رهق بووین، و پتربیا وان ئه ون یین د سهر دا چووین؟

فوضه یلی د دل دا بهرسف دا: به لی دهمه یا ره بی!

وبوچی دهم نه بت؟ ودهم یان دوهییه ئه و ژ ده ست ته دهرکه فتی و بو ری، یان سوباهییه ئه و شهرت نینه تو بگه هییی، یان ئه فرۆیه ئه و ته ئه و ب تنی د ده ست دا هه ی؟

وهکی وی مرۆقی دلگرتی دبت فوضه یل ژ سهر دیواری که فت، و وهکی وی مرۆقی ژ بهر تایا گران ژ بهر باخفت ئاخفتنا فوضه یلی بو ئه و: به لی دهمه یا ره بی، به لی دهمه .. و فوضه یلی به ری خو وهرگیرا، ژ شان هیتا ب ریقه .. و ل ژفانه کی گه له کی مه زن چوو، گازیا دل به ری هیتا و د گازیا مه جووی خو یی مه زن چوو، و سوژ د گه ل خو دا کو ئه و نه مینت فوضه یلی به ری، و خودی ل سهر سوژا خو کره شاهد ..

فوضه یلی پشت دا خانیی دل به را بو ری و پر یار دا قه ستا مالا مه جووی خو یی مه زن بکه ت، و هندی یی ساخ بت ل ویری بمینت .. پر یارا فوضه یلی ئه و بوو پشتی تو به کرنی قه ستا مه که هی بکه ت و ل مالا خودی بمینت .. به لی نوکه، ل قی نیقا شه قی ئه و کیقه بچت؟

فوضه یلی قه ستا خانه کی کر کو دکه فته سهر ریکی - وهکی ئو تیلین مه یین نوکه - هه تا لی دبه سپیده .. ل ویری فوضه یلی هنده ک کاروانی دیتن وان دقیا

رابین بدنه ری؛ دال وخت بگه هه بنه جها خو، بهلی هندهک ژ وان گۆته هندهکان:
دی کیشه چن قی شهقی؟ پا ئەگەر فوضهیل هاته د ریکا هه وه دا؟

چاڤین فوضهیلی تژی پۆندک بوون، ووی گۆته وان: نه ترسن خودی ریک ژ
فوضهیلی پاقرکر، ئەوی هوبن ل نک خو دبینن فوضهیل، وهیڤیا من ئەوه هوبن
ئیدی فوضهیلی ل قی وهلاتی هه مییی نه بینن. پاشی فوضهیلی گۆته خو: ئەز
شهقین خو ب گونه هان شه دبۆرینم وخه لک ژ ترسین من دا نهشین دهرکهفن، یا
رهبی من تۆیه و تۆبا من ئەوه ئەز بچم قهستا بهیتا ته بکه.

و د گهل ههلاتنا سپیدیا وی پۆژی، وهلاتی خوراسانی ژ فوضهیلی دز وریگر
قالا ورحهت بوو، وهلاتی حجازی ب هاتنا فوضهیلی زانا وخودیناس شاد
وکه یفخوش بوو. د ریکا خو را فوضهیلی قهستا وهلاتی عراقی کر، و ل ویری
هه ڤالینیا گه لک زانایین تابعیان کر، وزانین بو خو ژ وان وهرگرت، پاشی قهستا
حجازی کر و ل ویری ژی هه می ده می خو ب علمی و عیبادهتی شه بۆراند، و پۆژهک
ب سه ر فوضهیلی دا هات د علمی و عیبادهتی وزوهدی دا ئەو بوو زهلامی ئیکی د
ناڤ خودی ناسین ئوممهتی دا، وچهند جاران خه لیڤین وهکی هاروون ئەلره شیدی
وزانایین وهکی ئیمامی شافعی پیهین خو ل بهر وهعزین وی ژ پۆندکان ته پ دکر!

د گهل هاروون ئەلره شیدی:

ده می ناڤ ودهنگین فوضهیلی ب زوهدی و علمی و بهر ڤانیا ژ سونهتی د
ناڤ خه لکی دا به لاف بووین، خه لیڤی عه بیاسی هاروون ئەلره شیدی هه زکر وی
بیینت وگوهی خو بدهته دهرس وشیره تین وی، وعه دهتی هاروونی بوو -خودی ژ
پازی بت- مروقین زانا وته قوادار ل دۆرین خو کۆم دکرن وهه ڤالینیا وان دکر..
پۆژهکی هاروونی گۆته سوفیانی کوری عوبهینهی: ئەز هه ز دکه م فوضهیلی بیینم
وگوهی خو بدهمه ناخفتنن وی، سوفیانی گۆتی: ب تنی ریکهک ته یا هه ی تو وی
پی بیینی، کو تو پۆژهکی جلکین خو بگوهوری وپییه مزگه فتی و ل دهرسا وی
روینی بیی کو ئەو بزانت تو (أمیر المؤمنین) ی.. هاروونی ب یا وی کر، هات

وقه‌ستا دیوانا فوضه‌یلی کر، گاڤا فوضه‌یلی ده‌ست ب وه‌عزی کری هاروون هندی گری حه‌تا رپه‌ین وی ژ رۆندکان ته‌ر بووین، پشتی هاروون چووی، سوفیانی گۆته فوضه‌یلی: ئەو (أمیر المؤمنین) بوو.

جاره‌کا دی هاروونی زاناییں باژیری هه‌می شه‌خواندنه دیوانا خو، وفوضه‌یل ئیک ژ وان بوو، سوفیانی کورئ عوبه‌ینه‌ی دبیرت: گاڤا ئەم چوینه دیوانا خه‌لیفه‌ی، فوضه‌یل پشتی مه‌هه‌مییان هات، و ب ره‌خ من شه‌روینشت، پاشی هیدی گۆته من: کیژکه (أمیر المؤمنین)؟ گۆت: من ئیشاره‌ت دا هاروونی ومن گۆتی: ئەقه‌یه.. گۆت: فوضه‌یلی باش به‌ری خو دایی، پاشی گۆتی: ئەی خودانی دیم گه‌ش! تویی خودی ئوممه‌ت هه‌می ئیخستیی به‌ ده‌ستی ته‌ وگوه‌ها وان کریبه‌ ستویی ته‌؟ ب راستی باره‌کی گران ته‌ یی ب ستویی خو شه‌ گرتی! ئینا هاروونی ژ به‌ر گۆتنا وی کره‌ گری.

پاشی به‌ری ئەو ده‌رکه‌شن هاروونی هه‌ر ئیکی ده‌ه هزار ده‌ره‌م دانئ، هه‌مییان وه‌رگرت فوضه‌یل تی نه‌بت، هاروونی گۆتی: ئەگه‌ر دلئ ته‌ نه‌چته‌ پارین مه‌ به‌ به‌د ئیکی پیتی، فوضه‌یل ل به‌ر هندی ژ نه‌هات، ئینا هاروونی گۆتی: تو چه‌ند مروقه‌کی زاهدی! فوضه‌یلی گۆتی: تو ژ من زاهدتری، وی گۆت: چاوا؟ فوضه‌یلی گۆتی: چونکی ئەز د دنیا یا فانی دا یی زاهدم، وتود ئاخه‌ره‌تا باقی دا.. پاشی گۆته هاروونی: ئەی (أمیر المؤمنین) دلئ خو ژ خه‌می وترسی تژی بکه، ئەو هه‌ردو دی به‌ری ته‌ ژ بی ئەمرییا خودی دهنه‌ پاش، وئو دی ته‌ ژ ئاگری دویرکه‌ن.

دوونده‌ها فوضه‌یلی:

فوضه‌یل یی ب فی ره‌نگی بوو، گاڤا قوبناغ کۆچک و دیوانی خه‌لیفان با ئەو ل دویماییان هه‌مییان بوو، وبۆ خیری وترسا ژ خودی کس ل به‌راهییا وی نه‌بوو، چو جاران وی دلئ خو نه‌دبره‌ وی تشتی د ده‌ستی مه‌زنان دا هه‌ی؛ له‌و ئەو ژیا یی مه‌زن، و مر یی مه‌زن، و تشتی غه‌ریب ئەو بوو عه‌یالی فوضه‌یلی، کور وکچ، هیشتا ژ وی ژ دزاهدتر بوون.. وبۆ نمونه به‌ری خو به‌دنه‌ فان هه‌ردو سه‌ره‌اتییان:

۱- فوضه یلی کورهک هه بوو دگوتنن: عهلی، گهلهک حهز ژ بابی خو دکر، فوضه یل دبیت: رۆژهکی ئەز چوومه مال من دیت کورێ من عهلی دکره گری، ئینا من گوتی: بۆچی تو دکهیه گری؟ گوت: وی گۆته من: ئەز دترسم رۆژا قیامهتی ئەز وتو ژیکشه ببین وئهم ئیک ودو نه بینین، گوت: پاشی وی گۆته من: بابۆ! دوعا ژ خودی بکه کانێ چاوا وی د دنیا یی دا ئەز دامه ته وهسا ئەو ل ناخرهتی ژی من بدهته ته. ژ قی کورێ خو فوضه یل فیبری گریبا ژ ترسا خودی بوو بوو.

دبیتن: جارهکی قی عهلی گوھ ل مروقهکی بوو ئەف ئایهته د خواند: ﴿وَلَوْ تَرَىٰ إِذْ وَقَفُوا عَلَى النَّارِ فَقَالُوا يَلَيْتُنَا نُرَدُّ وَلَا نُكَذِّبُ بِآيَاتِ رَبِّنَا وَنَكُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ﴾ ﴿١٧﴾ ئینا ئەو ژ ترسین خودی دا دلگرتی بوو وکەفت ونه رابوو، عهلی د ژيانا بابی خو دا مربوو.

۲- وفوضه یلی کچهک ژی هه بوو زوهدا وی ژ یا بابی وی و برایی وی کیمتر نه بوو، بهلکی گهلهک جاران فوضه یلی دهرسین زوهدی وتهقوایی بو خو ژ قی کچی وهردگرتن، رۆژهکی دهستی وی دئیشا بابی وی چوو سهرا بدهت، گوتی: کچا من! دهستی ته یی چاوايه؟ وی گوت: بابۆ! ئەو خیرا خودی ب قی دهستی دایه من هنده ئەز نه شیم چو جاران شوکرا وی سهرا بکهه. د وی گاشی دا کورکهکی فوضه یلی یی سی سالی ب ژۆر کهفت، فوضه یلی ئەو دا بهر سنگی خو وماچی کر، ئینا کچا وی گوتی: بابۆ تو حهز ژ وی دکهی؟ وی گوت: ئەری ب خودی، کچکی گوتی: وهی بو ته ژ خودی بابۆ! من هزر دکر ته خودی ب تنی دقیت، فوضه یلی گوتی: کچا من! ما هوین حهز ژ عهیالی ناکهن؟ وی گوت: قیان وحه ژیکرن بو خودیه، وپهحم دلۆقانی بو عهیالییه، گاڤا فوضه یلی گوھ ل گوتنا وی بووی تهپهک ب سهری خو دادا وگوت: ئەی خودا ئەز ب مهزنییا ته کهمه ژ ئەقرو وحه تا ئەز دکههه ته ژ ته پیقه تر ئەز حهز ژ کهسی د گهل ته نه کهه.

ل بازیری مه کههی، و ل هه یقا موحه رره ما سالا (۱۸۷) فوضه یل مربوو.

زوهدا ژ پهنګه کې تاييه ت عبداللاهي کورې موباره کې

د دېړوکا زاهدین څي نوممه تي دا ګهلهک پهنګين زوهدي ب بهرچاډ دکه څن، بهلي زوهدا (عبداللاهي کورې موباره کې) -ب هزرا من- ژ زوهدا همر کهسه کې دی يا جودايه؛ چونکي زوهدهکا تاييه ته ب وي څه.. نه ګر د هزرا مه دا وهسا هاتېته نه خشاندن کو زوهده ټوهه مروڅ پشت بده ته دنيايي، وخو ژ پهرتالي وي دهست څالا بکه ت.. عبداللاهي کورې موباره کې ب زوهدا خو وهسا بنه جه کر کو زوهدا مه زتر ټوهه دهستي مروڅي ژ دنيايي يي تڅي بت ومروڅ يي ژي زاهد بت، دبت هندهک که سين ټه پهنګي زوهدي نه نياسی پيساره کې بکه ن: ټهري چاوا دهستي مروڅي ژ دنيايي يي تڅي بت ومروڅ يي زاهد بت؟ ما چي دبت مروڅي زاهد يي دهوله مه ند بت؟

ژين وسهرهاتييا عبداللاهي کورې موباره کې بهرسفه بو څي پسياري.. څيچا که رهم که ن ټم وهوين وعبداللاهي کورې موباره کې، وسهرهاتييا زوهدا وي يا تاييه ت.

بهري داننه نياسيني:

ټيمامي (نه وهوي) -خودي ژي رازي بت- د دهر حه قا عبداللاهي کورې موباره کې دا ديژت: ((ټوه ټيمامي (ټيجماع) ل سهر ټيمامه تي ومه زنييا وي د هه مي تستان دا هاتييه کرن، يي کو ب کرنا به حسي وي رهم ديته خوري، و ب هه ژيکرنا وي هيڅييا غه فراندنا ګونه هان ديته کرن))، ويشتي بو مه ناشکه را دبت کو نمونه يي ټيسلامي يي دلخواز ب جوانترين وي پکهاتيترين پهنګ د که سينييا عبداللاهي کورې موباره کې دا کو م بووبو ټم ژ څي ګوتني عه جيگرتي نامينين يا ټيمامي نه وهوي د دهر حه قي دا ګوتي..

بۆ عەقیدى و بەرەقانىيا ژ (مەنەجى كىتاب و سوننەتى) چىايەكى موكم بوو، د كرنا هەمى رەنگىن عىبادەتى دا ل پىشپىيى بوو، بۆ ئەخلاقى خۆ يى (ئىنسانى) زەلامى ئىكى بوو، رويگەشى و مەردىنى ئەو بوو يا وى نىشا خەلكى ددا، ل مەيدانا جىهادى رجا وى ل سەر دەستى بوو و جەئى وى هەردەم رىزا ئىكى بوو، د مەيدانا ئاڧاكرا ئابورىيى جفاكى دا كەسى دەستى وى نەدگرت، ب كورتى دى بىژىن: ئەگەر تە بڧىت مومسلمانەكى كامىل -ب كەمالا مروڧ دگەهتئ- ببىنى بەرى خۆ بدە عەبدللاھى كورئ موبارەكى؛ چونكى ئەو مروڧى ئاڧاھىيى ئىسلامى يى پىكەتاتى د كەسىنىيا وى دا كۆم بووى، وەكى سەيدايى ناڧدار (د. محمد سعید رمضان البوطى) دىيژت.

ھەيڧىنەكلى پاڧژ:

ئەم ب كوردى دىيژىن: كور كڧانى بابى دژەنت، يان گوپالى وى دكىشت، ھەر چاوا بت ئەڧ گۆتنە ھندى دگەھىنت كو باب گەلەك سالۆخەتئىن خۆ ڧەدگوھىژتە كورئ خۆ، لەو گەلەك جاران كور ددەتە ب بابى خۆ ڧە، وئەگەر ئەڧ گۆتنە ل سەر كەسى ب كار نەئىت ژى ل سەر عەبدللاھى كورئ موبارەكى ب كار دئىت، وعەبدللاھى ئەگەر چو سالۆخەت ژ بابى خۆ موبارەكى نەوەرگرت بن ژى بەسى ويىھ كو وى ھندەك ژ تەڧوا وى وەرگرت بت..

و ل دۆر تەڧوا موبارەكى بابى عەبدللاھى دىرۆك سەرھاتىيەكا عەجىب ڧەدگوھىژت، كىتب دىيژن: موبارەك مروڧەكى ترك بوو، ڧەدەرى بۆ وى ھەزكر بوو ئەو بىتە عەبدى مروڧەكى ھەمەدانى يى دەولەمەند، ئەڧى مروڧى بىستانەكى تىر داروبار و خودان بەرھەم ھەبوو، لەو وى ڧەرمان ل عەبدى خۆ موبارەكى كرىو كو ھەرەسىيى ل ڧى بىستانى بگرت.. رۆژەكى زەلامى ھەمەدانى چوو ناڧ بىستانى وگۆتە عەبدى خۆ: ھنارەكا شرىن بۆ من بىنە.

ئەو چوو ھنارەك بۆ كر وئىنا، گاڧا خودانى ھنار شكاندى و تام كرىيى دىت يا ترشە، ئىنا ب عىجىزى ڧە گۆتى:

- من گۆتبوو ته هئارهكا شرين بو من بينه نه يا ترش!
 ئهو چوو هئارهك ژ بنهكا دى كر وبۆ سهييدى خو ئينا، پشتى سهييدى تام
 كرىيى ئهو ژى ترش دهركهفت، ئينا لى هيتاند وگۆتى:
 - دياره تو ترشى وشرينى ژىك جودا ناكهى؟ ئهزى دپيژمه ته هئارهكا شرين..
 ئهو چوو هئارهكا دى ئينا ئهو ژى ترش دهركهفت، عهقل د سهري خودانى نهما،
 گۆتى:

- تو نابيژيه من مهسهلا ته چيه؟
 موبارهكى ب ئهدهبهكى زندهقه گۆتى:
 - ل من نهگره، ب راستى ئهز نزانم كيژ بن يا شرينه وكيژ يا ترشه!
 زهلامى باوهر نهكر.. گۆتى:
 - ما ته تام نهكريبه هئاران؟
 وى گۆت:

- نهخيژ.. ته ئهزى دانايمه بهر بيستانى دا ههههسيبي لى بگرم وته دهستويرى
 نهدايه من كو ئهز ژى بخۆم.

خودانى بيستانى ژ گۆتتا وى حيبهتى ما، وچهند رۆژهكان زيژهقانى لى كر دا
 بزانت كانى گۆتتا وى يا راسته يان نه، وپشتى راستىيا گۆتتا وى بو خودانى
 بيستانى ئاشكهرا بووى ئهو د چاڤين وى دا مهزن بوو، وئيهتهك كره دلى خو..
 رۆژهكى چوو ناف بيستانى و ل نك موبارهكى روينشت وگۆتى:

- من كچهكا ههه گهلهك كهسان يا خواستى، تو بيژى ئهز وى بدهمه كى؟
 موبارهكى گۆتى:

- ل جاهليهتى بهرى خهلكى ل مالبات ومال مهزنان بوو، وجوهييان
 بهرى وان ل زهنگينيبي بوو، وفهلان بهرى وان ل جوانيبي بوو، وبهري قى ئوممهتى
 بى ل دينى.

زەلامى ھەمەدانى زڧرى مال وسوحبەتا عەبدى خۇ بۇ ژنكا خۇ ڧەگىرا،
وگۆتى:

- ژ موبارەكى پىڧەتر كەس ب كىر كچا مە نائىت.. ووى موبارەك ئازاكر
وكچا خۇ داىي، وچونكى كۆمبونا وان بۇ خودى بوو نەبوو چو تشتىن دى، خودى
بەرەكەت ھاڧىتە ڧى كۆمبونى و (عەبدللاھى كوپى موبارەكى) بەرھەمى ڧى
دارا پىرۆز بوو..

شىنبونەكا ب بەرەكەت:

وہسا دياره كو پشتى موبارەكى ئازادىيا خۇ ب دەست خۇ ڧە ئىناى، وئەو
وكابانىيا خۇ كچا دەولەمەندى ھەمەدانى گەھشتىنە ئىك، قەستا باژىپى
(مەرۆيى) كر، ومالەكا بچويك بۇ خۇ دانا ودەست دا كارى ھەلال وبۇ خۇ بازرگانى
كر، و ل ڧى باژىپى (باژىپى سوفيانى شەورى، وئىسحاقى كوپى راھوہىسى،
وئەحمەدى كوپى ھەنبەلى) عەبدللاھى كوپى موبارەكى ل سالا ۱۱۸ مشەختى
(بەرانبەر ۷۲۳ زايىنى) ھاىبوو سەر دنيايى، وھەر ل ڧى باژىپى ھاىبوو ب
خودانكرن ودەمەكى درىژ ژ ڧىيى خۇ بۆراندبوو، وئەو ژ تەخەيا تابەىن تابەىيان
دئىتە ھژمارتن.

ل باژىپى مەرۆيى دەمى ھىشتا يى بچويك، وى قەستا خواندنى كر و ل سەر
دەستى ھژمارەكا زاناينى باژىپى ڧىرى خواندن ونڧىسىنى بوو، بەلى وەسا دياره
كو دەمەكى ئەو ژ خواندنى ڧەقەتيا بوو، وتىكەلىيا ھندەك ھەڧالىن خراب كرىوو، و
ژ وان ڧىرى ھندەك كارىن خراب بووبوو وەكى لىدانا عوودى وتەنبورى، ووى
پترىيا دەمى خۇ ب موژىلاھىيىن بى خىر ڧە دبۆراند، سەيدايى وى (ئەبو ھەنەڧە)ى
رۆژەكى پسىار ژى كر: دەسپىكا تە د گەل زوھدى چ بوو؟ وى گۆت: ((جارەكى ئەز
د گەل ھندەك ھەڧالان دەرەكەڧتمە ناڧ بىستانەكى، ومە خوار وڧەخوار، وھەتا
دەرەنگى شەڧ ئەم ماين، وھەتا بەرى سپىدى من عوود وتەنبورى لى ددا، پاشى ئەز
د خەو چووم، من د خەونى دا دىت تەيرەك ھاىتە سەر دارى ل ھنداقى سەرى من

وئەف ئايەتە خواند: ﴿ أَلَمْ يَأْنِ لِلَّذِينَ ءَامَنُوا أَنْ تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ لِذِكْرِ اللَّهِ وَمَا نَزَلَ مِنْ
الْحَقِّ وَلَا يَكُونُوا كَالَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلُ فَطَالَ عَلَيْهِمُ الْأَمَدُ فَقَسَتْ قُلُوبُهُمْ

وَكَثِيرٌ مِّنْهُمْ فَاسِقُونَ ﴿٦٦﴾ 》， ھنگى ئەز ژ خەو رابووم و من گۆت: بەلى يا رەببى

دەمە من تۆبەيە، و من عوودا خو ژ شکاند وزوھدا من دەست پى کر).

وېشتى قى سەرھاتىيى -ئەوا ل بىست سالييى ب سەرى وى ھاتى-
عەبدللاھى کورپى موبارەكى بەرى خو ژ رېکا موژيلاھييا بى مفا وەرگىرا وقەستا
رېکا وەرگرتنا زانينى کر ھەتا وە لى ھاتى زانايەكى وەكى (ئىسماعيلى کورپى
عياشى) د دەر ھەقى دا گۆتى: ((کەسەک وەكى عەبدللاھى کورپى موبارەكى ل
سەر روييى عەردى نینە، و خودى خەسلەتەكى خىرى نەدایە ئەگەر ل نک عەبدللاھى
کورپى موبارەكى نەبت)).

عەبدللاھى کورپى موبارەكى ل سەر دەستى ھژمارەکا مەزن ژ سەيدايىن
بەرکەفتى فيرى زانينى بوو، وى د گۆت: من زانين ژ چار ھزار سەيدايان
وەرگرتيە.. و ژ وان سەيدايان يىن وى دەرس ل نک خواندين: سوفيانى شەورى،
ومالکى کورپى ئەنەسى، وئەبو حەنەفە، وئەوزاعى، وسوفيانى کورپى عوبەينەى،
وئەعمەش وگەلەکين دى.. ووى پويەكى مەزن دا کۆمکرنا ھەديسى ھەتا پتر ژ
بىست ھزار ھەديسان ژيەرکين، لەو د گۆتى: (أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ فِي الْحَدِيثِ)، و د
مەسەلا ژيک ڤاڤارتنا ھەديسين دورست و نەدورست دا ئەو بووبوو جەئ مەتەل پى
ئىنانى، دېژن: جارەكى (ھاروون الرشيد)ى زەنديقەک گرت وېشتى ل سەر ئاشکەرا
بووى کو ئەو ھەديسين درەو چى دکەت، ھاروونى فەرمان دا بېتە کوشتن، وى
گۆتى: وتو دى چ ل وان ھزار ھەديسان کەى يىن من ژ نک خو چىکرين؟ ھاروونى
گۆتى: ئەبو ئىسحاقى فەزارى و عەبدللاھى کورپى موبارەكى ھەرف ھەرف دى وان
مۆخل و بېژنگ کەن!

وژبلی زانینا وی یا بهر فرهه ب علمي حه دیسی عهبدللاهي کورئ موباره کی
فقهزانه کی مهزن ژي بوو، وئ هه یا غه ریب نینه چونکی وی فقهی خو ژ سی
فقهزنان وهرگرتبوو، ئوممهت هه می ل سهر ئیمامه تییا وان یا (موتته فقه)
ومه خسه دا مه پی: سوفیانی تهوری، ومالکی کورئ نه نه سی، وئ بو حه نیفه یه.

وحه ژیکرنا وی بو زانینی گه هشتبوو دهره جه یه کا وه سا صه برا وی ب که سی
نه دهات هندی ب کتیبی وی دهات، لهو هه فالینییا وی د گهل کتیبی یا پتر بوو
ژ هه فالینییا وی د گهل ههر که سه کی دی، روزه کی هندک مروشان گوتی: گاڤا ته
نقیژ کر تو رادی وی ودچی ل نک مه ناروینی بوچی؟ وی گوت: بروینم ل نک هه وه چ
بکه م؟ وکارئ هه وه غه یه تا خه لکیه؟ نه ز دچم ل نک صه حابی وتابعیان دروینم،
وان گوتی: صه حابی وتابعی پی چ؟

وی گوت: نه ز دچم بهرئ خو دده مه علمي خو قیجا نه ز ب حالی وان زانا
دبم وئ ز چاڤ ل وان دکه م.

و (نه عیمی کورئ حه ممدی) دبیت: عهبدللاهي کورئ موباره کی گهلک دما
ل مال ب تنی ئینا هنده کان گوتی: چاوا صه برا ته دئیت تو هنده دمینییه ب تنی
ما تو خه ریب نابی؟ وی گوت: دی چاوا خه ریب بم وئ هزی د گهل پیغه مبه ری -
سلاف لی بن-؟

زوهده کا تایهت:

گهلک هه نه هزر دکه ن زوهده نه وه دهستی مروقی ژ مالی دنیا پی یی قالا بت،
ومروژ د مالا خو دا وه کی میثانان بژیت.. وئیک ژ وان که سین هه رهنه هزره
دکر فوزه یلی کورئ عیاضی بوو - سهیدایی عهبدللاهي کورئ موباره کی وهه فالئ
وی- لهو ده می وی عهبدللاه دیتی ب کارئ بازرگان پیی رادبوو، وتجاره تا وی ژ
وهلاتی خوراسانی هه تا مه که هئ وشامی شه دگرت، وسهر مالی وی ب هزاران بوو،
پسیار ژئ کر: تو یی بهرئ مه دده یه زوهدی وتجاره تا ته ژ خوراسانی یا دئیته
حه ره می هه هه دی چاوا چی بت؟ وی گوت: نه ز قی چهن دی دکه م دا ئاڤا رویی خو

نه پېژم، وناموبسا خو پي بپارېژم، وئهو بو من بېته هاريكار ل سهر عيباده تي
 خودي، ودا ههر جاره كا من حقه كي خودي ديت ئه زب له ز بچم ژ سهر خو راكم..
 ئهغه بهر يـخودانا عهبدللاهي كورې موباره كي بوو بو زوهدي، زوهده ئهوه
 دلي ته ژ دنيايي يي قالا بت، وهكي دي دهستي ته يي ژي تژي بت يان نه چويي ل
 زوهدا ته كيتم وزيده ناكهت، ودوير نينه ئه گهر عهبدللاهي كورې موباره كي يي
 زهنگين ودهوله مه ند نه با زوهدا وي هند بو مه يا بهرچاښ نه با؛ چونكي وي ب
 سهر پور ئاشكهر اكر كو ئهو ژ وان كهسان بوو يين كهيفا وي ب زيده بووني نه دهات،
 وكيتمووني ئهو ب خه م نه دئېخست، وهندهك زانا يين زانا ديژن: گاڅا كهيفا ته ب
 هندي نه هات دهمي مالي ته زيده دبت، وتو ب خه م نه كهفتي گاڅا ئهو كيتم بوو، ئهو
 تو مروڅه كي زاهدي، ما خودي نه گوته يي: ﴿لَيْلًا تَأْسَوْا عَلَىٰ مَا فَاتَكُمْ وَلَا تَفْرَحُوا
 بِمَا آتَاكُمْ﴾ مه عنا: زوهده نه ئهوه ته مال نه بت وتو يي فه قير بي، بهل كي زوهده
 ئهوه مالي هند بهايي خو ل نك ته نه بت كو (حاله تي ته يي نه فسي) بگوهورت..
 وهكي دي عهبدللاهي كورې موباره كي -د گوته نا خو يا بو ري دا- بو مه ئاشكهر
 دكهت كو (سرا) خو زهنگين كرنا وي ئهوه وي دقيت ب دانا مالي ژي عيباده تي
 خودي بكهت، ودهستي هاريكاري يي بو برايېن خو درېژ بكهت، وما ئه گهر وي چو
 مال نه بت چاوا دي شيت څي رهنكي عيباده تي كهت؟
 (عهليبي كورې مه ديني) دبيژت: عهبدللاهي كورې موباره كي دگوت: ئه گهر ژ
 بهر پېنج كهسان نه با من بازرگاني نه دكر: سوفيانې شهوري، وسوفيانې كورې
 عوبه يني، وفوضه يلي كورې عياضي، وموحه ممه دي كورې سه مماكې، وكورې
 عهله ييه ي. وئف ههر پېنجه ژ زانا يين هه ديسي يين مه زن بوون، حالي وان يي
 بهر ته نگ بوو، گاڅا تجاره تا عهبدللاهي كورې موباره كي دهات هندهك مال بو
 عهالي خو رادكر، ومه صره في حه جا خو هل دگرت، ومالي دي دگره پېنج پشك بو
 څان ههر پېنج زانا يين بهر كهفتي.

وهەر چهنده پشکا مهزن ژ هاریکاریبیتن عهبدللاهئ کورئ موبارهکی دگههشته زانایان و ب تاییهتی زاناییتن هه دیسی، بهلئ وه نهبت بیته هزرکرن کو خه لکئ دی ژ خیرین وی یئ بئ بار بوو، وئه گهر ئهم سهرهاتییتن مهردینیا وی شه گیرین سوچه تا مه گه لهک دی درپژ بت لهو ل قیرئ ب تنئ سهرهاتییه کا وی دی شه گیرین، (ابن کثیر) دبیت: ((دهمئ عهبدللاهئ کورئ موبارهکی قیابا بچته هجئ دا هنیرته ب دویف خه لکئ باژیرئ خو را ودگوته وان: کئ ژ هه وه دقیت ئهف ساله بیته هجئ بلا پارین خو بینت بدهته ف من ئهم دی پیکشه چین، ودا رابت ههر ئیکئ ناخئ وی ل سهر جه رکه کی نفیست وپارین وی که ته تیدا، پاشی وی جه رک ههمی دکر نه د سندو قه کئ دا، وپیکشه دهر دکه فتن، ووی ههمی مه صرف دکر، باشرین خوارن و قه خوارن ددانه وان، ونه دهیلا تشتهک ژ وان کیم بیت، و ل ویرئ دا بیت: کئ ژ هه وه دقیت تشته کی بو مرو قین خو بکرت بلا بکرت ووی پاره ددان، هندهک دا بیتنئ: پارین مه دکیم تیرا قئ ههمیی ناکهن! ئهو دا بیت: هه وه شوله ژ هندئ نینه، وگاڤا دزقرینه مالین خو دا رابت خوارنه کا بهر فره چئ کهت وهه قالین خو یین هجئ قه خو بنته مال، وپشتی وان خوارن دخوار ئهو دا رابت وئ سندو قئ قه کهت وههر ئیکئ جه رکئ وی بو دزقراند)).

وعه دهتهئ وی بوو ساله کئ دچوو هجئ و ساله کئ دچوو جیهادی، جاره کئ دهمئ کارئ هجئ کری، و د گهل هندهک هه قالین خو دهرکه فتییه هجئ، ب ریشه -دهمئ د بهر گونده کی را بوړین- تهیره کئ مرار دیت، گوته هه قالین خو: بهن بهاقینه سهر گیفکی، پشتی رابووین داینه رئ پیچه کئ وی خو ژ هه قالین خو قه هیلا، دیت کچکهک ژ ماله کئ دهرکه فت هات ئهو تهیرئ مرار ژ سهر گیفکی راکر و بو خو بره مال، ئهو ب دویف دا چوو دا بزانت کانئ مه سه لا وئ چیه، کچکئ گوتهئ: بابئ من مرو قه کئ مالدار بوو، هندهکان غه دره لی کر مالی وی ژئ ستاند وکوشت، وئمز وئف برابئ خو یئ بچوبک ب تنئ یین ل قیرئ ومه کهسئ خو نینه، خوارنا مه -وهکی تو دبینی- ئهو تشته یئ خه لک دهاقیتته سهر گیفکی.. گاڤا

عبداللاهی کورئ موباره کی سوحبه تا وی زانی هنارته ب دویف وه کیلی خو را وگوتئ: چهند مال د گهل ته ههیه؟ وی گوت: هزار دینار، عبداللاهی گوتئ: بیست دیناران بۆ مه را که دا پی بزقرینه مالا خو ویی دی ههمییی بده قئ کچکی، ئەف ساله ئەم ناچینه ههجن.

ل مهیدانا جیهادی:

ئه گهر مهزنتین جیهاد جیهادا نهفسئ بت، عبداللاهی کورئ موباره کی یئ ژئ بی بار نه بوو؛ چونکی وی نهفسا خو ژ به خیلییی وحه ژیکرنا دنیا یی وغرورئ پاراست بوو، وئه گهر شهرفترین جیهاد جیهادا ب دهستی بت د ریکا خودئ دا دیسا دئ بیژن: عبداللاهی کورئ موباره کی یئ ژئ بی بار نه بوو؛ چونکی ده می گازیبا جیهادی دهاته راگه هاندن ئەو ل به راهییا لهشکهری بوو، وکانئ چاوا خودئ دلئ فرهه بۆ مهردینییی دابووئ، دله کی موکمر بۆ زیره کییی ژئ دابووئ..

هه قاله کی وی دبیتژ: جاره کی ئەم پیکشه چوینه شه رئ رۆمی، وهسا چیبوو مرۆقه ک ژ ناڤ لهشکهرئ رۆمی ده رکهفت وقه بی مه خواست، زهلامه ک ژ مه چووئ یئ رۆمی ئەو کوشت، ئیکی دی چووئ ئەو ژئ هاته کوشتن، قیجا زهلامئ رۆمی ب دفن بلندی قه ل مهیدانی هات وچوو، وجاره کا دی قه بی مه خواست، گوت: زهلامه کی دی ژ ناڤ مه ده رکهفت وچووئ، پشتی شه رکه کی گهرم د ناڤه را ههر دووان دا چیبوو زهلامئ موسلمان ئەو کوشت، ئینا که یفا خه لکی گه له ک هات، وهه مییان قهست کرئ دا بزائن کانی ئەو فیترس کییه، گاڤا وی دیتی خه لک ب نک قه چوون وی سه ر وچاڤین خو پیچان و ب لهز چوو، وخۆ قه شارت؛ دا کهس وی نه نیاست، ئەز کهتمه دویف دا وی بنیاسم، من دیت ئەو عبداللاهی کورئ موباره کییه، ئینا وی ئەز دامه سویندئ کو هندی ئەو یئ ساخ بت ئەز قئ سه رهاتییی نه بیژمه کهسئ.

ژ قئ سه رهاتییی زیره کییا وی بۆ مه ئاشکهره دبت وکو وی خو ژ سنگئ مهیدانا جیهادی نه ددا پاش، وهه ر جاره کا گازیبا جیهادی هاتبا بلندکرن وی ب

موباره کی ترسا ژ خودی سهری ههمی قهنجییانه، وړیکا ههمی باشییانه، پوژده کی پسیار ژئ هاته کرن: دو مروث هه نه ئیک د ړیکا خودی دا یی هاتییه کوشتن، ویی دی پتر ژ خودی دترست، کی ژ وان ههر دووان باشتره؟ وی گوټ: نه وی پتر ژ خودی دترست.

وترسا عهبدللاهې کورې موباره کی ژ خودی گهشتبوو دهرهجهیه کا وهسا نهو بو وی بووبوو ناټ ونیشان، وفوضه یلی کورې عیاضی دگوټ: نهز حمز ژ وی دکم چونکی نهو ژ خودی دترست. و ژ بهر ترسا وی یا مهزن ژ خودی وی نه دهیلا دهلیقهیه ک ژ وهختی وی ژ قهستا ویی ړهنگه کی عیباده تی بچت، دهمی هیشا شاگرده ووی وهه ټالین خو حه دیس بو خو دنقیسین، حه تا په ری کتیبین وان هسک دبوو هه ټالان بو خو سوجهت دکر، نهو رادبوو سونه ته ک دکر..

هه ټالی وی (قاسمی کورې موحه ممه دی) دیټرت: نهز گهلهک جاران د گهل عهبدللاهې کورې موباره کی دچوومه سهفه ران، ودهمی من بهری خو ددای من د دلی خو دا دگوټ: بوچی هنده ناټ ودهنگین فی زهلامی د ناټ خه لکی دا به لاف بووینه، وخه لک هنده حمز ژئ دکن،؟ نقیژین مه ژئ هندي نقیژین وینه، وروژییین مه ههر وهسا، ونهم ژئ وهکی وی جیهادی وحه جی دکهین، گوټ: شهقه کی نه پیکفه دچووبینه شامی، ونهم روینشت بووین دا شیقی بخوین، مه هند دیت چرای مه قهمری، پاشی ب خافله تی قه ئیکی ژ مه چرا هلکری من بهری خو دای پیهین عهبدللاهې کورې موباره کی ب روټدکین وی یین تهر بووین، هنگی من زانی ترسا فی زهلامی ژ خودی نهو یی ب سهر سهری مه ئیخستی، گاټا دنیا تاری بووی بیرا وی ل قهبری وقیامه تی هاته قه لهو روټدکین وی ب فی ړهنگی بارین.

وترسا وی یا مهزن ژ خودی ئیکا هند ژئ چی دکر دهمی وی نهو حه دیس دخواندن یین بهحسی مرنی وقیامه تی دکن، وی هند دکره گری حه تا دهنه کی وهکی دهنگی وی گایئ دئیه سهرژیکرن ژئ دهات، و ل وان ده مان کهسی بسته نه دکر خو نژیک بکهت یان پسیاره کی ژئ بکهت.

د گهل خهليفه ومهزنين دنيايي:

رؤژه کي مروځه کي پسيار ژي کر: کينه مروځ؟ وي گوت: زانا، گوتی: وکينه مهلک؟ گوت: زاهد، گوتی: وکينه بيخیر؟ گوت: نه وين دنيايي ب دينی دخون. و د گوتنه کا خو يا دی دا ديترت: زانا ميراتگرتن پيغهمبه رانه، څيجا نه گهر وان دلې خو بره دنيايي خه لک کي بده نه به را خو؟ ومروځين زاهد مهلکين عهردينه څيجا نه گهر وان پيمه تي کر خه لک دويکهفتنا کي بکهن؟ ومهزن شقائين خه لکينه څيجا نه گهر شقان بېته گورگ کي دي خه لکي پاريزت؟

نهغه ديتنا عهبدللاهي کورې موباره کي بوو بو زانا وزاهد ومهزنان، نهو ژي وهکي سهيدايي خو يي مهزن (سوفياني تهوري) دوير ژ مهزنين دنيايي دژيا لهو مهزن دژيا، ومهزن مر، عهده تي وي بوو چو جاران وي مال ژ خهليفه ومهزنان وهرنه دگرت، بهلې نه گهر مروځه کي دي دياربیهک دابايي وهردگرت، وشوين دياربیهکا باشر ددایي، وگاډا زانيبا هه قاله کي وي هندهک مال ژ خهليفه يه کي يي وهرگرتي شيرته لي دکر کو نهو وي مالي د پکين خيري دا خه رج بکهت وچوي ژي بو خو نه هيلت، وچونکي نهو بازرگانه کي دهوله مه ند بوو وي پشکه کا مه زن ژ مالي خو ددا زانا وزاهد ين سرده مې خو؛ دا نهو هه وجهي هندي نه بن کو مالي ژ مه زنان وهرگرن.. رؤژه کي مروځه کي گوتی: نهز مروځه کي خه ياطم و نهز جلکان بو سولتاني ددوريم، تو بيژي نهز ژ وان بم يين هاريکار بو زالمان؟ گوتی: نه، تو ژ زالمان ب خوبي، نهو دي دهرزيکي ودهزي دفرشته ته نهو هاريکاري زوردارانه!

وده مې نهو کهفتييه بهر مرنې دلې وي چوو پهنگه کي خوارني، هه قالين وي چوون بو ليگه پريان نهو خوارن ل نک که سي نه ديت ژ بلي والي، هاتن گوتی: بهس والي نهو پهنگي خوارني يي هه ي، وي گوت: نهينن من نه ځيټ.. ومروځه و نهو خوارن نه خوار.

بهلې مه عنا ځي نهو نينه عهبدللاهي کورې موباره کي هاريکاري سولتاني ل سهر خيري نه بوو، نه! وي ژي وهکي سهيدايي خو (فوضه يلي کورې عياضي) دگوت:

ئەگەر مەن دوغايەك ھەبت بېتە قەبۇلكرن دى بۆ سولتانى كەم، چونكى ئەگەر ئەو باش بوو خەلك ھەمى دى باش بت.

ژ بەر قى چەندى ئەو د چاقىن مەزنان دا بەرى خەلكى دى يى مەزن بوو، ورۇژا ئەو مرى، (ھاروون ئەلرەشىدى) گۆت: ئەفرۆ سەيىدى زانايان مەر، وفەرمان دا خەلك بېنە نك وى بەھيى! ودبېژن: رۆژەكى ھاروون چووبو باژپرى (رەققايى) وودسا چىبوو عەبدللاھى كورپ موبارەكى ژى ھاتە وى باژپرى، گاڤا خەلكى ب ھاتنا عەبدللاھى زانى ھەمى دەرکەفتنە بەراھيى ھەتا وە لى ھاتى خەلكى ژ قەرەبالغى ئىك وود پالدان وتۆز ب سەر سەرى خەلكى كەفت، دەيكا ھاروونى پسپار كر: ئەفە چ قەومىيە؟ ھندەكان گۆتى: ئەفە زانايەكى خەلكى خوراسانييە ھاتى.. وى گۆت: ب خودى ئەفەيە مەزنى، نە مەزنييا ھاروونى ئەوا ب شرطە وھەرەسان ھندە خەلكى كۆم نەكەت.

د گەل عەبدەكلى تەقوادار:

عەبدللاھى كورپ موبارەكى دېيژت: سالەكى ئەز ھاتمە مەكەھى، ھشكاتى بوو، باران ژ خەلكى ھاتبونە برين، لەو خەلك بۆ نقيژا بارانى ل ھەرەمى كۆم بووبوون، مەن ژى خۆ د ناڤ كۆما خەلكى را كر، مەن ديت عەبدەكى رەش كراسەكى بى سەر و بەر دەر بوو خۆ دابو لايەكى قەشارتى؛ دا كەس نەبىنت وودعا دكرن، ئينا مەن خۆ نيزىكى وى كر -بىي ئەو ب مەن بھەسييت- دا بزانم كانى ئەو چ دېيژت، پشتى مەن خۆ نيزىك كرى مەن گوھ لى بوو وى دگۆت: ((ئىلاھى! گونەھىن مەن وعەبىيىن كرىت ئەم بىيىن رويپەش كرىن، تە باران يا ژ مە برى دا خەلكى پى ئەدەب بەدى، ئەز ھەوارىن خۆ دگەھىنمە تە توبى ھەلىم، ژ جوانيىي پىقەتر عەبدىن تە چو ژ تە نەدەيتىيە، يارەبى قى گاڤى تو بارانى بەدە وان قى گاڤى!!).

ئىن موبارەك دېيژت: و د گەل قى گۆتتا وى: ((يا رەبى تو قى گاڤى بارانى بەدە وان))، مەن بەرى خۆ دا عەسمانى عەوران خۆ لىكداء.. وبىست خەبەر پىقە نەچوون بارانەكا وەسا ھات تو دا بېژى گۆسكى دەرئشيف كرىيە، وئەز ل وى عەبدى

زقېږم من دیت یی دبیژت: (سبحان الله، سبحان الله) چاڅین من تژی پړوندک بوون، ویو من بوو مه‌ره‌ق ئەز وی بنیاسم، گاڅا ده‌رکه‌فتی ئەز ب دزی څه ب دویڅ دا چووم هه‌تا ئەز ب جهی وی که‌فتیم، پاشی ئەز زقېږم وهاتمه‌ نک (فوضه‌یلئ کورپی عیاضی)، گاڅا وی ئەز دیتیم وی گوته‌ من: ته‌ خیره، ره‌نگی ته‌ هو‌ یی گوه‌ارتي؟ گوټ: من گوټئ: هنده‌کان به‌ری مه‌ را‌کر وگه‌هشتنی!! وی گوټ: چاوا؟ گوټ: من گوټئ: حال ومه‌سه‌لین من وعه‌بده‌کئ ره‌ش ئەقه‌نه.. گاڅا وی سوجه‌ت گوه‌ لی بووی که‌فته‌ عه‌ردی وگوته‌ من: زوی من ببه‌ نک وی.

وپشتی سه‌ره‌اتییه‌کا دریژ د ناڅبه‌را څی جحیلئ ته‌قوادار وڅان هه‌ردو چیا‌یین زانین وته‌قوایی دا، وپشتی ئەو ب سه‌ر وی هلبووین ووان زانی کو ئەو عه‌بده‌که دئیه‌ کرین وفرۆتن، عه‌بدللاهی ئەو ب پارین خو‌ کړی بو‌ هندی دا وی ئازا که‌ت، وده‌مئ جحیلی زانی هنده‌ ئیدی خه‌لک ب حالئ وی هسیان وی قه‌ستا هه‌ره‌مئ کر.. عه‌بدللا‌ه که‌فته‌ پیکا وی، جحیلی گوټئ: ته‌ شوله‌ک ب من هه‌یه من دڅیت بچم؟ عه‌بدللا‌هی گوټئ: بو‌ کیڅه؟ وی گوټ: بو‌ ئاخه‌رتئ! عه‌بدللا‌هی گوټئ: بو‌چی؟ وی گوټ: ژیان هنگی یا خوش بوو هندی مو‌عامه‌له‌ د ناڅبه‌را من وخودئ دا، پشتی تو‌ پئ حه‌سیای من هه‌وجه‌یی پئ نه‌ما!!

ئبن موباره‌ک دبیژت: پاشی وی جحیلی قه‌ستا هه‌ره‌مئ کر، به‌رئ من ما لی، وی ده‌ست ب نقیژئ کر، گاڅا چوویه‌ سوجدئ به‌رئ من لی بوو وی هنده‌ک دوعا کرن.. پاشی سه‌رئ خو‌ پانه‌کر، پشتی ده‌مه‌کی من خو‌ نیژیک کر من دیت ئەو یی مری، قیجا ئەز ب خودئ که‌مه‌ چنده‌ ئەو جحیل دئیه‌ بی‌را من خه‌ما من مه‌زن دبت، ودنیا د چاڅین من دا بچوبک دبت، وئەز کارئ خو‌ کیم دبینم!

هنده‌ مرو‌څین خودئ خو‌ ژ (شوه‌ره‌تئ) دپاراست، دا ئەو نه‌که‌څنه‌ داڅین (گه‌له‌ک د خو‌ گه‌هشتنی) ئەوا به‌رئ خودانئ خو‌ دده‌ته‌ (خوم‌ه‌زنکرنئ) ئەوا سه‌ری دکیشته‌ وئ (ریمه‌تیئ) یا ئەنجامئ وئ دبتە ئاگرئ جه‌هنه‌مئ.

د کتیبین دیرۆکی دا هاتییه کو جارهکی زاهدی مهزن شیخ عه‌دییه کورئ موسافری -خودی ژئ رازی بت- یی ب پۆژی بوو، وعه‌ده‌تی وی بوو بارا پتر پۆژان ئه‌و یی ب پۆژی بوو، هه‌تا ده‌ره‌جه‌کی د ناڤ موریدین وی دا به‌لاف بووبوو کو شیخ عه‌دی مرۆفه‌که نه‌ زادی دخۆت ونه‌ ئاڤی فه‌دخۆت! گاڤا ئه‌ڤ گۆتئا وان گه‌هشتیه شیخی، شیخ عه‌دی ده‌ره‌که‌فته ناڤ موریدین خو و ل ده‌واره‌کی سوبار بوو، وگازی خزمه‌تکاره‌کی خو کر وگۆتی: تراره‌کی شیر ی بۆ من بینه‌، پاشی شیخی ل پیش چاڤین وان هه‌میان ئه‌و ترار دا سه‌ر ده‌ڤی خو وڤه‌خوار وپۆژییا خو یا سونه‌ت شکاند.. بۆ هندی دا ئه‌و وئ هزرا خه‌له‌ت ژ سه‌ری خه‌لکی بینته‌ ده‌ر یا ژ نه‌زانین که‌فتیه‌ سه‌رتن وان.

ئه‌ها زاهدین دورست ژ مرۆڤین خودی ب ڤی په‌نگی بوون، به‌ری وان ل رازیبونا خودی بوو نه‌ یا مرۆڤان.

رۆژا وئا یا دویماییه‌:

هه‌ر چه‌نده‌ عه‌بدللاه‌ی کورئ موباره‌کی مرۆفه‌کی گه‌له‌کی زه‌نگین ژئ بوو به‌لی هه‌رده‌م وی دوعا بۆ خو ژ خودی دکر کو ئه‌و بمرت فه‌قیر، وخودی دوعا وی بۆ ب جه‌ ئینا، ده‌می ژییی وی شیست وستی سال، و ب دورستی ل سالا (١٨١) مشه‌ختی (به‌رانه‌ر ٧٩٧ زایینی) ئه‌و د گازییا جیهادی ده‌ره‌که‌فت، وڤه‌ستا وه‌لاتی شامی کر، پشتی ژ جیهادی خلاس بووی وڤیای بزڤرته‌ وه‌لاتی خو ل ده‌ڤه‌را (هیت) ل ژیرییا (عیراقی) که‌فته به‌ر مرنی، گۆته مه‌ولایی خو (نه‌صری): سه‌ری من بدانه سه‌ر ناخی.. گاڤا نه‌صری ئه‌و د ڤی حالی دا دیتی کره‌ گری، ئیمامی گۆتی: تو بۆچی دکه‌یه‌ گری؟ وی گۆت: بیرا من ل زه‌نگینی ومالداریا ته‌ هاته‌ڤه‌، وئه‌ڤرۆ تو یی دمری فه‌قیر وغه‌رب، ئیمامی گۆتی: هه‌شه‌! گه‌له‌ک جارن من دوعا بۆ خو ژ خودی دکر کو رویی زه‌نگینان نیشا من نه‌ده‌ت، ومن فه‌قیر بمیرنت.. پاشی گۆتی: ل نک من شاهده‌ بده‌، وئه‌گه‌ر من د دویڤ ته‌ را گۆت، وئ دوباره‌ نه‌که‌ڤه‌ وه‌سا نه‌بت ئه‌گه‌ر ته‌ دیت من ئاخفتنه‌کا دی گۆت.. وه‌سا چیبوو، گاڤا که‌فتیه‌ به‌ر

سهکهراتی مهولایی وی ل نک وی شاهده دا ووی د دویف دا گوټ، وبه‌ری ر‌حا وی
 ده‌رکه‌فت چاقین خو ټه‌کرن وگرنژی وگوټ: ﴿لِمَثَلٍ هَذَا فَلَیَعْمَلِ الْعَمِلُونَ﴾ ﴿٦٦﴾،
 ور‌حا وی د گازبیا خودایی خو ده‌رکه‌فت ﴿يَأْتِيهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ﴾ ﴿٦٧﴾ آر‌جعی اِلی
 رَبِّكَ رَاضِيَةً مُّرْضِيَةً ﴿٦٨﴾ فَادْخُلِي فِي عِبَادِي ﴿٦٩﴾ وَادْخُلِي جَنَّتِي ﴿٧٠﴾.

پشتی کاره‌کی پیروژ کو جیهاد بوو، و ل هه‌یقه‌کا پیروژ کو ره‌مه‌زان بوو، و ل
 ده‌مه‌کی پیروژ کو به‌ری سپیدی بوو، ئیمامی ئوممه‌تی (أمیر المؤمنین) د علمی
 هه‌دیسی دا عه‌بدللاهی کوری موباره‌کی چوو به‌ر ره‌حما خودی.

عەلىيى كورې حوسەينى (زين العابدين)

(زين العابدين) باشى عيادتكهەران، بەلكى باشتىنى عيادەتكەەران،
وچىتىرىنى بنەمالا ھاشىميان ل دەمى خۆ، ئەوئى ھندى ھند ل سەر شەملىكى دما،
خەلكى ناسناقى ۋى كىرۋو (سەجىجاد)، ۋەندى ھند مەۋقەكى پاك وپاقتىر بوو ھەر
ۋان ناسناقى ۋى كىرۋو (الزكى)، زانايى مەزن (ابن شەھاب الزھرى) بەھسى ۋى
دكەت ودىتت: قورەيشىيەكى ژ ۋى چىتر من نەدىتيە. ژيانا قى ئىمامى مەزن ژى
يا تژى بەرپەرتىن گەشە، ھەر ئىك ھىمارەكا مەزن يا دەرس وعىبەرەتان د ناڧ خۆ دا
ھل دگرت، و دەمى مەۋق دئىت دا ھندەك ژ ڧان بەرپەران ھلېتت و بەرچاڧ بكت،
دىسا دى بىژم: مەۋق حىبەتى دىمىنت كىژ بەرپەرى ھلېتت و كىژكى بېتلت.. بەلى
بەرى ھەر تىشتەكى مە دقئىت (زين العابدين) ى ب كورتى ب ھەۋە بدەينە ناسىن.

دائەنئاسىنەكا كورت:

ناقى ۋى ىى دورست عەلىيە، كورې ئىمامى شەھىد حوسەينىيە، كورې
ئىمامى شەھىد عەلىيى كورې ئەبوو طالىب قورەيشىيە، ل مەدىنى، ل باژىتت
باپىرئ خۆ پىغەمبەرى خۆى -سلاڧ لى بن- و ل دۆرتىن سالا (۳۶) مەشەختى
ھاتبوو سەر دىيائى، و د ناڧ پاقتىرتىن وبلندىرتىن بنەمالى دا ھاتە پەرۋەردەكرن، و ل
سەر دەستى ھەردو سەبىدىن گەنجىن بەھەشتى مامى خۆ ئىمامى ھەسەن و بابى خۆ
ئىمامى حوسەين فىرى تەقوايى و علمى بوو، ئەو دئىتە ھىمارتن ئىك ژ مەزنىرتىن
زاھد و تەقۋادارتىن تابىيان، ھىمارەكا مەزن ژ سەھابىيان دىتبوون، و ھەدىس ژ
گەلەك ژ ۋان رىۋايەت كرىنە، ۋەكى دەيكا مۇسلمانان عائىشايىا كچا ئەبوو بەكرى،
ۋەفەيىايا كچا حوىيى، و (أم سلمه)، ئەبوو ھورەيرە، و عەبدللاھى كورې عەبباسى،

وگهلهکین دی، و علم ژ هژمارهکا مهزنین تابعیان ژى وهرگرتییه ودهکی: سهعیدی کورپى موسهییی، وزهیدی کورپى ئەسله می، و ئەسله می مهولایى عومه ری.. وگهلهکین دی، و ژ بهر قیانا وی بو علمی دبیرن: گهلهک جارن ئەو ژ مه دینى دهاته مهکهه و دچوو ل بهر دهستی ئەسله می دروینشت، و ئەو عهدهک بوو عومه ری کورپى خهططابى ئازا کریو، و علم وحه دیس ژى وهردگرتن، ئەف چهنده ب دلئ هندهک قورهشییان نه بوو، لهو ئیک ژ وان گوئى: تو دیوانا مهزنین قوهشییان دهیلی و دئیی ل نک قى عهبدی دروینی! وی گوئ: مرؤف ل وی جهی دروینت یى مفایی لى وهرگرت.

دهمى سهرهاتیا دل ئیسا کهربه لایى پرویدای، و بابى وی ئیمامى حوسهین شهید بوو، ئەو د گهل بابى خو وبنه مالا وی ل کهربه لایى ئاماده بوو، و ژیی وی هنگی ل دۆرتن بیست و سئ سالیی بوو، بهلئ چونکی ئەو ل وی دهمى یى نساخ بوو و کهفتبوو ناف نغینان، وی پشکداری د شه ری دا نه کر، و ئەو ب سلامه تی ژ وئ کاره ساتى دهرباس بوو، و دهمى بنه مالا حوسهینی پشتی شه ری برینه شامى، یهزیدی قه دره کى مهزن دایى، و ب احترام قه هنارته مه دینى، و ئەو ما ل مه دینى هتا ل چارده ی ره بیعوله ووه لا سالا (۹۴) ى مشهختی، چوو یه بهر دلؤقنایا خودی، و ل (بهقیعی) هاتیه قه شارتن.

ژ سالۆخه تین وئ:

ژ سالۆخه تین ئیمامى ئەو یى کیم ئاخفتن بوو، و خه مگینی ل سه ر دیمى وی یا ئاشکه را بوو، و مرؤقه کى (موته واضع) بوو، و د گهل وی قه در و قیمه تی خه لکی ددایى ژ بهر کو ئەو نه قیى پیغه مبه ری بوو -سلاف لى بن- بهلئ وی چو جارن خو ژ خه لکی بلندتر نه ددیت، پرؤزه کى تابعی مه زن (طاووسى کورپى که یسانی) ئەو ل نیزیکی که عبى دیت، وی نقیژ دکر و دوعا بو خو ژ خودی دکرن، و پرؤندکین وی دیمى وی ته ر کریوون، پشتی ئەو ژ دوعا کرنى خلاس بوو، طاووس ب نک قه چوو و گوئى: ئەى کورپى پیغه مبه ری، ئەز ته د قى حالى دا دبینم وته سى فهضل

وسه راتی هه نه هیقییا من ئەوه تو پێ ژ ترستی خلاس ببی.. وی گۆته طاووسی:
ئەو چنه؟

طاووسی گۆتی: یا ئیککی: تو کورێ پیغه مبهری یی -سلاف لی بن-، یا
دوو: شفاعه تا با پیری تهیه بو ته، ویا سییی: رهحما خودی. وی گۆت: ئەوی
طاووس، مهسه لا ئەز ژ بنه مالا پیغه مبهریمه ئەف من پشت راست ناکهت پشتی
من گوهر ل فێ ئایه تی بووی: ﴿فَإِذَا نُفِخَ فِي الصُّورِ فَلَا أَنْسَابَ بَيْنَهُمْ يَوْمَئِذٍ وَلَا
يَتَسَاءَلُونَ﴾ و مهسه لا شفاعه تا با پیری خودی دبێژت: ﴿وَلَا يَشْفَعُونَ إِلَّا
لِمَنْ أَرْتَضَى﴾ و ل دۆر رهحما خودی، خودی دبێژت: ﴿إِنَّ رَحْمَتَ اللَّهِ قَرِيبٌ مِّنَ
الْمُحْسِنِينَ﴾.

دو بهر پهڕ ژ ژيانا و:

وهه کی مه گۆتی: ژيانا (زين العابدين) ی یا تژی دهرس و عیبه ده، به لی مه
دقیق ل فیری ب تنی دو بهر پهڕان قه کهین، یی ئیککی: بێنفره هی و ئارمابیا وی ئەوا
مه ته ل پێ دهاته گۆتن، ویا دوو: خیرخوازییا وی ئەوا پشتی مرنا وی ژ نوی
خه لک پێ حه سیای..

و ل دۆر مهسه لا بێنفره هییا وی ب تنی دو سه رهاتیبی کورت دی قه گپین:
یا ئیککی: پسمامی وی حه سه نی کورێ ئیمامی حه سه ن دبێژت: جاره کی د
ناقه را من و (زين العابدين) ی دا نه خوش بوو، وهندی که ربی من قه بوون،
ئەز چومه نک وی ل مزگه فتی، ئەو د ناڤ هه قالین خو دا یی روینشتی بوو،
وهه چیا د دهقی من را هاتی من گۆتی، و ئەوی قهت دهنگ نه کر، و به رسقا من
نه دا.. و ئەز چومه مالا خو.

دهمی بوویه شهف، من دیت ئیککی ده رگه هی من قوتا، ئەز چوم و من ده رگه ه
قه کر، من دیت (زين العابدين) یی ل بهر ده ری، من د گه ل خو گۆت: هه بت نه بت
ئەو یی هاتی تۆلا خو ل من قه کهت، به لی وی گۆته من: برایی من، ئەگه ر تو یی

راستگوبی د وی تشتی دا یی ته گوتییه من، خودی گونه‌ها من بغه‌فرینت، وئ‌گهر
تو یی راستگوبی، خودی گونه‌ها ته بغه‌فرینت.. وسلاف کره من وچوو، من دا ب
دویف څه، حه‌تا ئه‌ز گه‌هشتیمی ومن گوتی: توبه ئه‌ز جاره‌کا دی تشته‌کی بکه‌م ته
پی نه‌خوش بت، ئینا دل‌ی وی ما ب من څه وگوت: گهرده‌نا ته ئازا!

ویا دووی: جاره‌کی (زین العابدین) ژ مه‌زگه‌فتی دهرده‌کفت، زه‌لامه‌کی
خه‌لکی مه‌دینی دا ب دویف وی څه، وگوتننن سه‌قه‌ت وخه‌به‌ر گوتنی، گاڅا خه‌لکی
ئه‌ف چه‌نده ژنی دیتی چوونی دا وی بئشینن، به‌لی ئیمامی گوتی: ژنی بکه‌رن..
پشتی خه‌لک ژنی څه‌ره‌څین، ئیمام ب نک څه هات وگوتی: ته به‌حسی وان خرابییتن
مه‌ کر یین تو دزانی، وئ‌هو خرابییتن مه‌ یین تو نه‌زانی پترن.. ئه‌ری ته شوله‌ک
هه‌یه ئه‌م یو ته بکه‌ین؟

وی زه‌لامی شهرم ژنی کر ونه‌ئاخفت، هنگی ئیمامی ئه‌و کراسی ل سهر ملین
خو ژ به‌ر خو کر وه‌اڅیته سهر ملین وی، وه‌زار دهره‌م ژنی دانی، وچوو.. ئه‌ز زه‌لام
دبیرت: څیجا پشتی هنگی چه‌ند من ئه‌و ددیت من دگوتی: ئه‌ز شاه‌ده‌یی دده‌م کو
تو ژ دوونده‌ها پیغه‌مبه‌ری یی -سلاف لی بن-.

به‌رپه‌ری دووی ژ ژيانا (زین العابدین) ی ئه‌م دکه‌ینه دیاری یو وان مالداران
ئه‌وین خیران دکهن، وحه‌ز دکهن خه‌لک هه‌می ب خیرین وان به‌حسییتن.. (زین
العابدین) مرو‌څه‌کی بازگان بوو، وژبلی بازگانیی وی جوتیاری ژنی دکر، و ژ
تجاره‌ت وزراعه‌تی ماله‌کی مه‌زن دگه‌هشتی، به‌لی څی مالی هه‌ ئه‌و به‌طران نه‌دکر،
وچو ژ زوه‌دا وی ژنی کیم نه‌دکر، وکیماسی نه‌دگه‌هاند خیرخوازییا وی، به‌لی تشتی
به‌رچاڅ د خیرخوازییا وی دا ئه‌و بوو وی چو جاران ل به‌ر چاڅین خه‌لکی خیر
نه‌دکر، وئیکا هند نه‌دکر که‌س ب خیرین وی به‌حسییتن خو خه‌لکی مالا وی ژنی،
له‌و گه‌له‌ک که‌سان دگوت: ئیمام مرو‌څه‌کی څه‌لسه، چو جاران چو خیران ناکه‌ت.
به‌لی گاڅا ئیمام مری وم‌ریشوی ئه‌و شویشتی، وی دیت پشت وسهر ملین وی
دپه‌ش وشینن، وی پسپارا څی چه‌ندی ژ مرو‌څین وی کر، که‌سی نه‌زانی مه‌سه‌له

چیه، پشتی دهمه کی خه لکئی مه دینی زانی کو سه د مالین فه قیر یین ماینه بی خودان، پسیار ژ وان مالان هاته کرن کانی چاوا وان بهر نوکه دقه تاند، وان گۆت: ههر چند شه قه کان مه گوھ لی دبوو ده رگه هی مه دهاته قوتان، هه تا مه ده رگه هه قه دکر، دا بهرئ خو دینی گینیکه کی تژی ئه رزاق یی ل بهر ده ری وکس ل ویری نینه.. وپشتی ئیمام (زین العابدین) مری، ئیدی کس نه ما ئه رزاقی بو وان دئینت.

ب قی چندئ وان زانی کو ئه وی ئه رزاق بو وان دئینا وخو قه دشارت (زین العابدین) بوو، وئو ره ش وشینییا ل سه ر مل وپشتا وی هه ی شوینوارین ه لگرتنا گینیکان بوون ههر شه ف، ووی ب خو ئه ف کاره دکر، دا کس پی نه حه سییت.. له و خه لکئی مه دینی دگۆت: دانا خیران ب قه شارتی قه هنگی د ناف مه دا نه ما رۆژا (زین العابدین) نه مای!

سالم نه‌فییی عومه‌ری کوری خوططابی

نه‌فییی عومه‌ری وحه‌ججاجی زالم:

سالم ل سالا ۱۰۶ مشه‌ختی ل باژیری مه‌دینی چوو‌بوو به‌ر دل‌و‌قانیای خودی، وئ‌ووین سالم وب‌اپیری وی عومه‌ر دیتین دگوتن: ئیک ب ئیکی قه‌ نه‌چوویه وه‌کی سالم ب عومه‌ری قه‌ چووی، نه‌ ب شکلی وب‌ه‌ژن وب‌الایی ب تنی، به‌لکی ب ته‌قوایی وزانینی ونه‌ترسیی ژی، وئ‌ه‌ف هه‌لو‌بستی وی یی نوکه‌ دی قه‌‌گتیرن قی چهن‌دی بو مه‌ به‌رچاف دکهن.

ل سه‌رده‌می هه‌ججاجی جاره‌کی وه‌سا چیبوو سالمی قه‌ستا دیوانا هه‌ججاجی کر، وئ‌ارمانجا وی ژ قی سه‌رده‌دانی ئه‌و بوو هه‌ججاج کاری هنده‌ک موسلمانان بو بقه‌تینت، ده‌می ئه‌و چوویه نک هه‌ججاجی، هه‌ججاجی گه‌له‌ک که‌یفا خو پی ئینا، ونیزیکی خو کر، وقه‌دره‌کی زیده‌ بو گرت، و ل وی ده‌می ئه‌و ل نک هه‌ججاجی یی روینشتی، وی هند دیت له‌شکه‌ری هه‌ججاجی هنده‌ک زه‌لامین گرتی ئینان، ددیم زهر وتوزه‌وی ووه‌ستیای، وه‌می دزن‌جیرکری بوون.. هه‌ججاج ل سالمی زقیری وگوتی: ئه‌فین هه‌ هنده‌ک مرؤ‌فین ژ ری ده‌رکه‌فتی و‌خ‌رابکارن، تشتی خودی هه‌رامکری ژ خوین پیتنی ئه‌و هه‌لال دکهن، مه‌ یین دگرتین دا حوکمی خودی ل سه‌ر وان ب جه‌ بینین.

پاشی وی شیرئ خو ژ کافلانی ئینا ده‌ر وکره د ده‌ستی سالمی دا، وده‌ستی خو ب نک ئیک ژ وان زه‌لامان قه‌ در‌ی‌ژکر وگوته‌ سالمی: ئه‌فه‌ خه‌ما ته‌یه‌ رابه‌ قی شیرئ ل ستوبی وی بده‌.

سالمی شیر ژئ وهرگرت، و ب نک وی زهلامی څه چوو یی هه ججاجی
ئیشارهت کریی، و بهری خه لکی دیوانی هه مییی ما ل زانایی مه دینی یی مه زن،
نه فیی عومهری، کانی دی چ کهت.. گاڤا نهو گه هشتیه نک وی زهلامی، گوتی:
تو مروڅه کی موسلمانې؟

وی زهلامی گوتی: به لی.. بهس ما ته شوله ژ څی چه ندییه؟ وی بکه یا
فرمان پی ل ته هاتیه کرن.

سالمی گوتی: نه قرو ته نفیثا سپیدی کریه؟

نهو زهلام حیبه تی ما ژ څی پسپاری، و ب عه جیی څه گوتی: نه زی دبیرمه ته
نهز موسلمانم، و تو یی دبیرییه من: ته نفیثا سپیدی کریه؟ ما موسلمانک هه یه
نفیثا سپیدی نه کهت؟!

سالمی گوتی: نه زی پسپاری ژ ته دکهم کانی نه قرو که ته فیثا سپیدی کریه
یان نه؟

وی زهلامی گوت: خودی ته ب هیدایهت بینت، من گوته ته: به لی! وی بکه
یا څی زالمی فرمان پی ل ته کری، نه گهر نهو دی ل ته ژی ب غه زه ب ئیت!

هنگی سالم هیدی زڅری څه، و شیرئ هه ججاجی هافیته بهر، هه ججاج
مهنده هووش بوو، چاډ د سهری را زیق بوون، و بهری هه ججاج پسپاری ژئ بکهت،
وی بهر سف دا وگوت: نهف زه مه یی دبیرت: نهز موسلمان، وی نه قرو نفیثا
سپیدی یا کری، و ژ پیغه مبهری -سلاف لی بن- یا گه هشتیه من، نهو دبیرت:
﴿من صلی الصبح فهو في ذمة الله﴾ هه چیی نفیثا سپیدی بکهت نهو یی ل
سهر بهختی خودی، و نهو که سی ل سهر بهختی خودی بت، نهز وی ناکورم!

هه ججاجی ب کهرب څه گوتی: نهم وی ژ بهر نه کرنا نفیثا سپیدی وی
ناکورین..

سالمی گوتی: پا ژ بهر چ تو دی وی کوژی؟

حهججاجی گۆت: چونکی ئەڤه ژ وان کهسانه یێن هاریکاری ل سهر کوشتنا خهلیفه‌ی عوثماني کری.

سالمی گۆتی: ئەگەر ژ بهر هندی بت، د ناڤ مروڤان دا هنده‌کین ژ من وته فهرتر هه‌نه داخوازا خوینا عوثماني بکه‌ن..

گاڤا وی ئەڤ به‌رسڤه دایه هه‌ججاجی، هه‌ججاج بی ده‌نگ بوو وکه‌ریا خوڤ داکر، وه‌نگی سالم ژ دیوانا وی ده‌رکه‌فت.. وئیک ژ وان که‌سی‌ن ل وێری دحازر چوو ئەڤ سوچه‌ته‌ بو بایێ سالمی، عه‌بدللاهی کورێ عومه‌ری ڤه‌گوه‌است، وبه‌ری ئەو سوچه‌ته‌ی تمام بکه‌ت، عه‌بدللاهی ژ له‌زان دا گۆت: ئی! وسالمی گوه‌ی خوڤ دا هه‌ججاجی؟ پشتی وی سوچه‌ته‌ تمام کری، بی‌نا عه‌بدللاهی هات، وکه‌یفخۆش بوو ب کارێ کورێ خوڤ وگۆت: باش بوو باش بوو، ئەو مروڤه‌کی ب عه‌قله.

ئەڤه سه‌رهاتی بوو وه‌کی کتیبێن دیروکی بو مه‌ ڤه‌دگوه‌یزن، سالمی ده‌می زانی ئەڤ زه‌لامه، ئەوی والی بریار ب کوشتنا وی دا ب هێجه‌تا هندی کو ئەو ژ فتنه‌چپانه، ده‌می زانی ئەو مروڤه‌کی موسلمان، شاه‌ده‌بیی دده‌ت کو ئیسلام دینی خودییه، ونقیژان دکه‌ت، وی فه‌رمانا هه‌ججاجی ب جه‌ نه‌ئینا، وخۆ ژ کوشتنا وی زه‌لامی دا پاش، هه‌ر چه‌نده‌ وی دزانی کو دبت ئەڤ کارێ وی هه‌ججاجی عیجز بکه‌ت، وفه‌رمانی ب کوشتنا وی ژێ بده‌ت! ووی زه‌لامی ب خوڤ بی‌را وی ل ڤی چه‌ندی ئیناڤه، به‌لی سالم ئەوی باش دزانت کانی گوه‌ها کوشتنا مروڤه‌کی موسلمان وبێ گوه‌هه‌ چه‌نده، فه‌رمانا والی ب جه‌ نه‌ئینا..

وته‌علیقا مه‌ ل سهر ڤی هه‌لوستی ئەڤه‌یه: سالمی نه‌ڤیی ئیمامی عومه‌ر، ئەوی باش د ئیسلامی دگه‌هشت، وئیک ژ فقه‌زانین مه‌دینیی یێن مه‌زن بوو، وحه‌قی ژ هه‌ر تشته‌کی دی مه‌زتر ددیت، ونه‌دترسیا، دزانی کو ب ئجه‌ت‌اده‌کا والیه‌ک دکه‌ت، یان ب شوپه‌یه‌کا ئەو هل دئخت، یان هه‌تا فه‌توایه‌کا (ولی الأمر) ژ نک خوڤ وی ده‌لیل دده‌ت، خوینا که‌سی هه‌لال نابت، وبۆ مروڤی دورست نینه کوشتنا مروڤه‌کی ره‌وا بی‌نت ژ به‌ر هێجه‌ته‌کا ب ڤی ره‌نگی، له‌و وی ئاخفتنا

والی ل عہدی دا وگوتی: چاوا ئہز فی زہلامی بکوژم، وئہو ب دہقی ییٰ ئعترافی دکہت کو ئہو موسلمانہ ووی نقیثرا سپیدیٰ یا کری؟ ئہقہ ل وی دہمیٰ حہججاجی دہعوا ہندی دکر کو ئہف زہلامہ ئیک ژ وان فتنہچیانہ یین خہلک دژی ئیمامی شہید عثمانی کورپی عہفغانی راکرن!

سالمی گوتی: ئہگہر خوٰ راست ژی بت، وی ئہف چہندہ کرہت، ئہز وتو نہ ژ (ئہولیا ئین) عثمانینہ، ومہ حہق نینہ ئہم طہلہبا قہکرنا خوینا وی بکہین وتولا وی بستینین، چونکی د شریعہتی دا ب تنیٰ ولہییٰ مروقیٰ کوشتی حہقیٰ ہئی بیژت: قاتلی بکوژن، یان عہفی کهن، وئہز وتو ژ ولہییٰ عثمانی نینین، قیججا چاوا ئہم فی حہقی بدہینہ خو؟ ئہف کاری ئہم دکہین پیلیدانا شریعہتیہ، وتہعداکرنا ل سہر خوینا مروقہکیہ، وئہگہر تو ییٰ ئامادہ بی فی کاری بکہی، ئہز ییٰ ئامادہ نینم وی بکہم.. ئہقہ تیگہہشتنا سالمی بوو بو فی مہسہلی، وگاغا بابی وی ییٰ صہحابی عہدللاہی کورپی عومہری ئہف ہہلوستہ ژئی دیتی، کہیف پیٰ ہات وگوت: ئہو مروقہکیٰ عاقل وتیگہہشتیہ.

وہشتی فیٰ ہوین چ دبیزن بو وان جحیل ونیف زہلامین چو علمٰی شہرعی ل نک نہہی، نزان دہسنقیثرا خو چاوا دی ب دورستی گرن، فہتوایی ب حہلالکرنا کوشتنا خہلکی ددہن ب ہندہک شوہہییٰ گہلہک ژ فی دکیتر یا حہججاجی خوینا فی زہلامی پیٰ حہلال کری، و د سہر ہندی را گہلہک کہسین ژ وان نہزنتر فی کاری بو وان ب جیہاد حسیب دکہن؟ دی بینی ئہو مروقہکی ییٰ بیٰ گونہہ (یان حہتا ئہگہر ییٰ گونہہکار ژی بت) دی ئینن وہکی مریشکیٰ قہکوژن وبہری ئہو فی تاوانا خو بکہن دی ژ وی مروقیٰ خوازن ئہو شاہدہ بدہت، دا ہشتی ہنگی ژ نوی ئہو وی بکوژن! ئہریٰ ئہحمہقیہک ژ فی مہزنتر ہہیہ؟

ئہگہر خو ئہو مروق کافر ژی بت، دہمیٰ ئہو شاہدہ ددہت خوینا وی دیئتہ پاراستن، چاوا تو مروقہکیٰ موسلمان دکوژی؟ وئہگہر ئہو کافرہ وخوینا وی یا حہلالہ وئہقہ جیہادہ تو د ریکا خودی دا کہی، ئہو چ شاہدہدانہ تو ژ وی دخوازی؟

ئىمامى زاهددين ئوممەتى ئىمامى شافعى

پسپارا ۋى پۇژەكى ژ ئىمام ئەحمەدى ھاتە كرن: ئەرئ ئەو چ زەلام بوو تو
ھندە ھەز ژئ دكەى، ۋەھەر پۇژ پىشتى نقيژا سپىدىئ تو دوعايان بۇ دكەى؟ ئىمامى
گۆت: ((كوپئ من! ئەو بۇ دىنبايى ۋەكى پۇژئ بوو، وبۇ مروژان ۋەكى ساخى
وسلامەتبيى بوو، وما ئىك ھەيە ژ فان ھەردو تىستان يى بى منەت بت؟)).

ئەوئىن ئەو دىتى دىيژن: ۋى د ژيىي خۇ ھەمىيى دا جارەكا ب تنى ژى درەو
نەكربوو، و د گۆتنەكى دا ئەو بەھسى خۇ دكەت ودىيژت: ((بىرا من نائىت ئەقە
شازدە سالە ژ جارەكى پيئەتر من ھند خوار بت كو ئەز تىر بىم، وئ جارئ ژى من
ھلاقيت!)).

ئىمامەك بوو ئوممەتەك د شەخسى ۋى دا كۆم بووبوو، ۋئەقە يا غەرىب نىنە؛
چونكى ئەو ژ (سوفيانى كوپئ عوبەينە) ۋى فىرى زانىنى بووبوو، و ژ (فوزەيلى
كوپئ عىاضى) فىرى زوھدى بووبوو، و ژ (مالكى كوپئ ئەنەسى) فىرى تەقوايى
بووبوو.. قىچا ما چ دى يى ژئ كىم بت؟

ئىمامى (دەھەبى) دەمى بەھسى ۋى دكەت دىيژت: ((خودى رەھمى ب
شافعى بىت، ما يىن ۋەكى ۋى ل كىقە ھەنە؟)).

بەلى قى جارئ دى چىنە خزمەتا ئىمامى خۇ يى مەزن ئىمامى شافعى؛ دا
بزانين كانى چاوايە دەمى د ناف مروژان دا ھندەك ۋەكى وئ پۇژئ لى دئىن ئەوا ل
عەسمانى گەش دكەت؟

شافعى كى بوو؟

ئىمامى شافعى ناڭى ۋى يى دورست موخەممەدە كوپئ ئدرىسى كوپئ
عەبباسى كوپئ عوسمانى كوپئ شافعى كوپئ سائى قورەيشىيە.. ۋئەو (شافعى)

کو ژ بهر وی دبیرنه ئیمامی مه: (شافعی)، ودبته باپیری باپیری ئیمامی، ئەو وبابی خو ههردو ژ سهحابییین پیغه مبهری -سلاف لی بن- دئینه هژمارتن.. وباپیری باپیری قی سائی (موططه لی کوری عه بدمه نافی)یه، ودئینه زانین کو ئەف (موططه لبه) مامی (عه بدمو ططه لبی) باپیری پیغه مبهریه -سلاف لی بن-، مهعنا ئیمامی شافعی ژ بابکی (موططه لیبیانه)، و د نا ف هه چار ئیمامین مهزن دا: ئەبوو حه نیفه، ومالک، وشافعی، وئحمه دی، ب تنی شافعی ژ بنه مالا پیغه مبهریه -سلاف لی بن- وئشه ئیک ژ (مهناقبتن) ویه.

ل رۆژا ئەینی سیهی هه یفا رهجه با سالا (۱۵۰) مشهختی ئیمامی شافعی ل باژیری (غززه) ل دهقرا (فلسطین)ی هاتبوو سه ر دنیا یی، وهه ر ل رۆژا ئەینی سیهی رهجه با سالا (۲۰۴) مشهختی ل پایتهختا (مصر)ی چوو بوو بهر دلوقانییا خودی، پشتی پینجی وچار سالی ن تمام ژ یای.

هیشتا نه بوویه دو سالی بابی وی مر، لهو دهیکا وی ئەو ژ غه زایی قه گوهاسته مه کهه ی دا ئەو ل نک مامین خو بیته ب خودان کرن.. ل مه کهه ی مهزن بوو، ودهمی ژیی وی بوویه هفت سال وی قورئان هه می ژ بهر کر، و ل دهه سالییی وی کتیبأ (الموطأ) یا ئیمام مالکی هه می ژ بهر کر.

ل دهسپیککی وی گه لهک هه ز ژ نه ده بی وشعری دکر، هه تا نا ف ودهنگین وی ب شعر گو تنی به لاف بووین، پاشی علمی فقهی ل بهر وی هاته شرین کرن، ووی دهست ب خواندنا فقهی کر وتیدا پیش کهفت هه تا بوویه ئیک ژ چار فقهزانی ن ئوممه تی بین مهزن وخودان مه زهه ب.

ل مهیدانا زانین:

ل باژیری مه کهه ی ئیمامی قه ستا هژماره کا زاناین ناقدار کر؛ دا زانینی بو خو ژئ وهرگرت، وهکی موفتییی مه کهه ی (موسلم کوری خالدی زهنجی)، وزانایی مهزن (سوفیانی کوری عوبهینه ی)، وئیمامی تۆبه داران (فوضه یلی کوری عیاضی) وگه له کین دی.. وهیشتا نه گه هشتییه بیست سالییی نا ف ودهنگین وی ب زانین

وتیگه‌هشتنی به‌لاف بوون، ووی فه‌توا دان وئیمامه‌تی کر، وپشتی بوویه بیست سالی قه‌ستا مه‌دینی کر، و مه‌زترین زانایی ئیمامی دهرس ل نک خواندین ل مه‌دینی، ئیمام مالکی کوپری ئه‌نه‌سی بوو ئه‌وی دبیژنی: (إمام دار الهجرة).

ئیمام ل باژیری به‌غدایی:

پشتی ئیمام مالک چویه به‌ر دلۆقانییا خودی ل سالا (۱۷۹)، ئیمامی شافعی مه‌دینه هیلا وچوو قه‌ستا یه‌مه‌نی کر، ب ئیه‌تا وهرگرنا زانینی ژ زانایی وی وه‌لاتی، وده‌می ئیمام ل یه‌مه‌نی وesa چیبوو هندک (عه‌له‌وی) ب شوهره‌شه‌کی دژی خه‌لیفی عه‌بباسی (هاروون ئه‌لره‌شیدی) رابوون، وچونکی ئیمامی شافعی زه‌لامه‌کی (موططه‌لبی) بوو، والییی یه‌مه‌نی ئه‌و ژی گرت و د گهل تاوانباران هنارته به‌غدایی دا خه‌لیفه‌ حوكمی خو د دهر حه‌قا وان دا بده‌ت. وان ئیمامی شافعی گرت وئینا به‌غدا.. ل کۆچکا هاروونی هاته ئاماده‌کرن، پشتی خه‌لیفه‌ی دان وستانده‌ک د گهل کری، زانی ئه‌و مروقه‌کی زانا وتیگه‌هشتیه‌ ووی چو د گهل (عه‌له‌وییان) نینه له‌و قه‌د ره‌کی زیده‌ دایی.. وهنگی ئیمامی بریار دا بمینته ل به‌غدایی؛ دا مفای بو خو ژ زانایی ویری ژی ببینت، و ل به‌غدا شافعی مفایه‌کی مه‌زن بو خو ژ ئیمام (موحه‌مه‌دی کوپری حه‌سه‌نی) وهرگرت کو ئیک ژ شاگره‌دیین ئیمامی (أعظم) ئه‌بوو حه‌نیفه‌ی بوو.. ب قی چهندی ئیمامی شافعی (ئیحاییات) وباشییین (مه‌دره‌سا حه‌دیس) ل حیجازی، و (مه‌دره‌سا ره‌ئی) ل به‌غدایی ل نک خو کۆمکر، وئقه‌ ژی ئیک ژ (مه‌ناقبین) ئیمامی و مه‌زه‌به‌ی وینه.

مه‌زه‌به‌ی شافعی:

ده‌می ئیمام ل باژیری به‌غدایی یی ئاکنجی، وی بناخه‌یین مه‌دره‌سا خو یا فقهی ئه‌وا ب ناقی (مه‌زه‌به‌ی شافعی) هاتییه‌ ناسین دانان، وگه‌له‌ک زانایی به‌غدایی قه‌ستا دهرسین وی کر وزانین -ب تاییه‌تی فقه- بو خو ژ وهرگرت، وئیک ژ مه‌زترین زانایی به‌غدایی یین مفا بو خو ژ شافعی وهرگرتی ئیمام ئه‌حمه‌د بوو، ئه‌وی ب ناسناقی (إمام أهل السنة والجماعة) دئیه‌ ناسین، وئیمام ئه‌حمه‌دی

مه‌دحین زانایه‌کی نه‌دکرن، وه‌کی وی مه‌دحین ئیمامی شافعی دکرن، وگه‌له‌ک جاران وی شیرت ل خه‌لکی دکر کو کتیبین ئیمامی شافعی بخوینن، ووی دگوت: شافعی منه‌ته‌ک بوو خودی د گهل مه‌کری. ژبلی فقهی ئیمامی ده‌سته‌کی درێژ د زانینا (أصول الفقه) و (أصول الحديث) ئی ژی دا هه‌بوو، وئو دئیته هژمارتن ئیکه‌مین زانایی موسلمان کو کتیب ل دۆر قان علما داناین.

ئیمام ل مصری:

ده‌می بزافا (موعته‌زلی) یین بیدعه‌چی ل به‌غدایی خورت بووی، و ب رپکا وان فتننا (خلق القرآن) ژ حه‌له‌قاتین زانایان ده‌رکه‌فتی وکه‌فتیه‌ ناف بازارێ! ودویمایی ده‌ستله‌تداریا عه‌بیاسیان ب خو ژی پشته‌قانی بو کری، ئیمامی دیت یا باشر بوو وی ئه‌وه ئه‌و جهی فتنی وفتنه‌چیان به‌یلت، و بو خو پره‌قت دا دینی وی پاراستی بمینت، ئه‌و بوو وی ل دویماییا سالا (۱۹۹) به‌غدا ل پشت خو هتلا وقه‌ستا وه‌لاتی مصری کر.

ل مصری ئیمامی شافعی قه‌ستا پایته‌ختی کر، ئه‌وا هنگی دگوتنی: (الفسطاط)، و ل ویری ئاکنجی بوو، و ل مصری وی هنده‌ک بوچوونین خو یین فقهی گوهارتن، وناقئ (مه‌زه‌بی نوی) ل سه‌ر قان بوچوونین وی هاته‌ دانان.

چار پینج ساله‌کان ئیمامی شافعی ل مصری ما، حه‌تا ل ره‌جه‌با سالا (۲۰۴) ئی مشه‌ختی چوویه به‌ر دلۆقانییا خودی.. هه‌قالی وی ئیمامی (موزه‌نی) دبیرت: ده‌می شافعی که‌فتیه به‌ر مرنی ئه‌ز چووم دا سه‌را بده‌م، من گوتی: حالێ ته‌ چیه؟ وی گوت: حالێ من.. بارکنا ژ دنیایی وه‌یلانا برایانه، ژ په‌رداغی مرنی دی قه‌خوم و دی قه‌ستا خودی که‌م، و ب خودی ئه‌ز نزانم کانێ رها من دی چته به‌حه‌شتی یان دی چته جه‌هنه‌می..

پاشی کره‌ گری وگوت:

ولما قسا قلبي وضاعت مذهبتي	جعلت الرجا مني لعفوك سلما
تعاضمني ذنبي فلما قرنته	بعفوك ربي كان عفوك أعظما

ئىمام زاهدان:

تشتى ژ ھەمىيى بەرچاقتىر د ژينا ئىمامى شافعى دا زوھد وخو بى منەتكرنا وى بوو ژ مروڤتېن دىيائى، لەو ھەڤالېن وى ھەمى ل وى باوھرى بوون كو مروڤتېن وەكى شافعى دمەرد -د گەل ھەقىرىيا وى- نەبوون، (ەھمىرى كورې سەوادى) دىيژت: شافعى گۆتە من: سى جاران د ەھمىرى خو دا ئەزى مفلس بوويم، تشتى خو ھەمى من يى فروتى، خو چەكېن كچا خو وژنكا خو ژى. وئەڤ مفلسىيا شافعى يا ھندى نەبوو چونكى وى زېدە مەصرەف ل خو دكر، نە! بەلكى يا ھندى بوو ھندى وى ھارىكارىيا مروڤتېن پىتقى ھەژار دكر، وەكى ھەڤالېن وى دىيژن.

و ژ بەر كو ڤيانا دىيائى جەي خو د دلئ شافعى دا نەكربوو، دەستى وى ب دانا خىران يى ڤەكرى بوو، ومەردىنىيا وى بووبوو جەي مەتەل پى ئىنانى.. د گۆتەكا خو دا ئىمام دىيژت: ئەگەر دىيائى ھەمىيى ل سوبكى ب پرتەكا نانى بفرۆشن ئەز وى ناكړم!

رۆژا ئىمامى شافعى ژ ديوانا (ھاروون ئەلرەشىدى) دەرکەفتى، (ھاروونى) پىنج ھزار دىنار د دويڤ را بو ھنارتن، (زوبەيرى قورەيشى) دىيژت: ھەتا ئىمام زڤرىيە مال كىمتر ژ سەد دىناران مابوونە ڤى يىن دى ھەمى دانە مروڤتېن پىتقى.. وئەڤ سەرھاتىيە ل وى دەمى دلفرەھىيا ئىمامى بو مە ئاشكەرا دكەت، ھندى دگەھىنت كو وەرگرتنا مالى ژ مەزنان ب ئىيەتا بەلاڤكرنا وى ل سەر ھەژاران -ب دىتتا ئىمامى- كارەكى دورست بوو. و د گەل ھندى ژى وە نەبت يىتە ھزركرن كو ئىمامى دەستى خو ل بەر مەزنىن دىيائى ڤەدگرت يان دويڤەلانكىيا وان دكر دا تشتەك ژى بگەھتى، خەلىڤى ەبباسى (مەئموون) دىيژت: ب ھەمى رەنگان ئەز ھاتمە شافعى وئەز نەشىامى! نەشىايى چونكى شافعى ژ وان توخمە زانايان نەبوو يىن دىيا ب شاشكى دخوار، ودين ددا ب دەرھەمى.

ئىمامى شافعى دىيا تەھەممولا بىرسى بىكەت، بەلى دلى ۋى ھارى ۋى نەدەر
 كو علمى خۆل بەر دەرى سولتانهكى يان دەولەمەندەكى بى بەا بىكەت، و ژ بەر
 زوھدا ئىمامى ئەو شازدە سال بوو ۋى ھىند خوارن نەخواربوو كو ب دورستى تىر
 بىت، دگۆت: گەلەك خوارن لەشى گران دكەت ودلى رەق دكەت.. ژ بەر قى چەندى
 شافعى دلەكى نازكتر ژ بايى سحاران ھەبوو، پۆژەكى (سوفيانى كورپى عوبەينەى)
 ۋەعزەك دەر، د ناف ۋەعزى خۆ دا ھىندەك ھەدىس خواندن، گاڤا شافعى گوھ ل وان
 ھەدىسان بووى ژ ترستىن خودى دا دلگرتى بوو وكەفت، ھىندەكان گۆتە سوفيانى:
 موھەممەدى كورپى ئدرىسى مر، ۋى گۆت: ئەگەر ئەو مر، مەنا باشتىرىن خەلەكى
 قى زەمانى مر!

و دگەل قى زوھد وزانىنا خۆ يا مەزن ئىمامى شافعى مەزھەكى زىدە
 (موتەۋاضى) بوو، ھەر جارەكا ھەقى بو ۋى ئاشكەرا بىا دويچوونا ھەقىيى دەر،
 ۋى خۆ ژ ھىندى مەزنتەر نەددىت كو ژ بەر گۆتتا ئىكى ژ خۆ كىمتر ل خەلەتتەكا
 خۆ لىقەبىت، پۆژەكى دەمى ۋى دەرس دگۆت، ل بەغدايى، ئىمام ئەھمەد -كو ئىك
 ژ شاگردىن ۋى بوو- ل دەرسى بى پروىشتى بوو، ئىمامى گۆتى: د زانىنا ھەدىسى
 دا تو ژ مە شارەزاترى، چى گاڤا ھەدىسەكا دورست تە دىت بو مە بىژە؛ دا ل دويش
 بچىن.

ئەفە گۆتتا ۋى بوو بو ئىك ژ تەلەبىن ۋى، قىجا بزنان (تەۋاضى) ۋى بو
 ھەقىيى چەندا مەزن بوو.

بەرەقانىيا ۋا ژ مەنھەجى سوننەتى:

د گەل كورتىيا ژىيى ئىمامى -كو پىنجى وچار سال بوون- خودى بەرەكەتەكا
 مەزن ھاقتىبوو علمى ۋى، ئەو علمى بەرى ھەر تىشتەكى قىانا مەنھەجى
 كىتابى وسوننەتى ل دويش تىگەھشتنا (سەلەفىن) ئوممەتى د دلى ۋى دا چاندى،
 وخزمەتكىرنا د قى پىكى دا ل بەر ۋى شىرىن كرى.. (تەعەصوبى) ۋى بو ھەقىيى
 ب تى بوو، و ژبلى خودى وپىغەمبەرى ۋى، ۋى (عصمەت) نەددا بىر وپچوونىن

چو کسان، ووی ژی وهکی ئیمامی مهزن ئه‌بوو حه‌نیفه‌ی ومالکی هه‌رده‌م به‌ری هه‌قالین خو ددا سوننه‌تی وئو ژ (ته‌عه‌صوبه‌ کوره) ومه‌زه‌به‌یه‌یه‌تا به‌رتنه‌نگ ددانه پاش، ودگوتی: چی گاڤا هه‌وه تشته‌ک دکتیپین من دا دیت وهکی سوننه‌تا پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- نه‌بت، هوین گوتنا من به‌یلن و ل دویث سوننه‌تی هه‌رن. و ژ وان مه‌زنه‌ گوتنن ئیمامی یین د جه‌رگی رۆژان دا هاتینه‌ چاندن ئه‌وه ده‌می دبیرت: چی گوتنا ئه‌ز بیژم وئو وهکی گوتنا پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- نه‌بت، یا دورست گوتنا پیغه‌مبه‌رییه -سلاف لی بن-، وهوین گوتنا من ل دیواری بده‌ن!

و ژ ئیمامی دبیته‌ قه‌گوه‌استن، کو رۆژه‌کی مرۆقه‌کی گوتی: ئه‌ری تو کاری ب فلان حه‌دیسێ دکه‌ی؟ ئیمامی گوتی: چی گاڤا حه‌دیسه‌کا دورست من ژ پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- قه‌گوه‌است ومن کار پی نه‌کر هوین هه‌می شاهد بن کو ئه‌و هنگی عه‌قلی من نه‌مایه‌.

وجاره‌کا دی مرۆقه‌ک هاته‌ نک پسیارا مه‌سه‌له‌کی ژێ کر، ئیمامی حه‌دیسه‌ک بو وی قه‌گیتر وگوتی: پیغه‌مبه‌ر -سلاف لی بن- هو دبیرت.. وی مرۆقی گوت: باشه‌، وتو چ دبیری؟ ئیمامی شافعی ب عیجری قه‌ لی حه‌یتاند وگوتی: ئه‌ری تو چ هزر دکه‌ی، یا ژ ته‌ قه‌ نه‌زی ل که‌نیسی وزناره‌کا د پشته‌ من؟ نه‌زی دبیرمه‌ ته‌ پیغه‌مبه‌ر -سلاف لی بن- هو دبیرت، تو یی دبیرییه‌ من: ره‌ئا ته‌ چیه‌؟ مه‌عنا ئیمامی شافعی ل وئ هزری بوویه‌ کو ئه‌و که‌سی گوتنا خو بینته‌ رپزا گوتنا پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- یان پشتی گوتنا پیغه‌مبه‌ری وی ژی ره‌ئیه‌ک هه‌بت ئه‌و وی چو پشک وبار د ئیسلامی نین، وفه‌رقا وی وزنار په‌ریسان نابت.

ئه‌قه‌ هنده‌کا کیم بوو ژ گه‌له‌کییا شافعی، چکه‌کا بچوبک بوو ژ ده‌ریایا وی یا به‌رفره‌ه، وشافعی ئه‌قه‌ بوو له‌و (ئه‌یووبی کوری سووه‌یدی) دگوت: من باوه‌ر نه‌دکر هیشتا نه‌زی ساخ نه‌ز دی ئیکێ وهکی شافعی بینم!

ئەو چىيى رەشەبايى نەھزاندى ئەھمەدى كورى ھەنبەلى

ل بەر دەستى بابەتلى:

ئىك ژ مەزنترىن گرفتارىيىن دكەقنە رىكا مروقتىن خودى -ل درىزىيا دىروكا وان- ئەو دەمى ئەو دىيىن كەسەك يان كۆمەك د ناڧ رىزىن ئوممەتى دا دەر دكەقت تشتەكى ژ نك خۆل دىنى زىدە بكت و ب ناڧى دىنى د ناڧ خەلكى دا بەلاڧ بكت، ئەڧ تشتە يى كود شرىعەتى دا دىيىزى: (بىدە) كوزەكتىن قايرۆسە دكەقتە دىنى خودانى وىيى وى ھى ژ خۆ ھەبت ئەو دى ھند بىنت چو دىن ل نك نەمايە!

ئەگەر ھندەك كەس ھەبن ھزر بكن بىدە تشتەكى سڧكە، مروقتىن خودى ھزرەكا دى ھەيە ب دىتتا وان ئەگەر مروقتەك گونەھەكى بكت، وبزانت ئەڧ كارى ئەو دكت گونەھە، سڧكتەر ژ ھندى ئەو بىدەھەكى بكت؛ چونكى مروقتى گونەھكار دبت ل خۆ بزڧرت وتۆيە بكت، بەلى ھەتا بىدەچى ل بىدەھەيا خۆ لىڧە ببت دەمەكى درىزى پى دڧىت؛ چونكى ئەو ھزر دكت كارى ئەو پى رادبت دىنە. ژ لايەكى دى ڧە ئەو كەسى تشتەكى ژ نك خۆل دىنى زىدە دكت و دىيىزى: ئەڧ تشتە يى باشە ئەو ھنگى ب رەنگەكى نە ئىكسەر يى دىيىزى: دىن تەمام نەبوويە! وئەڧە درەويىكرنە ب وى ئايەتا دىيىزى: ﴿الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتِمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا﴾.

ژ بەر ڧى ئىكى مروقتىن خودى ژ ھەمى تشتان پتر نەيارەتيا بىدەى وبىدەچىيان دكەن، ھەتا دەرەجەيەكى (ئەبوو ئدرىسى خەولانى) دىيىزى: ((ئەگەر ل

بهر چاځين من ټاگر بهر بېته مزگهفتي وئېز نه شيم شه مړېنم ل نک من خوشتره ژ
هندي ئېز بېدعه يه کي ل مزگهفتي بېينم وئېز نه شيم بگوهورم)).

ونه ياره تېيا مروځين خودي بؤ بېدعه چييان گه هشتو وئ دهره جي ئيکي ژ وان
-گافا بي هيقي بيا کو ئهف بېدعه چييه ل کاري خو ليځه نابت- تيکه ليا وي نه ذکر،
ونه دهيتلا هه څاليڼ وي ژي تيکه ليا وي بکهن: پوژه کي ئيکي گوته ئيمام
ئه حمه دي: زه لامه کي ل ويرا هه دبېژت: (عومهرئ کورئ عه بدلعه زيزي) ژ
(موعاوبه يي کورئ نه بوو سوفيانې) چيتره، ئيمامي گوته: چو جارن نه چه ديوانا
وي، وخوارن وځه خوارنا ته بلا د گهل وي نه بت، خو ئه گهر ئه و نساخ ژي بوو سهره
نه ده!

هنده ئه و د (حهريص) بوون ل سهر خوډو وېرکړنا ژ بېدعه چييان.

وگه شترين نمونه ل سهر بېدعي وېه لاڅبونو وئ د ناف ئوممه تي دا بېدعه يا
(موعته زلييان) بوو، ئه و ل سهر ده مي عه بېاسييان په یدا بوو، و ب ناڅي: (بدعه
خلق القرآن) هاتييه ناسين، وهند مه زن بوو کو بارا پتر ژ زانايان باوهری پي
ئيڼاي وگه هشتييه وئ دهره جي کو خهليفه ژي بگه هتي.. ل څي ده مي بېدعي سهرئ
خو هلداي وچه نگي خو يي رهش ب سهر ئوممه تي دا گرتي ناڅي ئيمام ئه حمه دي
وبه حسي بهر څانييا وي ژ عه قيدا (سه له في) بلند بوو هه تا ئه و ب ناسناڅي: (إمام
أهل السنة والجماعة) هاتييه ناسين.

ئيمام ئه حمه د کييه؟

❁ ناڅي وي ئه حمه ده کورئ موحه ممه دي کورئ حنه بلې شهيانييه، ودگوته ني:
بابي عه بدللاهي.

❁ د مه ها رديعه لئو وه لا سالا ۱۶۴ مشه ختي دا، ل باژپري به غدايي هاتبوو
سهر دنيايي، وه هر ژ زارو کينييا خو وي هه ژ زانيني وزانايان ذکر، ب تايه تي
زانينا هه دي سي، ل سهری ده ست ب خواندنا فقهي کر ل نک گه له ک زانايان وه کي
ئيمامي شافعي، پاشي ده ست ب وه رگرتن وځه گوهاستنا هه ديسان کر.

✽ هژماره‌کا زاناښتن مه‌زن وه‌کی: بوخاری وموسلمی حه‌دیس ژئی وه‌رگرتن، وه‌نده‌ک سه‌یداښتن وی ب خو پشته‌ی هنگی د حه‌دیسې دا بوونه طه‌له‌ښتن وی وه‌کی: شافعی وعه‌بدیره‌زاقی ووه‌کیعی، وده‌مې ئیمامې شافعی ژ به‌غدایې دهرکه‌فتی وچوویه مصری دگوت: ((نه‌ز ژ عیراقی دهرکه‌فتم ومن که‌سه‌کې وه‌کی نه‌حمه‌دی چیتړ وزانتر و ب ته‌قواتر لی نه‌هیلايه))، و (ئسحاقی کورې ره‌وه‌یهی) دبیتړ: ((نه‌حمه‌د ده‌لیل بوو د ناقبه‌را خودی وبه‌نییان دا ل سهر عه‌ردی)).

✽ کتیبای (المسند) باشتړین نیشه‌نه ل سهر زیره‌کییا وی، ژ ناقبه‌را حه‌فت سه‌د وپتنجی هزار حه‌دیسېن کو وی شه‌گوهاستین، چل هزار حه‌دیس ب تنی وی هلبژارتن و د قی کتیبای خو دا ئینان و د (سه‌نه‌دا) سی سه‌د حه‌دیسان ژ فان حه‌دیسان دا ب تنی سی (راوی) د ناقبه‌را وی وپیغه‌مبه‌ری دا -سلاف لی بن- هه‌نه.

✽ د زانینا فقهی ژی دا خودان مه‌زه‌به‌کې تاییه‌ته، وئو دئیته هژمارتن ئیک ژ زانایین (موخته‌هد)، وزانا دبیتړن: د ناقبه‌را هه‌می مه‌زه‌به‌ان دا مه‌زه‌به‌ی وی ژ هه‌مییان پتر یی نیزیکی سونه‌تیه‌ه.

✽ ل سهر دهمې خه‌لیفی عه‌باسی (مه‌ئمونې) گرفتاری وفه‌ته‌راته‌کا مه‌زن هاته‌سهری؛ چونکی وی به‌ره‌نگارییا وئ بیدعه‌یا موعته‌زلییان کر ئه‌وا دبیتړت: قورئان تشته‌کې مه‌خلووقه، وئف فتنه‌ به‌رده‌وام ما حه‌تا دهمې (موعته‌صم) و (واقی) ژی، و ژ به‌ر ړاوه‌ستانا وی یا ب هیز به‌رانبه‌ر ره‌شه‌ پتلا موعته‌زلییان، ئه‌و هاته‌گرتن وئیشان‌دن -وه‌کی پشته‌ی ده‌لیقه‌یه‌کا دی دی به‌حس ژئ که‌ین- وخوړاگرییا وی د قی فتنی دا بوو ئه‌گه‌را هندئ دیرؤکنقیس ناسناقی (امام اهل السنة والجماعة) ل سهر بدانن.

✽ ل رؤژا ئه‌نییی (۱۲) ی ره‌بیعولئه‌وه‌ولا سالا (۲۴۱) مشه‌ختی ل باژپړئ به‌غدایې چوو به‌ر دلؤفانییا خودی، ودبیتړن: نه‌ به‌ری وی ونه‌ پشته‌ی وی چو جه‌نازه‌ ل

به‌غدايي و هكي جه‌نازي وي نه‌هاتينه شه‌شارتن، ب ده‌هان هزار مروّف ناماده بوون،
وما لهك نه‌ما خه‌م نه‌كه‌فتيبي.

موعته‌زلي و بيدعيا (خلق القرآن):

ئيكه‌مين كه‌س شه‌ف بيدعه د نافث ئوممه‌تي دا پيدا كړي (جه‌عدئ كورئ
دره‌مي) بوو، شه‌وي سهرافي كاري خراب ل سهر ده‌مي شه‌موييان هاتييه كوشتن،
وه‌ر چه‌نده شه‌هاته كوشتن زي به‌لي فتنه ب مرنا وي ب دويماهي نه‌هات؛
چونكي پشتي وي شاگرده‌يي وي (جه‌مئ كورئ صه‌فواني) ب ده‌ورئ وي يي خراب
رأبوو هتا شه‌وي ل سالا (۱۲۸) هاتييه كوشتن، وپشتي وي (بشري مه‌ريسي)
شه‌وي قنيات جوهي ئالايي قي بيدعي هلگرت، ونيزيكي چل سالان خه‌بات بو كر.

ده‌مي (هاروون شه‌لره‌شيد) بوويه خه‌ليفه پريارا كوشتنا (بشري) دا، وري نه‌دا
وي وه‌فاليين وي كو قي بيدعي به‌لاف بكه‌ن، وهندي (هاروون) يي ساخ ئالايي
سونه‌تي يي بلند بوو و موعته‌زلييان د خو را نه‌دديت بينه مه‌يداني، وسهرئ وان
(بشري مه‌ريسي) خو شه‌شارت بوو، و ژ قي جهي دره‌قي جهي هه‌هتا هاروون
مري، پشتي (مه‌ئموون) بوويه خه‌ليفه پريار دا فه‌لسه‌فا يوناني بيته وه‌رگيران،
وده‌مي موعته‌زلييان ديتي مه‌ئموون كه‌لهك هه‌ز ژ فه‌لسه‌في وجه‌ده‌لي دكه‌ت،
خو كه‌هاندئ شه‌وي و هكي خو د سهردا بر وكره ئيك ژ هلگرتن ئالايي بيدعيا
(خلق القرآن).

ده‌مي ده‌ولت بوويه پشته‌فانا موعته‌زلييان وان سهره‌ست بيدعيا خو به‌لاف
كر، وزوري ل خه‌لكي كر كو بينه سهر بير وباوه‌رين وان.. مه‌ئموون مري، وبه‌ري
بمرت شيره‌ت ل برايي خو (موعته‌صمي) كر كو شه‌وي ل سهر رپيازا وي بچت، وي
ب يا مه‌ئمووني كر وبربار دا ههر زانايه‌كي پشته‌فانييا قي بيدعي نه‌كه‌ت بيته گرتن
ويشاندن.. و فتنه يا به‌رده‌وام بوو هتا موعته‌صم زي مري، وكورئ وي
(واثق) بوويه خه‌ليفه، خه‌ليفئ نوي ژ بابي خو ومامي خو يي جودا نه‌بوو وي زي
رپكا وان گرت و پشته‌فانييا موعته‌زلييان كر هتا مري، پشتي وي (موتوه‌ككل)

بوو خهليفه، وموته وهككلى بربار دا ئەف بيدعه بېته راكرن وجارهكا دى مهزهه بېته
 حه ديسى بېته گوتن وبه لا فكرن، ژ بهر قى چهندي هاته گوتن: ((خهليفه سينه: نه بوو
 به كر ل ده مى (رددي)، وعومهرى كورى عهبدلعزى بۆ قه گهراندنا حه قى هه ژاران،
 وموته وهككل بۆ بلندكرنا سوننه تى)). ههر ژ سالا (۲۱۸) وحه تا سالا (۲۳۴)
 بازارا قى بيدعه بى د ناڤ ئوممه تى دا يا گهرم بوو، وگرفتارى ل سهر زانايان يا
 دژوار بوو؛ چونكى دهسته لاته دارى بى خۆ دابوو د گهل گازيكه رين قى بيدعه بى..

هَيْفَيْنِ بَيْدَعِيَا (خُلُقِ الْقُرْآنِ):

رهنگه گهلهك ژ خوانده قانان نوكه قى پسپارى د گهل خۆ دكهمن: ئهرى مهسه لا
 (خُلُقِ الْقُرْآنِ) ئى چيه؟ وهَيْفَيْنِ قى بيدعه بى ژ چ هاتيبه؟

بۆ بهرسف دى بېژين: د عه قیده ئيسلامى يا دورست دا، ئەوا پېغه مبهه -
 سلاف لى بن- وصه حابيبين وى ل سهر چووين، هندی ئاخفتنه، ئەوا ب عه ره بى
 دېژين: (كلام)، ئېك ژ سالفه تين خوديه، وئەف سالفه تين خودى ژى - وهكى
 ههر سالفه ته كى وى بى دى - سالفه ته كى (ئەزەلى) و (ئەبه دى) يه، يه عنى: ههر
 هه بوويه وهه دى هه بت چو به راهى ودويماهى بۆ نين، وقورئانا پېرۆز ئەوا ب رېكا
 جبرىلى بۆ موحه ممه دى - سلاف لى بن- هاتى ب راستى ودورستى گوتنا خوديه، ژ
 وى دهست پى كريبه وبۆ وى دزقرت.. ئەفه ئەو عه قیده بوو يا موسلمانان باوه رى
 پى دئينا، ده مى (جهعدى كورى دره مى) هاتى وپشتى گوتنه كا فهلسه فى يا دوهر
 ودرېژ گه هشته وى باوه رى كو هندی ئاخفتنه نه ژ سالفه تين خوديه، وگوت:
 پاكرن و (تهنرېها) خودى هندی دخوازت ئەم بېژين: خودى نااخفت!

وده مى پسپار ژى هاتيبه كرن: پا ئەف قورئانا ئەم دخوين چيه؟

وى گوت: ئەفه گوتنه كا چىكرىيه (يا مهخلووقه) خودى ئەو يا كريبه د له شى
 چىكرىيه كى دا - كو جبريله - وبۆ پېغه مبهه رى خۆ يا هنارتى، وئەو نه ژ سالفه تين
 خودى بىن ئەزەلىيه.

ئەفە -وگەلەك ب كورتى!- گۆتتا جەعدى و دوپكەفتيپىن وى بوو ژ دەستەكا موعتەزلىيان.. وگاڤا وان ئەف گۆتتا خۆ ئاشكەرا كرى زانايتىن ئوممەتتى يىپن ژېھاتى گۆتتا وان ھژمارتن ئېك ژ بېدەيتىن (عەقائدى) و ب پەنگەكى جوان وړېك وپېك خەلەتيا بۆچوونا وان ئاشكەرا كر، وراگەھاند كو ھەر كەسەكى باوهرىپى ب قى بۆچوونى بىنت دى ژ بېدەچىيان ئېتە ھژمارتن..

ھندى ئەف بېدە د چارچوقەيى ڤەكۆلېن ودان وستاندنېن زانايان دا ئەو مەسەلەكا (علمى) بوو، وچو كاري خۆ د (شارعى) دا -وەكى دېژن- نەدكر، ھەر لايەكى دەليپن خۆ دئېنان وبەرەڤانى ژ بۆچوونا خۆ دكر، وئوممەتتى ھەمىيى وەسا بەرى خۆ ددا موعتەزلىيان كو دەستەكەكا بېدەچى و سەرداچوونە، بەلى ھنگى گرفتارى دژوار بوو وفتنە كەفتە (شارعى) دەمى موعتەزلى شياين خۆ بگەھيننە سەرى حوكمى و دەسپەلاتداریپى كو خەلیفە بوو، ووى وەسا تى بگەھينن كو ئەو ب قى بېدەيا خۆ يى بەرەڤانىپى ژ عەقیدەيا ئېسلامى دكەن.. خەلیفە ب گۆتتېن وان ھاتە خاپاندن وپشتەڤانىيا بۆچوونا وان كر، وەكى بەرى نوکە ژى مە گۆتى: ھندى (ھاروون ئەلرەشید) يى ساخ موعتەزلىيان د خۆ را نەددیت گۆتتا خۆ ئاشكەرا بەلاڤ كەن؛ چونكى ھاروون -ئەوئ دەرس ل نك زانايتىن مەزن وەكى ئیمام مالكى خواندین- ل سەر عەقیدەيا دورست بوو، وپشتى وى كورپ وى (مەئموونى)، پاشى (موعتەصمى)، پاشى (واثقى) ژى پشتەڤانىيا بېدەيا موعتەزلىيان كر، ھنگى گرفتاریپى دەست پى كر، وفتنە ل سەر زانايتىن سونى دژوار بوو.. وھەر چەندە دویماهی ھەر يا حەقيپى بوو بەلى قى حەقيپى -حەتا شياى خۆ راگرت- قوربانىپىن خۆ ھەبوون، وقوربانىپىن وئ د بچوبك نەبوون.

ئیمام ئەحمەد بەانبەرئ پېلا:

(محنة) ھات.. وەھكى ھەر جارەكا ئەو دئیت ئاگرەكى بۆش د گەل خۆ ئېنا، راستە ئاگر سۆتتى د گەل خۆ دئینت، تەر وھشكى پېكڤە دسوژیت، بەلى ژ بیر نەكەن ژى كو زېرى عەسلى پشتى ب ئاگرى دئیتە جەرباندن ژ نوى دئیتە ناسین، ل

بەرفەرەھییى ھەر كەسەك دىشېت يا وى بىقېت بېژت، بەلى ل تەنگاڧىيى خۇراگر دكىمىن، ب تنى مرۇڧىن خودېنە ملېن خۇ ددەنە بەر بارېن گران وبەرانبەرىيا پېلېن دژوار دكەن؛ چونكى ئەون ب دورستى ھەست ب بەرپىسارىيى دكەن..

دەمى تەنگاڧى زېدە شىداي، وكېر گەھشتىيە ھەستى -وەكى دېژن- ئىسحاڧى مامى ئىمام ئەحمەدى ھاتە نك وى ل گرتىخانەيى، ھەر وەكى وى دڧيا پىچەكەكى ئىمامى سست بكەت دا ئەو رەحمى پى بېن، داخواز ژى كر كو ئەو ژى وەكى گەلەك زاناين دى خۇ بى دەنگ بكەت ھەتا پېل دېۆرت، ما بۆچى ئەو ب تنى دى ل مەيدانى بت، ئىمامى گوتى: ((ئەى مامى من! ئەگەر مرۇڧى زانا راستىيى نەبېژت ويى نەزان ژى نزان، باشە راستى كەنگى دى ديار بت)).

خەما وى ئەو نەبوو بېتە گرتن، يان ھەتا كوشتن ژى؛ چونكى ھەر دى رۆژەكى مرت، خەما وى ئەو ئوممەت وە لى بېت كەسەكى زانا د ناڧ دا نەمىنت راستىيى بېژت، ونەزان ب خۇ نزان، ڧىجا ھنگى راستى د بەر پىيان بچت.. بېژنە من: ئەگەر مرۇڧىن خودى نەبى كى ھندە خەمى ژ راستىيى دخۆت؟

گاڧا ھاتىن ئىمام گرتى وبرى، (ئەبوو جەعفەرى ئەنبارى) ب رېڧە خۇ گەھاندى وگوتى: ((ئەڧرۇكە تو بۇ خەلكى سەرى، بەرى ھەمىيان يى ل تە، ئەز ب خودى كەمە ئەگەر تە ژى وەكى وان گوت خەلك ھەمى دى وەكى وان بېژن، بلا تە باوەرى ب خودى ھەبت، گوھى خۇ نەدە وان وېزانە ئەگەر تو ب دەستېن مەئموونى نەئىيە كوشتن ژى ھەر رۆژەكى دى مرى..)) چاڧىن ئىمامى تىرى رۆندك بوون، وگوت: ((يا خودى ھەز بكەت ئەو دى چى بت)). ئەھا ب ڧى رەنگى مرۇڧىن خودى خاترا خۇ ژىك دخوازن دەمى بۇ كۆچكېن زۆرداران دئېنە برن: نە وە بت لېڧە بىي، ئەگەر ئەو تە نەكوژن ژى تو ھەر دى مرى! نە عەدەتى وانە ئەو ل ڧان دەمان بېژنە ئىك وودو: تە ئىمانەت خۇ چول تە نەئىت.. نە، ئەو دېژنە ئىك وودو: تە ئىمانەت ھەقى، ژ ترسېن كوشتنى دا وى د بەر پىيان ڧە نەدەى. ئەى ئەحمەد! بزانه تو ب تنى بەرانبەر پېلى يى راوەستاي، ئەڧە تو ھاتىيە برن، دوېر نېنە ئەو گەڧىن

کوشتنی ل ته بکهن، دویر نینه ته بکوژن ژی، بهلی قهیدی ناکهت، لیقه نه به،
 نه گهر نهو سهرا حهقیبی ته بهلاویسن ژی، لهشی ته پارچه پارچه بکهن دی مری،
 ونه گهر تول مالا خو یی پروینستی ژی بی ههر دی مری، نه نجام ئیکه.. قیجا ما
 بوچی توئیکا هند ناکه سوباهی ده می ته بو دیوانا خودی گازی دکهن بیژن: کانی
 نهو نه حمه دی د دنیا یی دا رجا خو گوری دینی کری؟

وئیمام هاته گرتن و بهری وی بو کوچکا مه ئومونی هاته دان..

ئیمام نه حمه د و مه ئومونی عه عباسی:

نوکه سال سال ۲۱۸ مشه ختیبه، خلیفی دهوله تا عه عباسیان - نهو حوکی ل
 جیهانا موسلمانان دکهت- مه ئومونی کورئ هاروونییه، نهو موعته زلی شایین وی
 ب لای بیدعیا خو قه بکیشن.. مه ئومون ژ پایته ختی یی ده رکه فتی و ب لای ب
 شامی قه یی چووی..

مه ئومونی پشتی باوهری ب بوچونا موعته زلییان ئینای کو قورئان تشته کی
 مه خلوقه وئاخفتن نه صفه ته کی خودی یی نه زه لییه، وی بریار دا نهف هزره د نا ف
 ئوممه تی دا بیته بنه جهرکن، وچونکی زانایین سوننی مه زنترین ئاسته نگ بوون د
 ریکا قی مرادا وی دا، وی دو پیگا ف هافیتن:

یا ئیک: وی ژ والی وزه لامین دهوله تا خو خواست نهو وان زانایان ده سنیشان
 بکهن یین باوهری ب بیدعیا موعته زلییان نه ئینای، وئیک ئیکه بو نک والی بینه
 داخوازکرن وژی بیته خواستن کو نهو تاگیریا حزبا موعته زلییان بکهن، نه گهر نه..
 دقیت چو کارین ره سمی وحوکوومی د دهوله تی دا نه میننه د دهستان دا، خو
 شاهده بیا وان ژی دقیت قازی قه بویل نه کهت، وه چیبی هات و ب دهقی خو گوت:
 قورئان یا مه خلوقه هه می حق وحقو قین وی دی بو ئینه زقراندن.

یا دووی: ههر زانایه کی پیگیریی ب فه رمانا خلیفه ی نه کهت راتب دی ژی
 ئیته برین وچی نابت نهو ده رسان بیژن یان فه توایه کی بدهت.

شان هەردو پێگاکان دەمەکی قەکیشا.. هژمارەکا نه یا کیم ژ زانیان -چ ژ ترسان دا چ ژ تەمەعییا دنیاى- تاگیریا بۆچونا خەلیفەى کر، یان هەر چ نەبت خۆ بێ دەنگ کر؛ دا عامی هزر بکەن ئەو ژى تاگیرین خەلیفەینە، وەندەک ژى ئاشکەرا دژى بۆچونا خەلیفەى مان، و د ناڤ خەلکى دا بۆچونا بیدەچیین موعتەزلییان رسوا دکر، لەو موعتەزلییان خەلیفەى خۆ پالدا کو پێگاکەکا دی بەقائیت.. بریار هاتە دان: هەچیى گوهدارییا خەلیفەى نەکەت دی ئیتە گرتن.

قى پێگاکى ژى هەندەک لیقەکرن، وکەکا کیمتر ما.. (ئەبوو یەعقوبى بوەیطى) -شاگردەى ئیمامى شافعى- ئیک ژ وان زانیین کیم بوو یین خۆ راگرتین وگەفین خەلیفەى کار لى نەکری، لەو بریار هاتەدان ئەو بیتە گرتن، دبیتن: دەمى دبوو نیفرۆیا ئەینیى وبانگ دەهاتە دان ئەو دا رابەت کارى خۆ کەت وئیتە بەر دەرى زیندانى، دەرگەهقان دا بێژتى: دى چ کەى؟ ئەو دا بێژت: دى د گازییا خودى چم.. ئەو دا بێژتى: بزفەر جەى خۆ، ئینا ئەو دا دەستین خۆ سەرئەقراز کەت و بێژت: ((یا رەبى تو دزانى ئەز د گازییا تە هاتم ووان نەهتلا)). ئەبوو یەعقوب ما د زیندانى دا حەتا ل سالا ۲۳۱ مری.

دەمى خەلیفەى دیتی هەندەک کەس هەنە گرتن ژى کارى لى ناکەت بریار دا هەچیى باوەریى ب بۆچونا موعتەزلییان نەئینت بیتە کوشتن.. وەکی مە گوئى: ل سالا ۲۱۸ مەئموون ل شامى بوو، لەو وی کاغەزەک بۆ والیى خۆ ل بەغدایى ھنارت تیدا دەستوبرى داى کو هەر کەسەکى وەکی موعتەزلییان نەبێژت سەرى وی بیتە لیدان!

کاغەزا خەلیفەى گەهشە والیى بەغدا (ئیسحاقى کورئى ئیبراھیمی) ئەو رابوو زانیین باژیری هەمى کۆمکرن وئیک ئیکە پسار ژى کر کانى قورئان یا مەخلووقە یان نه؟ پشتى کو کاغەزا خەلیفەى بۆ وان خواندى کو هەچیى نەبێژت قورئان یا مەخلووقە دقیت بیتە کوشتن.

د ناټ زانايټن به غدايي دا ب تنن چار كهسان ب ناشكه رايي نه پرازيوونا خو
دياركر وگوت: ئەف گوتنه دهركه فتنه ژ عه قيدا ئيسلامي وييدعه يه كا خه له ته ومه
باوهري پي نينه، وئهو ههر چار زانا ئەفه بوون: ئەحمه دي كورن حه نه لي،
موحه ممه دي كورن نووحي، عوبه يدوللاهي قه واري، وحه سن ئەلسه ججاده، ئينا
والي بربار دا ئەو بيته زنجيركرن وبهري وان بو زينداني بيته دان.

سي پوژان ههر پوژ والي جاره كي ئەو داخواز دكرنه ديوانا خو وده ليقه ددائي
دا ئەو ل گوتنا خو ليقه بين، ئەگه نه، ئەو دي وان فريكه ته شامي ل نك خه ليفه ي
و ژ كوشتنن پيتر چوددي نينه.. ل پوژا ئيكي حه سن ئەلسه ججاده ليته بوو، يان
وهسا د خو ئينادهر كو ئەو ليته بوو، پوژا دووي عوبه يدوللاهي قه واري ژي چاڤ
ل حه سني كر وده ليلي ههر دووان ئەف نايه ته بوو ﴿إِلَّا مَنْ أَكْرَهَ وَقَلْبُهُ مُطْمَئِنٌّ
بِالْإِيمَانِ﴾ ئەو ههردو هاتنه بهردان، و دو مان: موحه ممه دي كورن نووحي،
وئحمه دي كورن حه نه لي، والي ئەو ههردو زنجيركرن وهنارتنه شامي ل نك
خه ليفه ي.. ب ريقه (ئهبوو جهغهري ئەنباري) خو گه هانده ئيمام ئەحمه دي وئهو
گوتن يا مه بهري نوكه قه گيپاي.

بهري ئيمام ئەحمه د وهه قالي وي بگه هه باژيري (طه رسووسي) ل شامي جهي
مه ئموون لي، جابا مرنا مه ئمووني گه هشته وان، لهو قاصدان ئەو ههردو
زفراندنه به غدا و ب ريقه موحه ممه دي كورن نووحي ژي مر وئيمام ئەحمه دي نقيژ ل
سهر كر.. وپشتي ئيمام هاتييه زفراندن بو به غدا خه لكي هزركر ب مرنا مه ئمووني
مه سه له ب دويماهي وسوحه تا (خلق القرآن) ئيدي نايته كن، به لي وهسا چي
نه بوو؛ چونكي خه ليفي نوو ژي كو موعته صم بوو باوهري ب وي هزري هه بوو يا
برايي وي مه ئموون ل سهر چووي..

ئيمام ئەحمه د وموعته صم عه باسي:

موعته صمي گوه ل سوحه تا ئيمام ئەحمه دي د گه ل مه ئمووني بوو بوو،
ومه ئمووني بهري بمرت شيره ت ل موعته صمي كروو كو دهف ژ سوحه تا (خلق

القرآن) ئى بەر نەدەت، لەو پشتى ئەو بوويە خەلىفە ئىكسەر وى برىار دا ئىمام ئەحمەد بىتە گرتن..

قى جارى ھەيڤا رەمەزانى بو.. ئىمام يى ب رۆژى بو، ئىلچىيىن خەلىفەى ھاتن دەست وپىيىن وى زنجيركرن و د گەل خۆ بر، (ئەحمەدى كورپى فەرەجى) دىيىت: رۆژەكى ئەز ل بازاري يى روينشتى بووم، من ھند دىت خەلكى ھەمىيى دەركەھىن دكانىن خۆ گرتن وشىرتن خۆ ھلگرتن وچوون، من پسىار كر: خىر بت ئەقە چ قەومىيە؟ ھندەكان گۆتە من: ئىمام ئەحمەد ھاتە گرتن، بر دا پسىارا قورئانى ژى بكن.

ئىمام بر.. وبەرى ل ديوانا موعتەسمى ئامادە بكن، چەند رۆژەكان ھىلا د ئاخویرا دەواران قە، بەلى د ئاخویرا دەواران قە! گۆتن: بەلكى لىقە بىت.. ل ھەيڤا رەمەزانى، ل پايتەختا دەولەت ئىسلامى، و ب نائى بەرەڤانىيا ژ ئىسلامى، ئىمام ئەحمەد ئەوى پتر ژ ھەفت سەد وپىنجى ھزار ھەدىسان ژبەر، د ئاخویرا دەواران قە، ب دەستىن بىدەچىيان ھاتە گرتن.. وليقە نەبوو!

پشتى چەند رۆژەكان ئەو بۆ گرتىخانەيا باژىرى ھاتە قەگواستن، ھنگى مامى وى ئىسحاق چوو نك، ووى ئەو گۆتى يا مە بەرى نوکە قەگواستى: ((ئەى مامى من! ئەگەر مەرۆقى زانا راستىيى نەيىت وى نەزان ب خۆ زانت، باشە چاوا راستى دى بۆ خەلكى ديار بت.. گرتن بۆ من نەخمە، ل بەر من وەكى ئىكە ئەز ل مالا خۆ بمرم يان ل قىرى، ئەگەر ئەو من ب شىرى بكوژن چو نینە، بەلى ئەز دترسم ئەو ھند من عەزاب بدن ئەز خۆ ل بەر نەگرم وليقە بىم))، دىيىن: دزىكەرەكى دەمى گۆھ ل قى گۆتنا ئىمامى بووى گۆتى: ئەى ئىمام تە خەم پى نەبت، عەزابدان ژى چونینە، خۆ ل بەر ھەردو قامچىيىن ئىكى بگرە يا سىيى تە ھای ژى نابت!

ل ھەقدەى رەمەزانى ئىمام ژ گرتىخانەيى بۆ مالا والى ھاتە قەگواستن، سى رۆژان ئەو زنجيركرى ل ديوانا والى ھاتە ئامادەكرن ووالى گۆتى: بەس جارەكى بىژە قورئان يا مەخلووقە ئەم دى تە بەردەين، وى ب يا وان نەكر، ل رۆژا چارى خەلىفەى

ژ والی خواست ئەو ئیمامی فریکەتە نک وی، والی گۆتە ئیمامی: ئەز ب خودی کەمە قی جاری رجا تەیه وچو ددی نه، خەلیفە سۆیندا خواری تە ب شیرى نه کوژت، وئەگەر تو لیقه نه بی ئەو ب قامچییان دی تە ناخیت، ودی تە هاقتە د عەردەکی قە تو پۆژی لی نه بینى.. شان گەفان ژى ئیمام نه ترساند ئینا ئەو بو کۆچکا موعتەصمی هاته هەنارتن.

ل کۆچکا موعتەصمی:

سپیدی دیوانا خەلیفە یی تژی بوو، ئیمام ئەحمەد ئینا ژۆر هیشتا یی زنجیرکری بوو، پشتی سلاف کری، خەلیفە گۆتی: خو نیزیکی من بکه، پشتی چەند گۆتنەک د ناڤهرا هەر دووان دا هاتینه کرن، خەلیفە گۆتی: تو چ دیژی بو قورئانی؟ ئیمامی گۆت: ئەز وی دیژم یا خودی وپیغه مبهری -سلاف لی بن- گۆتی، قورئان گۆتە خودییه ونه یا مەخلووقه.. خەلیفە د خو را نه دیت د گەل درێژ بکەت، ئینا گۆتە هەقالین خو ژ سەر وگرگرتن موعتەزلییان: د گەل باخفن. هەتا نیزیکی پۆژناڤایی دان وستاندا وان قەکیشا وئەو هەمی پیکشە نهشیان ب پیکا علمی بهرانبهەر ئیمام ئەحمەدی پراوهستن.

بهری دیوان قەرهەقت موعتەصمی ئیمام وزه لاهەکی دی قەدهرکرن و د گوهی ئیمامی دا گۆت: فلان کەسی تو دناسی؟ ئەو سهیدایی من بوو، چونکی وی گوهی خو نه دا من، من بریار دا ئەو ل عەردی بپته راخاندن وپییان قە بچنه سەر پشتی! زه لامی دی گۆت: ئەی (أمیر المؤمنین) ئەز ئەحمەدی دناسم پۆژەکا ب تنی ژى وی دوژمناتی ویی ئەمرییا تە نه کرییه، وئەو یی ل مالا خو کەسی چو نه خویشی ژى نه دیتینه.. موعتەصمی گۆت: ئەز دزانم ئەو مرقه کی زانا وتیگه هشتیه، ومن گەلەک پی خوشه ئیکی وهکی وی د گەل من بت، بهس د قی تشتی دا ئەو گوهدارییا من بکەت ئەز ب خو ب دەستی خو دی وی قەکەم، وئەز ب خو ب هەقالین خو قە دی چمه نک وی.. وخەلیفە ب قی چەندی دقیا ئیمامی (طه ماع) کەت.. پشتی قی چەندی خەلیفە ل ئیمامی زقیری وگۆتی: ئەی

ئەحمەد توچ دېئىرى؟ ئىمامى گۆت: تىشتەكى ژ كىتابا خودى يان سوننەتا
پىغەمبەرى -سلاڭ لى بن- ل سەر بۆچوونا خۆ بىنن ئەز دى گوهى خۆ دەمە ھەو.

ل رۆژئاقايى بېھنا موعتەسمى تەنگ بوو ئىنا بېرىار دا ئىمام ئەحمەد بۆ
گرتىخانەيى بېتە زىراندىن، ل رۆژا دووى جارەكا دى ھەر ب قى رەنگى وان خۆ د
گەل ئىمامى جەرباند، دىسا چو پىڭھ نەھات، ل رۆژا سىيى موعتەسمى بېرىار دا
دويمىھىيەكى بۆ مەسەلى بدانت:

رۆژ چارشەنب بوو، بىست وچارى ھەيڭا رەمەزانى ژ سالا ۲۲۰ مشەختى، ئەو
سى رۆژ بوو ئىمام ئەحمەدى چو نەخوارى، ب رۆژى يى ب رۆژى بوو، و ب شەقى
ل مالا والىيى بەغدايى يى گرتى بوو، ئىمامى زادى وى نەدخوار چونكى دترسىيا
يى ھەلال نەبت! ل رۆژا سىيى ديوانا موعتەسمى يا گرېداى بوو، خەلىفەى ھنارتە
ب دويڭ ئىمامى را، بەرى خەلكى ھەمىيى لى بوو كانى سوحبەت دى ل سەر چ
راوہستت.. ئىمام ئەحمەد دېئىرت: ((گاڭا وان ئەز بىرمە نك موعتەسمى، وان ئەز
د جەھكى را بىرمە جەھكى دى، ۋەھچى جەھى وان ئەز تېپرا دېرم من ددېت يى تى
لەشكەر بوو وشىرىن وان د دەستان دا بوون، ئەز ب ژۆركەفتم، موعتەسمى گۆتە
ھەڭالېن خۆ: د گەل باخقن، پىشتى ئاخفتنا مە درېژ بووى وئەو نەشيانىن من
لېڭھەكەن، جارەكا دى موعتەسمى ئەز ڧەدەركرم وگۆتە من: كانى چاوا دلې من ب
كوپى من ڧەيە، وەسا دلې من يى ب تە ژى ڧە گوهى خۆ بدە من، من گۆتى: ئەى
(أمير المؤمنين) تىشتەكى ژ كىتابا خودى يان سوننەتا پىغەمبەرى -سلاڭ لى بن-
بۆ من بىنن ئەز دى گوهى خۆ دەمە ھەو...)).

ل ڧىرى عەقل د سەرى موعتەسمى نەما، لەو ل جەللادان خورى: وەرنى ب
دەستان ڧە بەلاويسن.. ئەو ھاتن دەستېن وى كنفكرن وھند شداندىن ھەتا نىزىك
بوو دەستېن وى ژ گەھ بچن، پاشى وان ئەو ب دەستان ھلاويست ھەتا پتر ژ
بەوستەكى ئەو ژ عەردى بلندكرى. كوپى وى صالح دېئىرت: ھەتا بابى من مرى ژى

-یه‌عنی هه‌تا بیست وئیک سالان پشته‌ی هنگی- ئەوی هه‌ر نه‌خۆشیا خۆ ژ ده‌ستین خۆ ددیت ژ به‌ر هنگی ده‌می وان ئەو ب ده‌ستان هلاویستی.

پاشی موعته‌صمی بریار دا هه‌ر زه‌بانیه‌کی وی بێت و دو قامچییان بدانتە ئیمامی، هه‌تا ئەو ل گۆت‌نا خۆ لیقه‌ ببت، یان ژێ ب قوتانی بمرت.. ئەو ل دویف ئیک هاتن و ب کارێ خۆ رابوون، قامچییا ئیکی ئیمامی گۆت: (بسم الله)، یا دووی گۆت: (لا حول ولا قوه‌ إلا بالله)، یا سییی گۆت: (قورئان ناخفتنا خودییه‌ ونه‌ یا مه‌خلووقه‌) ویا چارێ گۆت: (لن یصیبنا إلا ما کتب الله لنا).. و ب قی رهنگی ئیمام ما، وهه‌ر جار موعته‌صم پتر دقه‌هری و ل جه‌للادی دخوری: ده‌ستین وی باش بشدین.

پشته‌ی ده‌لیقه‌یه‌کی موعته‌صم ژ سه‌ر کورسیکا خۆ رابوو و ب نک ئیمامی قه‌ چوو وگۆتی: تیچوون بۆ ته‌ بت، ما دێ خۆ کوژی؟! لیقه‌ بیه‌ ئەز ب خۆ دێ ته‌ قه‌که‌م و به‌رده‌م، ئیمامی گوهدارییا وی نه‌کر، هنده‌کان گازی کر: ئەی (أمیر المؤمنین) وی بکوژه‌ و خوینا د ستوی من دا! موعته‌صم زقیری سه‌ر جه‌ی خۆ وفه‌رمان ل جه‌للادان کر کو ده‌ست ب کارێ خۆ بکه‌نه‌قه‌، دو سی جارن موعته‌صمی ژێ خواست ئەو لیقه‌ ببت، به‌لی ئەو لیقه‌ نه‌بوو، له‌و موعته‌صمی گۆته‌ جه‌للادین خۆ: کی ژ هه‌وه‌ دێ ئەحمه‌دی بۆ من کوژت؟ ئیکی گۆت: ئەز، وی گۆتی: ب چه‌ند قامچییان؟ وی گۆت: ب پازده‌ بیسته‌کان! موعته‌صمی گۆتی: ده‌ست پێ بکه‌ خودی ده‌ستین ته‌ بشکینت!

ئەف جه‌للادی دل ئاسن ب نک ئیمامی قه‌ چوو وچه‌ند قامچییه‌ک دانانی، ده‌می وان ئیمام ددا به‌ر قامچییان هه‌ر بێن بینه‌ ئیمامی سه‌رێ خۆ بلند دکر وه‌یدی دوعا دکر.. پشته‌ی هنگی هنده‌کان پسپار ژێ کر: ئەو هنگی ته‌ چ دوعا دکر؟ وی گۆت: ترسا من ئەو بوو جلکین من د به‌ر من دا بقه‌تیین و ئەز بێ ستاره‌ بیم، قیجا من دوعا ژ خودی دکرن کو ئەگه‌ر ئەز ل سه‌ر حه‌قییی بم ئەو من بێ ستاره‌ نه‌که‌ت.

دهمى جهللاډى دهست ب ليدانا ئيمامى كرى سى چار قامچييهك دانانى
 ئيمام دلگرتى بوو، دهستين وي شهكرن وير ئاښ لى كر دا هشييار بيت، پشتى نهو
 هشييار بووى دهزمانهك بو وي ئينا وگوتى: شهخو ودى خو پراكه دا هشين ته بينه
 سهري ته، وي گوت: نهز روژييا خو ناخوم. بوو دهمى نقيژا نيشرو ئيمام ب لهشى
 خو يى بريندار شه رابوو ونقيژ كر، قازيى موعتهسمى يارى بو خو پى كرن وگوتى:
 خوين يا ب لهشى ته شه چاوا تو نقيژى دكهى؟ ئيمامى گوتى: ما چاوا عومهرى
 نقيژ دكر وخوين ژ برينين وي دزا؟

ل قى دهمى خهلك تيك هاتن وتيك چوون، ههميان شيرين خو پاكړن
 وهاتنه بهر دهركهه موعتهسمى وگوتن: يان دى ئيمامى بهردن يان دى فتنهكا
 مهزن هلكهين.. ههقالهكى موعتهسمى ب ژور كهفت وگوت: نهى (أمير المؤمنين)
 تيك ژ دووان هلبژيره بهردانا نهحمهدى يان فتنهكا مهزن. موعتهصم ژ گوتنا وي
 ترسيا لهو هنارته ب دويښ ئيسحاقى مامى ئيمام نهحمهدى را وگوتى: بهري خو
 بدى ما نه يى ساخه نهقه من تهسليمى ته كر، ههړه بيزه خهلكى دا ژ بهر
 دهركهه شهړهښ، دهمى خهلكى ئيمام ديتى يى ساخه ژ نوى تهنابوون، ل بهر
 دهركهه خهلكى گوته ئيمامى: نهى ئيمام توچ دييژى؟ ب سهړهكى بلند ودهكه
 موكم شه گوت: قورئان ئاخفتنا خودييه ونه يا مهخلووقه.. ئينا خهلك شهړهښ
 وئفش ئاخفتنه ژ وي شهگوهاست..

وهزيرى موعتهسمى يى موعتهزلى گوته خهليفى خو: نهف مروشه فتنهيه،
 نهگهر تو ب من بكهى دى وي هافتيه د زيندانى دا، بهلى موعتهسمى ژ ترسين
 خهلكى دا گوت: نه نه.. وهسا نينه!

بهلى.. مللهت نهگهر مللهت بت مهزن دى هزرهكى بو كهت!

پشتى بيست وهشت ههيقان ژ گرتن وليدانى ئيمام زقرى مالا خو، بىي ژ
 گوتنا خو ليقه بيت، ههر چهنده وان ژ ترسين خهلكى دا ئيمام بهردا بهلى وه نهبت

بیته هزرکرن کو وان بهلا خو ژ وی شه کر؛ چونکی هندی ژ وان هاتی وان نهخوشی بو چی دکر...

ل سهر دهمی واثقی:

ل سالا ۲۲۷ موخته صم مر وکوری وی (واثق) هاته شوینی، خه لکی هزرکر فتنه خلاس، بهلی وهسا نه بوو چونکی واثق ژی مرؤقه کی موخته زلی بوو، واثقی بریار دا: هندی نه زئی ساخ بم چی نابت نه حمه د ل مزگه فتنی دهرسان بدهت یان دهرکه فته ناف خه لکی، و ب قی چهندي ئیمام که فته ژیر مانا ب کوته کی د مال دا (اقامه جبریه)، ووان نه دهیلا خو ئیمام بو نقیژ ژی بچته مزگه فتنی، دگوتن: دا نهو که سی دی وهکی خو لی نه که ت. بهلی حه قی ملکی نه حمه دی ب تنی نینه، هنده کین دی هه بوون ب بیدعه یا موخته زلییان نه درازی، وئیک ژ وان (نه حمه دی کوری نه صری) بوو، نه وی گه لهک جاران د دهر سین خو دا ده اقیته موخته زلییان وخه له تییا وان بو خه لکی ناشکه را دکر، لهو واثقی بریار دا سهری وی بیته ژیفه کرن، و ل مهیدانه کا به غدایی بیته هلاویستن، وله شی وی ل سامرا هاته هلاویستن! ئیمام نه حمه دی د دهر حه قا وی دا دگوت: ((خودی ره حمی ب نه حمه دی کوری نه صری بهت، چهن د مرؤقه کی مه رد بوو، رها خو پیشکیش کر!)).

(نه عیم کوری حه مادی) ژی ئیک ژ وان زانایان بوو یین کو سهره عه قیدا دورست ل سهر دهمی واثقی هاتینه گرتن و د گرتیخانه یی دا مرین، ههر وهسا (نه بوو به عقووبی بو هیطی) نه وی بهری نوکه ژی مه به حسی وی کری هاتبوو گرتن و د سجنی شه وی زنجیرین خو دهرانندن و دگوت: دقیت نه ز ب قان زنجیران شه بمرم؛ دا خودی بزانت کو هنده ک کهس هه بوون سهره قی عه قیدی یین مرین.

د گهل موته وه ککل:

پشتی واثق ژی مری و (موته وه ککل) ل شوبنا وی بوویه خه لیفه، وی بریار دا نه ف بیدعه یه نه مینت، وئاخفتن ل سهر نه ئیته کرن، وجاره کا دی مه زه بهی سونه تی بیته به لا قکرن، لهو وی ئیمام نه حمه د به ردا وده ستوبری دایی جاره کا دی ل دهر سین

خو بزځړت ومهزهه بې سوننه تی یی دوست بو خه لکی بیژت.. وځی خه لیفه ی
 قه دره کی زیډه دا نیمام نه حمه دی وهنارته د دویځ را؛ دا نهو بیته نک وی وفهرمان
 ل قاصدی کر کو دهه هزار دهره مان ژی د گهل خو بو نیمامی بیهت، نیمامی نهو
 پاره ژی وهرگرتن وگوته کوړی خو: هه پره گازی فلانی وفلانی بکه ژ نه څیپین
 موهاجرى و نه نصاریان، پستی نهو هاتین نیمامی نهو پاره هه می دانه څی وگوته:
 څان دهره مان بیهن ل سهر فه قیرین خو به لاث بکه ن.. کوړی وی صالح دیژت: ژ
 وان دهه هزار دهره مان بابی من دهره مه کی ب تنی دا من! وبو زانین گوړهک د
 پیپین نیمامی بوو کوړی وی دیژت: نهو پازده سال بوو نهو گوړه د پییان، وبارا
 پتر ژی یا پنیگری بوو، گوټ: نهز چوومه نک بابی خو من دیت یی دکه ته گری،
 من گوته: ته څیره؟ وی گوټ: نهغه شیست ساله من خو ژ څان پاراستی، نوکه
 پستی عه مرئ من گهشتییه دویماهیپ نهو بو من بوونه به لا!

کوړی وی دیژت: دهمی بابی من چوویه نک موته وهکلی من گوته: نهز دی
 بیژمه خه لیفه ی بلا خانییه کی بده ته مه، بابی من گوټ: هه ما تو وه بیژیی یا من
 وته ژیک خلاص! ودهمی نه خوشی ژ سهر رابووی ودنیا ل بهر فرهه بووی گه لهک
 جاران وی دگوټ: نه گهر رجا من د دهستی من دا با نهز دا وی بهردهم.. ویا غه ریب
 نهو بوو دهمی نهو یی گرتی ودهاته جهلده دان وی وه نه دگوټ.

ب نه خوشیپ هاته جهربانندن وی خو راگرت، و ب خوشیپ ژی هاته جهربانندن
 دیسا وی خو راگرت: ﴿ اِنَّا وَجَدْنَاهُ صَابِرًا نِّعْمَ الْعَبْدُ اِنَّهٗ اَوَّابٌ ﴾.

سلاف ل نه حمه دی بن روژا هاتییه هافیتن د ناف ئاگری دا، وروژا نهو وهکی
 زیږه کی زهر وصافی ژ ناف دهره کفتی.. وخودی پیش ئیسلامی څه باشتین جزایی
 څیری بده تی.

به قیى كورئ موخه للى ئەوئ علم ب كراسئ خازۆكان ژ ئىمامئ ئەحمەد وەرگرتئ!

ل بارئيرئ بهغدا، پشتى شتلا فتنئ ب دەستين موعتەزلىيان هاتىيه چاندن، پاشى ب پشتەقانيا هندەك خەلىفئ عەبباسىيان شين بووى، ورۆژ بۆ رۆژ بستىكا وئ رابووى، ونيزىك بووى بەرى ژ خۆ بدەت، زانايەكئ خودايى سۆز دا بەر سنگئ قئ فتنئ بگرت، وتەحەممولا هەر نەخشىيەكئ بکەت يا كود قئ رتکئ بگەهتئ.. ئەو زانا وەكى گەلەك ژ هەو دەزانن ئىمامئ مەزن ئەحمەدئ كورئ حەنبەلى بوو، ئەوئ پشتى هنگى ناسناقئ (إمام أهل السنة) ل سەر هاتىيه دانان. وەكى د ناخبرا بۆرى دا مە ئاشکەرا كرى.

ئىمامى گەلەك نەخۆشى دىتن، هاتە جەلدەدان، پاشى بۆ دەمەكئ دريژ هاتە گرتن، وپشتى ئەو ژ گرتىخانەيئ هاتىيه بەردان ژئ، بربارا دەولەتئ ئەو بوو: چئ نابت بۆ ئەحمەدئ كورئ حەنبەلى ل مزگەفتئ روينت و دەرسين حەدىسئ بئرت، وچئ نابت ئەو چو فەتوايان بدەت، و هەر كەسەكئ بچت ل نك وى بخوينت، يان پسارەكئ ژئ بکەت، ئەو ب توندى دئ ئيتە جزادان..

ل وان رۆژين ئەف برياره دەاته ب جەئنان، جحيلەكئ حەز ژ علمئ كيتايئ وسونەتئ دكەت، ژ وەلاتەكئ گەلەكئ دوير ژ بەغدا، ل رۆژئاڤايا جىهانائىسلامى، ل وەلاتئ ئەندەلوسئ، ب لايئ رۆژھەلاتئ قە هات، دا ئىكسەر ژ دەقئ ئىمام ئەحمەدى علمى و حەدىسان وەرگرت، ناڤئ وى جحيلئ (به قیى كورئ موخه للى) بوو، پشتى قوبناغەكا دوير ودریژ، و وەستيانەكا مەزن، ئەو گەهشتە بەغدا.. وپشتى

ئەو گەشتى ئىكسەر ۋى پسىارا بابى عبدللاھى ئەحمەدى كورى ھەنبەلى كر،
كانى ئەو ل كىشەيە؟ وكنەنگى دروينتە خواری بۆ گۆتتا دەرسى؟

وھەر ئىكى ۋى پسىارا ئىمامى ژى دكر، نىشانىن ھىبەتتىن ل سەر دىمى
ئاشكەرا دىبون، وھندەك جاران ئەو دا مىنن دىك و دو فوكرن، وھندەك پسارىن
غەرىب ل سەر دىمىن وان ئاشكەرا دىبون، ھەر وەكى وان ب بى دەنگيا خۆ
دگۆتە ئىك و دو: ئەفە چ پسارە ئەفە دكەت؟ پاشى ئەو دا ژى قەرەقن ھەر وەكى
ۋى پسارەكا ھەرام كرى، يان ئاشەكى خەطەر گۆتى، ھەتا جارەكى مەرۋقەكى ب
بستەيى قە گۆتتى: ديارە تو نە خەلكى بەغدايى؟ ۋى گۆت: نەخىر! ئەز مەرۋقەكى
غەرىبم، ژ وەلاتەكى دوير ئەزى ھاتىم، من دقېت علمى بۆ خۆ ژ بابى عبدللاھى
وھەرگرم.. ۋى مەرۋقى گۆتى: باشە، مادەم وەسايە ئەز دى سوحبەتا ئەحمەدى كورى
ھەنبەلى بۆ تە كەم، ودى مالا ۋى ژى نىشا تە دەم، بەلى ھىشار بى كەس نەزانت
كو من ئەو بى نىشا تە داي!! ۋى گۆت: سۆز بت كەس نەزانت.. پاشى ۋى مەرۋقى
سوحبەتا ئىمامى بۆ قەگىرا، و مالا ۋى نىشا دا..

ھەر چەندە قى حجىلى ئەندەلوسى دزانى كو چونا مالا ئىمام ئەحمەدى ل
دەمەكى ھۆسا، وەكى يارىكرنا ب ئاگرىيە، بەلى ھەژىكرنا ۋى بۆ علمى وقىانا ۋى
بۆ وەرگرتنا ھەدىسى ژ ئىمامى ئەو پال دا كو قى (موخاطەرئى) بكەت، وىچتە بەر
دەرى مالا ئىمامى، گاڤا دەرگەھ قوتاي، ئىمامى ب خۆ دەرگەھ بۆ قەكر..

- كەرەم كە، تە خىرە؟

ۋى بەرسقا ئىمامى دا:

- ئەز كەسەكم ژ وەلاتەكى دوير بى ھاتىم، دا داخووا علمى بۆ خۆ بكەم،
و ھەدىسان ژ تە رىوايەت بكەم..

ئىمامى گۆتى: بەلكى تە بى گۆھ لى بووى، وان چ برىارا داي، ئەز دترسم
ئەو نەخشىەكى بگەھىننە تە..

ۋى گۆت: ئەز د خەما نەخوشىيا وان نىنم، چ دكەن بلا بكەن؟

ئىمام ئەحمەدى گۆتتى: كورپى من! بەلكى ئەو مەنعا تە ژ ڧى چەندى بىكەن؟
 (بەقى) گۆت: ئەگەر من ژ لايى تە ڧە دەستورى ھەبت، ئەز دى ب رېكەكا
 وەسا ئىمە نك تە ئەو نەشېن مەنعا من بىكەن!
 ئىمامى گۆتتى: وى بىكە يا تو ھەز بىكەى..

رۆژا د دويڧ، خەلكى جىھىلەكئى ب ھندەك كراسېن درىباى دىت، وەسا يا
 ديار بوو ژ سەرۋەرى وى كو ئەو مەرۋەكئى بى خودانە، ل سەر خىر و خىراتىن
 خەلكى دژىت، ھەر جار ل دەمەكئى رۆژى ديار دبوو، و ب نك وى تاخى ڧە دچوو
 يى مالا ئىمامى لى، گازى دكر: خىرەكئى د گەل من بىكەن، خودى رەحمى ب ھەو
 بىھت، پاشى دچوو بەر دەرگەھى مالا ئىمام ئەحمەدى، ئىمامى دەرگەھ بۆ ڧەدكر،
 بىنەكئى ھەردو ل بەر دەرى دمان، پاشى ئەو خازۆك دزڧرى ڧە و دچوو غەوارە دبوو دا
 بىژى عەردى يى داغوبراى..

پشتى دەمەكى تەنگاڧى ژ سەر ئىمام ئەحمەدى رابوو، خەلىڧى عەبباسى ھاتە
 گوھۆرېن، وخەلىڧى نوى كو (موتەوۋەكل) بوو ھەز ژ سوننەتئى دكر، لەو بربار دا
 دويماهىيى بۆ وى فتنى بدانت يا موعتەزلىيان ھلكرى، وئىكەمىن فەرمان داى ئەو
 بوو (تەتبار) بۆ ئىمام ئەحمەدى بىتەدان ڧە، ۋەلەقا وى يا علمى دوبارە ل
 مزگەڧتا بەغدا بىتە گرىدان، ۋەدەرەكئى زىدە بۆ وى بىتە گرتن، و ب ڧى پەنگى
 (مىنە) ژ سەر ئىمامى رابوو، و بىدەچى ئەوئىن ل بەر سىبەرا شىرى خەلىڧەى
 ئەزمانى خۆ وىستوبى خۆ درىژ كرى، جەرەكا دى ل بەرانبەر رۆناھىيا علمى ئىمام
 ئەحمەدى پەڧىن وزڧرېنە د كونجىن خۆ يىن تارى ڧە.. و پۆرژەكئى دەمى ئىمام ل
 ھەلەقا علمى ل مزگەڧتى يى پوئىشتى، خەبەرەك گەھشتى، پشتى ئەو ژ دەرسى
 خلاس بووى، وى گۆتە طەلەبىن خۆ: سەرەدانا نساخەكى مە يا ھەى ھەچىيى ژ
 ھەو دڧىت بلا د گەل من بىت.

ل لايەكئى بەغدا خانەك ھەبوو، ۋەكى ئۆتېلېن مە يىن ئەڧرۆ، مەرۋىن بىانى
 و رېڧنگ لى دمان، ل مەزەلكەكئى ڧە ژ ڧى خانى، جىھىلەكئى لاواز و نساخ

هه‌بوو، خودانی خانئ د سوحه‌تا وی دا حیبه‌تی بووبوو، ئەڤه کیه؟ وهاتییه چ؟
هندهک جاران ب جلکین د‌ریای وهکی وان که‌سین خواستنی د‌که‌ن، ده‌رکه‌فت،
وهندهک جاران مه‌زه‌لکا وی یا تژی کاغه‌ز وکتیین! وئ‌ڤه چهند رۆژه‌که هه‌ر
نه‌ده‌رکه‌فتیه دئ بیژنی یئ نه‌خۆشه، وپیچ پیچه وی نه‌خۆشیا خو ژ ڤی نه‌فه‌ری
غه‌ریب دیت.. ئیڤاریه‌کی ده‌می ئەو ل خانئ یئ پروینستی، وی هه‌ره‌که‌کا غه‌ریب ل
به‌ر ده‌ری خانئ دیت، م‌روڤ تیک هاتن وتیک چوون، هه‌ر وهکی تشته‌کی نه‌ یئ
عه‌ده‌تی ل جادی چیبوو، م‌روڤ ب له‌ز هاته‌ ژۆر، وبه‌ری خودانی خانئ پسیری ژنی
بکه‌ت: ئەو چ قه‌ومی؟ وی گوتی: ئەڤه هات.. خودانی خانئ هزر ئەو دئ بیژت:
ئەڤه خه‌لیفه‌یه هات، ژ به‌ر وئ ئ‌زدحاما ل سه‌ر جادی چیبووی، گوت: کیه هات؟
وی گوت: بابئ عه‌بدللاهی یئ به‌ر ب خانا ته‌ ڤه دئیت، دئ سه‌را نه‌خۆشه‌کی
ده‌ت..

ئیمام د گه‌ل مه‌وکی خۆ گه‌هسته‌ وئ مه‌زه‌لکی یا ئەو جحیل تیڤه‌ رازی،
وگاڤا گه‌هسته‌ نک نه‌خۆشی، ئیمامی گوتی: مزگینیا خیری ل ته‌ بت، بابئ
عه‌بد‌رره‌حمانی، دو‌عایا من ژ خودئ ئەوه‌ شفا یئ ب رزقی ته‌ بکه‌ت.. وتو دا بیژنی
قه‌ده‌ر ل هیڤیا ڤئ دو‌عایئ بوو ژ بابئ عه‌بدللاهی، پشتی هنگی ب ده‌مه‌کی کیم
بابئ عه‌بد‌رره‌حمانی (به‌ڤی کوری موخللدی) رابوو سه‌ر پیان، پشتی خودئ ب
به‌ره‌که‌تا دو‌عایا ئیمامی شفا بو‌ هنارتی، وده‌مه‌کی در‌یژ پیڤه‌ نه‌چوو ئەو ل سه‌ر
ده‌ستی ئیمام ئەحمه‌دی وزانایین دی ل به‌غدا بوو ئیک ژ مه‌زنترین موخته‌هد
وزانایین ئەنده‌لوسی، و سه‌ره‌اتیا وه‌رگرتا وی بو‌ علمی ژ ئیمام ئەحمه‌دی ب
کراسئ خازۆکان بوو ئیک ژ مه‌زنترین ده‌رسان بو‌ هه‌ر که‌سه‌کی بڤیت بته‌ خودان
عه‌زیمه‌ وهیمه‌ته‌کا بلند د وه‌رگرتا علمی دا.

ویا مای بیژین: به‌قی خودانی ته‌فسیره‌کییه، ئیمامی مه‌زن ئبن حه‌زم د ده‌ر
حه‌قی دا دیژت: د ئیسلامی دا ته‌فسیره‌کا وه‌کی یا به‌قی نه‌هاتییه نفیسین. وئ‌هو
ئیکه‌مین زانا بوو فقهی حه‌دیس ل ئەنده‌لوسی به‌لاڤکری، له‌و فه‌قیه‌پن مه‌زه‌به‌ی

مالکی نه یاره تییا وی دکر، بهلن وی دگوته وان: داره کا وهسا من یا چاندی ههتا دهجال بیت کهس نه شیت وی بینته دهر، مه خسه دا وی فقهی هه دیسی بوو. دبیژن: وی پشکداری د پتر ژ ههفتی غه زوان دا کر بوو، و ل سالا ۲۷۶ ل وهلاتی نهنده لوسی چووبوو بهر دلوقانییا خودی.

بشری کورې حارثی سهرودری خودیناسین دهمی خو

(بشر الحافی) د دیروکا مروځین خودی دا ناڅه که گلهک ژ وی رږژي گهشتره
یا هوین ل عهسمانی دبینن، خودیناسی وزوهد ل سهردهمی وی گههشتبوو نک وی،
و ژ وی دهرباس نهبوو، و رږژا ټهو مری ئیمامی (ټههلی سوننهت وجهماعهتی)
ټهمهدهی کورې حنههلی گوت: ((کهسهکی وهکی خو وی ل پشت خو نههیلایه...))!
پشتی نڅیژا سپیدی جهنازی وی ژ مزگهفتا بهغدا دهریخست وهر ب زیارتهان
قه هاته برن، ودبیزن: پشتی نڅیژا عهیشا ژ قهشارتنا وی خلاس بوون، هندی هند
نزدحام وقهرهبالغا مروځان چیبوو، زانای حهدیسی یی مهزن (عهلییی مهدائی)
ټهوئ هنگی ل ویری حازر، ب ههمی دهنکی خو گازی کر: ((ب خودی ټهقه شهرهفا
دنیاپییه گههشتییه وی، بهری شهرهفا ناخرهتی)).

ټهف مروځی هه، یی ل سهر دهستی سهیدی زاهدین زهمانی خو (فوضهیل)
کورې عیاضی) فیبری زوهدی بووی، و ب سهر سهری جونهدی بهغدادی ویین ل
مهترههیا وی کهفتی، وبویه ئیک ژ وان خودیناسان یین هندی دنیا ههبت،
ټوممهتا مه د ناڅ ټوممهتین دی دا دی شانازی پی بهت وخو پی سهربلند بینت..

زهلامهک بوو باش عهرهبی نهذزانی، و ل دهسپیکا خو مروځهکی وهکی ههر
ئیککی دی بوو، بهلکی ژ گلهکان خرابتر ژی بوو، پاشی کهرهما خودی څیړا
گههشت، وټو ژ وی نرمییی یا ټهو تیدا بهر ب بلندییهکا وهسا قه بر، کیم کهس
دشین بیننه سهر هزرا خو.. وکهره یا وهسایه د گهل وان مروځان یین ژ ههژی بن!
څیجا (بشری حافی) یهعنی: یی پیخواس! کی بوو، وسهرهاتیا وی د گهل
زوهدی وخودیناسییی چ بوو؟

کههره کهن دا بهر ب جیهانا وی قه بچین، هتا څی چهندي بزاین..

بشر کڻا ٻو؟

بابي نه صري، بشرى ڪوري حارثي، ٺهوي زانا يي مهزن (ئيمامي ذهه بي) ديپٿي: (العالم المحدث، الزاهد الرباني، القدوة، شيخ الاسلام) خه لڪي گونده کي ژ گوندين (مهروئي) بوو، دگوتني: (مابه رسام)، وبابي وي يي شهشي ل سهر دهستي ئيمام علي هاتبوو د ئيسلامي دا، وناقي خو ڪربو (عه بدولاهه).. بشر ل سالا (۱۵۰) مشهختي، ل گوندي خو ٺهوي دڪهفته دهقرا مهروئي ل وهلاتي خه راساني، يان ل باڙپري بهغدايي ل دويش گوتنه کي، هاتبوو سهر دنيا يي.

ل دهسپيڪا ڙبي خو، وچهنده کي ژ جحيلي نيا خو ڙي، ٺهو ژ دينداري و مروڻي ديندار يي دوير بوو، نه دهاته سهر هزا وي ڙي ڪو ٺهو پڙهه کي بهر ب خودي قه بچت، وبسته ژ زهلامين شهقي يين ڪو شهف ونيش شهقان ب موناجاتا خودي ورڪو و وسجودان قه دهنه سهر.. بهلي ٺهو ژ زهلامين شهقي بوو، وگهله ڪ جارن وي شهف وروڙ ڊڪرنه ٽيڪ، وخه ب چاقان نه دڪهفت، بهلي.. نه ژ بهر عبادته تي وتهه جودان، نه.. بهلڪي پڙهندي دا ٺهو ب سهر مالهه کي يان ڪاروانه کي دا بگرت، ووان بشه لينت!!

بهلي، ڪي ژ ههوه ٺهوين ههوه ناقي زاهدن مهزن بشرى حافي گوھ لي بووي، باوهر دڪهت ڪو ٺهو پڙهه کي ٽيڪ ژ مهزن ترين دزين دهقرا خو بوو، يي ناقي وي ترس د دلين خه لڪي دا پهيدا ڊڪر؟!

بشر.. ٺهوي شهقه کي هاتي به مال، وحتا سپيدي ل بهر دهري مايه ژ پييان قه وهزرين خو ڪرين، ودهمي سپيدي هنده ڪان ژ خه لڪي مالا وي گوتيي: ٺهو ته خير بوو شقيدي هه ميبئي تول بهر دهري يي پراوهستي اي بووي وته هزرين خو ڊڪرن؟ وي گوت: من هزا خو د خو دا ڊڪر، ٺهري ٺهز چمه وحتا خودي ٺهف نعمته د گهل من ڪري، وبهري من دا به هيدا به تي.. ٺهگر ٺهز ڙي وهڪي فلان وفلاني (وناقيين وان ڙي بشر بوون) مروڻه کي ڪافر بامه، ٺهز دا چ ڪم.

ئەف بىشەر، دىزىكەرەكى ناقدار بوو، پاشى رۆژەك ب سەر دا هات (فەضلى
خودى) ژى گرت، ووى پىكا خۆ گوهارت ﴿ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ
وَاسِعٌ عَلِيمٌ﴾ ۞ ئەو بوو سەرودى زاهدتىن سەردەمى خۆ، يىن ھەر جارەكا بەھسى
زۆھدى بىتەكرن، ناقتى وى ژى دىتە گۆتن.. دا گوھى خۆ بدەينە بشرى چاوا بو مە
بەھسى دەسپىكا خۆ د گەل زۆھدى دكەت، ووى سەبەبى دىتت يى بەرى وى ژ
پىكەكى بو ئىكا دى ھەرگىراى..

دەسپىكا زۆھدا ۞:

ھەقالى وى ئەيىووبى عەطار دىتت: جارەكى ئەز وىشرى حافى پىكشە ل
جەھەكى دچووبن، دو زەلام د بەر مە را بۆرىن، ئىكى گۆتە يى دى:
- بەرى خۆ بدى، وى ھە بىشەر، ھەر شەف ھزار ركاعەتتىن سوننەت دكەت،
وسى رۆژان پىكشە رۆژىيى دگرت، وتشتەكى ناخوت.

گۆت: بشر ل من زقرى وگۆت:

- بەرى خۆ بدى.. چاوا ئەو تىشتى جوان بەلاش دكەت، وقبەتتىن مرقى
قەدشىرت! ئەيىووب، ئەز ب خودى كەمە شەفەكا ب تىن ژى من ھزار ركاعەت
نەكرىنە، و جارەكا ب تىن ژى من سى رۆژى پىكشە نەگرتىنە، بەلى ئەز دى بو تە
بەھسى دەسپىكا خۆ كەم..

پاشى وى بو من بەھسى جىلبنىيا خۆ كر، وكانى چاوا بەرى وى كەفتە
زۆھدى.. كارى وى ئەو بوو گەلەك جارەن ئەو ژ باژىرى دەردكەفت، ل سەرىن پىكا
كەمىنا خۆ قەدنا، بو ھندى دا بى تالەك بکەفتى، ئەو ب شەلىنت، جارەكى ژ
قان جارەن، ھەقالەكى وى ژ قان دايى كو ھەردو پىكشە دەركەفن، ب رىقە، و ل نك
ھەمامەكى، وى كاغزەك ل ھەردى دىت خەلكى پى لى ددانا، وپىس بوو بوو، وى
ئەو كاغەز ژ ھەردى راكر و بەرى خۆ دايى دىت ناقتى خودى يى ل سەر، ئىنا وى
بەرى خۆ سەرئەقراز دا وگۆت:

- ئەي سەيیدى من! ناڧى تە ل ڧیږى یى ھاڧیتىیە، وخەلک پى لى ددانى!

پاشى وى ئەو کاغەز داڧوتا، وپاڧڭر کر، بشر دىڭڭرت:

- من ل سەر دارى دىبايى دەرھەمەكى ب تنى ھەبوو، ئینا ئەز ب نک دکانا

عەتارەكى ڧە چووم، ومن ب ھندەك بىنا خۆش ب وى دەرھەمى كرى و ب وى جھى دا كرى یى ناڧى خودى ل سەر، پاشى من ئەو کاغەز بر دانا جھەكى پاڧڭر.. پاشى ئەز چوومە نک ھەڧالى خۆ.

ورڭڭا د دویڧ دا، دەمى لى بوویە سپىدە، ئەو چوو نک ھەڧالەكى خۆ یى

شۆلى شىشى دکر، گاڧا ھەڧالى وى ئەو دىتى، گۆتى:

- برا، ب خودى شڧىدى من خەونەکا وەسا خۆش یا ب تەڧە دىتى، چو

خەونىن ژ خودى خۆشتر من نەدىتىنە.. وئەز نابىڭمە تە ئەو خەون چىە ھەتا تو نەبىڭمە من کانى تە چ كارى باش ڧان رڭڭان كرىبە.

بشرى گۆتى:

- مانى تو من دىباسى، ب خودى تشتەكى باش من نەكرىبە.. كارەك تى

نەبت، حال ومەسەلىن من وكاغزەكى ئەڧەنە..

ووى سەرھاتىبا خۆ یا وى ئىڧارا چووى بو ڧەگىڭرا، ئینا ڧەڧالى وى سەرى خۆ

ھڭاند وگۆت:

- ھەما ئەو وچو ددى نە! شڧىدى من د خەونى دا دىت، ھەر وەكى دەنگەك

دەتە من، ودگۆتە من: بىڭە بشرى، ئەو ناڧى مە ژ عەردى رادكەت دا كەس پى

لى نەدانى، ئەم ل دىبايى وئاخەتى ناڧى وى دى بلند كەين، ودلى وى وەسا دى پاڧڭر كەين کانى چاوا وى ناڧى مە پاڧڭر کر.

وئەڧ خەونە یا ھەڧالى وى ب وى ڧە دىتى، و د ھندەك گۆتنان دا ھاتىبە

كو وى ب خۆ ئەڧ خەونە ل وى شەڧى ب خۆ ڧە دىت، بوو ئەگەرا ھندى رىڭكا بشرى

بىڭە ڧەگوھاستن، وبەرى وى بىڭە ڧەگىڭران.. و ژ وىرى رڭڭى پىڭەتر، خەلکى بشرى

دزیکەر ژ بیرکر، ووان بشره‌کی دی نیاسی، ئەو بشری بوویه سه‌روه‌ری زاهدین به‌غدا
ل سەر دەمی خو.

بشری زاهد:

پشتی بشری ریکا خو وه‌رگی‌رای، ئیکه‌مین تشت وی کری ئەو بوو وی
باری خو ژ زانینا علمی شهرعی زیده کر، وی قه‌ستا (هه‌له‌قین علمی) ل
مزگه‌فتان کر، و ل سەر ده‌ستی زانا زاهدین مه‌زنین سه‌رده‌می خو، خو فی‌ری
(علمی) و (عه‌مه‌لی) کر، و ژ وان زانا زاهدین مه‌زن یین وی قی‌را گه‌ه‌اندی:
فوضه‌یلی کورپی عیاضی، وعه‌بدللاه‌ی کورپی موباره‌کی، وگه‌له‌کین دی.

وتشتی (بشر) ژ ٲان جودا‌کری ئەو بوو بشری خو ب به‌لاق‌رنا علمی، ودانا
ده‌رسان، وریوايه‌تی ٲه موژیل نه‌دکر؛ چونکی وی ژ به‌ر زهدی و ترسا وی یا زیده ژ
خودی خو ل وی مسته‌وایی نه‌ددیت (سه‌یدا) بت، وه‌زر دکر (سه‌یدایینیا مرو‌قی)
ئه‌گه‌ر مرو‌ٲ ئەو نه‌بت یی خودی خیرا وی قیای، ئیکا هند ژئ چی بکه‌ت ئەو
زیده د خو بگه‌ه‌ت، وړه‌نگه‌کی خو مه‌زن‌کرنی د دلی دا په‌یدا بت، مرو‌ٲه‌کی جاره‌کی
پسیارا هه‌دیه‌کی ژئ کر، ئینا وی گوته من:

- ئه‌گه‌ر پسیارک‌رنا ته بو دنیا یی بت، پسیار نه‌که، وئه‌گه‌ر بو ئاخ‌ره‌تی بت، مه
ریوايه‌ت کریه کو ((ملیا‌که‌ت عه‌مه‌لی وی مرو‌قی یی ب کارئ خو موعجب بت،
بلند دکه‌ت، هه‌تا ئەو وی ده‌ته نک خودی، و خودی دی‌ٲژت: وی به‌ا‌ٲینه د
(سججینی) دا، چونکی ئەو کاره‌که وی نه بو من کریه)).

ل سەر ٲی بناخه‌یی وی خو ژ هه‌دیه‌ی وریوايه‌تی ددا پاش، و نه‌خاسم ل وی
ده‌می هنده‌ک (طه‌له‌بین علمی) په‌یدا بوو بوون، مه‌دحه بو خو ب زیده‌کرنا
ریوايه‌تان دکر، ئه‌گه‌ر نه.. بشری گه‌له‌ک جارن دگوت: ئەز تشته‌کی باشر نایینم ژ
داخوازک‌رنا علمی، ئه‌گه‌ر ئەو بو خودی بت.

ئەو ر‌ٲبازا بشری د زوه‌دی دا بو خو دانای، یا ئا‌ٲاکری بوو ل سەر چه‌ند
بناخه‌یه‌کان، ئیک ژ وان ئەو بوو تشتی دلی وی چووبایی، وئه‌و پی هه‌سیابا کو

نهفسا وی پئی کەیفخۆش دبت، وی خۆ ژئی ددا باش.. دگۆت: نهفس گاڤا تیر بوو وخۆشیین خۆ هه می دیتن، بهطران دبت، وهه ر گاڤه کا نهفس بهطران بوو، بهرئ خودانی خۆ دئ ده ته هیلاکئ. ئەو چەند سال بوو وی هند خوارن نهخوار بوو کو تیر بیت، وپاریه کئ زبده تر ژ هندی کو ئەو خۆ پئی بگرت، نهچوو بوو دهقی وی، رۆژه کئ هندەک مروڤان گۆته ئیمامئ مهزن ئەحمه دئ کورئ حهنبه لی:

- بۆ مه بهحسئ تهقوایی بکه..

ئیمامئ گۆت:

- (استغفر الله) ئیکئ وهکی من یئ هندی نینه بهحسئ تهقوایی بکهت، ئەز ژ فیقیئ بیستانین بهغدایی دخوم، ئەگه ر بشر با ئەو دا ب کیر ئیت بۆ هه وه بهحسئ تهقوایی بکهت؛ چونکی وی ئەو نهخوارن..

هه قالئ وی حه مزه یئ بهزاز دگۆت: چی زاهدئ من دیتی دهافیتته دنیا یئ وژئ دخوار، بشرئ کورئ حارثی تی نهبت، وی دهافیتئ وژئ درهقی.

وخۆ د مهسه لا علمی ژئ دا، جاره کئ هنده کان گۆتی: تو حه دیسان ریوایهت ناکه ی؟ وی گۆت: دلئ من دچتئ هندەک جاران ئەز وان ریوایهت کهم، بهلئ گاڤا دلئ من چوویئ، ئەز خۆ بی دهنگ دکهم.

بناخه یئ دووی یئ بشری ریبازا خۆ یا زوه دئ ل سه ر ئاڤاکری ئەو بوو چو جاران وی دلئ خۆ نه دبره تشته کی یئ د دهستئ خه لکی دا هه ی، لهو هه ر گاڤ ئەو ژ وان یئ بی منهت بوو، خه لک یئ موحتاجی دینئ وی بوو، وئهو یئ موحتاجی دنیا یا وان نه بوو، لهو ئەو ب سه ر سه رین وان کهفتبوو، رۆژه کئ زه لامه کی گۆتی:

- بابئ نهصری، خه لک چه ند هه ز ژ ته دکهن!

هه ر وهکی وی ب قئ چه ندئ خۆش نه بوو، لهو گۆتی:

- هه ز ژ ته ژئ دکهن، ئەگه ر ته بقیئت..

گۆت: چاوا؟

وی گۆتی:

- ئەو تىشتى د دەستىن وان دا ھەي بۆ وان بېپىلە، ئەو دىي ھەز ژ تە كەن..
 مەرۆقەك ل وىرئ يىي پروينىشتى بوو، گۆت: من گوھ ل ئىسماعىلىي كورئ
 عەبدللاھى بوويە، دگۆت: من گوھ ل نافعى بوويە، وى ژ عەبدللاھى كورئ
 عومەرى گوھ لى بوويە، دىيژت: زەلامەكى گۆتە پىيغەمبەرى -سلاڧ لى بن- كارەكى
 نىشا من بدە، ئەگەر ئەز وى بكەم، خودئ ل عەسمانى ھەز ژ من بكەت وخەلك ل
 عەردى.. گۆت: پىيغەمبەرى -سلاڧ لى بن- گۆتئ: ﴿ دلئ خۆ نەبە دىيائىي خودئ
 دىي ھەز ژ تە كەت، دلئ خۆ نەبە وى تىشتى د دەستى خەلكى دا خەلك دىي ھەز
 ژ تە كەن ﴾. گۆت: گاڧا من ئەڧ ھەدىسە بۆ وى گۆتى، كەيفا وى گەلەك ھات،
 كو گۆتتا وى وەكى گۆتتا پىيغەمبەرى دەر كەفتى.

بناخەيى سىيى د زوھدا بشرى دا ئەو بوو تىشتەك وى ژ بەر خەلكى نەدكر،
 وكانىي ئەو ل نك خەلكى يىي چاوا بوو، دەمى ئەو يىي ب تنئ ژى، ئەو ھەر يىي
 وەسا بوو، ھەڧالەكىي وى دىيژت: جارەكى ئەز چوومە د مزگەفتى ڧە، ومن دىت ئەو
 ب تنئ ل وىرئ بوو، نڧىژ دكر وسەرئ وى د سوجدئ دا بوو، من خۆ نىزيكى وى كر
 دا بزائم كانئ ئەو چ دىيژت، من گوھ لى بوو وى دوعايەك دكر ودگۆت: ((يا
 رەببى تو دزانى وتو يىي ل سەر عەرشى خۆ كو ڧەقىرى ژ زەنگىنىي خوشتقىترە ل
 نك من، وتو دزانى وتو يىي ل سەر عەرشى خۆ كو بىي ناڧى ژ ناڧداريى خوشتقىترە
 ل نك من، وتو دزانى وتو يىي ل سەر عەرشى خۆ كو ئەز ھەژىكرنا ئىكى دى ب
 سەر ھەژىكرنا تە نائىخەم)) گۆت: ھنگى ئەز گرېم.. وگاڧا دەنگى من چوويىي وئەو
 ب من ھەسيى، وى گۆت: ((وتو دزانى وتو يىي ل سەر عەرشى خۆ كو ئەگەر من
 زانىبا ئەڧە يىي ل ڧىرئى من وە نەدگۆت)).

وھەڧالەكىي وى دىيژت: جارەكى نىڧرؤ ئەو ھاتە نك من ل دكانئ، ڧىڧىھەكىي
 خوش ورتاب ل بەر سنگى من بوون، وى بەرئ خۆ داىي، من زانى كو دلئ وى يىي
 دچتى، من گۆتئ: ئەگەر تو ھەز بكەي ھندەكى ژئ بخۆ.. وى گۆت: ب خودئ
 تىشتەكى خەلكى ژ من زانى كو ئەز ناكەم، ئەز وى د پشت وان را ناكەم!

بناخه یی چاری ئه بوو بشر چو جاران ژ (مهکرا) خودی یی پشت راست نه بوو، و ژ نهفسا خو یی نه مین نه بوو، وغورور بۆ وی ب وان ناڤ ودهنگان چی دبوو یی وی د ناڤ خه لکی دا ههین، رۆژه کی بشر ل کۆلانه کی دچوو، مروفه کی سه کران ئه دیت، یی سه کران ب نک وی څه چوو وکهیفا خو پی ئینا وخو تی وهرکر وماچی، وگۆت: سه ییدی من، بابی نه صری، بشر! بشری ئه و ژ خو نه دا پاش، ههتا ئه و ب خو چووی، بشر لی زڅری وچاقین وی تژی رۆندک بوون، وگۆت: زهلامه ک ههز ژ ئیکی دکهت، ژ بهر خیره کی یا ئه و ههز دکهت کول نک وی ههیه، به لکی ئه و خلاس بیت ویی ئه و ههز ژئ دکهت خلاس نه بت، چونکی ئه و نزانته کانی حالی وی چیه.

وئیک ژ دوعایتین گهلهک جاران وی دکر ئه څه بوو: ((یا ره بی، ئه گهر ته د دنیا یی ناڤ ودهنگین من به لاف کرین، دا ل ئاخره تی شهرما من بهی، تو وان ناڤ ودهنگان ژ من بستینه)).

ههندهك گوتین وی:

- ئه گهر رۆم هه می بێن ههتا بگه هه بهر ده ری به غدا، وزه لام ب شیر یی خو بهر سنگی وان بگرت، وئو ب تنی وان بزڅرینته وی جهی یی ئه و ژئ هاتین، فایدی وی ناکهت ئه گهر ئه و هندی سه ری دهرزیککی سه حابییه کی پیغه مبه ری -سلاف لی بن- بی بها بکهت.

مهعنا: بشر ل وی باوه ری بوو کو کاری چاک، خو ئه گهر جیهادا د ریکا خودی ژ ی دا بت، چو مفایی ناگه هینته خودانی خو، ئه گهر هات وعه قیده کا پیس وی هه بت.. و سه حابی ئه و یی دین د ریکا وان را گه هشتیه مه، وهه ر که سه کی د باوه ری وعه دالهتا وان دا بکه فته شک، یان بهایی وان کیم بکهت، مهعنا ئه و یی شک ی بۆ مه د دینی دا چی دکهت، وئه څه مه زنتربن تاوانه ئه و دکهت.

- وموحه ممه دی کور یی نوعه میی دیبژت: جاره کی ئه ز چومه نک بشری ده می ئه و یی نساخ ومن گۆتی: شیر ته کی ل من بکه، وی گۆت: ل قی خانی میربه کا

هه‌ی دندکان ل هاقینئ کۆم دکه‌ت؛ دا ل زښتانی بخوت، رۆژه‌کئ ده‌مئ دندکه‌ک د ده‌قی دا، چپچکه‌ک هات خۆ لئ دا وئهو ب دندک څه بر، څیجا ئهو نه‌گه‌هشت نه وان دندکان بخوت یین وئ کۆم کرین، ونه ئهو هیقی ب ده‌ست خۆ څه ئینا یا وئ راده‌یلا.. من گوته‌ئ: هیشتا، وی گوته‌ئ: توچ دبیرئ بو وی یئ مالا وی قه‌بر بت، وریکا وی پرا صیراطئ بت، ولئ زڅرینا وی قیامه‌ت بت، وپسیارکه‌رئ وی خودئ بت، څیجا ئهو نه‌زانت دویماهییا وی دئ به‌حه‌شت بت دا که‌یفا وی بیت، یان دئ جه‌هنه‌م بت دا ئهو ب خه‌م بکه‌شت، څیجا خه‌ما وی چه‌ند دئ یا دریر بت، وموصیبه‌تا وی چه‌ند دئ یا مه‌زن بت.

- وجاره‌کئ وی ده‌ستئ خۆ ب نک خه‌لیفه‌ی څه دریر کر وگوته‌ئ: چی گاڤا ئه‌څه فتنه‌ نه‌بت، خه‌لک چو فتنان نابینن.

- وئهو دگوته‌نه‌کا خۆ دا به‌حسئ زانا وقورئانه‌خوبان دکه‌ت، ودبیرت: ئهو ب دو سالۆخه‌تان یین چووینه‌ هیلاکئ: ب غه‌یبه‌ته‌ئ، و ب خۆ موعجیبه‌ئ.

- و د شعره‌کا خۆ دا ئهو به‌حسئ خه‌لکئ زه‌مانئ خۆ دکه‌ت، ئه‌وین هه‌ز ژ تیکه‌لیا خه‌لکی دکهن، ودبیرت:

یا من یسر برؤیة الإخوان
مه‌لا أمنت مکائد الشیطان
خلت القلوب من المعاد و ذکره
وتشاعلوا بالحرص والخسران
صارت مجالس من تری وحديثهم
في هتک مستور وخلق قران

- و د گوته‌نه‌کا دی دا دبیرت: هنده‌ک مروّڤ هه‌نه‌ پشته‌ی مرنا خۆ ژئ هه‌ز ژ ریمه‌تیئ دکهن، ده‌مئ هه‌ز دکهن گه‌له‌ک مروّڤ ل سه‌ر جه‌نازه‌یی وان حازر بین.

ل سالا (۲۲۷) ل باژپړې بهغدا زاهدې مهزن بشرې حافی مړوو. وگاښا
 خه بهرې مړنا وی گه هشتیه ئیمام ئهمه دی، وی گوټ: ئهو ژ وان بوو یین
 صه برا مړوځی پې دهات.. و د گهل جهنازی وی چوو سه ر زیاره تان.
 ویا مای بیژن: دبیزنه بشری (الحافی)؛ چونکی ل جحیلینیا خو ده می ئهو د
 چوو علم وهر دگرت، ژ بهر زوهدا خو یی پیخواس بوو.. ودبیژن: جاره کی ئیمام
 ئهمه دی گوټ: ئه گهر وی پیلا فک کربایی، وحالی خو ل بهر خه لکی فشارتبا بو
 وی چیتر بوو!

مرؤفین خودی وگریا ژ ترسین خودی دا

.. وسهراتییا مرؤفین خودی د گهل گریبی ژی سهراتییه کا عنتیکهیه، و ژ
قی چهندي عهجيگرتی نهبن، ههقالینییا مرؤفین خودی د گهل وی رۆندکا ژ
ترسین خودی دا ژ چاقین وان دباری ژ ههقالینییا وان بو ههر تشتهکی دی پتر
وموکمتر بوو، ئیک ژ وان ب دهقی خو هند نه دناخت هندی ب چاقین خو رۆندک
دباراندن، و د کهفن دا خودان دل دزانن کو گوتنا چا دشی ب رۆندکی بگههینت،
چو جارن دهف ب ئەزمانی نهشی بئژت! ئەگەر نه.. پا بۆچی عاشق وئەفینداران
هنده بهحسی چاقان کرییه؟

هنگی ئوممهت یا ب خیر بوو دهمی زانایان ب رۆندکین خو بهری گوتنا
دهقی شیرت ل خه لکی دکرن، هنگی ئوممهت یا ب خیر بوو دهمی ل مزگهفت و مال
وبازاری دیوان بو گریبی دهاتنه گرتدان، گریا ل سهر دنیا یی، نه وهکی مه ئەقرو،
ئەگەر ئیک ژ مه جارهکی بگریت ژی بهری خو بدی دی بینی گریا وان بو دنیا ییه.
مخابن ئەم یین گههشتینه زه مانه کی خه لکی وی رۆندکا ژ ترسا خودی دا
نه ناسییه، نه بهس هنده، به لکی گه لهک ژ وان ههر خودی ب خو نه ناسییه ههتا
قیجا ژ ترسین وی دا بکه نه گری، ئیک ژ وان ههر سپیدی دهمی رادبت و ههتا لی
دبته شەف ئەگەر بو سوبندی نه بت دویر نینه ناخی خودی نه ئیته سهر ئەزمانی وی!

ئیمامی (شهعی) ئەوی ل سالا (۱۰۴) ی مشهختی مری، د گوتنه کا خو دا
دبئژت: ((دهمهکی درئژ مرؤف ب دینی دژیان، ههتا دین ژ دلین وان
هاتییه دهر، پاشی ئەو ب مروهتی ژیان، ههتا ئەو ژی چووی، پاشی ئەو ب شهرمی
ژیان، ههتا شهرم نه مای، ونوکه ئەو ب طه مه عکرنی وترساندن دژین.. وپشتی قی

زهمانی زهمانه کی دی دئی ئیت هیشتا دئی یی خرابتر بت)). ونوکه ئەو زهمانه یی ئیمامی شه عیبی به حس ژئی کری!

(تشاؤم) نهبت به لئی ئیک زیده زهمهت ووهستیانی دئی بینت ههتا ب سهر ئیک و هسا هل بیت ب دورستی بینا دینی ژئی بیت، رۆژه کی (ئه بوو موسلمی خهلانی) د بهر مزگهفته کی پا بۆری دیت هندهک مرووف ل مزگهفتی یین کوم بووین، که یفا وی گه لهک ب وان هات، وی هزرکر ئەو به حسی خودی یین دکهن و علم یی نیشا ئیک و دو دهن، ئەو ب نک وان شه چوو دیت له غوا وانه و به حس به حسی دنیا یییه، ئینا وی گوته وان: ((سبحان الله! مه ته لا من وه وه وه و هکی مه ته لا وی زه لایمییه یی بارانه کا بۆش لی باری، قیجا ئەو ل دور خو زقیری دره گه هه کی شه کری دیتی، و گوته: باشه، ئەز دئی چمه د قی خانی شه دا ژ بارانی بیته پاراستن، قیجا پشتی ئەو چوویه د وی خانی شه وی دیت ئەو خانییه کی بی بانه! ئەز هاتمه دیوانا هه وه من هزرکر دیوانا زکری وزانیییه دئی مفای بو خو ژئی بینم، پاشی دره گه فت دیوانا دنیا یییه د مالا خودی شه)).

به ری خو بدنه مزگهفتین مه دئی زانن ئەم چ زه لایمین! مه ته لا مه مه ته لا میترکه کا ب خه مل بوو، چو ستری د ناف دا نه بوون، پاشی هند ستری کهفتنی ههتا رۆژهک ب سهر دا هاتی چو گول د ناف دا نه ماین!

زقین ل بابه تی خو یی سهره کی دئی بیژین: ئەو رۆندکا ژ ترسین خودی دا ژ چاقی دئیه خواری هنگی راده ست ههتا خودانی خو دبه ته به حه شتی، و ژ سالوخته یین وان خودان باوه رانه یین کو خودی ژئی رازیووی و ئەو ب به حه شتا خو رازی کرین: ههر جاره کا ئایه تین خودی بو وان هاتنه خواندن ئەو سهرین خو ل بهر مه زنییا خودی دچه مینن وهند رۆندکان ژ ترسین وی دا دبارینن ههتا به رسنگین خو تهر دکهن.. د ئایه ته کی دا خودای مه زن مه دحین وان به نییین خو دکهت یین وی قهنجی د گهل کری و دبیزت: ﴿إِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ آيَاتُ الرَّحْمَنِ خَرَوْا سُجَّدًا وَبُكِيًّا﴾

﴿مریم: ۵۸﴾

ول جهه كى دى دبیژت: ﴿إِنَّ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ مِنْ قَبْلِهِ إِذَا يُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ يَخِرُّونَ لِلْأَذْقَانِ سُجَّدًا ۖ وَيَقُولُونَ سُبْحَانَ رَبِّنَا إِنْ كَانَ وَعْدُ رَبِّنَا لَمَفْعُولًا ۖ وَيَخِرُّونَ لِلْأَذْقَانِ يَبْكُونَ وَيَزِيدُهُمْ خُشُوعًا ۝﴾ [الإسراء: ١٠٧-١٠٩] ئەوین خودی زانین دایى گاڤا ئایه تین قورئانی بۆ دئینه خواندن نه شینه چاڤین خو، رۆندکان دبارینن وسهری خو ب ترس قه بۆ خودی دچه مینن، (ئەبوو ئەعلایی تهیمی) دبیژت: (ههچی زانایی زانینا وی نه گرینت ئەوی چو زانین نه بوویه).

ئەوی ئەقرو ژ ترسین خودی دا بگریت، سوباهی دەمی ئەو ژ قهبری رادبت وخه لک ل دۆرین وی دگرین ئەو دی یی ب کهنی بت، وئەوی ئەقرو دکهنیت وخودی ژ بییر دکهت، سوباهی دەمی ئەو ژ قهبری رادبت دی گریت.. ﴿إِنَّ الَّذِينَ أَجْرَمُوا كَانُوا مِنَ الَّذِينَ ءَامَنُوا يَضْحَكُونَ ۝﴾ ئەفه د دنیا یی دا، ئەوین تاوانبار گاڤا خودان باوهر ددیتن، بۆ خو پی دکره کهنی ﴿فَالْيَوْمَ الَّذِينَ ءَامَنُوا مِنَ الْكُفَّارِ يَضْحَكُونَ ۝﴾ قیجا ئەقرو، ل رۆژا قیامه تی، ئەوین د دنیا یی دا باوهری ئینای ب وان ئەوین کافر بووین دکهنه کهنی.. ئیک ب ئیکیه، وشه رت قیرییه!

د ده دیسه کا دورست دا پیغه مبه ر -سلاف لی بن- وان هه ر هه فت مروژان بۆ مه ده ژمیرت بین کول رۆژا هه شری -دهمی چو سیبه ر نه هه ین- ل به ر سیبه را خودی دئینه کۆمکر، و دیار دکهت کو ئیک ژ وان ئەو زهلامه یی دهمی ب تنی دمینت خودی ل بییرا خو دئینه ته قیجا ژ ترسین خودی دا چاڤین وی تژی رۆندک دبن.. جزایه کى کیم نینه ئەگه ر ئەم تی بگه هین، ویا ژ قی ژى مه زنتر: ئیمامی (ترمذی) ژ (عبدللاهی کورئ عه بباسی قه دگو هیزت، دبیژت: پیغه مبه ری -سلاف لی بن- گۆت: ﴿دو چاقان ناگر قی ناکه فت: ئەو چاڤی ژ ترسین خودی دا کرته گری، وئەو چاڤی ب شه ف د ریکا خودی دا بمینته هشیار نۆیه دارییی بکه ت﴾.

به یاهه کى گرانه بۆ کاره کى ب سانا هی، د گه ل هندى ژى بکړ دکيمن، بوچی؟

گهلهک جاران ئەم قى پسيارى ژ خو دکهين.. دهمى ئەم ديروکا مروڤتين خودى
 دخوينين تشتى ژ ههميى بهلاقتى د ناڤ وان دا ئەم ديبينين گرييا ژ ترسا خودى
 دايه، ئيک ژ وان ئايهتهكى دا خوبنت، يان ههديسهكى دا گوڤ لى بت هند دا
 كهته گري ههتا سنگى وى ژ روڤندكان تهږ دبوو، ئەم ئەڤرو ههر وان ئايهت وحهديسان
 دخوينين وگوڤ لى ديبين بهلى خو ئەم موييهكى ژى ژ خو شاش ناكهين، بوچى؟
 بهرسف: ژ بهر سى ئەگهړان:

يا ئيکى: گونههين مه گهلهک ژ باشييين مه يين پتر لى هاتين.
 يا دووى: قيجا دلين مه يين رهق وهشک بووين.
 يا سيي: لهو چاڤين مه روڤندكان نابارينن.
 د ههديسهكى دا هاتييه: ﴿هشيار بن گهلهک نهکهنه کهنى، هندى گهلهک
 کهنييه دلى دمرينت﴾.

څيانا مه بو دنيايى وگاردانا مه ب دويڤ ڤه هند ريکى نادهته مه ئەم دو
 روڤندكان ژ ترسيين خودى دا ببارينين، چونكى ئاشکهرايه کو څيانا دنيايى
 وترسا خودى پيکڤه د دهکى دا کوښ نابن.

مرن مه يا ژ بيرا خو برى، ئيک ژ مه هند بو دنيايى دهکته دى بيژى مرن بو
 وى ژى نينه، گاڤا د بهر موغبههکى را دبوړت پاتکا خو ددهته قهبران دا زهوقى وى
 نهخوش نهبت، وگاڤا د گهل مرييهکى خو چوو سهز زيارهتى نزانت کهنگى دى وى بن
 ئاخ کهت دا بزږته قهسرا خو! بيژنه من: ئەوى ب قى پهنگى بت چاوا ژ ترسا
 خودى دا دى كهته گري؟ چاوا دى ب خوشييا هندى ههسييت کو مروڤ ژ ترسا
 خودى دا بکهته گري؟

وهرن دا پيکڤه بهرپهريږن ديروکا مروڤتين خودى قهلهدينهڤه بهلى قى جارى دا
 بزانيين کانى سهرهاتييا وان د گهل گرييا ژ ترسيين خودى دا چ بوو..

سهروهرى ههمى مروڤتين خودى، پيغه مبهري خودى -سلاڤ لى بن-
 سهحابييهکى وى دپيژت: ((روژهکى ئەز هاتمه نک وى نفیژ دکر، وهندى هند

وی دکره گری دهنګه کې وهسا ژ سنگی وی دهات دا بیژنی دهنګی مهنجه لا ئاڅییه
دهمی دداننه سهر ئاگری)).

دهیکا موسلمانان عائیشا -ئەوا نیژیکی نهه سالان د گهل پیغه مبهری د مالا
وی دا ژیاۍ- دبیرت: ((من نه دیت پیغه مبهری -سلاف لی بن- روزه کا ب تنی
وهسا کرییه کهنی کو دهقی وی بهش بیت هتا مروث نیشا دهقی وی ببینت)). و د
حه دیسا معراجی دا، وهکی ئیمام ئه حمه د ژ نهه سی قه دگو هیژت، هاتییه: پیغه مبه
-سلاف لی بن- دبیرت: ﴿من گوته جبریلی: ئەز نایینم میکائیل دکه ته کهنی،
بوچی؟ وی گوته من: ئەفه رۆژا خودی جههنم چیکری ئەوی هیشتا نه کرییه
کهنی﴾.

ئیمام (موسلم) ژ عه بدللاهتی کورئ عه مری قه دگو هیژت، دبیرت: ((جاره کی
پیغه مبهری -سلاف لی بن- سوورده تا ئیبراهیم دخواند گاڅا گه هشتیه قی
تیه تی: ﴿رَبِّ اِنَّهُمْ اَضَلُّنَ کَثِیْرًا مِّنَ النَّاسِ فَمَنْ تَبِعَنِیْ فَاِنَّهٗ مِنِّیْ وَمَنْ عَصَانِیْ فَاِنَّکَ
عَفُوْرٌ رَّحِیْمٌ﴾ پیغه مبهری -سلاف لی بن- دهستین خو بلند کرن وگری وگری
وگوټ: ره بی ئوممه تا من ئوممه تا من، ئینا خودی جبریل هنارته نک وگوټی:
خودی دبیرته ته: ئەز دئ ته د دهه حه قا ئوممه تا ته دا رازی کهم)).

وئەبوو به کر -زه لامی ئیککی پستی پیغه مبهری د ناڅ ئوممه تی دا- هند
مروقه کی دل نازک بوو گاڅا ل سهر مینه را پیغه مبهری -سلاف لی بن- رادوه ستیا
هند دکره گری کهسی ئاگه ه ژ دهنګی وی نه دما.. جاره کی چوو دا نفیژا بارانی ل
به را خه لکی بکه ت، تراره کی شه ربه تا هنگفینی بو وی ئینا، سی جاران وی ترار بره
به ر دهقی خو به لی ژ بهر گریبی ئەو نه شیا شه ربه تی قه خوټ، وهندی وی کره گری
گریا هه قالین وی ژی هات، پستی هنگی وان پسپارا وی کر: ئەو ته خیر بوو؟
وی گوټ: جاره کی ئەز وپیغه مبه ر -سلاف لی بن- ب تنی د گهل ئیک بووین، ئینا
پیغه مبهری -سلاف لی بن- د گهل خو گوټ: هه ره ژ من دویر بکه قه، ئینا من

گوټی: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودی ئه‌و تو د گهل کی دئاخفتی؟ وی گوټ: ئه‌غه دنیا بوو هاته بهرچاقین من وگوته من: ئه‌گهر تو ژ من خلاص بیی ژی پستی ته ژ من خلاص نابن.

وعومهری گه‌له‌ک جاران د نقيژا عه‌یشا ویا سپیدی ژی دا سوورده‌تا (یووسف) دخواند وه‌ند دکره‌گری هه‌تا رۆندکین وی سنگی وی ته‌ر دکرن.

وعوشمان گاڤا دچوو سه‌ر قه‌بره‌کی هند دکره‌گری هه‌تا ربه‌پین وی ته‌ر دبوون. وعه‌لی سه‌ره‌اتییه‌کا دريژ د گهل رۆندکان هه‌بوو.. جاره‌کی پستی نقيژا سپیدی ل به‌را موسلمانان کری ژ جه‌ی خو رانه‌بوو وحه‌تا رۆژه‌ه‌لاتی کره‌گری، پاشی رابوو وگوټ: ئه‌ز نابینم ئه‌قرو کس دکه‌ته‌گری، من سه‌حابیپین پیغه‌مبه‌ری - سلاڤ لی بن- دیتبون ب شه‌قی هه‌میپ و ان نقيژ دکرن و وان هند دکره‌گری هه‌تا ربه‌پین وان ته‌ر دبوون، به‌لی خه‌لک ئه‌قرو دغاغلن. وپستی هنگی ئه‌و نه‌هاته دیتن کریه‌که‌نی هه‌تا هاتییه‌شه‌هیدکرن.

پستی شه‌هید بووی، رۆژه‌کی هه‌قالی وی (ضراری کوری ضه‌موره‌ی) ل دیوانا موعاویه‌ی ئاماده‌بوو، موعاویه‌ی گوټی: بۆ من بیژه‌کانی عه‌لی یی چاوا بوو؟ وی گوټ: ئه‌ی (أمیر المؤمنین) ئه‌گهر تو من عه‌فی که‌ی، وی گوټ: نه‌، ئه‌ز ته‌ عه‌فی ناکه‌م. ضراری گوټ: باشه‌.. ئه‌ز ب خودی که‌مه‌ ئه‌وی دویر به‌ری خو ددا، هیزه‌کا دژوار وی هه‌بوو، گوټنا وی یا ره‌هوان بوو، وی حوکم ب دادیپ دکر، زانین ژئ دزا، ژ دنیایی وخوشییا وی دره‌قی، سه‌هرا وی ب شه‌قی وتارییا وی ده‌ات، ب خودی ئه‌و مروقه‌ک بوو گه‌له‌ک دکره‌گری وگه‌له‌ک هزرین خو دکرن، ده‌ستین خو وه‌ردگیران و د گهل خو دئاخفت، هه‌ز ژ جلکین کورت وخورنا ساده‌ دکر، گاڤا ئه‌م ده‌اتینه‌ نک وی ئه‌و وه‌کی هه‌ر ئیک ژ مه‌ بوو، ده‌می مه‌ پسپاره‌ک ژئ دکر وی به‌رسفا مه‌ ددا، هه‌ر چه‌نده‌ وی ئه‌م نیزیکی خو دکرین ژی، وئو یی نیزیکی مه‌ بوو به‌لی هند یی ب هه‌یه‌ت بوو زوی ب زوی ئه‌م د گهل نه‌دئاخفتین، مروقتین دیندار د چاقین وی دا دمه‌زن بوون، ووی هه‌ز ژ فه‌قیران دکر، خودی شاهده‌ جاره‌کی من ئه‌و

دیت دهمی شهقی پهردی خو یی تارۍ بهردای، وستیر ئافابوین، ئهو چوو د محرابا
خو دا ووی ربهین خو گرتن ووهکی وی مروقی ماری پیقه‌دای ئهو دنالی، ووهکی
وی مروقی خه‌مه‌کا گران هه‌ی ئهو دگری، دهنگی وی هیشتا یی د گوهی من دا
دهمی دگوت: یا ره‌بی یا ره‌بی! پاشی دا بیژته دنیا‌یی: ئه‌ری ته خو بو من
خه‌ملاندیه، تول هیقییا منی؟ ویشه ژ کیشه دئیت! بو خو هه‌ره ئیکی دی، ب س
ته‌لاقان من تو یا بهردای، تو یا عه‌مر کورت وه‌قال هیللی، تو یا بی خیری، ئاخ
ئاخ بو کیمیا زادی ودویراتییا قویناغی ونه‌خوشیا ریکی! گا‌فا موعاویه‌ی ئه‌ف
گوتنه گوه‌ لی بووین رۆندکین وی هند بارین هه‌تا ربه‌ین وی ته‌ر بووین، ب
ده‌ره‌جکی خو چاقین خو پا‌قژکرن وگوت: ئه‌ری ب خودی بابی هه‌سه‌نی یی وه‌سا
بوو، ئه‌ی ضرار خه‌ما ته‌ ل سه‌ر وی یا چاوايه؟ ضراری گوت: وده‌کی خه‌ما وی
ژنکییه یا ئیکانی وی د کوشی دا هاتییه سه‌رژیکرن قیجا چو جاران خه‌ما وی
رانه‌بت ورۆندکین وی هسک نه‌بن.

(خه‌بابی کورپی ئه‌ره‌تی) گا‌فا که‌فتیه به‌ر مرنی، هنده‌ک هه‌قالین وی هاتنه
نک، ئیکی گوتی: مزگینیا مه‌ ل ته‌ بت سو‌باهی دی گه‌هییه براین خو، ئینا
خه‌باب گری وگوت: ئه‌ز نه‌ ژ ترسین مرنی دا دکه‌مه‌ گری، هه‌وه‌ بیرا من ل هندک
براین من ئیناقه‌ یین چووین وخیرین وان د گهل دا، رۆژا مه‌ هه‌مه‌زه‌ قه‌شارتی
کفه‌ک نه‌بوو ئه‌م بکه‌ینه به‌ر، کراسه‌ک د به‌ر بوو ئه‌گه‌ر مه‌ سه‌ری وی قه‌شارت با
پیین وی ده‌ردکه‌فتن، وئه‌گه‌ر مه‌ پیین وی قه‌شارت بان سه‌ری وی ده‌ردکه‌فت،
ده‌می ئه‌ز د گهل پیغه‌مه‌ری -سلاف لی بن- ده‌ره‌مه‌کی ب تنی ژی من نه‌بوو، قی
گا‌فی چل هزار ده‌ره‌م یین د مالا من دا، ئه‌ز دترسم ئه‌م نه‌گه‌هینه وی خیری یا ئهو
گه‌هشتینی.

ئه‌فه ژ سه‌حابیان، و ژ یین پشتی وان: (ربعی کورپی خراشی) ئیک ژ وان
تابعیانه‌ یین (بوخاری وموسلمی) هه‌دیس ژئ قه‌گوه‌استین، د عه‌مری خو هه‌می
دا وی ده‌وه‌کا ب تنی ژی نه‌کربوو، وی چو جاران نه‌دکه‌ر که‌نی، رۆژه‌کی هنده‌کان

گوتی: بوچی تو ناکهیه کهنی؟ وی گوت: من سویندا خواری ههتا ئەز نهزانم کانی
دی چمه بههشتی یان جههنه می ئەز ناکه مه کهنی.. هه قالین وی دبیرن: گاڤا رها
وی هاتییه هلکیشان و ههتا مه قهشارتی ژێ سهر و چاقین وی ب کهنی بوون.

(ثابتی بهنانی) ئەوی ئەنه سی کورێ مالکی دگوتی: چاقین ته وهکی چاقین
پێغه مبه رینه، هند دکره گری ههتا چاقین وی کول بووین، رابوون هه کیمهک بو ئینا،
هه کیمی گوتی: چاقین ته دی چی بن بهلی ب وی شهرتی تو نهکویه گری، ثابتی
گوتی: چ خیر د وی چاقی ههیه یی نهکته گری؟

بهلی.. دیتنا مرۆڤین خودی بو مهسهلی د قی گوتنی دا کوم دبت: چ خیر د
وی چاقی ههیه یی ژ ترسین خودی دا نهکته گری؟

(سه لاهه ددینێ ئەییووبی) رۆژهکی د ناف هه قالین خو دا یی روینشتی
بوو، ئیک ژ وان تشتهکی ب کهنی گوت، هه مییان کره کهنی، سه لاهه ددین تی
نهت، هنده کان گوتی: بوچی تو ناکهیه کهنی؟ وی گوت: ئەز ژ خودی شهرم دکهم
بکه مه کهنی وقودس د دهستین کافران دا بت! ئەگەر رۆژی جارهکی ب دورستی مه
بیرا خو ل مرنی ئینا، ئەگەر تاربییا شهقی بیرا مه ل تاربییا قهبری ئینا،
چاقین مه ژێ دا ژ وان چاقان بن یین خیر تیدا هه، بهلی چ ل دلی رهق بکهین
یی کول بن خولبیا گونههی مای؟

پشتی قی کههرم کهن دا قهستا دیوانا ئیک ژ وان مرۆڤین خودی بکهین یین ژ
ترسا جههنه می دا چو جارن نهکهره کهنی.. دا بچینه خزمهتا سه عیدی کورێ
جوبهیری.

ئەو زاناى زالمەك پى مرى سەئىدى كورپى جوبەيرى

دەممى يى جحىل دىكلەك وى ھەبوو ھەر شەف بانگ ددا، و ژ بەر دەنگى
وى ئەو ژ خەو رادبوو نقيژ دكرن، شەفەكى دىكلە بانگ نەدا، گاڤا سپىدى ئەو
رابووى گەلەك عىجز بوو ونفرىنەك ل دىكلە كر، وگۆت: خودى دەنگى وى بېرت،
ووەسا چىبوو، وى دىكلە پشتى ھنگى بانگ نەدا، ئىنا دەيكا وى گۆتى: كورپى من
ھشيار بە نفرىنان ل كەسى دى نەكە!

پشتى د عىبادەتى وزانىنى دا پىشكەفتى رۆژەكى وى دوعايەك كر كو خودى
وى بمرىنت شەھىد، ووەسا چىبوو.. گاڤا (ھەججەجى) ئىناى دا وى بكورژت، وى
نفرىنەك كر وگۆت: يا رەببى توڤى زالمى ھند نەھىلىيە ساخ كو پشتى من ئەو
كەسى دى بكورژت، ووەسا چىبوو.. پازدە رۆژان ب تىنى پشتى وى ھەججەج ما ساخ
يى نەساخ، لەو نەگەھشت پشتى وى كەسى دى بكورژت.

ئەف مەروڤى خودى: سەئىدى كورپى جوبەيرى بوو..

ب شەقى دەممى رادبوو نقيژ دكرن، ھند دكرە گرى ھەتا چاقىن وى كول بووين،
وگاڤا نقيژ ل بەرا ھەقالىن خۆ دكر دەنگى گرىيا وان ب سەر مزگەفتى دكەفت..
ورۆژا مرى زاناىەكى تابىيان گۆت: ئىك ل سەر ەردى نىنە پىتقى ب زانىنا وى
نەبت. ئىجا ئەف چىيانى زانىنى، ئەف شەھىدى سەئىد كى بوو؟

سەئىدى كورپى جوبەيرى وپىناسەيەكا كورت:

❁ ناڤى وى سەئىدە، كورپى جوبەيرىيە، ودبىژنى: بابى عەبدللاھى. ل سالا

(۲۱) مشەختى ھاتبوو سەر دنيايى.

✽ ل سەر دەستی هژماره‌کا سه‌حابییان هاتبوو ب خوادنکرن، وحه‌دیس ژ گه‌له‌ک سه‌حابییان قه‌گوه‌استینه، وه‌کی: ئیمام عه‌لی، وعه‌بدللاه‌ی کور‌ی عه‌بیاسی، وعه‌بدللاه‌ی کور‌ی عومه‌ری، وعه‌بدللاه‌ی کور‌ی زوبه‌یری، وئه‌بوو مووسای‌ی ئه‌شعهری، وئه‌بوو هوره‌یره‌ی.. وگه‌له‌ک‌تین دی.

✽ ئیک ژ مه‌زترین زانای‌ین تابعییانه، و دگوتن: هه‌ر زانینه‌کا هه‌بت وی تیرا خو ژ ئی دزانی.

✽ ئیک ژ زاهد و ته‌قوادار‌ین ئوممه‌تی بوو، شه‌ف و ر‌وژ‌تین خو وی د عیباده‌تی دا دب‌وران‌دن، و ژ ترس‌ین خود‌ی دا وی چو جار‌ان نه‌دکره‌ که‌نی و ژ به‌ر گریبی ئیشه‌کی چا‌ئین وی گرتبوو.

✽ ئیک ژ وان زانایان بوو ی‌ین سه‌ری خو ب‌و ژ‌ورداری‌یی نه‌چه‌ماندی، و‌روی ب‌روی به‌ران‌به‌ر ژ‌ورداری‌یا هه‌جج‌اجی یا مه‌زن راوه‌ستای، هه‌تا دویم‌اهی‌یی ل سالا (۹۵) ئی مشه‌ختی ده‌می ژ‌ییی وی (۷۴) سال ب‌ ده‌ستی فاسقی ئوممه‌تی هه‌جج‌اجی ته‌قه‌فی شه‌هید بو‌ی. و‌ر‌وژ‌ا ئه‌و شه‌هید بو‌ی ئیمام‌ی نا‌ق‌دار (حه‌سه‌نی به‌صری) گ‌وت: ((ب خود‌ی ئه‌گه‌ر خه‌لکی ر‌وژ‌ه‌لات و‌ر‌وژ‌نا‌ق‌ای‌ی پشک‌داری د کوش‌تا وی دا ک‌ربا، خود‌ی دا وان هه‌می‌یان ها‌ق‌یته د نا‌گری دا)).

سه‌عید و‌کو‌ر‌ی زوبه‌یر‌ی.. وحه‌جج‌اج:

سه‌عید ئیک ژ وان که‌سان بوو ی‌ین به‌یعه دایه عه‌بدللاه‌ی کور‌ی زوبه‌یری، ده‌می وی ئیعلانا خه‌لیفات‌یا خو ل مه‌که‌هی ک‌ری، و‌پشتی عه‌بدللاه ب‌ ده‌ست‌ین هه‌جج‌اجی ها‌تییه شه‌هیدک‌رن، وعه‌بدلمه‌لکی کور‌ی مه‌روانی بو‌ویه خه‌لیفی ئیکانه، سه‌عید ب‌ خه‌لیفات‌یا وی ر‌ازی نه‌بوو؛ چونکی ئه‌و ل و‌ئ ه‌زری بوو کو بارا پ‌تر ژ مو‌سلمانان ب‌ حوک‌مداری‌یا وی در‌ازی ن‌ین.. وحه‌تا مه‌یدان بوو عه‌بدلمه‌لکی باش قالا بیت وی ده‌ست‌وری دا والی‌ین خو کو ئه‌و ب‌ داری ز‌وری خه‌لکی ب‌چه‌مینن، ی‌ی ژ هه‌می‌یان پ‌تر ب‌ ق‌ی ده‌وری ر‌ابو‌ی والی‌ی ع‌راق‌ی بوو: هه‌جج‌اجی ته‌قه‌فی.

بئی رحم وبئی ترس حه ججاجی دوزمنین خو ئاخافتن، گهلهک کوشتن و گهلهک ژى گرتن، وهندهک ژى بو خو رهڅين.. ژ وان کهسان يین رهڅين سه عیدئ کورئ جوبهیری بوو.

سه عید گهلهک سالان دهر ب دهر بوو، ژ مال ومروڅين خو دويرکهفت، ل جههکی خو څه دشارت گاڅا خه لک پئ دحهسیا ژ ویرئ دچوو جههکی دی.. هتا جارهکی والیی مه کههئ پئ حهسیای وگرتی و ب دزی څه بو حه ججاجی هنارتی دا خه لکی مه کههئ پئ نه حهسیین..

ل دیوانا حه ججاجئ ته څه فئ:

سه عیدئ کورئ جوبهیری ده می ل مه کههئ یئ څه شارتی فه ساده کی سوجه تا وی گه هانده والی، سه عید دبیزت: ((ل مالا خودئ فه ساده کی فه سادی ل من کر، نهز وی دهیلمه ب هیڅیا خودئ څه)) هه څاله کی وی دبیزت: گاڅا هاتین سه عید گرتی وی گوته مه: ((نهز دبینم څئ جاری دئ نیمه کوشتن، ونهز دئ بو هه وه بیژم کانی بوچی؟ من ودو هه څالین خو جاره کی پیکڅه دوعا بو خو دکرن، گاڅا مه شریڼیا دوعایئ تام کری، مه دوعا کر کو خودئ شه هیدبونئ ب رزقئ مه ههر سییان بکهت، نهو ههردو یین شه هید بووین، وڅئ جاری دؤرا منه)).

څیجا کهرهم کهن دا هه څالینییا سه عیدئ کورئ جوبهیری بکهین ده می ل کوچکا زالمئ عراقئ هاتییه ناماده کرن:

ل سه ری ژ بیر نه کهن سه عید پیره میړه، ژیی وی نوکه ههفتی وچار ساله، ریهین وی یین سپی رونا هییه کا پتر ددهنه دیمئ وی یئ گهش، یئ بهری خو بدهتئ دئ هزر کهت نه څه مروڅه که ژ به حه شتئ یئ هاتی دا دهرسه کی بدهته خه لکی عهردی د بابهتئ خو گوزیرکرنئ دا.

دیسا ژ بیر نه کهن ههردو دهستین ئیمامی زنجیره کا وهسا گران یا پیڅه نیزیکه نهو نه شیت زوی ب زوی دهستین خو ژ بهر پاکهت ودانت.

بئ دەنگيا ئىمامى پتر ھەيىھەتئى ددەتە مەوقفى، ھىدى ب ژۆركەفت، چاشئى وى ب كۆچكى كەفت، جھئى زالمى يئ ل سەرى ديوانئى، زىرەقانىن وى تژى دۆر ورەخانە، دويقەلانكان ژى جھئىن خۆ ل كۆچكى يئىن تژى كرىن! ب بەرىخۆدانەكا تژى رەحم و دل پىقەبوون قە ئىمامى بەرى خۆ دا وان، ما نە تىشتەكى غەربە خۆ دلى مرقى ب وى ژى قە بت يئ شىرى خۆ بۆ ستويى مرقى رويس كرى؟

خەلكى دەمى ھەججە ل قى جھى ددیت دەست و پىيىن وان قەدلەرزىن ورحا وان ژ ترسان دا دەھاتە سەرى دفنى، بەلى سەعيد نە ژ وى رەنگى مرقىان بوو، سەعيد دەمى ب ژۆركەفتى ھزا پىشىيەكى ژى بۆ ھەججە نەكر، ئىمام ب ژۆركەفت.. ھەججە گوتئى: ناقتى تە چيە؟

ئىمامى بەرسف دا: ناقتى من سەعيدى كورئ جوبەيرىيە.

ھەججە: نە! تو شەقييى كورئ كوسەيرىي.

ئىمام: دەيكا من ناقتى من چىتر دزانت.

ھەججە: شەرمزارى بۆ تە و دەيكا تە بت.

ئىمام: ئىكى دى غەيى دزانت نە تو.

ھەججە: پىش قى دنيايى قە ئەز دى تە ھاقيمە د ئاگرەكى شاراندى دا..

ئىمام: ئەگەر من زانيبا ئەف تىشتە د دەستى تە دايبە ئەز دا پەرستنا تە كەم!

ل قىرى زالم پتر ژ كەربى ھاتە داگرتن، بەلى.. تو -ئەى ھەججە- چو

نينا، وچو ب دەستى تە نينا، و ئەگەر من زانيبا بەھەشت وجەھنەم ب تەنە من

پەرستنا خودى نەدكر، دا پەرستنا تە كەم.. ئەقە (مەنطقى) مرقىن خوديىيە، ئەوين

خۆچەماندنئى بۆ خودى ب تنى دورست دبىن.

وېشتى ھەججە چەند پسيارەكىن دى ژ ئىمامى كرىن د دەر ھەقا چەند

خەليفەيەكان دا ومەخسەدا وى ئەو بوو ھندەك ئاخفتنان ژئ چى بكتە دا بۆ خۆ

بكتە ھىجەت، بەلى چو ب دەستان قە نەھات.. ھەججە گوتئى: تو پتر ھەز ژ

كىژ خەليفەى دكەى؟

ئىمامى گۆت: ھەچىيى پتر خودى يى ژى رازى بت.
 ھەججاج: وخودى پتر ژ كى ژ وان يى رازىيە؟
 ئىمام: خودى دزانت.
 ھەججاج: من دقېت تو د گەل من يى راست بى.
 ئىمام: ومن ژى نەقېت درەوى ل تە بکەم.
 ھەججاج: من يى زانى تو چو جارن ناکەيە كەنى، بۆچى؟
 ئىمام: ئەز ژ ئاخى يى ھاتىمە چىكرن، وئاخ ب ئاگرى دئىتە سۆتن، قىجبا
 چاوا ئەز بکەمە كەنى؟
 ھەججاج: پا بۆچى ئەم دكەينە كەنى؟
 ئىمام: چونكى دلېن ھەو نەگەشتىنە..
 ل قىيرى ئاڭبرا ئىكى ب دويماهى دئىت، ب دان وستاندى، وھندەكى ب
 رچەتى، ھەججاج نەشيا ئىمامى تى بىخت، ئىنا ئسلووب گوھارت و دەست ب ئاڭبرا
 دووى كر:
 ھەججاجى فەرمان دا مالەكى مەزن ژ لوءو وىياقووت وزىران ل بەر سىنگى
 سەعيدى بىتە دانان، ھەر وەكى وى دقيا ب قى چەندى و ب رەنگەكى نە يى
 ئىكسەر بىژتە ئىمامى: مە ئەفە ھەمى يى ھەى، يى د گەل مە بت ئەم دى ژ قى
 مالى دەينى.. ئىمام د مەخسەدا وى گەھشت لەو گۆت: ئەگەر تە ئەف مالە كۆم
 كربت دا خو پى ژ ترسا رۆژا قىامەتى بکرى باشە، ژ خو ئەگەر ئەو نە بۆ ھندى بت
 ترسەكا ب تنى ل وى رۆژى بچوبكى ساڤا ژ بىرا دەيكا وى دبەت، وچو خىر د وى
 تىتى دا نىنە يى بۆ دنبايى ب تنى بت تىتى پاڤر تى نەبت.
 ئەففى ئسلووبى ژى فايده نەكر، ھەججاجى ژ بى فامىيا خو قيا كەرىپن
 ئىمامى قەكەت كانى چاوا وى كەرىپن وى قەكرن.. رابوو دەست دا ئسلووبى سىيى:
 ھەججاجى فەرمان دا ھندەك ئاميرەتېن موسيقى بىنن؛ چونكى وى دزانى
 موسىقە ب دىتنا ئىمامى تابىيان تىستەكى ھەرامە، وگۆتە ھندەكان: ل بەر گوھى

وی لی بدهن. ده می سه عیدئ کورئ جوبهیری گوه ل دهنگئ بلویلئ بووی کره گری،
حه ججایی بو ترانه پیکن گوتئ:

- بۆچی تو دکهیه گری؟ ئەڤه یا که یفئیه.

ئیمامی گوت: نه.. ئەو یا خەمییه، پفکرنا بلویلئ بیرا من ل لیدانا بۆرییئ
بو دهسپیکرنا قیامهتئ ئیناڤه، و ئەو پهزا داڤئین ڤئ (عوودئ) ژ چه رمئ وئ هاتینه
چیکرن ئەو ژئ رۆژا قیامهتئ دئ ئیتته پاکرن^(۱).

حه ججایی گوت: تیچوون بو ته بت سه عید!!

ئیمامی گوت: تیچوون بو وییه یئ ژ به حه شتئ بیتته لادان و بو جههنه می بیتته
راخشاندن.

ڤئ گوتئ جارەکا دی عه قل ژ سه رئ حه ججایی فراند، لهو گوت:

- ئەئ سه عید.. رهنه گه کئ کوشتنئ بو خو هلبژیره دا ئەز ته پی بکوژم، ته
دڤئت چاوا ئەز ته بکوژم؟

ئیمام: تو رهنه گه کئ کوشتنئ بو خو هلبژیره؛ چونکی ئەز ب خودئ که مه هه ر
ره نه گه کئ تو من پی بکوژی خودئ ژئ ل ئاخره تئ دئ ته پی کوژت، ڤئجا تو بو خو
هلبژیره.

حه ججایی گوت: ته دڤئت ئەز ته عه فی که م؟

ئیمامی گوت: ئەگه ر عه فییه ک هه بت دئ ژ خودئ بت نه ژ ته.

ل ڤیری بینا حه ججایی ته نگ بوو، لهو وی ڤیا مه سه لی ب دویماهی
بینت، ئینا ل زیره قانان خوړی: بهن بکوژن.

(۱) دیروک ڤه دگوهیت: کو زپته که کئ دی ژئ ئەڤ ئسلووبه د گهل هندهک زانایان ب کارئینایه،
ئەو ژئ ئیبراهیم پاشای مصری بوو، ده می ل سالا ۱۲۳۳ مشه ختی هیرش دایه سه ر
وهلاتئ حیجازئ دا گازینا (وههابییان) -وهکی وی دگوت- ژ بن بهت، وی ژئ وهکی
حه ججایی ده می ڤیای هندهک زانایین سه له فی بکوژت ئامیره تین موسیقی ل بهر گوهان
لیدان (أتواصوا به بل هم قوم طاغون)!

گاڦا وان ئيمام برييه بهر دهرگهه، ئيمام كهنى.. كهنييا وي ههجاج دين كر، وهه جارهكا شهيد ل بهر مرنى دكهته كهنى هستريا بو زرتهكان چى دبت، ناخري وان دقيت نهقى كهنيى ژ ليقان بدزن، قيجا نهقه چ كهنييه؟
ههجاجى گوت: كانى بزقرين..

گاڦا وان ئيمام زقراندى ههجاجى گوتى:

- پانى دبترن: تو چو جاران ناكهيه كهنى، پا نهقه چ كهنييه؟
ئيمام: كهنييا من ژ بهر هندييه تو چهند ل سهر خودى يى بستهيى، وئهو چهند د گهل ته يى بينفرهه!

ل قيرى شهيانى چاڦ ل ههجاجى تارى كرن، ههجاج خورى: بينن ل پيش چاڦين من سهريى بكن.

هيشتا فرمان باش ژ دهقى (سهركى) دهرنهكهفتى، سهرشور د فرمانى هاتن، جهلاد هات وشير د دهستان دا.. گاڦا وان سهعيد بو كوشتنى دريژكرى، وي بهريى خو دا قيبلى وگوت: ﴿ وَجْهَتْ وَجْهِي لِلدِّي فَطَرِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ حَنِيفًا وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴾.

ههجاج ل جهللادى خورى: بهريى وي ژ قيبلى وهرگيره.
گاڦا بهريى ئيمامى ژ قيبلى هاتييه وهرگيران گوت: ﴿ فَأَيْنَمَا تُولُوا فَتَمَّ وَجْهُ اللَّهِ ﴾.

ههجاجى گوت: وهرگيره سهر زكى.
ئيمامى گوت: ﴿ مِنْهَا خَلَقْنَاكُمْ وَفِيهَا نُعِيدُكُمْ وَمِنْهَا نُخْرِجُكُمْ تَارَةً أُخْرَى ﴾.

ههجاجى ب ديناتى فه گوت:

- فهكوژن دوژمنى خودى.. چاوا يى نايهتان ددهته بهر ئيك!

بهري جهلاد شیري خو يي هوسي پاكه ته شه دا سهري شي مروقي خودي ژ
قالبی قه كهت، ئيمامي گوت:

- نهز شاهده ييبي ددهم كو خودا يه كي ب حهق ههيه، وموحه ممد عهبدي وي
وپنغه مبهري وييه، قی ژ من بگره هتا نهز وتول قيامه تي ئيك ودو دبيني..
وبهري ئيمام بو جارا دويماهيبي شاهده بدهت نفرينه ك گر وگوت: يا رهبي پشتي
من تو وي ل سهر كهسي دي زال نهكه.

نهگر مروقه كي خودي نهبا ههچيبي دي با دا دوعا يه كي بو خو كهت كو ژ دري
جهلادي رزگار بت، بهلي مروقين خودي هند هاي ژ خو نينه هندی هاي ژ خهلكي
هه، گرفتاري نهو نينه نهو بيته كوشتن، ئاخري دوعايا وييه بو ب جه دئيت،
گرفتاري نهوه پشتي وي شيري زورداريبا هه ججاجي بگه هته هندهك بي گونه هين
دي، لهو وي دوعا بو وان كرن نه بو خو. بيژنه من: قی سهر فهرازيبي ژبلي مروقين
خودي هوين ل نك كي دبيني؟

ئيمامي دو جاران شاهده دا وهيشتا جارا سيبي شاهده دان ب دويماهي
نه ئيناي شيري جهلادي بهري وي راكر، خوينا سه عيدي نهوا ئا خا ديوانا هه ججاجي
ئاقدای بوو نهو له عنهت يا كول دريژيا پازده رۆژان ل دور ستوكورا هه ججاجي
زقري، هتا بن ئاخ كرى، ل وان پازده رۆژان ههر جاره كا هه ججاج دنقست جرفهك
قي دكهفت ووهكي دينان ژ خهو رادبوو و دكره ههوار:

- نهقه چيه من وسه عيدي كورئ جوبهيري چ د گهل ئيك ههيه، چي گاڤا نهز
نقستم نهو دي ئيت پيبي من پاكيتشت ومن ب دويش خو قه راخسنت؟

بهري رۆژا پازدي پشتي كوشتنا ئيمامي ب دويماهي بيت هه ججاجي ژي
سهري خو بو جارا دويماهيبي دانا و ب دويش سه عيدي دا چوو؛ دا قهستا مهكه ما
مهزن بكهت، دا قهستا وي جهي بكهت يي سه عيدي ژقان پي دايي..
سلاڤ ل سه عيدي كورئ جوبهيري بت وههر ئيك ووهكي وي سهري خو بو
زورداريبي نهچه ماند بت.

سهرکه فتیی مهیدانا جهرباندنی سه عیدی کوری موسه ییسی

چل سالان نقیژهکا ب تنی یا ب جماعت ژ وی نهچووبوو، دبیرت: بیست سالان من پاتکا کهسی د نقیژتی دا نه دیتییه، یه عنی هر گاش ل پرتا ئیکی بوو.. ئیک ژ هفت فقهنانین مه دینی یین مه زن بوو، ودگوتنی: سه روکی زانایین مه دینی، سیه وتشتهک هزار زپر دانی، دا گوتنهکا ب تنی بیترت کو مفایی زورداره کی تیدا بت، نهو ل بهر نه هات، وه هر گاش وی شیرت ل هه قالین خو دکر ودگوت: ((نه وه بت هوین چاقین خو ب دیتنا هه قالین زالمان ژی تری بکمن نه گهر نه قیانا وان د دلین هه وه دا نه بت، دا نهو باشیپن هه وه کرین پویج نه بن)).

ئهف چایی زانینی (سه عیدی کوری موسه ییسی)یه، قی جاری مه قیا هه وه ل دیوانا وی ناماده بکهین دا بزانیان کو خودی هندک مرؤف هه نه چهنگی راستیه کا ب تنی ناده نه ب مالی دنیایی هه مییی..

سه عیدی کوری موسه ییسی کا بوو؟

❁ بابی موحه ممدی، سه عیدی کوری موسه ییسی کوری حه زنی قوره یشیه، بابی وی وباییری وی ژی هه ردو ژ صهحابیان بوون، ل پوژا (فه تحا مه که هت) موسلمان بووبوون.

❁ ل سالا دووی ژ خیلافه تا عومهری -خودی ژی رازی بت- کو دبه سالا (۱۵) مشهختی، هاتبوو سهر دنیایی.

❁ هر ژ زارو کینییا خو داخوازا زانینی کربو، وحه دیس ژ گه لهک صهحابیان وه رگرتبوو وه کی: عوثماني وعه لی وسه عیدی کوری نه بوو وه ققاصی وکوری عه عباسی نه بوو هورهیره ی وموعاویه ی وعاشایی.. وگه له کین دی.

❁ دېتژن: عەبدوللاھى كورې عومەرى گەلەك كەيف پى دەھات ودگۆت: ئەگەر پىغەمبەرى -سلاڧ لى بن- ئەڧە دىتبا دا كەيف پى ئىت.

❁ ھندى ئەو پى ساخ سەرۆكاتىيا زانايتن مەدىنى يا وى بوو، وگەلەك زانايتن تابەىيان يىن مەزن وەكى: (عەطائى وموحەممەد ئەلباقرى وزوھرى) ل بەر دەستى وى ھاتبونە پەرودەردەكرن.

❁ ل دۆرىن سالا (۷۳) مشەختى، دەمى خىلافەت د ناڧەرا (عەبدوللاھى كورې زوبەيرى) -ل مەكەھى- و (عەبدولمەلكى كورې مەروانى) -ل شامى- ھاتىيە لىكڧەكرن وفتنە د ناڧ موسلمانان دا پەيداىبوو، سەئىدى خۆ نەدا د گەل كەس ژ ھەردووان وبەيە نەدا، لەو وى ژ دەستى ھەردو لايان نەخۆشى دىت.

❁ سەئىد مەرۆڧەكى زىدە زاھد بوو، مالى دنيايى ئەو نەدخاپاند وچەند جاران مەزىن دنيايى ڧيايە وى ب تىرك وديارىيان بكرن بەلى ئەو نەدشيانى، وھەتا وى ژ دنيايى باركرى ژى وى ژ كەدا دەستى خۆ دخوار وپارە ژ مەزنان وەرنەدگرتن.

❁ ژنكا وى كچا صەحابيى پىغەمبەرى پى ب ناڧ وەدەنگ (ئەبوو ھورەيرە) بوو، لەو بارا پتر ژ ھەدىسەن وى ژ رىوايەتا وىنە.

❁ ل سالا (۹۳) مشەختى چووبو بەر دلۆڧانيا خودى.

كورې موسەيبى ل دەمى ڧتنى:

مە گۆت: ل دۆرىن سالا (۷۳) مشەختى دوبەرەكى كەڧتە ناڧ رىژىن ئوممەتى پىشتى بەيە بو دو كەسان ھاتىيە دان: (عەبدوللاھى كورې زوبەيرى) ل مەكەھى و (عەبدولمەلكى كورې مەروانى) ل شامى، گەلەك صەحابى وزانايتن تابەىيان ژى بەيە نەدا چو ژ ھەردووان وگۆتن: پىغەمبەرى -سلاڧ لى بن- نەھيا مە كرىيە كو ئەم د ئىك دەمى دا بەيەى بدەينە دو كەسان، و دەمى ڧتنە پرى دەت دڧىت مەرۆڧ خۆ بدەتە پاش، وسەرۆكى زانايتن تابەىيان سەئىدى كورې موسەيبى ئىك ژ خودائىن ڧى بوچوونى بوو.

گاڤا عەبدوللاھێ کورێ زوبەیری -خودێ ژێ رازی بت- ل مەکەھێ بوو، یە خەلیفە و گەلەک سەحابی و تابعیان بەیەحە دا، وی (جابر ئەلئەسود) کرە والی و ھنارتە مەدینە.. جابری قیا داخواری ژ زانایین مەدینە بکەت کو ھەمی بەیەحێ بدەنە کورێ زوبەیری، و ژ بۆ قی ئەگەر وی ھنارتە ب دویف سەعیدێ کورێ موسەیبی ژێ را، و بەیەحە بۆ کورێ زوبەیری ژێ خواست، بەلێ سەعید ل بەر نەھات و داخواری وی ب جە نەئینا، و گۆت: ھەتا ئوممەت ھەمی ل سەر مەرقەھەکی کۆم نەبت ئەز بەیەحێ نادەمە کەسێ؛ چونکی چێ نابت بەیەحە بۆ دو کەسان د ئیک دەمی دا بێتەدان.

جابری ب قی گۆت نا وی نەخۆش بوو، و دەست دا گەفان، بەلێ سەعید ھەر لێقە نەبوو، ئینا والیبێ مەدینە گەفا خۆ ب جە ئینا و شێست جەلدە دانانە ئیمامی، و ھنگی ژیبێ ئیمامی نیزیکی شێست سالان بوو، پشستی ئیمام ھاتییە جەلدەدان گۆتە والی: ھەچیا تە دقیت بکە ھەما چەند رۆژەکن.. و ھەسا چیبوو، دەمەکی درێژ پێقە نەچوو عەبدوللاھێ کورێ زوبەیری ب دەستین ھەججای ھاتە کوشتن، و والیبێ وی (جابر) ب دەستین ھەقالین عەبدولمەلکی گەھشتە دویمایەییەکا رەش.

بەلێ بۆ دیرۆک دقیت بێژین: دەمی عەبدوللاھێ ب کاری جابری زانی کاغەزەک بۆ ھنارت و گەفین مەزن ل والیبێ خۆ کرن و گۆت: نە وە بت جارەکا دی خۆ نیزیکی سەعیدێ کورێ موسەیبی بکە.

کورێ زوبەیری ژ مەیدانی دەرکەفت، و عەبدولمەلک ب تنی ما، خەلکی ھەمیێ -یان پتربیا خەلکی- بەیەحە دا، و دا ئەو پتر شۆلا خۆ موکم بکەت رابوو بەیەحە بۆ کورێ خۆ و ھلیدی ژێ ژ خەلکی ستاند، کو پشستی وی بێتە خەلیفە، سەعید ل بەر قی چەندێ نەھات و بەیەحە نەدا و ھلیدی، عەبدولمەلکی ب قی چەندێ نەخۆش بوو؛ چونکی وی دزانی بۆچوونا سەعیدی سەنگا خۆ یا گران د تەرازییا ئوممەتی دا ھەبە.

ددهمه کی عهبدلمه لک -پشتی بوویه خهلیفه- هاته مه دینی، گه لهک کس چوونه نک و پیرۆزی لی کر وهه فالینی د گهل گریدا.. ل وی دهمی سه عید ل کیشه بوو؟ وهکی ههر جار بنگه هی سه عیدی یی نفیژکرن ودهرس گوتنی مزگه فتا پیغه مبهری بوو -سلاف لی بن-، نیفرۆییه کی خهلیفه ژ خمو رابوو گوتنه زیره فانه کی خو: هه ره مزگه فتی بهری خو بدی کانی کی ل ویرییه بیژی بلا بیته دیوانا من دا بو خو سوحبه تی بکه یین.. ههره سی خهلیفه ی داخوازا وی ب جه ئینا وچوو مزگه فتی، دهمی ب ژۆرکه فتی دیت پیره میره ک ب تنی یی روبنشتیه عیباده تی بو خو دکهت، چوو هنداف سه ری وی و ب ئیشاره تان گوتی: رابه د گهل من وهره.. پیره میری خو تی نه گه هاند، ئینا نهو ب کهرب فه چوو نک وگوتی: ما تو من نابینی نه زی ئیشاره تی ددهمه ته؟ گوتی: ته خیره؟ ههره سی خهلیفه ی گوت: رابه د گهل من وهره (امیر المؤمنین) ی دقیت ئیک بیته نک سوحبه تی بو بکهت.. پیره میری گوتی: هه ره.. نه ز نه ژ وانم یین سوحبه تی بو (امیر المؤمنین) ی دکهن! زه لام حبه تی بوو.. نه فه کییه؟ زفری نک خهلیفه ی وگوتی: حال ومه سه لین من و پیره میره کی ل مزگه فتی نه فه بوون، عهبدلمه لکی گوتی: نهو سه عیدی کورئ موسه بیبییه، به لا خو ژئ فه که.

عهبدلمه لکی باش دزانی نه گهر ئیک ل مه دینی هه بت نه قیت د گهل وی باخفت دی سه عید بت وکه سی دی نه، لهو ب ههمی پیکان هاتی کو خو ل بهر وی شرین بکهت وچو فایده نه دا، فیا وی بکه ته هه فالی خو.. نه شیا، رابوو ب پیکا مالی هاتی، سیه و تشته ک هزار زیر بو وی هنارتن، به لی وی زیره کی ب تنی ژی وهرنه گرت وگوتنه قاصدی: من چو پیته یی ب وان وینه مالا مهروانی نینه، هه تا نهز و نهو بهرانبه ری خودی رادوه ستین، و نهو حوکی د ناچه را من وو ان دا دکهت. نه قی ژی فایده نه دا..

جهرپاندنه کا ژ رهنګه کا تايهت:

ئينا خهليفه رېكه كا دي ب كارئينا: سه عيدي كچه كا نه شويكري هه بوو، گه لك د قورئانې وحه ديسي دا يا زانا بوو، وئشه نه عه جيېه، ما ئه نه كچا سه عيديه ونه قيا ئه بوو هوره يره يه؟

عه بدلمه لك رابوو هندهك هنارتنه نك سه عيدي دا كچا وي بو (ولي العهد) ي بخوازن، بو وه ليدئ كورئ عه بدلمه لكى ئه وي پشتي بابئ خو دئ بته خهليفه، وي هزر كر ئه گهر كچا سه عيدي هاته د مالا وي دا وكورئ وي بوو زاقايئ سه عيدي، سه عيد دئ كهفته دا قان!

به لئ قئ جارئ ژي يا وي قياي چئ نه بوو، ئيمامي خوازگيني دهست قالا زقراندن، ودهر سهك نه ب تنئ دا خهليفه، به لكى دهر سه كا مه زن دا ههر دهيك وبابه كئ كچه كا شويان هه بت، كو ئه ئيمانته ئ د ستويئ وان دا (مه سئويه ته كا) د مه زنيا چيايان دايه، دهمئ ژ ته دئ ته خواستن كو تو گو تنه كئ د دهر حه قا دانه شوييا كچه كا خو دا بدهي دقئ باش هزرا خو د پاشه رؤژا وئ دا بكه ي، ومه خسه دا من ب پاشه رؤژئ نه ئه بو بيست سيه سالن يئن كو ئه د قئ دنيايئ دا دبه ته سه ري.. نه، رؤژهك دئ ئيت تو ب تنئ، رويس ورسوا ژ ههر مال ومه نصبه كئ هه بت، دئ ئييه ئينان، به رانبه ر خودئ تو دئ راوه ستى.. هزر بكه ئه گهر وئ رؤژئ كچا ته ئه وا ته د دنيايئ دا فرؤتبييه جه نه مئ دا هندهك قريژا دهستان ل خو زنده كه ي، ئه گهر ئه و هات و ل نك خودئ ده عوه ل ته كر وگو ت: ئه ي خودا ئه شه بوو بهرئ من دايه قئ ريكئ.. ئه قرؤ تو حه قئ من ژئ چي كه.

ئه فه يه پاشه رؤژا دورست، هنگي دئ چ كه ي؟ وئ رؤژئ قايشا كچا ته يا زيري د گه ل نابت خو پئ ژ ناگري بكري، مال مه زني وقه سر ومه نصبئ زاقايئ ته ژي، هنگي نامينت فايده كي بگه هينته ته، ب تنئ هوين وكول وكه سه ر دئ پي كفه مينن.. خهليفه ي، ئه وي حوكم ل نيزيكي پازده دهوله تين مه يئن نوكه دكر، كچا سه عيدي كورئ موسه ييبي بو كورئ خو خواست، ئه وي دئ پشتي بابئ خو بته

خهلیفه، ئیمام ل بهر نه هات؛ چونکی وی نه دڅیا کچا خو بکه ته د قهسرا زالمه کی
قه دا سویاهی -ل پاشه پوژئ- حهشرا وئ د گهل زالمان نه ئیته کرن!

ب قئ چه ندئ سهرهاتی ب دویماهی نائیت.. ئیمامی طهله بهک هه بوو
دگوتنئ: (ئه بوو وه داعه)، مرؤقه کی خودیناس بوو، ههر جار ل مزگهفتی ئاماده
دبوو، چهند پوژه کا دیار نه بوو، پشتی هاتییه دهرسئ ئیمامی گوتئ: ته خیر بوو؟
وی گوت: ژنکا من ئه مرئ خودئ کریوو، قئجا ئه ز ژ بهر هندئ یئ موژیل
بووم.

ئیمامی گوتئ: بوچی ته نه دگوته مه، دا ئهم ژئ د گهل ته ئیینه سهر
زیاره تان؟

و پشتی دهرس ب دویماهی هاتی، ئیمامی گوتئ: ته چو ژنکین دی بو خو
نه خواستینه؟

ئه بوو وه داعه ی گوت: ما کی دئ ژنکه کی دته من ومالا من هه مییی ژ
دوسئ دهره همان پیقه تر تشتهک تیدا نینه؟
ئیمامی گوتئ: ئه ز!

پاشی وی کچا خو، ئهوا نه دایه کورئ خهلیفه ی، دا خودانئ دوسئ دهره همان.

کچا ئیمام ل مالا ئه بوو وه داعه:

ئیمامی هو سا ب ساناهی کچا خو دا ئه بوو وه داعه ی، وهوبن دزانن داوه تا
وان یا ب چ رهنگ بوو؟ ئه بوو وه داعه دبیزت: مه غره بییا وئ پوژا ئیمامی گوتیه
من: ئه ز دئ کچا خو ده مه ته، ئه ز د مه زه لکا خو قه یئ پروینشتی بووم، من کارئ
فتارا خو دکر.

فتارا وی چ بوو؟

دبیزت: پرته کا نانئ رهق بوو، د گهل سینیکه کا هندهک زهیت تیدا.. گوت:
من هند دیت ئیکی دهرگه هئ مالا من قوتا، من گوتئ: تو کییی؟ وی گوت: ئه ز
سه عیدم.

سه‌عید! ئەڤه کێژ سه‌عیده ڤی مه‌غره‌بی دئی ئیته نک من؟ گۆت: من هزرا هه‌می سه‌عیدان کر ب تنی ئیمام تی نه‌بت؛ چونکی ئەو چل سال بوو ئیمام ل جه‌ه‌کی نه‌هاتبوو دیتن ژبلی مالا وی ومزگه‌فتی، گاڤا من ده‌رگه‌ه ڤه‌کری ومن ئەو دیتی، من د دلی خۆ دا هزر کر وگۆت: دیاره ئیمام یی لیڤه‌بووی له‌و یی هاتی داخوازا لیبۆرینی دکه‌ت، من گۆتی: سه‌یدا! بلا ته‌ هنارتبا ب دویڤ من را ئەز دا ئیمه نک ته، وی گۆت: تو حه‌قتی ئەم بیینه نک ته.

گۆت: پاشی ئیمامی خۆ دا ره‌خه‌کی من دیت تشته‌کی ره‌ش ل پشت وی دیارکر من زانی ژنکه‌که، گۆت: ئەڤه ژنکا ته.. گۆت: ژنک ب ژۆرکه‌ت وئیمام زڤری، من شهرم کر ئەو شیڤا من ببینت، ئینا من شیڤا خۆ ژ چرایی دویرکر دا ئەو نه‌بینت.

ب ڤی ره‌نگی کچا سه‌عیدی کورئ موسه‌بییی هاته ڤه‌گوه‌استن، وئه‌گهر وی وبابی وی ڤیابا ل رۆژا ڤه‌گوه‌استنا وی ژ دیمه‌شقی وحه‌تا مه‌دینی دا ئیته خه‌ملاندن، و ل پتر ژ باژیره‌کی شاهی دا ئیته گێران، به‌لی.. نه! سه‌عیدی کچا خۆ وه‌سا ب خودان کربوو وی ئەو باوه‌ری هه‌بت کو پرته‌کا نانئ ره‌ق وه‌نده‌ک زه‌یت د گهل دوسی ده‌ره‌مه‌کان چیتره ژ مه‌لکاتییه‌کا ل سه‌ر زۆردارییی وکوته‌کیی هاتییه دانان..

تۆلڤه‌کرنا خه‌لیڤه‌ڤی:

گاڤا خه‌لیڤه‌ی زانی سه‌عیدی ئەڤ کاره یی کری، ڤیا تۆلا خۆ ل ئیمامی ڤه‌که‌ت.. هوبن دزانن چاوا؟

وی کاغه‌زه‌ک بۆ والییی خۆ ل مه‌دینی هنارت وتیدا گۆتی: سه‌عیدی بگهر، وبیژی بلا به‌یعی بده‌ته کورئ من وه‌لیدی، وئه‌گهر ئەو رازی نه‌بوو گه‌ڤین کوشتنی لی بکه، ئەگهر ههر لیڤه نه‌بوو پینجی جه‌لدان لی بده و ل سویکا باژیری بگێره.. والی مه‌سه‌له بۆ هنده‌ک هه‌ڤالین خۆ ئاشکه‌را کر، ئەو هاتنه نک سه‌عیدی ل مزگه‌فتی وگۆتنی: والی سی ریک ل به‌ر ته‌ داناینه دڤیت تو بۆ خۆ ئیکی

هلبژیری ته گهر نه خهلیفه ی بریارا دای ئه و ته بکوژت، یا ئیکې: دهمی والی کاغەزا خهلیفه ی بو ته دخوینت تو خو بې دهنګ بکه، نه بیژنه: ئه، ونه بیژنه: نه، والی یی قانعە.. ئیمامی گوت: ئه ز قی ناکهم خه لک دی بیژن: سه عیدی به یعه دا. وان گوت: پا چهند رۆژەکان بمینه ل مالا خو ونه ئی مزگهفتی دا والی بیژنه خهلیفه ی: من ئه و نه دیتییه.. ئیمامی گوت: ئه ز قی زی ناکهم، چاوا دهنگی: (حي علی الصلاة، حي علی الفلاح) بیته من وئەز نه ئیمه مزگهفتی؟ ئەقە چی نابت. وان گوت: پا دی ژ جهی خو هه ره جهه کی دی گاڤا هاتنه ته دی بیژن: مه ئه و نه دیت، وی گوت: هه وه دقیت ئه ز ژ مروقه کی بترسم؟ بهۆسته کا ب تنی ئه ز ژ جهی خو ناچم..

ئینا ئه و زقربنه نک والی و بهرسفا ئیمامی بو بر، والی بریار دا ئیمامی به نه نک وی، ب رېقه وان گوتی: ته گهر مه تو بریبه نک والی د قی دهرگه ی پا هه ره و دی دی پا و هره و خو بې دهنګ بکه، والی چو ددی ژ ته نه قیت، ئیمامی گوت: نه.. خه لک دی بیژن: سه عیدی به یعه دا، ئه ز وه ناکهم.

والی گوتی: پا (أمیر المؤمنین) ی ئه مرئ من یی کری ئه ز سه ری ته بېرم ته گهر تو به یعی نه ده یه کوړی وی..

ئیمامی گوتی: پا پیغه مبه ری -سلاف لی بن- ئه مرئ مه یی کری ئه م دو به یعان پیکفه نه ده ین، پاشی وی ستوبی خو بو شیري درېژکر!

والی به ری خو دایی.. زانی کوشتن قی مروقی لیقه ناکهت، ئینا وی بریار دا جلکین ئیمامی ژ بهر بکه ن وکراسه کی کورت به یلنه د بهر، و به نه بهر هه تاقی و ل ویری وی راوه ستین و ل بهر چاقین خه لکی پینجی جه لدان لی بدهن. وهنگی ژییی وی نیزیکی شیت سالان بوو.

زانایی ناڤدار (قه تاده) دبیزت: گاڤا وان سه عید ل بهر هه تاقی راوه ستاندی من گوته وی یی دهستی من دگرت -وبو زانین قه تاده یی کوړه بوو-: من نیزیکی وی بکه، گوت: وی ئه ز نیزیکی ئیمامی کرم، ومن پسپارین هه دیسی و شریعه تی

ژئ کرن ووی بهرسقا من ددا، وخه لکی ئەم ددیتین و ژ مه حیبه تی دبوون، ترسا من ئەو بوو ئەو تشته کی ل سه عیدی بکه ن و ئەز ژ علمی وی بی بار بیم.

وگاڤا ئەو هاتین دا ئیمامی جه لده بده ن، ژنکه کی گۆت: وهی بو قی شه رمزارییی! ئیمامی گۆت: ژ شه رمزارییی ئەم یین ره قین.. وپشتی سه عید ب قی کراسی ل کۆلانی مەدینی گپرای، پڕی دایی ئەو بچته مالا خو، به لی پشتی وان بریار دای و د ناڤ خه لکی دا به لاف کری، کو چئ نابت ژ ئەقرۆ وئشه که س ل دیوانا سه عیدی روینت، یان ل ده رسین وی ئاماده بیت.

پشتی هنگی ده می سه عید ل مزگه فتی دروینشت که س نه دویریا خو نیزیکی وی بکه ت، وئگه ر مرۆڤه کی بیانی جاره کی هاتبا مه دینی وچووبا نک وی ئەو دا بیژتی: ئەری ته زانییه ئەو ناهیلن که س ل نک من روینت؟ ومه خسه دا وی ئەو بوو که س سه را وی نه ئیته ئیشاندن.

(عه بدلاهی هۆده لی) دیژرت: گاڤا وان سه عید گرتی ئەز چوومه نک ل گرتیخانه یی، من دیت وان پیستی په زه کا سه رژیگری دانا بوو سه ر پشتا ئیمامی، وهه ر جاره کا وی به ری خو ددا زه ندکین خو دا بیژت: یا ره بی تو من ب سه ر هشامی بیخه، وهشام والیی عه بدلمه لکی بوو ل مه دینی.

عه بدلمه لک چوو.. هشام ژی چوو.. وهه ری وان جابر ژی چووبوو.. وپشتی وان سه عید ژی چوو، وژڤان ل نک خودییه!

﴿وَعَنْتِ الْأُجُوهُ لِلْحَيِّ الْقَيُّومِ وَقَدْ خَابَ مَنْ حَمَلَ ظُلْمًا﴾.

نەوئى پىنج چارن شىر بۇ ھاتىيە راكرن (شىخ الاسلام) ى ھەرەۋى

د ھەڧرىكىيا خۇ دا د گەل مەۋقەين دىيائى، مەۋقەين خودى گەلەك رەنگەين نەخۇشىيى وتەنگاڧىيى دىيەن، دىت دەرىخستىن ژ چە واران ئىك ژ بەرچاقتىرىنى وان نەخۇشىيان بىت.. دەرىخستىن (يان بلا بىيىن: نەڧىكرىن) ھەر ژ بەرى وەرە ئىك ژ وان چەكەين چەپەل بوو يىن زۆرداران گەف پى ل خودانىن حەڧىيى وپىكا راست دىكر، خودايى مەزن دەمى سەرھاتىيا ھەڧرىكىيا پىغەمبەرىن خۇ ودوژمىن وان بۇ مە ڧەدگىرت ئەمر دىكەت:

﴿ وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِرُسُلِهِمْ لَنُخْرِجَنَّكُمْ مِّنْ أَرْضِنَا أَوْ لَتَعُوذُنَّ فِي مِلَّتِنَا ۚ فَأَوْحَىٰ إِلَيْهِمْ رَبُّهُمْ لَنُهْلِكَنَّ الظَّالِمِينَ ﴿١٣﴾ وَلَنُسَكِّنَنَّكُمْ الْأَرْضَ مِنْ بَعْدِهِمْ ذَٰلِكَ لِمَن خَافَ مَقَامِي وَخَافَ وَعِيدِ ﴿١٤﴾ ﴾ [إبراهيم: ١٣-١٤]

چەكى مەۋقە بىزارە، گاڧا تە حەڧى دانا بەر سىنگى، وچو ھىجەت د دەستى وى دا نەمان، وى چو پى نامىنت دى دەست ب گەڧان كەت، دەمى پىغەمبەران راستى بۇ مللەتەن خۇ ئاشكەراكرى، سەر وگرگىن كوفرى چو پى نەما ئىنا گۆتىن: ئىك ژ دووان، يان دى ل دىنى مە زڧرىن، يان دى ھەۋە ژ عەردى خۇ دەرىخىن.. وباش ھىزا خۇ د ڧى تەعبىرى دا بىكەن ئەۋا ۋەكى خودانىن خۇ يا دارگران: ژ عەردى خۇ! دى ھەۋە ژ عەردى خۇ دەرىخىن! ھەر ۋەكى ئەۋ عەردى يى وان ب تى ۋەھچىيى ۋەكى وان نەبت يى بىيانىيە!!

گاڧا ھەڧرىكى گەھشە ڧى دەرجى، ۋەھىيا خودى ئىكسەر بۇ پىغەمبەران دىت: ﴿ لَنُهْلِكَنَّ الظَّالِمِينَ ﴾ ئەڧە ئىك، پاشى ﴿ وَلَنُسَكِّنَنَّكُمْ الْأَرْضَ مِنْ بَعْدِهِمْ ﴾

ئەحمەدئى كورپى حەنبەلى -خودئى ژى رازى بت- دچوو، وھەر دەم وى بەرپەقانى ژ عەقىدا (أهل السنة والجماعة) دكر دژى بىر وبزچوونىن خەلەت و دەستەكىن سەرداچووبى، وسەرا قى چەندى گەلەك نەخۆشى ھاتنە پىكا وى.

✽ ئەو دىرۆكقانىن ژىنا وى نقيسى دىيژن: ئەو بەلا خودئى بوو ل سەر مروقتىن بىدەچى ونەزان، ل مەيدانا بەرپەقانىيا ژ سوننەتى چىايەكى سەربلند بوو، چو ھەربا نەدشيان وى بەژىن.. مروقتەكى زىدە زانا بوو، لەو زىدە يى زاهد ژى بوو، دنىايى جەئى خو دلى وى دا نەكربوو، لەو مير وفەقىر ل نك وى وەكى ئىك بوون، سولتان وخەلىفە ژى ژ وى خلاس نەدبوون، دچوو دىوانىن وان وروى ب روى حەقى دگوتتى وفەرمانا ب باشىيى ل وان دكر، وبەرى وان ژ خرابىيى ددا پاش، وچو جارن خو بو وان نەدشكاند، بەلى گاڤا زانايەكى حەدىسى دىتبا ھند خو بو دشكاند دا بىژى يى ل بەرانبەر سولتانى ژ ھەمىيان مەزنتەر. ھەر ژ بەر قى چەندى خەلكى ھەز ژى دكر، ودبىژن: ئەو قەدرى خەلكى بو وى دگرت -ئەگەر يا ترسى نەبا- چو جارن بو سولتانى خوراسانى نەدگرت.

✽ ل سالا ۴۷۴ خەلىفى عەبباسى (المقتدى) كاغەزەك بو وى ھنارتە (ھەراتى)، ولەقەبى (شيخ الإسلام، شيخ الشيوخ، زين العلماء) دانا سەر. ✽ چەند كىتەك دانا بوون، بەلى يا ژ ھەمىيان ب ناڤ و دەنگىر كىتبا (منازل السائرین) بوو، كول دۆر سلووكى وتەصەووفىيە، وزانايى ناقدار (ابن القيم)ى شەرھەك ب ناڤى (مدارج السالكين) ل سەر قى كىتەبى دانايە. ✽ ل ھەيشا (ذو الحجة) ژ سالا ۴۸۱ مشەختى، د ژىيى ھەشتى وچار سالىيى دا، ل باژىرى (ھەراتى) چووبوو بەر دلۆقانىيا خودئى.

(شيخ الإسلام) وبەرپەقانىيا ژ عەقىدا دورست:

بەرى نوکە ژى مە دياركر بوو كو د سەدسالىن دەسپىكى دا ژ دىرۆكا قى ئوممەتى نەخاسم د سەدسالىن سىيى وچارى وپىنجى دا، و ل بن سىبەرا دولەتا عەباسيان بىر وباوەرەين دەستەكا موعتەزلىيان ب رەنگەكى زىدە بەرفرەھ د ناڤ

خەلکی دا بەلاڤ بووبوون، وتشتی مەسەلە زێدەتر ئاسی کری ئەو بوو موعتەزلییان ب جلکی بەرەقانییا ژ ئیسلامی خۆ نیشا خەلکی دا، لەو شیان -ل هەندەک دەمان- هژمارەکا نە یا کیم ژ ئەدیب و نقیسەرەن ب لایی خۆ ڤە بکیشن، هەر وەسا ئەو شیان چەند خەلیفەکتین عەبباسی ژ ی بگەهیننە خۆ، وڤی چەندی کارەکی زێدە خراب د جفاکا ئیسلامی دا کر.

مزگەفت و حەلەقەتین دەرسەن ژ ی ژ ڤی کارتیکرنا خراب دپاراستی نەبوون، بەلکی پترین جاران ئەڤ جەهە دەبوونە مەیدانا سەرەکی یا دان و ستاندنان ل دۆر ڤان مەسەلەتین عەقیدتی، لەو زانایین سەرراست یین (أهل السنة والجماعة) خەمەکا مەزن ژ بەرگرتنا بیر و باوەرین موعتەزلییان خوار، و د دەرس و کتیبین خۆ دا (ئەحراف) و خەلەتیبین ڤی دەستەکی بەرچاڤ کرن و ئوممەت ژ ی دا پاش، و سەرا ڤی کاری وان نەخۆشیین مەزن ژ دەستە موعتەزلییان -وجار ژ دەستە دەسەلاتدارییی- خوارن، بەلکی ڤی نەخۆشییی ئەو قەت سست نەکرن و ل ڤی کاری پیرۆز لیڤە نەکرن، و مە دیت کانی راوەستانا ئیمام ئەحمەدی بەرانبەر هێرشا موعتەزلییان یا ب چ رەنگ بوو.

(شیخ الإسلام) ی هەرەوی ئیک ژ وان زانایان بوو یین کول سەر وئ عەقیدەیا سوننی یا راست و دۆرست ئەوا ئیمام ئەحمەدی بەرەقانی ژ ی کری هاتینە پەروردهکرن، و هەردەم وی د دەرس و نقیسینین خۆ دا بەرەقانی ژ ڤی عەقیدتی دکر، و سەرا ڤی چەندی دەستەکتین (مۆنەحرف) و کۆمیتین بیدەچی گەلەک نەخۆشی گەهاندنی. (شیخ الإسلام) د گۆتەکا خۆ دا دیڤرت: ((پینج جاران شیر بو من یی هاتییه راکرن، نەدگۆتنە من: ل گۆتینن خۆ لیڤە ببە، بەلکی دگۆتنە من: بەحسی وان نەکە ئەوین وەکی تە نەبن، من دگۆت: دئ بەحسی وان کەم)).

ل دیوانا سولتان (ئەلب ئەرسەلانی):

شیخ -وەکی مەگۆتی- خەلکی باژیری (هەراتی) بوو، کو ئیک ژ باژیرین دەڤەرا خەراسانی بوو، وچونکی ئەو ئیک ژ وان زانایان بوو یین دۆروییاتی

وحلیسکاتی نه دکر، وهه ردهم دهنگی خو ب حه قییی بلند دکر، (موتعهه صصبتین مهزهه بییان) و (بیدعهه چییین موعتهه زلییان) گهلهک دوزمناتییا وی دکر، ل سالا (۴۳۸) مشهختی دهمی ژییی وی چل ودو سال، کومهکا خودانین شاشکان، نهوین دین بو خو کرییه ریک بو کومکرنا دنیایی، رابوون خو دانه ئیک وگوتن: دقین ئهم حهدهکی بو فی مروقی بدانین؛ دا بهس ئهو بهحسی مه بکهت وخه لکی دری مه راکهت. رابوون شاندهک ژ خو پیک ئینا وقهستا کوچکا سولتان (ئهل ب ئه رسه لانی) ل ههراتی کر، وسولتان وه تی گه هاند کو مانا شیخی ههرهوی ل باژیری ههراتی گههکا مهزنه ل سهر ئیسلامی، وئه گهر سولتانی قیا خزمهتهکا باش بو دینی بکهت دقیت وی ژ باژیری ده ریخت، بگرت، بکوژت، نهفی بکهت.. بهس نه مینته ل باژیری! سولتان ب گوتین وان هاته خاپاندن وهزرکر راسته مانا شیخی خه طه رهکا مهزنه ل سهر ئیسلامی، لهو هنارته ب دویف را، گاڤا (شیخ الإسلام) ل دیوانا سولتانی ئاماده بووی، سولتانی ب کوشتنی گهف لیکن، وگوتی: یان ب فی شیری دی سهری ته فریم یان تو دی ئه زمانی خو کهیه د دهقی خو وبهحسی بیدعین خه لکی ناکه ی.. ته چ دقیت بیژه، بهلی بهحسی وان تشتان نه که یین کو تو دبیریی: بیدعه! شیخی گوتی: ههچیا ژ ته بیت بکه، مهسه لا ئهز خو ل سهر بیدعه وخه له تییان بی دهنگ بکهم ئهقه نابت!

گاڤا سولتانی دیتی کوشتن فی مروقی لیقه ناکهت، وی بریار دا ئهو ب مروق هه ژ باژیری ههراتی بیته ده ریخستن ونه فیکرن.

﴿لَنُخْرِجَنَّكُمْ مِّنْ أَرْضِنَا أَوْ لَتَعُوذُنَّ فِي مِلَّتِنَا﴾ چه که کی که نه، گه له کان

بهری سولتانی ب کارئینایه، و (شیخ الإسلام) ئه ههرهوی نه ئیکه مین مروق بوو ژ مروقین خودی سهر حه قییی هاتییه نه فیکرن، ونه یی دویماهییی ژ بوو.

شیخ ل نه فیی:

ل سپیدهیا رۆژا ئه نییی بیستی هه یقا ره مه زانی ژ سالا (۴۳۸) فه رمان هاته دان شیخ ژ ههراتی ده رکهفت، شیخی داخواز ژ وان کر ئهو پیچه کی ده لیقه یی

بدەنى ھەتا ئەو نقيژا خۆ يا ئەينىيى بکەت پاشى دەرکەشت، بەلى وان پى نەدايى وگوتى: دقيت نوکە تو ژ باژپرى دەرکەشى. ئينا چو ب وى نەما رابوو عەيالى خۆ بارکر، و ژ باژپرى دەرکەفت، وقەستا گوندەکى ب رەخ باژپرى ھەراتى قە کر، وبارى خۆ ل وپرى دانا.. گاڤا دوژمنين وى زانى چوونى وگوتنى: چى نابت خۆ تو يى نيزبکى باژپرى ژى بى!

شىخ نەچار بوو جارەکا دى مالا خۆ بارکر وقەستا باژپرەکى دویر ژ ھەراتى کر، چوو باژپرى (بۆشەنجى)، بەلى ل وپرى ژى بیدعەچىيان بەلا خۆ ژيڤە نەکر، وديسا گوتنە سولتانى مانا وى ل قيپرى ژى خەطەرە؛ چونكى وى دەف ژ گازييا خۆ بەرنەدايە، وھەر ل سەر گوتنا خۆ يى مجدە.. ئينا سولتانى برپار دا ئەو ل نەفيىي بېتە ھەسکر، و د ھەبسى قە گەف لى بېنەکر کو ئەگەر ئەو ژ گوتنن خۆ ليڤە نەبت، ئەو بوو باژپرى مەرۆيى ل وەلاتى (پشت رويبارى - ما وراء النهر) بېتە ھنارتن، وگاڤا چو ب ڤان گەڤين وان ژى قە نەھاتى، ئەو رابوون گەفا خۆ ب جە ئينا وشيخ نەفى کرە مەرۆيى.

ھەيامەکى شىخ مال مەرۆيى، پاشى ژ وپرى ژى ھاتە دەرڤخستن وبەرى وى بو باژپرى بەلخى ھاتەدان، ل بەلەخى موعتەزلى د دەسپەلاتدار بوون، وکەس ل وپرى نەدوپرييا ب خرابى بەحسى موعتەزلييان بکەت، دوژمنين شىخى ئەو ھنارتە وپرى دا ئىک ژ دووان چى ببت: يان ئەو خۆ بى دەنگ بکەت، يان ژى موعتەزلى وى ب تەليفن!

سوحبەت گەھشەتە خەلکى بەلەخى کو ئەقە شىخ (ئەبوو ئيسماعيل ھەرەوى) يى ب پيڤە دى بو باژپرى وان ئيتە نەفيکر، وچونكى وان دزانى نەيارەتيا وى بو مەزھەبى موعتەزلييان چەندە، ئەو رابوون خۆ دانە ئىک وگوتن: ئەم دى چينە د رىکا وى دا گاڤا ھاتە د باژپرى دا، دى بەران لى بارينين، ووى رەجم کەين ھەتا بکوژين، گاڤا مەزنى باژپرى (ابن نظام الملک) ب کارى وان ئاگەھدار بووى، ئەو ھەمى کوۆمکر وگوتى: نە وە بت ھوين قى چەندى بکەن..

ئەگەر ھەتكا ھەوھە دى چت، و د دىرۆكى دا دى شەرمزار بن! شىخ گەھشتە بەلخى
 وپشتى ھەيامەكى ل وىرى مای جارهكا دى فەرمان ھاتەدان كو ئەو بزقېتە باژىرى
 مەرۆيى، وپشتى دەمەكى مایە ل وىرى بربار ھاتەدان ئەو بزقېتە باژىرى خۆ ھەراتى
 ب وى شەرتى كول ژىر (اقامە جبرىە) بمىنت و ژ وەعظ و دەرس گۆتنان بىتە
 مەنەكرن. بەلى قى ھەمىيى: گرتنى، نەفییى، مەنەكرنا ژ دەرس گۆتنى، و (اقامە
 جبرىە)، ترس د دلى شىخى دا پەيدا نەكر، وئىكا ھند ژى چى نەكر ئەو بەژنا خۆ ل
 بەر نەحەقىيا كەسى بچەمىنت.

(ئەبوو نەسر ئەلفامى) خودانى كتيبا (تارىخ ھراة) بەحس شىخى دكەت
 و دىيىت: ((باشىيىن وى گەلەك بوون، وەكى: پشەقانىيا وى بو دىنى و سوننەتى،
 و دژواریيا وى ل سەر دىن دوژمن و خودانىن بىدەیان، وى ژىيى خۆ ھەمى د قى
 چەندى دا بۆراند بوو، چو حلیسكاتى و نەرمى د گەل سولتان و وەزیران نەكر، سەرا
 قى چەندى وى گەلەك نەخۆشى ژ دەستىن ھەسويد و دل رەشان دىتن، پتر ژ جارهكى
 ئەو لى گەریان وى بكوژن؛ دا ژ ئەزمانى وى و دەستى وى خلاس بن، بەلى خودى
 ئەو پاراست وقەدرى وى پتر د چاقىن خەلكى دا مەزن دكر...)). وئەف گۆتنە یا
 د جەبى خۆدایە و باشتىن نیشان ل سەر وى چەندى ئەو بوو: رۆژا شىخ ژ باژىرى
 ھەراتى ھاتىيە دەرىخستى كەسى ھەر ئاگەھ ژى نەبوو، و رۆژا ئەو بو ھەراتى ھاتىيە
 زقپاندن پشەتى نەفیکرنى، ئەو رۆژ ل بەر خەلكى وەكى جەژنى بوو ﴿وَأَرَادُوا بِهِ
 كَيْدًا فَجَعَلْنَاهُمُ الْأَخْسَرِينَ﴾.

شیخی زاهدان شیخ عہدلقادری گیلانی

شیخ عہدلقادری گیلانی -خودی ژئی پازی بت- ٹیک ژ وان زانایتن مہزنہ یین کو د دیروکا ئیسلامی دا پھیدا بووین وپیخہمہت چارہسہریا دہردین جفاکا خو کارگری، وبزاقین مہزن کرین دا جیلہکی وہسا خودان بکہت کو پھروہردہ وزانینئ بہایہکی مہزن د چاقین وان دا ہہبت.

گہلہک جاران مروقین زانا ب خو ژئی -ومہخسہدا مہ ل قیرئ زانایتن دینینہ- دہمی دینی دئیخنہ د قالبین زانستی یین ہشک دا، وہمی دہمی خو ب دان وستاندنین ل دور جہدہلین فقہی ومہسہلین (فہلسہفی) دبورین، دبنہ ئہو ئہگہرا مہزن یا دینی ژ دلین خہلکی دئینتہ دہر و ب تنئ د سہرئ وان دا کوم دکہن، ووی دکہتہ ہندہک ہزر ویرین خوړی مہنطقی، ل لایئ دی ہندہک شیخ پھیدا دبن بو سہرپرستکرنا پیلئ -وہکی ئہو ہزر دکہن- دینی ژ سہرئ خہلکی دئیننہ دہر؛ دا د دلی دا بکہنہ کومہکا مہسہلین عاطفی یین دویر ژ عہقلی ومہنطقی، قیجا ہنگی ئہو ژئی دبنہ ئہگہرا ہندی دین ب رہنگہکی نہ یی دورست ل بہر چاف بیتہ دانان؛ چونکی ل سہر دہستی وان ژئی (عہقل) و(دل) ژٹیک دویر دکہفن وہر ٹیک ب ریکہکی دا دچت. ل شان رہنگہ دہمان ئومہتئ پیتقی ب وان زانایان دئ ہہبت یین کو (سہرہلدانہکا رووحی) د ناٹ جفاکی دا پھیدا دکہن، دا جفاک ہمی پیچکہ (حہقیقہتئ) د چارچووقہیئ (شریعہتئ) دا بناست، و (شریعہتئ) ژئی ل سہر بناخہیئ (حہقیقہتئ) ئاٹا بکہت، نہکو (شریعہتئ) و(حہقیقہتئ) وک دو تشتین ہہقدژ بناست.

شیخ عەبدلقادری گەیلانی -خودئ ژئ رازی بت- ئیک ژ شان زانایین خودایی بوو یین ئوممەتئ پیتقی ب هەبوونا وان هەی، قیجا بو بیرئینان مە قیا قی زانایی ژئ ب کورتی ب هەو بەدەینە ناسین.

گەیلانی کئ بوو؟

✽ زانایئ ناقدار وسەرورئ وهلیین خودئ شیخی گەیلانی ناقتی وی یئ دورست عەبدلقادەر کوپئ عەبدللاهی کوپئ جەنگی دۆستی گەیلانییە، ل سالا (٤٧٠) ل گەیلانی -یان جەیلانی وهکی عەرەب دبیژئ- هاتبو دنیایی، و ل ویرئ زارۆکینییا خو وپشکەک ژ جحیلینییا خو ژئ بۆراند بوو، بەلئ سەرورەری ژيانا وی ل ویرئ ب بەرفرەهی نەهاتییە زانین، هەر چەندە ژ تشتین ئاشکەرایە کو ئەو هەر ژ زارۆکینییا خو مرقەهکی دیندار وخودیناس بوو، وحەژیکرنا زانینی وزانایان جەهەکی مەزن بو خو د دلی وی دا کربوو، لەو ل سالا (٤٨٨) دەمی ژییئ وی (١٨) وپیخەمەت داخووزا زانینی وی قەستا باژیرئ بەغدایی کر، وزانین ژ هژمارەکا زانایان وەرگرت، وهکی: (أبو الحسين بن الفراء) و(ابن عقيل) و(أبو سعد المخرمي)، هەر وەسا تیکەلییا هژمارەکا شیخین زاهد وصوفی ژئ کر وهکی شیخ (حماد الدباس)ی، وهەر چەندە ئەقە شیخەکی نەخواندەقا ژئ بوو، بەلئ مرقەهکی خودئ ناس وزاهد بوو، شیخی گەیلانی مفایەکی مەزن بو خو ژ زوهد وئەخلاقئ وی کر، هەر چەندە هەندەک خەلەتییین (عەمەلی) د ریکا وی را گەهشت بوونی.

✽ ژ دەسپیکا سالا (٤٨٨) حەتا سالا (٥٢٠) و ل درێژیا سیه و دو سالان، وی ل باژیرئ بەغدایی داخووزا زانینی کر، حەتا بوویە ئیک ژ ناقدارترین زانایین سەرەدەمی خو، وچونکی شیخ مرقەهکی زاهد بوو، وی گەلەک خەما دنیایی نەدخوار، لەو ل پتیریا ژییئ خو ئەو مرقەهکی فەقیر و بەر دەست تەنگ بوو، هەر چەندە ئەو زەنگینییا د دلی وی دا هەی ئەگەر ل سەر خەلکی بەغدایی بەلاڤ کربا دا تیرا هەمیان کەت، دەمی یئ جحیل وهیشتا داخووزا زانینی دکر گەلەک جارن

رۆژەك يان پتر د سەر را دبۆرى پارێیهكی ب تنی ژى ب دەست نەدكەت، و ژ تەقوادارى و (عیفەتا) خو، وى خواستن ژ كەسێ نەدكر و دەستى خۆل بەر كەسێ قەنەدگرت، و (تەحمەملا) برسی و هەژاریی دكر، و گەلەك جاران دا چت وى تشتى بۆ خو كۆم كەت یی ژ خەلكی زێدە دبوو و دهاقییت، دا ئینت و خۆت، د گۆتنەكی دا شیخ دییژت:

((جارەكی من چو نەما ئەز بخۆم، ئینا من دەست ب خوارنا وان تستان كر یی خەلكی دهاقییت، رۆژەكی ئەز چوومە بەر لیقا رویباری دا هەندەك تشتی خەلك دهاقییت بۆ خو كۆم بكەم و بخۆم، من دیت هەندەك فەقیران بەرى من پاكربوو، لەو چو ب دەست من نەكەفت، و ژ برسان دا چو هیز د لەشی من نەما و نیزیك بوو مرن بێتە پێكا من، ئینا ئەز چوومە د مزگەفتەكی قە، من دیت جحیلەك ب ژۆركەفت و یی دیار بوو كو نەعەرەبە، گاڤا روینشتی نانێ خو ئینا دەری ب هەندەك گۆشتی براژتی خوار، دەمێ وى پارێیی خو رادكر ژ برسان دا من دەقی خو قەدكر، وى تى ئینا دەر كو حالێ من یی نەخۆشە ئینا گازى من كر دا ئەز بچم د گەل وى بخۆم، ئەز ل بەر نەهاتم، دەمێ گەلەك مایە ب من قە ئەز نەچار بووم بێی دلێ خو من د گەل خوار، گاڤا ئەز چوومە نك وى گۆتە من: تو خەلكی كێشەیی و كارێ تە چیه؟ من گۆتی: ئەز فەقییهكی گەیلانیمە، وى گۆت: ئەز ژى یی گەیلانیمە، ئەری تو جحیلەكی گەیلانى دناسی ناڤی وى عەبدلقادەر؟ گۆت: من گۆتی: بەلێ ئەزم، گۆت وى گۆتە من: ئەقە ئەز هاتیمە بەغدایی ئەزێ ل تە دگەرییم و ئەز ب سەر تە هل نەبوومە، چى مالێ من هەى هەمى خلاس، لەو ئەز نەچار بووم قی خوارنێ ژ مالێ تە بكړم، دەمێ ئەز هاتیمە بەغدایی دەيكا تە هەشت دینار بۆ تە دانەف من پشتی ئەز ژ تە بى هیشى بووم من پریار دا ئەز قەگەرم، بەلێ باش بوو من تو دیتی، ئەف خوارنا تو نوکە دخۆی من ژ مالێ تە یا كړی قیجا هەما پشت راست بخۆ نوکە ئەز میثقانی تەمە)).

ب ڦي ږهنگي و د سهر ڦي ههمي زهحههتي را شيخ عبداللهقادري صبر كيشا
وبهردوامي ل سهر داخوازا زانيني كر، ودهمي خو ب تشتين بي مفا ڦه نه دبوراند،
لهو خودي بهر كهت هافيته دهمي وي هه تا شيای هر ژ زارو كينيا خو قورناني
ههميبي ژ بهر بكهت، وخو د ههمي زانينين شهرعي دا شارهزا بكهت، ودهكي:
تهفسيري، ودهديسي، وعه قيدي، وفقي وهتد...، وپشتي ژ قويناغا شاگردهيبي
دهرياس بووي، ودهستوري بو هاتيهه دان كو بته سهيدا، و ب دورستي ل سالا
(۵۲۰) ل شوينا سهدايي خو (أبو سعيد المخرمي) بوو سهدا ل مهدرهسا وي،
وهژمارهكا مهزن ژ داخوازكهريتن زانيني قهستا دهرسيين وي كر، وژبلي دهرسيين
علمي شيخي هندهك روينشتن ل مزگهفتي بو دانا (وهعظي) هه بوون، و ب
هزاران مروث ژ ههمي ږهنگ وجوينا ل (وهعظي) وي ناماده دبوون هه تا وه لي
هاتي جهي وان د مزگهفتي ڦه نه كړي، لهو شيخ نه چار بوو ژ باژيري دهركهفت
و ل نك شوهرهي روينشت و ل ويرئ -ل چولي- دهرس ووهعظ دگوتن وخه لك لي
كوم دبوون، پاشي ل وي جهي مزگهفت ومهدرهسا خو ئاڦاكر ئهوا ب ناڦي وي
ناڦدار بووي.

❁ شيخی بارا پتر ژ دهمي خو ل مزگهفتي ومهدرهسي دبوراند، كورئ وي
عبدلوههاب دبيژت: ((بابي من ههفتيبي سي ږوژان بو خهلكي دئاخفت:
سپيدهيا ئهينيبي، وئيقاريا ئيك شهنبي، وئيقاريا سي شهنبي، وهژمارهكا مهزن
ژ تيگههشتي وفقران وشيخان ل دهرسيين وي ناماده دبوون، چل سالان وهعظ ل
خهلكي كر ژ سهرئ سالا (۵۲۱) وحه تا سالا (۵۶۱)، وسيه-وسي سالان ل
مهدرهسا خو دهرس وفهتوا ددان، ژ سالا (۵۳۸) هه تا سالا (۵۶۱)، ودهمي ئه
دئاخفت چارسد مروثان ل ديوانا وي ئاخفتنا وي دنقيسي)).

زانايي ناڦدار (ابن الجوزي) دبيژت: دهمي وي وهعظ دكر هژمارهكا مهزن يا
گونههكاران ل سهر دهستي وي توپه دكر.

و ژ لایځ زانینې څه گلهک جاران دهمی مهسهلهک ل بهر زانایتن عیراقی
 ناسی بیا دا چنه نک وی، وداخوازا فهتوایی ژئ کهن، هندی هند زانینا وی
 بهرفرهه بوو، و ژ بهر کول سهر دهمی وی گلهک بیر وباوهړتن خهلهت ودویر ژ
 راستیا ئیسلامی د ناڅ خهلهکی دا بهلاڅ بووبوون ب رپکا صوفیاتییی وفهلسهفا
 یونانی، گلهک جاران شیخی د دهرس ووهعطی خو دا -و د کتیبین خو ژی دا-
 ئاشکهرا دگوت: ((عهقیدا مه سهلهفیه ئهوا صهحابیان باوهری پی هه)) وهکی
 ئیمامی ذههبی ژئ څه دگوهرت. وهر ژ بهر څی چهندي وی دهمی خو ب گوتنا وان
 دهرسان نه دبوراند یتن بهحسی (علم الکلام) ی وفهلسهفی تیدا، (شیخ الإسلام ابن
 تیمیه) ژ سهیدایی سهیدایی خو (شهاب الدین السهروردی) څه دگوهرت، دبیرت:
 من قیا (علم الکلام) ی بخوینم، ئینا ئهز رابووم چوومه نک شیخ عهبدلقادری دا
 پسارا خو پی بکه، بهری ئهز سوجهتا خو بو بکه وی گوته من: ((ئهی عومه،
 ئهو نه ژ وان علمانه یتن مروث د قهبری دا مفای ژئ دبینت، ئهو نه ژ کاری
 قهبریه)).

و ژ بهر زانینا وی یا زیده ب مهنهجی راست ودورست وپیگیریا وی
 یا توند ب رپازا صهحابی وپیشییین ئوممهتی یتن چاک، خودانین عهقیدین
 خهلهت وړیکین چهپ وچویر نه دشیان وی د سهر دا بهن، شیخ عهبدلقادر د گوتنهکا
 خو دا دبیرت:

((جارهکی روناهییهکا مهزن ل بهر چاقین من ئاشکهرا بوو عهسمان تری کر،
 پاشی وهکی شکهکی هاته خواری وگوته من: ئهی عهبدلقادر ئهز خودایی ته مه،
 ومن تشتین حهرام یتن بو ته حهلالکړین، گوت: من گوتی: دویرکهڅه لهعنهتی،
 ئهڅ روناهییه تاریاتییه وئڅ شکه دوکیله، گوت: وی گوته من: ئهی عهبدلقادر
 تو ب زانینا خو ژ من رزگار بووی، بهری ته هفتی ژ خودانین طهریق من یتن
 دسهردا برین، من گوت: همد بو خودی بت. هندهکان گوتی: چاوا ته زانی ئهو
 شهیتان بوو؟ گوت: دهمی وی گوتیه من: تشتین حهرام من بو ته حهلالکړن)).

ئەو دىرۆكنقىس وزانايىن بەھسىۋى دكەن ھەمى ل وئى باوەرپنە كو شىخ
 عەبدلقادر مەرۇفەكى پىرۆز وخودپناس وزاھد بوو، ژ راستىيى پېقەتر چو ئاخفتن ژ
 دەقى دەر نەدكەفتن، و د ھندەك سەرھاتىيان دا ژئ دئىتە قەگواھاستن كو دەيكا وى
 دەورەكى مەزن د قى چەندى دا ھەبوو؛ چونكى ھەر ژ بچوبكاتى وئى ئەو فېرى
 راستىيى كرىو و دگوتى: چو جارەن درەوى نەكە، و ل دۆر سالۆخەتېن وى
 دىرۆكنقىس دېئىن: بى دەنگىيا وى ژ ئاخفتنا وى پتر بوو، ئەگەر بۆ نقيژئ نەبا
 ئەو چو جارەن ژ مەدرەسى دەرنەدكەفت، وچو جارەن وى خۆ ژ گوتنا ھەقىيى نەددا
 پاش، و ژ خودى پېقەتر ئەو ژ كەسى نەدرسيا، وتشتى ژ ھەمىيى مەزترىي
 شىخى د ژيىي خۆ دا كرى، ژبلى پەرورەدەكرنا ھژمارەكا مەزن ژ زانا وزاھدان، ئەو
 بوو شىخى ب زانين وزوھدا خۆ شىابوو وئى دويراتىيى چارەسەر بکەت يا كول
 دەمى وى كەفتىيە ناقبەرا زانا وفەقيھان دا ژ لايەكى قە، وزاھد وشىخين تەصەوفى
 ژ لايەكى دى قە، چونكى زانين وعەقىدا وى يا دورست ئەو ل نك زانايان كرىو
 جەئى باوەرى، وزوھد وصوفياتىيا وى ژ لايەكى دى قە ئەو ل نك شىخين
 تەصەوفى ژى كرىو جەئى باوەرى، ووى ب قى چەندى شيا خەلەتيا ھەر لايەكى بۆ
 لايى دى ئاشكەرا بکەت، وبەرى ھەردو لايان بدەتە ئەوى مەنەجى راست ودورست
 بى صەحابى ل سەر دچوون وزانين وزوھد ھەردو د ناڤ خۆ دا ھەواندى.

بەرھەمى شىخ عەبدلقادرى گەيلانى:

شىخ عەبدلقادرى گەيلانى د ژيىي خۆ بى ب بەرەكەت دا پتر پويە ددا لايى
 خۇپاڤژكرن وپەرورەدەكرنا مەرۇقان، لەو پترىيا دەمى خۆ وى ب گوتنا وعەظى ودانا
 دەرسەن قە دبۆراند، ھەر ژ بەر قى ئەگەرى بوويه وى بەرھەمەكى نقىسىي بۆش ل
 پشت خۆ نەھىلايە، و د گەل كىمىيا بەرھەمى وى بى نقىسى مەرۇڤ دشت ب پشت
 راستى بىژت: شىخ ئىك ژ زانايىن مەزن بوويه، ئەگەر وى پتر ژ دەمى خۆ ب
 نقىسىنى قە بۆراند با ئەو دا پەرتۆكخانەيەكا مەزن بۆ ئوممەت ل پشت خۆ ھىليت
 كو ھەر ھەر مفا ژئ بېتە ديتن، بەلى ديارە شىخ ژ وان پەنگە زانايان بوو يىن

ئەو باوەری ھەي کۆ مەوۆقی زانا نە ب تەن ب ریکا دانانا کتیبان دشیّت خزمەتی بگەھینتە زانیی، بەلکی ب ریکا پەرەردەکرنا زانیان ژي ئەو دشیّت خزمەتەکا مەزن بگەھینتە ئوممەتی.

شیخ عەبدلقادری -وەکی دیرۆکنفیس ژي ئەدگۆھیزن- ل مەدرەسا خو سیزدە علم ب دەرسینی دگۆتنە شاگردەییی خو، بگرە ژ تەفسیری وحەدیسە وئووصلی، حەتا فقهی ونەحوئ وصرفی، و د عەقیدئ وفقهی دا ئەو ل سەر مەزھەبی ئیمام ئەحمەدی بوو، وفەتواییی وی ژي ھەر ل سەر قی مەزھەبی بوون، لەو شیخ دئیە ھزمارتن ئیک ژ زانیی مەزھەبی حەنبەلی.

ئەو کتیبی شیخ عەبدلقادری ھەین ل سەر دو پشکان دئیە لیکھە کرن:

۱- ئەو کتیبی وی ب خو د ژيانا خو دا نفیسین وبەلا فکرن.

۲- ئەو کتیبی مورید و شاگردەییی وی پشتی وی ب ناھی وی کۆمکرین، وگۆتن و کرباریی وی تیدا نفیسین.

ئەو کتیبی شیخی ب خو نفیسین، و ھەر دژيانا وی دا ب ناھی وی بەلا فبووین سی کتیب:

۱- کتیب (الغنية لطالبي الحق) وئەفە ژ باشتین کتیبی فقهی وعەقیدئ وئادابانە، ژبلی ھندەک صەلەوات و زکر ودوعایی نەشەرعی کۆ تیدا ھاتینە.

۲- کتیب (فتوح الغيب) وئەفە ل دۆر گەلەک گۆتن و شیرەتان دزقیرت، و ھندەک مەسەلەین پەیوەندی ب نەفسی ئە ھەین تیدا ھاتینە، و (شیخ الإسلام ابن تیمیہ)ی -خودئ ژي رازی بت- ھندەک بابەتین قی کتیبی یی شروئەکرین. و بو زانین ھندەک شعر ب ناھی شیخ عەبدلقادری ل سەر قی کتیبی یی ھاتینە زیدەکرن و ئەو ب خو نە ژ نفیسینا شیخینە؛ چونکی گەلەک تشتین خەلەت ونەشەرعی یی تیدا ھەین، ونە تشتەکی بەرەقەلە شیخ قان گۆتنان بیژت.

۳- کتیب (الفتح الرباني) وئەفە ھندەک شیرەت ونصیحەتن پەیوەندی ب باوەریی و سلووی وئخلاصی ئە ھەنە.

وهندهک کتیبین دی ژى هه نه بۆ شیخی دئینه پالدان، وهکی کتیب: (الأوراد القادریه) و(السفینه القادریه) و(الفیوضات الربانیه)، بهلّی ئه و نه ژ دانانا وینه؛ چونکی ئه و دیرۆکنقیسین ژینا وی نقیسی کهسی نهگۆتییبه شیخی هندهک کتیب ب قان ناغان هه نه، ووهسا دئیته هزرکرن کو هندهک کهسین خو ب موریدین شیخی دده نه نیاسین ئەف کتیبه ب ناغی وی داناینه وگه لهک هزر و بیڕین خه لهت -یین شیخی ههر باوهری پی نه دئینا- ل سهر ناغی وی نقیسینه.

ژ شیرهتین شیخی بین تهر به وای:

مه گۆت شیخ عه بدلقادی پوبته یه کی مه زن ددا لایى پهره رده کرنی، ووه عظ وخوتبه وگۆتین وی کاره کی مه زن د خه لکی دکر، وسهیدا (أبو الحسن الندوي) ئەگه را قی ئیککی بۆ هندی دزقینت کو شیخ خودانی نه فسه کا پاقر و بژوین بوو، ودله کی تژی زوهد وقه ناعهت وی هه بوو، ئەوین باوهرییا وان یا لاواز ده می دچوونه دیوانا وی وگوهی خو ددا گۆتین وی ب خوشیی دهسیان ووه ههست دکر کو باوهرییا وان یا ب هیز دکهفت، ئەوین شک وگومان د دلی دا هه ی ل نک وی رحه تی وته ناھی ددیت، ئەوین هه ز ژ زانینی دکر زانین ل نک وی ددیت، خو مروققین خاف وسست ژى ئەوین خیرهت نه دکر چو بکه ن گاڤا ئەو ددیت دلین وان تژی هه ماسهت دبوو، و بهرئ وان دکه فته کرنا باشیی، مه عنا: ههر کهسه کی خوشی ورحه تی وته ناھی بۆ خو د گۆتین وی دا ددیت، دا بیژی ئەو مناره یه کا سهر بلندا باوهرییه د نیقا به حره کا تاری وتژی پیل دا، یا کو خه لک هه می پی ب ریکا خو دکه فن، شیخی گۆتتا خو بۆ هه می ته خ وچینین جفاکی پیشکیش دکر وخیر بۆ وان هه مییان دخواست، له و هه مییان پیکه هه ز ژى دکر و ل دۆرین وی کۆم دبوون. ومروقت ئەگه ر ل کتیبین وی بزقرت، دئ بینت مه زنتین شیرهتین وی ل هه قال ودوبکه فتیین خو دکر نه فته بوون:

۱- شیخی دگۆت: خو گه لهک ژ سویندخوارنی بده پاش، ونه وه بت تو سویند بخوی نه ژ راستی نه ژ دره و ونه ب خه له تی فه، وئهو کهسی قی چه ندی بکهت،

یه‌عنی خو ژ سوبندئ بده‌ته پاش، خودئ دەرگه‌هی رۆناهیییا خو ل بهر وی دئ
قه‌که‌ت، ب ره‌نگه‌کئ وه‌سا کو ئه‌و مفایی وئ د دلی خو دا بیینت، وده‌ره‌جین وی د
چاقین خه‌لکی دا دئ بلند بن، له‌و خه‌لک دئ چاف ل وی که‌ن وه‌یه‌تا وی د
چاقین وان دا دئ زیده‌ت.

۲- خو ژ دره‌وی بده‌نه پاش، چ یا ژ دل بت چ ب یاری قه‌ت؛ چونکی ئه‌و
که‌سئ خو ژ دره‌وی دویر بکه‌ت خودئ سنگئ وی دئ فره‌ه‌که‌ت، وزانینا وی دئ
پاقر که‌ت، وئیدی دره‌و ریکا خو ل نک وی نابینت، ودئ وه‌ لئ ئیت کو بو وی
نه‌خوش بت ئه‌و دره‌وینه‌کی بیینت.

۳- هشیار بی سۆزه‌کئ نه‌ده‌ی پاشی لیقه‌ بی، وه‌ندی ژ ته‌ بیت چو سۆزا
نه‌ده‌ و ل سه‌ر خو نه‌که‌ مال، وه‌چیئ سۆزا خو نه‌شکینت دەرگه‌هی مه‌ردینیئ دئ
ل بهر وی ئیتته‌ قه‌کرن، ودئ ژ مروّقین ژ خو شهرم ئیتته‌ هژمارتن، ومروّقین راستگو
هه‌می دئ هه‌ز ژ وی که‌ن، وقه‌درئ وی ل نک خودئ دئ یی زیده‌ت.

۴- نه‌فرت وله‌عنه‌تئ ل که‌سئ نه‌که‌، ونه‌خوشیی نه‌گه‌هینه‌ که‌سئ؛ چونکی
مروّقین چاک وصال له‌عنه‌تئ ل که‌سئ ناکه‌ن ونه‌خوشیی ناگه‌هینه‌ که‌سئ، ویئ
ب قی ره‌نگی بت دویماهییه‌کا باش دئ ب ده‌ست وی قه‌ دئیت، د دنیا یی دا خودئ
دئ وی پارێزت ونه‌خوشییان ژئ ده‌ته‌ پاش، ووی ل بهر خه‌لکی شرین دکه‌ت.

۵- نفرینان ل که‌سئ نه‌که‌، خو ل وی ژ یی زۆرداری ل ته‌ کری؛ چونکی ئه‌ف
سالۆخه‌ته‌یه‌ یی دهره‌جین ته‌ بلند دکه‌ت، ویئ ئه‌ف چه‌نده‌ بو بیتته‌ تبیعه‌ت ل دنیا یی
وئاخه‌ته‌تئ دئ یی سه‌رفه‌راز بت، ل دنیا یی خودئ هه‌ژیکرنا وی دئ که‌ته‌ د دلی
هه‌می خه‌لکی دا، یی وی بنیاست ویئ نه‌نیاست دئ هه‌ز ژئ که‌ت.

۶- نه‌ وه‌ بت شاهده‌یی ب شرکئ یان کوفری یان نفاقئ ل سه‌ر ئیکی ژ
خه‌لکئ قیبلئ بده‌ی؛ چونکی ئه‌و یا د علمئ خودئ دا، وئه‌ف چه‌نده‌ پتر مروّقی
نیزیکی ره‌حما خودئ دکه‌ت.

۷- خو ژ گوندهان بده پاش وئەندامپن لەشتی خو ژ کرنا گوندهی بپاریژە؛ چونکی ئەف چەندەیه دبتە ئەگەرا هندی مروژ ل دنیا یی وئاخرەتی زوی خیری ب دەست خو ژە بینت.

۸- زەحمەتی بو کەسی چی نەکە ومنەتا وان نەهلگرە؛ چونکی ئەو کەسی ژ خەلکی بی منەت بت سەرفەرازی وبلندییا تەقواداران دی ب دەست خو ژە ئینت، وئەف چەندە پتر دی هاری وی کەت کو ئەو فەرمانا ب باشیی ل خەلکی بکەت ووان ژ خرابییان بدهتە پاش؛ چونکی وی گاڤی خەلک هەمی ل بەر وی دی وەکی ئیک بن، وئەگەر وی وە کر باوهری وخو ژەنگینکرنا وی ب خودی دی وی ژ خەلکی هەمییی بلندتر لی کەت، و د سەر هندی ژ ی را ئەڤە دەرگەهەکە ژ دەرگەهین ئیخلاصی.

۹- دلّی خو ژەبە وی تشتی یی د دەستی خەلکی دا، ئەڤەیه زەنگینییا مەزن وباوهرییا صافی وسەر بلندییا دورست؛ وئەڤە دەرگەهەکە ژ دەرگەهین زوهدی ونیشانەکە ژ نیشانین مروژین خودی ئەوین خو ژەهیلنە ب هیڤییا وی ڤە.

۱۰- خو ژە مەزن نەکە، وئەڤە سەرەکانییا هەمی سالدۆخەتین چاکە، وئەوی خو مەزن نەکەت دی گەهتە دەرەجا عەبدین خودی یین چاک وشتی وی بڤیت ژ خیرا دنیا یی وئاخرەتی دی گەهتی، و ژ خۆنەمەزنکرنییە تو خو ژ کەسی باشتەر نەبیی، ئەگەر یی ژ تە بچوبکتر بت بیژە: وی هندی من گونده نەکرینە، وئەگەر یی ژ تە مەزنتەر بت بیژە: من هندی وی باشی نەکرینە.

مرنا شیخ:

وەکی مە گوئی: شیخ عەبدلقادر ل باژیری گەیلانی ل سالا (۴۷۱) مشەختی هاتبوو سەر دنیا یی و دەمی ژییی وی نیژیکی هەژدە سالییی وی قەستا باژیری بەغدایی کر، و ل ویری ئاکنجی بوو، حەتا چوویه بەر دلۆقانییا خودی ل شەفا شەنبییی هەشتی هەیشا (ربیع الأول) ژ سالا (۵۵۱) مشەختی، دەمی ژییی

وی هشتی سال، وئاشکهرایه کوئول نیزیکی مه‌دره‌سا خۆل باژیری به‌غدایی
هاته قه‌شارتن، وهژماره‌کا مه‌زن ژ خه‌لکی پشکداری د قه‌شارتنا وی دا کر.
خودی ژێ رازی بت وجهی وی بکه‌ته به‌حه‌شت، د گهل پیغه‌مبه‌ر وشه‌هید
وچاکین خۆ.

مرؤځين خودی و جيهادا د ړيكا خودی دا

بهری ئهم قهستا ديوانا شيری جيهادی (صلاحه د دينی ئه ييووبی) بکهين يا د جهی خو دايه ئهم ل فرههنگا مرؤځين خودی بزځرين دا بزانيں کانئ تيگه هشتا وان بو جيهادی يا چاوا بوو..

ب راستی ځيانا مرؤځين خودی بو جيهادا د ړيكا خودی دا گهلهک ژ هندي مهزتره کو کهسهک بشيت ب گوتنهکا کورت دهسنيشان بکهت، و ب تنی شيری خودی خالدی کورئ وهليدی شيايه نيژيک ببت دهمی د کاغهزهکا خو دا بو مهزنی لهشکه رهکی کافران نفیسی: ((ئهزی هاتيم هندهک زهلام من يپن ئينايه ته هند هز ژ مرنئ دکهن هندي هوپن هز ژ ژينئ دکهن)).

بهلی.. مرؤځين خودی هند هز ژ جيهادی و مرنا د ړيكا خودی دا دکهن، هندي مرؤځين دنيايی هز ژ ژينئ و مانا د دنيايی دا دکهن.. مرؤځين خودی کانئ چاوا د مهيدانا هژيکرنا خودی ورهځينا ژ مهزنيں دنيايی دا ههردهم ل پيشيی بوون، و هسا د مهيدانا خوگوربکرنا د ړيكا خودی ژي دا سه رکيش بوون، ئهو روندکين وان ل شهځين دريژ ژ ترسيں خودی دا دباراندن ژ وان چپکين خوينئ دکيتر نه بوون يپن وان ل مهيدانا جيهادی بو خودی دپتن.

(يه حيايی کورئ ئه بوو کهثيری) د گوتنهکا خو دا ديژرت: ((ل دو دهمان بههشت ديته خه ملاندن: ل دهمی نفیژي، و ل دهمی شهري)). ژ بهر څي چهندي تو دا بينی ئيک ژ وان گاځا دچوو د نفیژي دا تو دا بيژي ئهو يی ژ دنيايی ده رکهفتی و ل بههشتی يی ئاماده بووی، و ئيک ژ وان گاځا ل مهيدانا جيهادی ژي

حازر دبوو دا بېژته هه څالين څو: څو ژړيكا من څه دهن بېنا به حه شتي ژ نهالا هه يا دئته من!

و د گوتنه كا دى دا (يه حيايى كورئ نه بوو كه شيرى) دبېژت: ((شهش سالوخت هه نه هه چيبيى نهو سالوخت ل نك هه بن نهوى باو درييا وى يا تمامه: كرنا شهرئ دوژمنين خودئ ب شيرى، ورؤژيكرنا ل هاقينى، وشويشتنا ده سنقيژئ ب تمامى ل زفستانى، وچوونا نقيژئ زوى ل رؤژا بارانى، وهيلانا هه څركيبيى نه گهر څو خودان يى حه ق ژى بت، وصه برا ل سهر موصيبيه تى)).

مه عنا ب ديتنا مروځين خودئ جيهاد سهرده فته را هه مى خيرانه؛ چونكى جيهاد ژبلى كو ب جهننا فهرمانا خودييه، نهو سهر كه فتنه كه مروځ دژى دلچوونين څو ب دهست څو څه دئيت، شاهده دانه كه ل سهر هندئ كو مروځى قيانا دنيايى هاقيتييه، څيچا يا عه جيب نينه جيهاد ب ديتنا وان نهو گه مى بت يا كو مروځى ژ هه مى پيلين تيچوونئ ونه مانئ رزگار بكهت.

مروځئ عه ده تى گه له ك جارن حيبه تى دمينت ده مى پيشقه چوونا څان مروځان بو بهرؤكين جيهادئ دينت يان گوډ لى دبت: كور دبېژنه بابى څو يى سه قهت: تو نه ئى جيهادئ خودئ ل ته ناگرت، باب ل وان دخوړت: ب خودئ نه ز هنگى رادوهستم هه تا څى پيبيى څو يى شل دكه مه د به حه شتي دا.. ودچت وشه ږى دكهت هه تا شه هيد دبت.

سهرؤكى له شكه رى دبېژته زه لامه كى: ته چاښ نينن خودئ ل ته ناگرت تو بزځره څه، نهو لى څه دگيړت: چونكى من چاښ نينن لهو نه ز دئ ئيم، كانى تو ئالايى له شكه رى بكه د دهستى من دا، نه ز وان نابييم كو ژ وان بره قم.. ودچت ودچت هه تا دئته سهر ژيكرن!

څيانه كا مه زنه بو څو گوريكرنئ.

(عه مرئ كورئ عوتبه) ئيك ژ عاشقين جيهادئ بو، رؤژه كى د گازيبا جيهادئ دهركه فته، بهرانبهر له شكه رى رؤمى راوهستا، كراسه كى نوى يى سپى كړبوو

بهر خو، گهلهک ژئ دهات، هندهک ههقالین وی گوتی: چهند جلکین ته
دخوشکوکن. وی گوت: دی خوشکوکتر لی ئین دهمی خوین ب سهر قییری دا دئیتته
خواری! چ عشقهکا غریبه بهلی ل بهر مه، نه ل بهر مروقتین خودی.

پاشی عهمری گوت: سی داخواز من ژ خودی کربوون، دو یین داینه من
وئز یی ل هیقییا یا سییی، من داخواز ژئ کربوو ئهو دنیا یی ل بهر دلی من سار
کهت، قی گا قی ل نک من خهم نینه چ بیت چ بچت، ومن داخواز ژئ کربوو ئهو
زیرهکییی ل سهر کرنا نقتیژی بدهته من، ئهو ژی دا من، ومن داخواز ژئ کربوو ئهو
شهیدبوننی ب پرزقی من بکهت، وئز یی ل هیقییی.

پاشی وی پوژژی لی نهبوو ئیقرار هتا مرادا وی یا سییی ژی بو ب جه هاتی!
ومروقتین خودی د قی ثیانا خو دا دقهلس وچریک نهبوون، وان دقیا عه یالی
وان ژی ل سهر قی ریکی بن.. (شهقیقی کورپی سهلهمه ی) دبیرت: ((ئهگر من
کوپهک ههبت شهپی د ریکا خودی دا بکهت ل بهر من خوشتره ژ هندی کو سه د هزار
بگههنه من)).

مروقتین خودی ل چلخانهیان سهری ناههژین.. ووهکی دهههیان ل شهکفتین
چول وچیا یان ناکهشنه چو (خولوهیان).. مروقتین خودی د ناف مروقان دا دژین،
وبهری وان ددهنه ریکا خودی وکرنا جیهادا د ریکا خودی دا.
(صلاحهددینی ئهییووی) ههر جارهکا ب لهشگرانییی دههسیا دا بیژت: کانی
ههسپی من بینن، دا سوبار بت ودهرکهفت قهستا مهیدانا شهپی کهت، ههقالین وی
دا بیژنی: ئهی سولتان! تویی نساخی.. ئهو دا بیژته وان: دهمی ئهز ل سهر پشتا
ههسپی ئهز ههمی نساخییی خو ژ بیر دکهم.

ب قی پرووحیهتی، و ب قی جهژیکرنی، مروقتین خودی قهستا بهروکتین شهپی
دکهن، لهو گا قی ئیک ژ وان ل قی مهیدانی دکهفت، دکهفته د بهحهشتی دا،
ودبیژت: ب خودایی کهعبی ئهز ب سهرکهفتم ((فزت ورب الکعبه.. فزت ورب
الکعبه)).

شیری جیهادی صهلاحه ددینی نه ییووی

دهمی من قیای بهحسی صهلاحه ددینی بکهه نهز حیبه تی مام بهحسی کیژ لایئ
ژینا وی بکهه:

- ژ وان سالوخته تی وی یین نهو گه هاندییی ریزا مروقتین خودی؟
- یان دهمی وی نوممهت ژ ژیکفه بوونی رزگارکری وهه می ل بن ئالایی (لا
إله إلا الله) کو مکرین؟

- یان دهمی وی ب شیرئ سونه تی ئالایی بیدعی سه رنخوبن کری؟
- یان ژی دهمی وی ل زه مانئ بی هیثیبوونی جاره کا دی هیقی د دلان دا
چاندی، وروو حا جیهادی ل دهمی سست وخا قیئی جاره کا دی خورت کری؟
- یان دهمی وی که نی ل خو هه رامکری هه تا قودسا پیروژ ژ دهستین
خاچه رتسان بینه دهی؟

ب راستی دهمی نهز به رانبهر صهلاحه ددینی راوه ستایم نهز ب وی هه سیام یا
مروقه کی به ژن کورت پی دهه سییت دهمی به رانبهر چیا یه کی بلند راوه ست، وگا فا
نهو گو تن هاتینه بیرا من یین هندهک نه زماندریژن مه د دهه حقا وی دا دبیتن،
بیرا من ل وی مه ته لی هاته هه وه کی دبیتن: جاره کی هندهک نه زانان قیا عه سمانئ
ساهی قریژی بکهه، رابوون هه ر ئیکی گیسکهک کره د دهستی خو دا وگو تن: دی
توژی راکهین دا عه سمانی پیس بکههین، وپشتی وان زیده خو وه ستاندی وخو د توژی
را هیلای، و نه زمان د دهقی دا هاتی، نهو راوه ستان و به ری خو دانئ عه سمان هه ر
وه کی خو یی بلند وزه لال و سپیه، به لی روییتن وان د توژی را یین رهش بووین!

(۵۶۴) شیرکو بوو وهزیر، وپشتی ئهو بوویه وهزیر ب دو هه یشان مر وبه ری مرنا خو وی وه صیه تکر کو برازیی وی صه لاهه ددین ل شوینا وی بیته وهزیر. ووه صیه تا وی هاته ب جه ئینان ووه لاهه ددین ل ژییی سیه و دو سالییی بوو وهزیر.

❁ ل سالا (۵۶۷) مهزنی مصری (ئه لعاضدی) فاطمی مر و ب مرنا وی صه لاهه ددینی دویماهی بو دهوله تا وان یا شیعی دانا، وپریار دا جاره کا دی مهزه بهی سوننی ل مصری بیته به لاکرن، وپیخه مهت فی چندی وی گه له ک زانا ژ کوردستانی و شامی داخوازکرنه مصری ومه دره سه شه کرن، وپریار دا ل مزگه فتان د خوتبی دا ناخی خه لیفی عه بیاسی بیته گوئن.

❁ هه ر چهنده صه لاهه ددین بوو سولتانی مصری ژی وحوکم کهفته د دهستان دا به لی د گه ل هندی ژی وی چو (ته مه ررود) ل سه ر نووره ددینی ل شامی، وخه لیفی عه بیاسی ل به غدایی نه کر، وهه ر خو ژ وان حسیبکر.

❁ ل سالا (۵۶۹) نوره ددین مر، وپشتی مرنا وی وهلاتی شامی وجزیره پارچه پارچه بوو، وهه فرکی د ناچه را مه زنان دا پهیدا بوو، هه تا هنده ک جاران خه لکی هنده ک دهه ران هه وارین خو دگه هاندنه خاچه رتسان دژی موسلمانان، ووه لاهه ددینی ب ده لکی تژی قهه ر قه به ری خو ددا فی حالی، وحه ز دکر کو ئهو تشته کی بکه ت فی حالی خراب پی بگوهوژت، لهو ده می کاغه زه ک ژ خه لکی شامی گه هشتیه وی ووان تیدا ژ وی خواست ئهو د هه وارا وان بیت ئهو ئیکسه ر د هه واری هات.

❁ ل درتژییا دهه سالان -ژ سالا ۵۷۰ هه تا ۵۸۰- صه لاهه ددین شیا هژماره کا مه زن ژ وهلاتین موسلمانان یین بژاله بکه ته ئیک، و ل بن سیهه را ئالایی خو کوم بکه ت، ژ وان وهلاتان: مصر، سوودان، کوردستان، شام، ویه مه ن.

❁ خاچه رتسان ب فی ئیکبوونا موسلمانان نه خوش بوو؛ چونکی وان دزانی صه لاهه ددین ئهو فی قیانا جیهادی دل فی وی تژی کری، وان ناھیلت ئهو ب که یفا خو ل سه ر ئا خا ئیسلامی بین وپچن، لهو ترسا صه لاهه ددینی کهفته دلین وان.

✽ بهری صهلاحهددینی ب دههان سالان شهړتن خاچپهړیسان (الحروب الصلیبیه) دهست پی کریوون، و ل سالا (۴۹۲)ئ مشهختی باژپړئ قودسی کهفتبوو بن دهستی وان.

✽ (عمادهددینی زهنگی) وکوپړی وی (نوورهددین مهحمودی) هندهک دربتن مهزن دانابوونه خاچپهړیسان وروو حا جیهادی د دلی موسلمانان دا زیندی کریو، پستی صهلاحهددین هاتی وشای ئوممهتی بکهته ئیک ریز و دیواری جیهادی موکمر لئ هات، وفیقیی قی جیهادی ئه و بوو ل سالا (۵۸۳) باژپړئ قودسی هاته پاقرکرن پستی کو نوټ وئیک سالان مایه د دهستی خاچپهړیسان دا.

✽ ل سپیدهیییا رۆژا چارشهنبی (۲۷)ی ههیشا صههرا سالا (۵۸۹)ئ مشهختی، بهرانهر سالا ۱۱۹۳ زایینی سولتانی ئیسلامی یی سهکرهفتی صهلاحهددین ل باژپړئ دیمهشقی چوو بهر دلوثانییا خودی وهه ل وپړی هاته قهشارتن.

سالوختهتین صهلاحهددینی:

۱- تهقواداریا وی:

ههر کهسهکی صهلاحهددین دیتی، و ژ نژیک تیکهلییا وی کری شاهدهی بو وی ب تهقواداریی دایه، وئف چهنده نه تشتهکی غهریه ژ وی، سهرکیشهکی وهکی صهلاحهددینی یی کو ژینا خو هه می بو جیهادا د ریکا خودی دا تهرخان کری دقیت د مهیدانا تهقوایی ژی دا سوبارهکی بی ههقتا بت، ئهف تهقوایه بوو جهرگی وی کریه جهرگی شیران، وترس ژ ریکا وی لادای.

ههقالی وی (بن شهدادی قازی) دبیرت: ((ئوی -خودی رهمی پی بیهت- بیر ویاوهرهکا باش ههبوو، گهلهک زکری خودی ذکر، دان وستاندن د مهسلین علمی دا د گهل زانا وسهیدایتن مهزن دکر، وگهلهک ل نفیژئی یی هشیار بوو، وئو چهند سال بوون ژئ نههاتبوو زانین کو نفیژهکا وی یا ب جماعت نهبت، ووی گهلهک نفیژتین سوننهت ژی دکر، وهه جار بهری نفیژا سپیدی ئه و بو کرنا نفیژتین شهقی

رادیوو، خو ده مې ئه نساخ ژى بووى وى نقيژ ژ پييان شه دكرن.. گه لهك هه ز ژ گوهدانا قورئانې دكر، وئهو هند يې دل نازك بوو گاڤا گوهي خو ددا قورئانې نه دشيا چاڅين خو هندی دكره گري، وگه لهك هه ز ژ گوهدانا هه ديسان ژى دكر.. وى گه لهك قه درې دينى ودينداران دگرت و نه ياره تيبيا دين دوزمنان دكر.. هيڅيا وى ب خودې گه لهك يا مه زن بوو، گاڤا گوھ لې دبوو جاره كې دوزمن يېن هاتين دا قه ستا وهلاتې موسلمانان بكهن وې شه قې هه ميبې دا مينته هشيار ونقيژان كهت و سه رې خو دانته عه ردې ودوعايان كهت و بيژت: ((ئيا لهي پيخه مه ت ب سه ر ئيخستنا ديني ته هه مې ئه گه رين عه ردې ل بهر من يېن هاتينه برين، ژ ته پيڅه تر من كه سه ك نه مايه، ب تنې وه ريسې ته يې مای ئه ز خو پيڅه بگرم، تو تيرا من هه يې و تو باشترين وه كيلى بو من..)).

و ل جهه كې دى ديژت: ((جاره كې من ئهو د سوجدې دا ديت، روندكېن وى ب سه ر ديمي دا هاتبوونه خوارې موييېن ربه يېن وى يېن سپى وشه ملكا وى ته ر كړبون.. هندی من گوهي خو ددایې ژ بهر گرييې دهنگې وى نه دهاته من، رۆژا وى وه دكر ئهو رۆژ نه دچوو ئه گه ر دهنگ وباسيېن سه ركه فتنه كا ل سه ر دوزمنى بو وى نه هاتبان..)).

به لى.. و چ تشتي ئه م ژ بيير بكهين ئه م وې ژ بيير ناكهين كو صه لاهه ددينى سۆز دابوو ئهو نه كه ته كه نى هندی قودس د ده ستې دوزمنيې ئيسلامې دا بت، دگوت: ئه ز ژ خودې شه رم دكه م بكه مه كه نى وقودس د ده ستين خاچه ريسان دا بت! ۲- دادى و دلوفانييا صه لاهه ددينى:

سولتانې سه ركه فتي صه لاهه ددينې ئه ييووبى، ئه وې حوكم ل نيزيكى يازده دهوله تين مه يېن قې گاڤې دكر، ب دادى و دلوفانييې هاتبوو ناسين، نه ب تنې د گه ل هه قالين خو، به لكى خو د گه ل دوزمنيې خو ژى، وهه ر كه سه كې ديروكا وى بخوينت ئه ف راستييه دې بو ئاشكه را بت.

دیرۆكفانې بریتانی (نارنۆلد) د كټیبه كا خۆ دا به حسې صه لاهه ددینی دكهت وديتت: ((ئهف ټيکه ليا وی یا ب په حم بوو نه گه را هندې كو گه لهك خاچپه ريس دینی خۆ بگوهورن وموسلمان بين)).

(قازی به هائوددين) ديتت: ((صه لاهه ددين -په حمهت لی بن- خودان دادی و دلۆفانيه كا مه زن بوو، ووی گه لهك پشتا مروځي لاواز وبی هیز دگرت، دیوانه كا گشتی وی هه بوو حه فتيبي دو رۆژان -دوشه نبی وپينج شه نبی- لی دروينشت، قازی وزانا هه می ل نك خۆ كۆم دكرن ودهرگه ه ل بهر خه لكی څه دكر، وهر كه سه كي شولهك هه با دا چته نك وی ومه سه لا خۆ بو بيتت، ئه و ب خۆ دا گوهي خۆ ده تی پاشی دا حوكمی دت، هه ر دهم وی ئه ف دیوانه گریددا، چ ل مال با چ ل سه فه ری)).

دله كي مه زن وسنگه كي فره د څی مه جالی دا وی هه بوو، وهندی خه لكی بيپنا وی تهنگ كړا ئه و عيجز نه دبوو، رۆژه كي مروځه كي ب ناڅي (عومه ری خه لاتی) دئپته ناسين چوو نك قازيبي صه لاهه ددینی (ئبن شه ددادی) وگازنده يه ك ل سولتانی ب خۆ كر، قازی بریار دا هه ردو هه څرك ل نك وی ئاماده بين، پشتی هه ردو (صه لاهه ددين و عومه ری خه لاتی) ل نك قازی ئاماده بووین، قازی گوت: هه ر ئيك ژ هه وه شاهدي خۆ بينت، پشتی شاهد هاتين وهر ئيكي شاهديه يا خۆ دای، دیار بوو كو صه لاهه ددين يي حه قه، له و قازی بو وی ئيخست، بهری هه څركي صه لاهه ددینی ژ ديوانې دهركه فت، صه لاهه ددینی هندهك پاره دانې؛ دا ئه و هزر نه كهت كو صه لاهه ددینی تشتهك د دهر حه قا وی دا كره دلي خۆ.

گاڅا حوكمداری كه فتيبه د ده ستی صه لاهه ددینی دا وی بریار دا خويك وباج وگومرك ل سه ر خه لكی بينه راكرن؛ دا بارې وان گران نه بت، وفه رمان دا ب عه دالهت هاريكارييا خه لكی بيته كرن. و د ده ليڅه يا عه داله تا صه لاهه ددینی ب تنی دو نمونه يان ژ دیرۆكا وی دی څه گيرين:

یا ئیکې: جاره كې پشتی صه لاهه ددین ژ سهر كه فتنه كې زقړی وهاتییه
 دیمه شقی، مه زنی دیمه شقی رابوو قه سره كا مه زن وژتهاتی ل خوشترین جهی
 دیمه شقی بۆ سولتانی سهر كه فتنی ئاماده كر دا بۆ وی بكه ته دیاری گاڤا دگه هته
 دیمه شقی، صه لاهه ددین هات، پشتی وان قه سر نیشا وی دای ووی جوانییا قه سر
 دیتی، ئهو ما.. بیته كې بهرئ خو دایئ پاشی گوټ: ئهم نه یین جهین هوساینه،
 ئهڤ خانیهه ب كیر وی كه سی نائیت یئ داخوازا مرنئ بكهت، ئهم یین هاتینه قیرئ
 ب تنئ بۆ هندئ دا خزمه تی بكهین. پاشی پشتا خو دا وئ قه سرئ وپی رازی
 نه بوو. مالا صه لاهه ددینی خیشه تهك بوو ل سهر پشتا هه سپی وی بوو، جهی
 گه هشتبایی لئ قه ددا.. صه لاهه ددینی چو قه سر نه بوون ژئ بترست و بیژت: ئه گهر ئه ز
 مرم دئ بۆ كې هیلم؟

ل بن خیشه ته كې صه لاهه ددینی حوكم ل یازده دهوله تین مه یین قئ گاڤی دكر
 وئهو هنگی راوه ستیا هه تا دفنا فره نسا وئلمانیا وبریتانیا د گهل یا پاپایی وان ل
 ئاخئ بكیشت!

یا دووئ: من دقیت وی مالی بۆ هه وه بیژم یئ صه لاهه ددینی پشتی مرنا خو
 هیلا، (ئهو شامه) دیژت: سولتانی چو ملك وعه قار پشتی خو نه هیلابوو،
 رۆژا ئهو مری دینارهك وچل وحه فت دهره هم ب تنئ وی هه بوون.

نه قه سر، نه باغ و بیستان، نه زهقی و ره ز.. ب تنئ دینارهك وچل وحه فت
 دهره هم! ئه قه ده می ئهو مری.. وده می هیشتا ئهو یئ ساخ هه قالئ وی (ئبن
 شه ددادئ قازی) دیژت: نه هاتییه زانین كو صه لاهه ددینی جاره كې زهكاتا فره ض
 دابت؛ چونكی چو جاران وی هند مال نه بوو زهكات لئ بكه فت.

۳- مروهت و دل فره هی و مه ردینییا وی:

مروهت و دل فره هییا صه لاهه ددینی جهی مه ته ل پئ ئینانی بوو خو ل نك وان
 یین صه لاهه ددینی شه رئ وان دكر، وده می ئهم به حسئ جیهادا وی دكهین هندهك
 نموونه یان ل سهر قئ چه ندئ دئ ئینین.

(ئېن شەدداد) دېئىرت: مەردىنىيا ۋى گەھشتىبوو ھەددەكى چو جاران ۋى نەدھىلا تىشتەك بىمىنتە د خزىنەيى دا، لەو گەلەك جاران خزىنەداران مال ژئ قەدشارت دا ل دەمى تەنگاڭىيان مەحتل نەبن.

ۋەندى ئەو مەزقەكى دلساخ بوو ۋى پى ددا ھەمى كەسان كو ئەو بچنە نك ۋى وگازندەيىن خۆ بۆ بکەن و ژ بەر قى چەندى دوزمنىن ۋى بەرگەريانا كوشتنا ۋى يا كرى، بەلى ھەر جار خودى ئەو دپاراست.

سەرھاتىيا ھەلاھەددىنى د گەل جىھادى:

سەلاھەددىن - ۋەكى پترييا مېرچاكىن مللەتتى خۆ يى كورد- شېرەكى دل موكم بوو، نە ترس نە سستى ۋى نەدناسى، ھەندى تەنگاڭى ل سەر مشە بيان ھىزا ۋى پتر لى دەھات، ۋەكى چىايىن كوردستانى يى ئاسى بوو، ۋەكى دەشتىن ۋى يى ب ساناهى بوو، ھىژ دەمى يى بچويك ل سەر دەستى بابى خۆ ئەيىووبى ومامى خۆ شېركۆى فېرى سوبارى ۋەگەيدىيى بووبوو، ۋەھىشتا ژيىي ۋى نەگەھشتىيە بىست سالىيى ناڭ ۋەدەنگىن ۋى ب زىرەكىيى د ناڭ خەلكى دا بەلاڭ بوون، و ژ بەر زىرەكيا ۋى مامى ۋى شېركۆى بۆ ھارىكارى ئەو د گەل خۆ برە مصرى، ۋەئەوى ب زىرەكيا خۆ شيا د ھەفت ھەشت سالان دا ھژمارەكا مەزن ژ فېرس ۋەگەيدان ل دۆر خۆ كۆم بکەت ۋەدویماهیيى بۆ دەولەتا عوبەيدىيىن رافزى ل مصرى بدانت، وجارەكا دى ئالايى سوننەتتى ل مصرى ۋرۆژئاقايا ۋەلاتىن عەرەبان بلند بکەت، و ب راستى ئەف كارتى سەلاھەددىنى كرى گەلەك يى كىمتر نەبوو ژ ۋى جىھادا سەحابىيان كرى دەمى بۆ جارا ئىكى ئەف ۋەلاتە ل سەر دەولەتا ئىسلامى زىدە كرىن.

سەلاھەددىن ل دەمەكى ھات گەلەك يى جودا نەبوو ژ قى دەمى نوکە ئەم تىدا

دژىن:

ئەگەر ژ لايى ناڭخۆيى قە تە بەرى خۆ دابايى دا بىنى ئوممەت - ژ لايى دەسپەلاتداریيى قە- ۋەكى رستكەكا قەتياى لى ھاتبوو، ھەر مۆرکەك بۆ خۆ ب

لایه کی څه چووبوو، جیهانا ئیسلامی ل سهر هژماره کا نه یا کیم ژ دهولته وویلايهت ومیرنشینان یا لیکڅه کری بوو، و ل ههر جهه کی کهسه کی حوکم دکر وگه لهک جارن خو دهاڅيته سهر بهختی نه یارین ئیسلامی وبازرگانی ب ناخا ئیسلامی دکر پیڅه مهت کو ئهو دهستی هاریکارییی بو وی درېژ بکهن دژی حاکمه کی دی یی موسلمان.

راستییا ئیسلامی نیژیک بوو ل بهر خه لکی ئالوز بیت، دهسته کین بیدعه چی وخودانین دلچوونان ب ناڅی ئیسلامی خه لک ئیخستبوونه بن دهستی خو، وئهو وهسا تی دگهانندن کو داخوازه رین دورست بو ئیسلامی ئهون.

و ژ لایي دهرڅه یی ژي ئهوروپایا دل ب کین وخاچپه ریس ب ههمی څه خو لیکدابوو وئهو نیژیکي سه د سالان بوو ب عیل وعه ساکر څه قیت کربوو رږژئافایا جیهانا ئیسلامی، وهژماره کا وهلات وباژیران ئیخستبوونه بن دهستی خو، وقودسا پیروژ ب خو ئیک ژ وان باژیران بوو.

ئغه حالی جیهانا ئیسلامی بوو ل سه دسالا شهشی مشهختی، دهمی خودی صه لاهه ددین بو ئوممه تی هنارتی.. صه لاهه ددین هات، وگاڅا وی ئوممهت د څی حالی دا دیتی، وی څیا گوهورینی بکهت، باره کی گران کهفته سهر ملان، راسته ژ باشییا ئیغبالا وی ئهو بوو بهری وی ب دهمه کی کیم دو شیرین دی یین جیهادی ریک بو وی خوش کربوو، ئهو ژي عماده ددین وکوپي وی نووره ددین بوون، بهلی مرن بهری صه لاهه ددینی گه هشته څان ههر دووان، مرنی ئهو برن وباری وان ژي بو صه لاهه ددینی هیلا.

ئف باری گران ب دورستی ل سیه ودو سالییی کهفتبوو سهر ملین وی دهمی ئهو ل مصری بویه وهزیر، ل سیه ودو سالییی وی دهست پی کر و ل پینجی وحهفت سالییی دهمی ئهو مری بارا پتر ژ هیڅییین خو یین مهزن وی ب جه- ئینابوون، ب تنی دو هیڅی نه بن مانه د دلی دا.. هه څالی وی (ئبن شه دداد) دبیرت:

((ل سالا ٥٤٨ -پشتی زفراندنا قودسی- صهلاحهددینی د خواتر خواستنا لهشکهړی مصری دهرکهفت، برایی وی (الملك العادل) سهرلهشکهړ بوو، ل باژیری عهسقهلانی مه خاترا خواستنا لهشکهړی کر، صهلاحهددینی قیا د بهر لیثا دهریایی را بزفرت وبو سح وسویان خو نیزیکی عهککایی بکهت، کو هنگی د دهستی خاچپهریسان دا بوو، وهنگی دهم زفستان بوو وړیک یا ب سلامهتی نهبوو، مه گوتی: یا باش نینه هم د قی پیکي را بچین، بهلی وی گوهی خو نهدا مه ودا ری.. دهمهکی نهز وئو یی دچین هلو ل من زفري وگوت: بو ته بیژم کانی چ د دلی من دایه؟ من گوتی: بهلی.. وی گوت: چی گاغا من بهر لیثا دهریایی (ساحلی) ههمی ستاند، نهز دی ولاتی ل سهر هندهکان لیکفهکم ودی وهصیهتا خو کم وخاترا خو خوازم ودهمه دهریایی و ب دویف وان دا چم وهندی عهد ههیه دی چم هتا کافرهکی ل سهر رویی عهردی نههیلیم یان نهز بمرم..)).

نهفه ئیک.. یا دووی: (ئبن شهدادی) گوت: ((پاشی صهلاحهددینی گوته من: نهز دی پسپارهکی ژ ته کم کیژ مرن ژ ههمییان بلندتر وشهریفتره؟ من گوتی: مرنا د ریکا خودی دا، وی گوت: مهسهله ههمی نهوه من دقیت ب مرنا بلندتر وشهریفتر نهز بمرم))، نهفه هیثیا وی یا دووی بوو.

نهوه چهپهری صهلاحهددینی جیهاد تیدا کری چهپهرهکی بهرفرهه بوو، نه لایهکی ب تنی بوو، ونه جبههکی ب تنی ژی، د گهل خاچپهریسان بوو، د گهل پافزیان بوو، د گهل ئیسماعیلیان بوو، د گهل بیدعهچیان بوو..

ل مصری بوو، ل فلسطینی بوو، ل شامی بوو، ل جزیری بوو، ل کوردستانی بوو.. ورژا صهلاحهددین مری مهملهکهتهکا ئیکگری ل بن ئالایی سوننهت وجهماعهتی دورست ژ فان ولاتان ههمییان پیک دهات: مصر، یهمن، رژههلاتا تونوسی، بهرلیقین دهریایی ل ژورییا نهفریقا، شام ب ههر پینج دهولهتین خو یین نوکه فه هندهک دهقهر ژ فلسطینی تی نهبن، د گهل گهلهک دهقهرین کوردستانی ژی، نهفه نهوه مهملهکهته یا دیروکفانان پشتی هنگی گوتیی: دهولهتا نهیووییان.

ئەگەر ئىن سەرگەفتنا سەلاھەددىنى:

ل قىرئ پىنج ئەگەر ئىن ب كورتى بۆ سەرگەفتنا سەلاھەددىنى ئەم دىيىن دەسنىشان بگەين:

۱- چونكى سەلاھەددىن مەرقىي خودى بوو:

وبەرى نوگە مە بەھسى قى چەندى كر، ومە ئاشكەرا كرىو كو دەمى دبوو شەر بەرى سەلاھەددىنى بەس دما ل لايەكى.. لايى خودى، ووى داخوازا سەرگەفتنى ژ خودى ب تنى دكر، وبەرى هنگى ل بەرفرەھيىيى وى خودى دناسى ودىنى وى ب سەر دئىخست لەو ل تەنگاقيىي خودى د ھەوارا وى دەھات وئەو ب سەر دئىخست.

۲- ب كاريىنانا رىكىن سەرگەفتنى:

پشتى سەلاھەددىنى ب دورستى خۆ ھىلايە ب ھىقييا خودى قە وسەرگەفتن ژ وى ب تنى خواستى، وى خەمەكا خەم ژ ئامادەكرنى و ب كاريىنانا رىكىن سەرگەفتنى ژى خوار، لەشكەرەكى موكم ئامادەكر، پويته ب مەسەلا پەيداكرنا چەكى كر، ولايى تەعبىي ژى ژ بىر نەكر، مەرقىي زانا كرنە د ئاش لەشكەرى دا؛ دا جىھادى ل بەر وان شرىن كەن ودىنى نىشا وان بدەن ونقىيژى ل بەر وان بگەن.

سەلاھەددىنى لەشكەرى خۆ ل سەر سى پشكان لىكقە كرىو:

- لەشكەرى سولتانى: وئەف لەشكەرە ھەمى -يان بارا پتر- ژ كوردان پىك دەھات، وئەو ھەردەم د گەل سەلاھەددىنى بوون وچو بىنقەدان بۆ وان نەبوو.

- لەشكەرى مىران: وئەف لەشكەرە ئەو بوو يى د گەل وان مىران يىن سەلاھەددىنى راكرىن، ل دەقەرپن جودا جودا بوو، وھەر جارەكا سولتان ھەوجە ببايى دەھارتە ب دويث را.

- لەشكەرى (موتەطەووع): وئەفە ئەو جىھادكەر بوون يىن ل دەمى شەر وتەنگاقييان خۆ دگەھاندە لەشكەرى سولتانى.

وصه لاهه ددینی پوښته ب چټکړنا چه کی ومین ومه نجه نیقان ژی دکر، ووی میره ک ب ناڅی (میرئ ده ریایئ) دانا بوو کارئ وی نهو بوو سه رکیشیا (نسطوولی) ئیسلامی یئ به حری دکر.

۳- صه لاهه ددینی رټزین موسلمانان کر نه ئیک ودوبه ره کی وژیکشه بوون ژ ناقبه را وان پاکر وه می ل بن ئالایئ ئیسلامی کو مکر، وه هر جاره کا موسلمان ل دؤر ئیسلاما دورست کو م بین وینه ئیک ده ست وئیک دل که سه ک نه شیت خو ل بهر بگرت.

۴- ئارمانجا صه لاهه ددینی ژ ه می جیه ادا خو بلند کرنا دینی خودئ بوو وچو ددی نه، صه لاهه ددینی بو چو گاز بیین بهرته نگ گازی نه دکر، وئارمانجا وی ب سه ر ئیخستنا چو گاز بیین جاهلی ژی نه بوو، هر وه لاته کی مرؤقه کی سه ر ئ خو بو خودئ لی چه ماندبا وه لاتئ صه لاهه ددینی بوو، وه هر جهه کی بانگئ خودئ لی هاتبا بلند کرنا جهئ صه لاهه ددینی بوو.

۵- صه لاهه ددینی مه سه لا ئازاد کرنا وه لاتئ ئیسلامی کریو مه سه له کا خوری ئیسلامی، مه سه له نه مه سه له کا نشتیمانی بوو، نه یا هر یمی بوو، نه یا نه ته وه یی بوو، مه سه له مه سه لا ئیسلامی وجاهلیه تی بوو، له و د چه په رئ صه لاهه ددینی دا کورد هه بوون، عه ره ب هه بوون، تورک هه بوون، فارس هه بوون، و د چه په رئ بهرانبه ر ژی دا کافرین عه ره ب هه بوون، رؤمی هه بوون، فره نسی هه بوون، ئه لمانی وئنگلیز هه بوون. شه ر ل بن ناڅی بلند کرنا ئالایئ ئیسلامی ده اته کرن، وژبلی قی ناڅی جیه انا ئیسلامی چو ناڅ و نیشانی د ی یین جاهلی نه دناسین، یان ب ته عبیره کا دی (ئستیراد) نه کربوون.

طه لاهه ددین.. وخاچه ریږ:

جاره کی مه زنی باژ ټپړی (که ره کی) یی فه له، نه وئ دگوتنی: (ئه رناط)، پی ل په یما نا شه ر راوه ستاندنی دانا وه یرش دا سه ر کاروانه کی موسلمانان، پشتی زه لام ئیخسیر کرین وه ری ده ست ب کوشتنا وان بکه ت هنده ک گوتننن سه قه ت د ده ر حه قا

ئىسلامىي دا گۆتن وگۆته ئىخسيران: پا دىي بلا موحه ممد بيت هه وه ژ دهستين من بينته دهر.

ئەرناتى پەيمان شكاند وئەزمانىي خو دريژكر!

سوحبەت گەهشەتە سەلاحەددىنى، گەلەك تىكچوو و سۆز دا دەرسەكا وەسا نیشا ئەرناتىي بەدت ئەو چو جارەن ژ بىر نەكەت.. ئەف گۆتە ئەرناتىي ل سالا (۵۸۲) ئى مشەختى ھاتبوو كرن، ئىنا سەلاحەددىن رابوو كاري لەشكەريي خو كر وقيي چاري كره دليي خو قودسيي ژ پىسييا خاچپەريسان پاقر بكت، ل ھەيفا چاري ژ سالا دي (سالا ۵۸۳) سەلاحەددىن دەرکەفت.. وئەو بوو د قىي دەرکەفتنىي دا شەريي (حطين) ئى چىبوو و سەلاحەددىن تىدا ب سەرکەفت، وپشتى شەري ئەرنات ب ئىخسيري كەفتە دەستىي موسلمانان، ھندەكان ئەو ئىنا نك سەلاحەددىنى، سەلاحەددىنىي گۆتى: ئەفرو ئەز پيش موحەممەدى قە دىي تە كوژم.. وشيرەك ل ستويي وي دا.

ل سالا (۴۹۲) ئى مشەختى دەمىي خاچپەريسان باژيري قودسيي ژ دەستىي موسلمانان ئىنايە دەري ديرۆكفان دىيژن: وان ھەفتى ھزار موسلمان كوشتن. و دەمىي سەلاحەددىنىي ل سالا (۵۸۳) يىي مشەختى قودس ژ دەستين وان ئىنايە دەر موسلمانان ب رەنگەكيي وەسا سەرەدەري د گەل وان داگيركەران كر ديرۆكفانيي وان ب خو ھەتا ئەفرو ژى خو مەجبوو دىين كو ب باشى بەھسىي وي بكن دەمىي موقارەنىي د گەل خو دكەن!

دەمىي سەلاحەددىن ھاتىيە د قودسيي دا وي برىار دا چل رۆژان ري بو فەليين قودسيي بيتە قەكرن؛ دا ھەچىيىي بقت ب تەناھىي وسەريەستىي دەرکەفت وپچتە وي جەي يىي وي بقت، ووي برىار دا ھەر زەلامەك دەھ دىناران پيش خو قە بەدت وھەر ژنكەك پىنج دىناران، وھەر بچويكەك دو دىناران بەدت دا ري بو بيتە قەكرن، ويي قىي بەدەلىي نەدەت دىي ئيتە ئىخسيريكرن، وھەر چەندە سەلاحەددىن و خاچپەريس ل سەر قىي بەندىي پىك ھاتن ژى بەلىي دەمىي بوويە دۆرا ب جەئىنانا قىي بەندىي

صهلاحهددینی هیشتا پتر دلوفانی ب وان بر، دهمی وی دیتی گهلهک کهسین لاواز وپیر وبی خودان د ناڅ فعلان دا ههنه وی بریار دا روزهکا تاییهت بو څان رهنګه مروڅان بیتته دهسینشان کرن وپاره ودهوار ل سهر وان بیتنه لیکفهکرن دا ب رحهتی وتهناهی نهو بچن.

ل قودسی پهتریکهکې فله ههبوو، مالهکې زیده وی ههبوو، دهمی نهو ژ باژیری دهركهفتی وی مالى خو ههمی د گهل خو بر، وهندی فقهیرین فعلان ژئ خواست کو نهو پیش وان څه پاران بدهت نهو ل بهر نههات وپاره پیش ئیکې څه نهان، هندهکان گوته صهلاحهددینی: نهري بوچی نه پارتی وی ژئ ناستینین وېدهینه موسلمانان؟ صهلاحهددینی گوټ: ژ دهه دیناران پیښهتر نهز تشتهکی ژئ ناستینم، ونهز قهت غهدری لی ناکهم.

دیروڅکانی روژناڅایی (ستانلی بول) دیبژت: مهسهله گههشته هندي سولتانهکې موسلمان دهرسهک د قهنجیې وخیری دا، دا پهتریکهکې مهسیحی. گهلهک فله ژ قودسی دهركهفتن و ب لایې نهنطاکیایې څه چوون، ونه هو هنگی د دهستی خاچپهرتسان دا بوو، وتشتی غهړب نهو بوو مهزنی نهنطاکیایې یی فله قهبول نهکر نهو فله بمینه ل جهی وی، لهو نهو فله نهچار بوون چوونه باژیرین موسلمانان، وموسلمانان ب سنگهکې بهرفره څه پیشوازی ل وان کر.

روژا صهلاحهددین ب سهرکهفتی ب فی رهنګی سهردهری د گهل خاچپهرتسان کر، وروژا نهو شیاینه موسلمانان وان ل وی جهی نهو دیبژن مهسیحی نالایې ناشتیې لی بلند کربو، ههفتی هزار موسلمان کوشتن، وهندهک ب ساخی سوتن!

صهلاحهددینی چ پیشکیش کریه؟

نهفرؤ -مخابن- هندهک کهس د ناڅ مه دا ههنه دهمی بهحسی قههرهمانی ئیسلامی صهلاحهددینی دئیهکرن لهشی وان گران دبت ودیژن: ما وی چ بو مه کریه؟

ب راسټی دیرۆک باشتړین شاهده ل سهر هندی کو صه لاهه ددین ئیک ژ
(موجه ددین) سه دسالا شه شې مشه ختی بو، وئه گهر صه لاهه ددینی بو قی ئوممه تی
تشته ک نه کربت ژبلی هندی کو وی روو حا جیهادی د دلین موسلمانان دا ساخکری
ئهو به سی ویه.. ئه وی دیرۆکا صه لاهه ددینی بخوبت باش دی زانت کانی قی
سهر کیشی مه زن چ کریه، ل قییر ئه م ب کورتی ئیشه رته دی دهینه هندک ژ وان
(ئصلا حاتان) یین وی کرین.

۱- ژ لای دینی وعه قیدی څه:

ئارمانجا صه لاهه ددینی یا سهره کی ئهو بوو بیر وباوه رین موسلمانان دورست
بکه ت ووان بیدعه و خرابییت د ناڅ وان دا پهیدا بووین نه هیلت، وهر ژ بهر قی
چهندي بیدعه چیان پتر ژ جاره کی بهر گه پریانا کوشتنا وی کر، وحه تا ئه قرو ژ ی
هنده ک دهسته کین بیدعه چی وسهر داچووی لی دگه رییت ناڅی صه لاهه ددینی د چاڅین
خه لکی دا کریت بکه ن وده وری وی کیم بکه ن.

صه لاهه ددینی ده می جهی پی خو ل مصری کری بهری هر تشته کی وی
خه بات کر مه نه جهی سونه تی جاره کا دی ساخ بکه ته څه پستی کو ب دهستی
عوبه یدیان هاتییه مراندن، مه دره سه څه کرن وپریار دا بانگ ب دورستی بیتهدان،
مه زه بهی رافزیان یی بی بنیات ژ مهیدانی راکر و ل شوینی مه زه بهی سونی -و ب
تاییه تی مه زه بهی شافعی- به لاف کر.

ده می صه لاهه ددین ب پاڅو کرنا مصری ژ بیدعه یین عه قاندی رابووی دیت
عوبه یدییت رافزی گه له ک بیدعه یین ساخکرین و د ناڅ خه لکی دا به لاڅکرین
وه کی: گپړانا شیلان وئاهه نگان ب هله کفتنا بوونا پیغه مبه ری -سلاڅ لی بن-،
ودانا دیوانین شینییی ل روژا عاشوورائی، وساخرنا روژا نه ورؤزی.. وگه له کین
دی. گاڅا حوکم که فتییه د دهستی صه لاهه ددینی دا وی ئه ف بیدعه یه هه می راکرن،
وموسلمان ب دورستی ل رامانا (وه لائی و به رائی) هشیارکرن؛ دا ئهو پشته فانییا
دین دوزمنان نه کهن، وهندی ژ هاتی وی مروڅین زانا ل وهلاتی زیده کرن

وهاریکارییا وان کر دا ئەو خەلکی ل راستییا دینی ئاگەهدار بکەن و بەرێ وان بدەنە
حەقیقی و پامانین ئیسلاما دورست د دلین وان دا نوی بکەنەفە.

۲- ژ لای جفاکی فە:

تشتی ژ هەمییان بەرچاقتری صەلاحەددین د جفاکا خۆ دا پێ رابووی ئەو
بوو: ئەو شیا خاچی و سستی پێ ل نک خەلکی نەهێلت و ل شوینی جفاکەکا مجد
و حەژیکەر بوو کاری پەیدا کەت نەخاسم ئەگەر ئەو کار جیهادا د ریکا خودی دا بت،
و ئەو ب خۆ د قی لایی دا باشتترین نمونە بوو ل سەر قی چەندی، خۆ دەمی
نساخییا مرنی ژ ب سەر وی دا هاتی وی هزر دکر کانی پشتی ئەو ساخ دبت دی
قەستا کیژ دەقەرێ کەت بۆ جیهادی، وی دان و ستاندن د قی مەسەلی دا د
گەل هەقالین خۆ دکر، و دویماهییی وی بریار دا گاڤا ژ نساخییی رابوو قەستا
وولاتی رۆمی بکەت، و ژ بەر قی حەژیکرنا وی یا بۆ جیهادی قازیی وی بریار دا
شیری وی د گەل وی بکەنە د قەبری دا! صەلاحەددینی ب رەنگەکی (عەمەلی)
و بەرچاڤ جفاکا خۆ ل سەر رەوشتین باش پەرورەدەکرن، وی ئەو فیری تشتی مجد
کرن و ژ کارین نە ژ هەژێ دانە پاش.

صەلاحەددینی خویک و باج ژ سەر خەلکی راکرن، دادی و عەدالەت بە لاقەر
ولی گەریا هەردەم ریزین موسلمانان ئیکگرتی بهێلت و وان کاران نەکەت یین
دلرەشی و نەقیان پێ د ناف خەلکی دا بە لاف بیت، و هەر ژ بەر قی چەندی
صەلاحەددین لی دگەریا مرقی ب کێرھاتی دکرە بەرپرس و کار دئیخستە د دەستی
دا و شیرەت لی دکر کو دلێ خەلکی نەهێلت و زۆرداریی ل کەسی نەکەت. ب قی
رەنگی صەلاحەددین شیا جفاکا خۆ پاڤژ بکەت.

۳- ژ لای فیرکرن و زانیی فە:

صەلاحەددینی خەمەکا خەم ژ قی لایی ژی دخوار، و بەسی و بیە بیزین هەر
جەهەکی ئەو چووبایی وی مەدرەسەکا مەزن ددانایی، بۆ نمونە: (مەدرەسا
صالحیی) ئەوا صەلاحەددینی ب مالی خۆ ئاڤاڤی ئیک ژ مەزنترین مەدرەسین

دیمه شقی بوو، ئافاهیه کی بهر فرهه بوو، ب ږه خ شه جهی نان پیژیی و سهر شویشتنی وچهند دکانهک ژی چیکرن.

وېشتی شه کرنا باژپړی قودسی ل سالا (۵۸۳) یی، ئیکه مین کار ئه و پې رابووی ئه و بوو وی مه دره سهک ئافاکر؛ دا ده رستین شریعه تی لی بینه خواندن، وه هر چهنده صه لاهه ددین - وه کی بارا پتر ژ کوردان- ل سهر مه زه بهی ئیمامی شافعی بوو - خودی ژی رازی بت- به لی وه نه بت بیت هزرکرن کو ئه و مه زه بهیه کی (موتعه صص) بوو، نه خیر! وباشترین ده لیل ل سهر قی چهندي ئه و بوو وی ل سالا ۵۷۲ مه دره سهک ب ناقي (مه دره سا سیووفی) بو خواندنا مه زه بهی حنه فی شه کر، هر وه سا وی پرپار دا هر چار مه زه بهین سوننیان ل مه دره سین مصری وشامی بینه خواندن، وبو قی ئارمانجی وی فرمان دا زانایین هر چار مه زه بان ل ثان مه دره سان بینه دانان؛ دا به ری فقییان ژ تهعه صصوبا کو ره بیت ه وهرگیان وه زرا وان باش بهر فرهه بت، وئه ف چهنده ئیک ژ مه زترین ئصلاحاتین صه لاهه ددینی بوو د لای فیرکرن وزانینی دا.

و د گهل (ته شجیعا) صه لاهه ددینی بو دانه خواندنا گه لهک مه زه بان ل مه دره سان بی تهعه صصوب، به لی وی قهت ری نه ددا مه زه بهین پویچ وپه لچه ل مه دره سه و مزگه فتان بینه خواندن، و ژ لایه کی دی شه وی پشته قانییه کا مه زن بو نقیسین وبه لاکرنا کتیبان دکر، وچیکرنا هندهک کارخانه بین کاغه زی ل سهر ده می صه لاهه ددینی باشترین نمونه یه ل سهر پشته قانییا وی بو زانینی.

۴- ژ لای ئابوری وپیشه یی شه:

دادییا صه لاهه ددینی یا کو مه به حس ژی کری کاره کی باش د خوشکرنا لای ئابوری یی جفاکی دا هه بوو، نه خاسم پشتی وی خویک و باج وگومرگ ژ سهر بازرگان وحه جیان ږاکرین، ومالی دهوله تی ل سهر مروقین پیتقی به لاکری.

صهلاحهددینی پویته ب چاندنی وچیکرنا جو وسکران وگهاندنا ئاخی بو جهین چاندنی کر، ومهخسهدا وی ب قی چهندی ئه و بوو ئه و مللهتی ژ برسی پزگار بکته دا ههردهم بو بهرهقانییا ژ دین وهلاتی یی ناماده بت.

سویک وبازار ل سهردهمی صهلاحهددینی گهلهک ب رهواج کهفتبون وئیکبونا وان ههمی وهلاتان ل بن دهستی صهلاحهددینی ودویرکرنا خهگهرا صهلیبیان کار د قی چندی دا ههبوو، ودهرگههی بازرگانییا ههفیشک د ناڅهرا مصری وهندهک وهلاتین ئوروییان دا، وهکی ئیطالیایی هاته فهکر، وقی چندی مفایهکی باش گههاند جفاکا موسلمانان.

ل بازپری طهراپلسا شامی ل سهردهمی صهلاحهددینی کارخانهیهکا چیکرنا کاغهزی هاتبوو دانان، ودویر نینه ئه و کارخانهیا کاغهزی ئه و ل سالا (۵۸۵) مشهختی (بهراڼهر ۱۱۸۹ زایینی) هاتییه دانان، کو دئیته هژمارتن ئیکهمین کارخانهیا کاغهزی ل وهلاتهکی ئوروی دئیته دانان، دویر نینه ل بهر قی کارخانهیا طهراپلسی هاتبته چیکرن. ویا زانایه کو پشتی صهلاحهددینی ب نیزیکی چارسه د سالان ئنگلستانی ژ نوی چیکرنا کاغهزی زانی. وژبلی چیکرنا کاغهزی گهلهک پیشهیین دی ژی ل سهر دهمی صهلاحهددینی پیشکهفتبون وهکی: چیکرنا چهکی وجلکان وشویشی و گهمی وپاپوران.

ل دویماهییه:

ل دویماهییه مهسهلهکا فهر هیه پیتشییه بهحس ژنی بکهین، ئه و ژی ئهفهیه: نوکه گهلهک موسلمان هه نه دهمی واقعی مه یی ئهقرۆ دبینن ژ دلسوزیا خو دبیتن: ئه م موسلمان ئهقرۆ دپیتشی سهرکیشهکی وهکی صهلاحهددینیه دا جارهکا دی سهرهرازییا مه بزپیتتهفه وقی واقعی بگوهرت.. ئهقان رهنگه کهسان ههمی هزرا وان ئه وه مه موسلمانان ئهقرۆ گرفتاریا سهرکیشییه هیه.

و د گهل کو دهوړی سهرکیشییه د هشیارکرنا مللهتی دا قهت نائیته ژ بیرکرن بهلی یا ژ من فه مه گرفتاریا ئومهتی -بهری یا سهرکیشییه- هیه، وههر رۆژهکا

ئوممەت پەيدا بوو سەركەش ب خۆ ژ جەرگى وى دى پەيدا بت، و دوژمن قى چەندى باش دزانن لەو ھەردەم ئەو سرنجىن بەنجىرنى ل زەندكا ئوممەتى ددەن.

سەركەش نە ژ عەسمانى دئىتە خواری ونە ژ بن ئاخى دەردكەفت، ژ ناڤ مللەتى رادبت و دەستى مللەتى دگرت و مللەتە وى پىشقه دبەت، و مللەت ئەگەر يى مری بت چو سەركەش زىندى ژ ناڤ پانابن.. ئەو مللەتى صەلاحەددىن ژ ناڤ رابووى مللەتەك بوو ل سەرفەرازیيى دگەريا، ب دويشە لانكىيى و سەرشۆرييى رازى نەدبوو، ئىسلام دثيا، و بۆ ئىسلامى دژييا، و د ئىسلامى دگەهشت، ئەگەر نە صەلاحەددىن نە دشيا مریيان زىندى بكەت و شەران پى بدەتە کرن.

سلاڤ ل صەلاحەددىنى بت رۆژا بووى، و رۆژا خۆ كرىيە ئىك ژ مروڤىن خودى، و رۆژا دفنا خاچپەرئىس و بیدعەچىيان ل ئاخى كىشای، و رۆژا پشتا خۆ داىە دىبايى و قەستا ئاخەتتى كرى: ﴿ فِي مَقْعَدِ صِدْقٍ عِنْدَ مَلِكٍ مُّقْتَدِرٍ ﴾.

ئەو زانايى مەزنىن دەولەتى فرۇتىن عزى كورى عەبدىسەلامى

خواندەقانىن ھېژا: قى جارى باش كارى خۆ بىكەن؛ چونكى مە ل بەرە قەستە
ديوانا سولتانەكى بىكەين، بى گومان ئىكەمىن پىيارا نوکە دئىتەكرن ئەقەيە: ئەرى
ئەو سولتانى ئەم بەحس ژى دكەين كىيە؟ وحوكم ل كىژ ولاتى كرىيە؟

بەلى.. لەزى نەكەن! ئەو سولتانى ئەم دى نوکە بەرپەرى وى ژ ناف دەفتەرا
دىرۆكى قەكەين، فەرماندارى ل ئىك بوھۆستى ژى ژ عەردى نەكرىيە، رۆژا
وى قىاي مالا خۆ ژ مصرى باركەت وى مالا خۆ ھەمى ل سەر پىشتا دەوارەكى كر،
ورۆژا مرى سولتانى مصرى گۆت: ژ نوى پىشتا من راست بو، ئەگەر قى ھەزكربا
وداخواز ژ خەلكى كربا سەلتەنەتا من دا ژ من ستىنت.

مرۆقەكى ب تنى بو، چو د دەستان دا نەبوو، بەلى دەمى وى ئاخفتەك
گۆتبا ھەر ژ خەلىفەى بگرە وھەتا يى ژ ھەمىيان كىمتر ژ زەلامىن دەولەتى
ئىكى بىستە نەدكر پى ل گۆتتا وى بدانت.. د دىرۆكا دىيائى دا ھەمىيى دا ھەو
خواندىيە، يان گوھ لى بوويە مرۆقەكى بى دەسپەلات رابت چنگلى مىر ومەزنىن
دەولەتى بگرت وببەتە بازارى وگازى بکەت: كى دى قى عەبدى ژ من كرت! پاشى
وان پاران ببەت بدەتە فەقىران؟

د دىرۆكا دىيائى ھەمىيى دا ئەف تشتەتە جارەكى ب تنى يى چىبوى،
ئەو ژى ب دەستىن مە موسلمانان، ئومەتا موھەممەدى.. ئەى دىرۆك، ئەى
مرۆقىنى، قى تشتى باش بزانه!

ل ديوانا سولتانى زانايان:

ئەو سولتانى مە ل بەرە قى جارى قەستا ديوانا وى بىكەين سولتانى زانايان
(عزەددىنى كورى عەبدىسەلامىيە).

ل سالا (۵۷۷)ی مشهختی، ل وی دهمی بنه مالا ئه ییووبییان فه رمانداری ل وهلاتی شامی دکر، زانایی ناقدار عززه ددین عه بدله یزی کورئ عه بدسه لامی ئه وی ب ناڤی (ئه لعزی) دئیته ناسین هاتبوو سه ر دنیا یی، د ناڤ بنه ماله کا هه ژار دا هاته ب خودانکر، ل ده سپیکئ وه کی هه ر زارۆکه کی دی یئ وی دهمی، و ل وی جهی، هاته ب خودانکر هه تا بوویه نیڤ زه لام، ل شه قه کی ل مزگه فتا ئه مه وی ل دیمه شقی یئ نقستی بوو مروڤه ک هاته خه ونئ گوئی: ما چاوایه ئه گه ر تو ده ست ب وه رگرتا زانینی بکه ی؟

ده می هشیار بووی هزرین خو د ئی گوئی دا کر، وپسیار ژ خو کر: دیسا ما چاوایه ئه گه ر ئه ز ده ست ب خواندن ونقیسینی بکه م؟ راسته ئه و بووبوو نیڤ زه لام وهیشتا یئ نه زان بوو، به لی ما چ قهیدییه ئه گه ر ئه و قه ستا زانایان بکه ت وړیکا وان بگرت؟

ده سپیکا وی وزانینی ئه قه بوو!

را بوو ده ست ب وه رگرتا زانینی کر، وقه ستا مزگه فت و مه دره سین دینی کر، وهنگی را وه ستا هه تا ناڤ و ده نگین وی ل وهلاتی شامی هه مییی به لاف بووین، وزانایتین شامی هه مییان ئعتراف ب زیره کییا وی کری وئو ب پیش خو ئیخستی و دویماهییی ناسناڤی: سولتانی زانایان ل سه ر دانای.

عززی کورئ عه بدسه لامی هنگی بوو سولتانی زانایان پوژا ب دورستی هه قی زانینا خو دایی، و مروڤی زانا هنگی دی یئ ژ هه ژی بت د گه ل زانایان بیته دانان، گاڤا زانینا وی دنیا ژ دلی وی ئیناده ر و ژ ترسا خودی تژی کر، قیجا وه لی بیت خو شیا دنیا یی، و کورسیکین بلند، وپاره، وهه قالینیا مه زنان، به ری وی ژ گوئتا هه قیی نه ده ته پاش.. راسته زانایی دورست وزانایی نه دورست هه ردو پوناهیی ژ ئیک ژیده ری وه ردگرن، به لی ژ بیر نه که ن ده می چاڤی پوژی ل شویشه کا زه لال و پرته کا ده پی ده ت وه کی ئیک نینه، شویشه پوناهیی دستین

ورؤناهییی دزقربنت، بهلی پرتا دهپی رؤناهییی دستینت دا بؤ خه لکی دیار بکهت
کو ئهو دهپه کی رهق وهشکه!

زانایی دورست کتیبین شریعه تی دخوبنت وهزرتین خو د خودانی شریعه تی دا
دکهت، بهلی زانایی نه دورست گاغا کتیبین شریعه تی دخوبنت خودانی شریعه تی ژ
بیرا خو دبهت، لهو دئ بینی زکی ئیک ژ وان وهکی ناشی هیرانییه بهری ههر
تشته کی دینی خه لکی دهپرت، پاشی دنیا یا وان.

عززی کورپی عه بدسه لامی ل سهر دهستی هندهک زانایین دورست یین وهکی
(ئبن عه ساگری) هاتبوو پهروه رده کرن، وئهو ژ وان فیری هندئ بوو کو هه چییی
خودی بؤ خو هلبثرت و د خه ما وئ نه خوشییی نه بت یا د ریکا وی دا دئیه سهری،
خودی سهری وی دئ ب سهر هه مییان ئیخت.. جاره کی د ناچه را وی و (الملك
الأشرف) ئه ییووی دا هه قریهک ل دؤر مه سه له کا علمی چیبوو، شیخ لیقه
نه بوو، ئینا مه لکی بریار دا کو چی نابت ئهو چو فه توایان بدهت، وچی نابت کهس
پسیاران ژئ بکهت، ودقبت ئهو ل مالا خو پروینت و ژ مزگه فتی پیقه تر -بؤ نقیئرئ-
ئهو نه چته چو جهین دی، یه عنی: (إقامه جبریه) دانا سهر..

پشتی ده مه کی سوحبهت ل بازتیری به لاف بوو، هندهک زانا چوونه نک مه لکی
وداخواز ژئ کر ئهو ل قئ بریارا خو لیقه بیت، مه لکی ب گوتنا وان کر.. وعده تین
زانایانه گاغا بهری وان ما ل خودی دلین وان د گهل ئیک پاقر دبن وپشتا ئیک ودو
دگرن، وهنگی چو مه لک خو ل بهر هیزا وان ناگرن.

پشتی ده مه کی مه لک نساخ بوو، ئینا که سهک هنارته نک شیخی وگوتئ:
بیژئ بلا گهرده نا من ئازا بکهت، شیخی گوته قاصدی: بیژئ ژ میژه من گهرده نا
وی یا ئازاگری، عه ده تی منه ههر شهف ئه ز گهرده نا خه لکی هه مییی ئازا دکم پاشی
ئه ز دنقم؛ دا حه قی من ل سهر که سی نه مینت. بهلی.. ئه قیه مه زنییا مروقیین
خودی، بهری بنشن ئهو نه قیانا که سی ناهیلنه د دلین خو دا، لهو ده می سپیدی ئهو
ژ خه وی رادبن رؤناهییا دلین وان گه شاتییی ل سهر دیمین وان ئاشکه را دکهت.

قازیبی شامی.. ومه لکى ئه ییووبى:

شیخ عززى کورئ عهبدسسهلامى قازیبی شامی بوو، ومه زنى زانا یین دیمه شقی بوو، ل سالا ۶۳۸ مشهختی ل ناڅه را مه لکى شامی ئیسماعیلی ئه ییووبى ومه لکى مصرى نه جمه ددینى ئه ییووبى نه خوش بوو، دوزمناتیا وان گه هشته هندى مه لکى شامی گه له ک جه ژ وان جه یین باپیړى وی صه لاهه ددینى ب خوینا موسلمانان ژ ده ستین خاچپه ريسان ئیناينه دهر وی دوباره ل وان زفراندن، و(صولحهک) د گه ل گرېدا، وداخواز ژ وان کر ئه و هاریکاریا وی دژى ئه ییووبیین مصرى بکه ن، و ل دویف بناخه یین قى صولحى خاچپه ريسان حه ق هه بوو بیته ناف وهلاتى موسلمانان و ب سهریه ستى بېن وېچن، ووه سا چیبو دهمه کى هنده ک ژ له شکه رى خاچپه ريسان هاتنه شامى دا چه کى بو خو ژ بازاری بکړن.

هه لوېستى شیخ عززه دینى ژ قى چه ندی چ بوو؟

چونکى سه یدا قازیبی شامی بوو به رى خه لکى هه میبى ما ل ده قى وی کانى ئه و دى چ بیژت؟ یان دى چ فه توایى ده ت؟

وى گاځى مه لکى شامى ئیسماعیلی ئه ییووبى ژ دهرقه ی شامى بوو.. خه لکى پسپار ژ شیخی کر کانى حوکمى شریعه تی د وی که سى دا چیه یی چه کى بفروشته صه لیبیان؟

قازى فه توا دا کو چى نابت بو مروځى موسلمان کو کړین وفروتنه چه کى د گه ل خاچپه ريسان بکه ت؛ چونکى ئه و قى چه کى دى د شه رى مصریان دا ب کار ئینن.. وه کى ناگرى ده مى به ردېته پویشى فه توایا شیخی ووه سا د ناف خه لکى دا به لاف بوو، خه لکى دیمه شقی هه مى مانه ل هیڅیا رېژا ئه ینیبى کانى سولتانى وان یى بى تاج عززه ددینى کورئ عهبدسسهلامى دى چ هه لوېستى سیاسى ژ صولحا سولتانى شامى وهرگرت، ل رېژا ئه ینیبى مزگفتا ئه مه وى ژ مروځان تژى بوو، سولتان هیشتا نه زځرى بوو شامى، سه یدا ب سهر مینه رى که فت، عه ده ت بوو هنگى مه لایى ل دویماهیا خوتبى نافى سولتانى دئینا ودوعا بو دکړن، وئف

چهنده نيشانا وهلائا مهلايى بوو بۆ سولتاني، بهرئى خهلكى مال دهقئى شىخى كانئى وهكى ههر جار دئى ناقي سولتاني ئينت يان نه، چونكى ئهگهر وى ناقي سولتاني نهئينا، مهعنا ئهو ئعترافي ب سولتانيا سولتاني ناكهت!

گاڤا شىخ گههشتييه دويماهييا خوتبي شوينا كو ئهو ناقي سولتاني بينت ودوعايى بۆ بكهت وى دهستين خو سهرئهفرازكرن وگوت: ((ئهى خودا! تو ريكهكن بۆ قئى ئوممهتئى بيينه وهليبين ته پئى سهرفهراراز بين ودوژمني ته پئى سهرشوربين)) وشىخ ژ سهر مينبهري هاته خوار.

سوحبهت وهسال باژيري بهلاف بوو كو سولتاني زانايان عززهدينئى كورئى عهبدسهلامى سولتان ئيخست ويئدى ئعترافي پئى ناكهت، بهرى تهختئى سولتاني ب قئى فهتوايا شىخى بهرئيت وى ب لهز خو ب ديمهشقي را گههاند، پشتى گههشتييه ديمهشقي ئيكسهر وى بريار دا ههمى مهنصبين عززهدينئى كورئى عهبدسهلامى بين رهسمى ژئى بيته ستاندين، وژ بهر قئى ههلويستئى وى ئهو د مالا وى دا بيته گرتن، ول بن (اقامه جبريه) بيته دانان.

پشتى ههيامهكئى هژمارهكا زانا وماقوبلين باژيري چوونه نك سولتاني وداخواز ژئى كر ئهو سهيداي بهردهت بهرى كهريا خهلكى بهري وان بدهته هندی ئهو كارهكئى بۆ سولتاني خراب بكهن پاشى پشتى هنگى پeshيماني فايدهى نهكهت! سولتاني گوهداريا وان كر وفهرمان دا شىخ ژ گرتنئى بيته نازاكرن، شىخى داخواز ژ سولتاني كر ئهو دهستورييى بدهتئى كو ئهو ژ ديمهشقي دهركهفت وقهستا باژيري قودسئى بكهت، سولتاني دهستوريى دايبئى وشىخ چوو قودسئى ول ويئى ئاكنجى بوو.

پشتى ههيامهكئى سولتاني شامئى د گهل هندهك مهزنيين دهولهتئى قهستا دهقهر قودسئى كر؛ دا كۆمبونكهكئى د گهل هندهك خاچهريسان بكهت، ل ويئى سولتان ئيسماعيلئى ئهيووبى زهلامهك هنارته نك شىخ عززهدينئى كورئى عهبدسهلامى دا بيژتئى: سولتاني تو يئى عهفيكرى وچى مهنصبئى ته بئيت ئهو دئى دهته ته ب شهرتهكى كو تو بچى دهستئى وى ماچى بكهى.. وسولتاني گوته قاصدئى خو:

ئەگەر وی گوھئی خو نەدا تە، تو وی بگره و بیینه بکه د خیشته کئی قه ب رهخ خیشته تا مه قه.

ل قییری دبت هندهک کەس هەبن پسار کەن: ئەرئ سولتانه کئی خودان سەلتەنەت و دەسپەلاتداری چ ژ مەلایه کئی بی دەسپەلات دقیا؟ ما ئەو بو خو ژ بهر وی نەرەقی بوو و چووبوو قودستی، ئەرئ ئەو د گەل سولتانی بت یان نه ما دئ چ ل سولتانی زیده بت؟

بو بەرسف دئ بیژین: دەمئ زانیی پیکا خودئ دگرت، و قیانا دنیایی و مەنصبان ژ دلئ خو دینادەر، مەزنین دنیایی ل دویف وان دکره غار، وهیشیا وان ئەو بوو جارە کئی ئەو زانا ل دیوانا وان حازر بیت؛ چونکی گوتنا زانیی بو وان و حوکمی وان وهکی مۆرا سولتانی بوو ل سەر پارهی، و پارهی ل بازاری چو بهایی خو نابت هەتا مۆرا سولتانه کئی ل سەر نهبت.

قاصدئ سولتانی هاته نک شیخی و گوتنا سولتانی بو وی قه گیرا، و گوتئ: هەما تو دەستی سولتانی ماچی بکهی ئەو دئ ته عەفی کەت.. شیخی ب دلپێقه بوون قه بهرئ خو دایی و گوتئ: ((هەی مسکین! ب خودئ ئەز قەبویل ناکەم سولتان بیت و دەستی من ماچی بکەت، قیجا چاوا ئەز دئ ئیم و دەستی وی ماچی کەم؟! ئەز تشته کی دزانم و هوین تشته کئی دی، هەمد بو وی خودایی بت بی ئەز ژ وئ بەلایی پاراستی یا دایه هەوه)).

قاصدی گوتئ: پا سولتانی بریار دایه ته بگرت.

وی گوت: هەچیا هەوه دقیت بکەن..

ل دویف بریارا سولتانی شیخ د خیشته ته کا ب رهخ خیشته تا سولتانی قه هاته گرتن، شیخی ئەف دەمئ خو هەمی ب عیبادەتی و خواندنا قورئانی قه دبوراند، رۆژە کئی هندهک مەزنین صەلیبیان هاتنه نک سولتانی ئەییوویی، پستی وان و سولتانی دان و ستاندینن خو -ل بن خیشته تا سولتانی- ب دویماهی ئینان، دەنگی شیخ عززەددینی کورئ عەبدسەلامی ب خواندنا قورئانی هاته وان، سولتانی

موسلمان ثیا خۆ ل بهر مهزنین سه‌لیبیان شرین بکهت، ئینا گۆته وان: هه‌وه گوه
ل ده‌نگی قی شیخی ئه‌وئ قورئانی دخوینت هه‌یه؟
وان گۆت: به‌لی..

سولتانی گۆت: ئه‌فه قه‌شتی مه‌ موسلمانان یی ژ هه‌میان مه‌زنتره، من ئه‌و
یی گرتی چونکی ئه‌و یی نه‌رازییه کو من هنده‌ک جه‌ین موسلمانان ته‌سلیمی هه‌وه
کری، قیجا من ئه‌و ژ هه‌می مه‌نصبان یی ئیخستی و ژ بهر هه‌وه من ئه‌و نوکه یی
گرتی.

سولتانی شه‌رمزار هزرکر مه‌زنین خاچه‌ریسان دی ئین ده‌ستی وی ماچی کهن
سه‌را قی خزمه‌تا وی بو وان کری، به‌لی (سه‌دمه‌کا) مه‌زن بو وی چیبوو ده‌می
مه‌زنی فره‌نگی گۆتییه وی: ئه‌گه‌ر ئه‌فه قه‌شتی مه‌با یی هۆسا ئه‌م دا ئاقتی ل پییین
وی کهین پاشی دا وی ئاقتی قه‌خۆین!

شه‌ری د ناچه‌را ئه‌ییووییین مصری وشامی دا ده‌ست پی کر، وکانی چاوا
خائین هه‌رده‌م شه‌رمزار دبن له‌شکه‌ری شامی ب سه‌روکاتییا (الملك الصالح
إسماعیل)ی شکه‌ست، وله‌شکه‌ری مصری ب سه‌روکاتییا (الملك الصالح
نجم الدین آیوب)ی ب سه‌رکه‌فت، و ب قی سه‌رکه‌فتنی شیخی ئیسلامی
عززه‌ددینی کوپئ عه‌بدسه‌لامی ژ ئیخسیرییا سولتانی شامی رزگار بوو، وپشتی
رزگاربوونی ئه‌وی قه‌ستا وه‌لاتی مصری کر و ل ویری ئاکنجی بوو، وکانی خه‌لکی
شامی چهند هه‌ز ژ وی دکر خه‌لکی مصری ژ ی هند یان پتر هه‌ز ژئ کر.

د گهل ئه‌ییووییین مصری:

مه‌زنین مصری یین ئه‌ییوویی ده‌می گوه‌ل هه‌لوپستی شیخی د گهل سولتانی
شامی بووی، ئه‌و د چاقتین وان دا مه‌زن بوو، و ژ بهر کو شیخ ئیک ژ مه‌زنه
زانایین سه‌رده‌می خۆ بوو، ل مصری ژئ ئه‌و هاته‌ه‌لبژارتن دا ببه‌سه‌روکی قازیان
وشیخی هه‌می زانایان، وپۆژ بو رۆژی به‌یای وی د ناف خه‌لکی دا مه‌زن دبوو
و‌قیانا وی د دلان دا زیده‌دبوو..

مهزنی مصری هنگی نهجمهددین ئهییوب بوو، نهجمهددین مروّقهکی زیده ب ههیهت بوو، وکەسی بستمه نه دکر ل دیوانا وی سهری خو پراکت و بهری خو بدهته ناچاقچین وی، ژ لایهکی قه ئه و سولتانهکی جامیر و خیرخواز بوو، خه لکی حمز ژئ دکر، و ژ لایهکی دی قه ئه و مروّقهکی ب حوکم بوو یی ئه و ژئ عیجز بیا، دا فهرمانی ب گرنا وی دهت و پستی هنگی ژ بیر دکر وکەسی نه دویریا بیرا وی لی بینته قه.. کیم دهرکهفته ناف مروّقان، عهدهتی وی بوو ل پوژا عهیدی دهرکهفته ناف باژیری، پستی سویک و بازار دهاتنه خه ملاندن و تژی سهر پیکان لهشکه و زیرهقان دبوو.

جارهکی هندک مروّق هاتنه نک سهروکی قازیان عزهددینی کورئ عهبدسهلامی وگوتتی: ل فلان جهی ژ قاهره مروّقهکی فهله یی ههی دکانه کا عهدهتی یا ههی، قیجا ئه گهر ته گوتبا سولتانی.. وی گوت: باشه.

ل پوژا عهیدی وهکی ههر سال سولتان ب مهوکی خو قه دهرکهفته، مروّق ههمی ل سهر لیقچین پیکان راوهستیان ل هیقییا دهرباسبونا سولتانی، سولتان بوری.. مهزنین دهولهتی ههمی ل دۆر و پهخان بوون، زوی ب زوی خه لکی بستمه نه دکر بهری خو بدهنه سولتانی، تژی واران زیرهقان و عهبدین چه کدار هه بوون، عزهددینی کورئ عهبدسهلامی سهروکی قازیان، دهمی زانی سولتان دی ب قی رهنگی دهرکهفته بازاری چوو د ریکی دا، گاڤا سولتان نیزیکی وی بووی، شیخ ب نک قه چوو و ب دهنگهکی بلند قه گازی کرئ:

- ئهییوب!

جرفهک ب سولتانی کهفت.. ئه قه کییه ب قی بی تورهییی د گهل وی دناخت؟ ما ئه و نزانت ئهز کیمه؟

دهمی هه قالین سولتانی تی ئینایه دهر کو سولتان عیجزبوو هنده کان هیدی گوتی: ئه قه شیخ عزهددینی کورئ عهبدسهلامیه، دهمی سولتانی ئه قه زانی بی دهنگ بوو، بهرسفا سولتانی دا وگوتی: بهلی سهیدا، خیر بت؟

سهیدایی گوتی: ل فلان جهی ژ باژیری موسلمانان، دکانه‌کا هه‌ی عهره‌ق لی
دئیتته فروتن، ته زانییه یان نه؟

سولتانی گوت: وئو ژی بوویه؟

شیخی گوتی: به‌لی ل فلان جهی.

سولتانی بینه‌کی هزارا خو کر پاشی گوت: ها.. تو راست دبیری، ئو دکانا تو
به‌حس ژئ دکه‌ی، هیتشتا ل سهر ده‌می بابی من هه‌بوو، یه‌عنی ههر وه‌کی گوتی: ل
سهر خاترا بابی خو من ئو دکان نه‌گرتییه، شیخی گوتی: دیاره تو ژ وانی یین
دبیژن: ﴿إِنَّا وَجَدْنَاهُ أَبَاءَنَا عَلَى أُمِّهِ وَإِنَّا عَلَى آثَرِهِمْ مُّقْتَدُونَ﴾؟

سولتانی ب لهز گوتی: نه نه، نه‌خیر، پاشی وی گوتته هنده‌کان: ههرن قی
گاڤی وی دکانی بگرن.

طه‌له‌به‌کی شیخی دبیرت: پشتی هنگی من گوتی: سهیدا ئو چ بوو ته کری؟
شیخی گوتته من: کوړی من! گاڤا من سولتان ب قی په‌نگی دیتی ئه‌ز ترسیام
غوروور بو وی چی بیت قیجا من قیا ئه‌ز وی هشیار بکه‌م.

گوت: من گوتی: ئه‌ری ما تو ژئ نه‌ترسیای؟

وی گوت: کوړی من! من بیرا خو ل مه‌زنییا خودی ئیناقه، سولتان ل بهر
چاڤین من وه‌کی کتکه‌کی لی هات.

شیخ وفهرمانا ب باشیی وپاشفه لیدانا ژ خرابیی:

سولتانی زانایان عززه‌ددینی کوړی عه‌بدسه‌لامی، مروقه‌ک بوو خودی وه‌سا
ئو ئافراند بوو کانئ چاوا خه‌لک ب خوارن وقه‌خوارنی دژین، وخو رادگرن، وه‌سا
ئو ب فهرمانا ب باشیی وپاشفه‌لیدانا ژ خرابیی دژیا وخو رادگرت، ومروقی زانا
ئه‌گهر ئو بت یی خودی خیرا وی قیا بت، وکرته ژ زانایین خیرخواز وسهر‌راست،
خهما وی یا مه‌زن ههر وه‌هر دئ ئو بت ئو به‌ری مروقان بده‌ته وی ړتکی یا
شریعه‌تی خودی پی هاتی، ووان ژ ههر خرابییه‌کا هه‌بت بده‌ته پاش.

نه تشته کی بابه تی زانای دینییه ئه و گوتنه کا ودها بکته شریعت وی ل وی بزفرینت ودره و ده ریخت، دینی دورست دورویاتییی نرانت، وهر جاره کا دورویاتی تیکه لی دینی بوو دین پویچ دبت، وزانای دینی ئه گهر دورویاتی کر: نه گوته راستییی ئه فه راستییی، و خرابییی ئه فه خرابییی، هنگی مه زنترین منافق دی ژ وی شهریفتر بت، وپنییا ل کراسی سپی وده کی وی نینه یا ل کراسی رهش.

منافق مروقه که ژینا وی یا فه شارتییه، وزانای دینی ژینه کا هلیقیری ل بهر چاچین خه لکی هه یه؛ چونکی بهری خه لکی هه مییی یی لی، ئه و مروقه که ب دینی فه یی گریدایه، یی هاتییه دان دا کارئ وی رینیشادانا خه لکی بت، قیجا ههر جاره کا وی ریک ل بهر خه لکی بهرزه کر، یان سستی د دیارکرنا راستییی وخه له تییی دا، هنگی خه لک کارئ وی ل سهر دینی ده ژمیرن، ئه گهر وی دره وه ک کر خه لکی نه زان دی بیژن: دین دره وه! ئه گهر وی دورویاتییه ک کر ئه و دی بیژن: دین دورویاتییه!

له و ده می مروقی زانا د سهردا دجت ئه و دوقات ژ خه لکی خرابتر لی دئیت؛ چونکی ئه و هنگی عالمه کا مروشان دی د سهردا بهت، وزانا جیگیرن پیغمبه رانه، هندی ئه و ل دویف ریکا وان بچن، ئه گهر نه .. شعیطان ب هه می شعیطانییا خو فه، خو ژ وان دکرت!

شیخ عززه ددین - وه کی مه گوتی - بیی فه رمانا ب باشییی وپاشقه لیدانا ژ خرابییی نه دشیا بژیت، شیخ سه روکی قازیبتن مصری بوو، وئیمام وخوتبه خوین وسهیدا ژی بوو ل مه زنترین مزگه فتا قاهیره، بارا پتر ژ ده می خو وی د ناث فه قییان دا ل مزگه فتی دبۆراند، به لی د گهل هندی ژی ئه و ژ سهر و به ری باژیری یی بی ئاگه ه نه بوو، شاگرده وفه قییین وی ههر ئیک بو وی چاهه کی فه کری بوو وی خه لک پی ددیت، ههر جاره کا فه قیییه کی وی تشته کی خه له ت ل عهرده کی دیتبا، دا ئیت جابی گه هینته شیخی وشیح دا ب ده وری خو یی شه رعی رابت.

جاره کئی فیه قییه کئی وی هاته نک وگوتی: فلان ئه میری طه بلخانه یهک ب رهخ
 فلان مزگه فتی قه ئا قارییه.. و طه بلخانه ل وی ده می بۆ وی ئا قاهی دهاته گوتن
 یی که یف وشاهی لی دهاته گیران، و ئامیرین موسیقی لی دهاتنه ب کارئینان،
 وهکی (نادییین) داوه تان د جفاکا مه یا ئه قرۆ دا، گا قا شیخی ب قی چهندی زانی،
 و چونکی ئه و قازی بوو، و حوکم د دهستی دا بوو، رابوو کومه کا فیه قییان دانه دو یف
 خو وچوو وی جهی طه بلخانه لی هاتییه قه کرن، ده می بۆ وی دیار بووی کو ئه و
 تشتی وی گو ه لی بووی راسته داخوازا ماهولکه کی کر ووی ب خو د گهل فیه قییین
 خو دهست ب خرابکرنا وی ئا قاهی کر، وهنگی راوهستان ههتا وان ئه و طه بلخانه
 ههرفاندی وئو تشتین ل ژور هه می پویج کرین، و فهتوا ژی دا کو ئه و مالی هاتییه
 ته لافتن ژ کیسی خودانی چوو و بۆ نائیته به ده لقه کرن.

و ل قیری دو راوهستانین کورت د گهل قی سهرهاتییی مه هه نه:

ئیک: ده می شیخ ب قی کاری رابووی - وهکی مه گوتی - سه روکی قازیان
 بوو، یه عنی پشکهک ژ ده سه لاتدارییی د دهستی دا هه بوو، له و وی ئه ف خرابیه
 ب دهستین خو گو هارت.

دو: ئه ف طه بلخانه یا میره کی ژ میرین دهوله تی بوو، وئو میر ب حوکمی
 په یوه ندییین خو د گهل سولتانی مصری دشیا نه خوشییی بگه هینته شیخی، یان هه ر
 چو نه بت وی ژ مه نصبی وی ده ربیخت، به لی چونکی شیخ نه مرو قه کی مه نصب
 په ریس و مه صلحه تچی بوو وی هزر د قی چهندی دا نه کر و خو ژ واجبی خو یی
 شه رعی نه دا پاش.

شیخ.. و فرۆتنا میران:

هه قریکیا شیخ عزه ددینی د گهل میر وکاریدهستان ژ بهر گوتنا وی بۆ حه قییی
 ل قی توخویی رانه وهستا.. سولتانی مصری نه جمه ددینی ئه ییووبی پایته ختا
 دهوله تا خو ژ عهبدان تژی کربوو ووی ئه ف عه بده هه می چه کدار کربوون وهندهک ژ

وان کربوونه میر ومهزنین دهوله تی، نه ب تنی هنده بهلکی (نائب السلطنه) ب خو ژى، کو د دهوله تی دا زهلامی دووی بوو، نهو ژى عهبد بوو.

مه مالیکان (یان نهو عهبدین سولتانی باژیر ژى تری کری) بارى خه لکی زیده گران کربوو، و ژ بهر کو نهو زهلامین سولتانی بوون کهس نه دویرییا د گهل وان باخت، دمه کی وان جهین خه لکی ژى کرین و د پشت سولتانی را حوکمداری دکر، شیخ عزه ددین مهزنی زانایین قاهیره بوو وسه روکی قازیان بوو، یه عنی ل شوینا مه حکمه مین مه یین نه قرۆ بوو، ههر کرین وفرۆتنه کا چی ببا دقیا وی مۆر کربا نه گهر نه نهو (عهقد) نه دبوو (عهقده کا شهرعی)، ههر عهقده کا چوببا نک وی، ولایه کی عهقدی ئیک ژ مه مالیکان با، وی نهو عهقد مۆر نه دکر دگۆت: نهفه عهبد و ب شریعت کرین وفرۆتنا مرقی عهبد یا درست نینه.

مه مالیکان ب قی چهندي نه خوش بوو، و بیهنا وان تهنگ بوو، لهو نهو چوونه نک جیگری سولتانی (نهو ژى ژ مه مالیکان بوو) و گازنده یین خو ژ شیخی بو وی کرن، وی هنده ک مرق هنارتنه نک شیخی دا پسپارا قی چهندي ژ وی بکهن وکانی وی چ دقیت، شیخی گوته قاصدان: هوین عهبدن، وحه تا کرین وفرۆتنا ههوه ب شریعت یا درست بت دقیت هوین بینه ئازاکرن، وچونکی خودانین ههوه نه دیاسن دقیت هوین ل بازاری بینه فروتن پاشی نه گهر نهو ههوه دکرت، هوین فروتن، وهوین ئازا بوون هنگی کرین وفرۆتنا ههوه دی یا درست بت.

جیگری سولتانی ژ قی گوته شیخی دین بوو، چاوا نهفه دی چی بت؟ قازییه کی پیر، یی خه رفتی، ئیکی وهکی من بیه ته بازاری و فروشت؟ نهفه قهت چی نابت، نهو رابوو چوو نک سولتانی ومه سه له بو قه گپرا، سولتانی گۆت: نهفه نه شولا ویه!

ئاخفتن گه هشته قازی ئینا وی گۆت: ما دهم تشتهک ههیه نه شولا من بت، ژ نه قرۆ و نه قازی نابم.. شیخی (ئستقاله) ژ (مه نصبی) خو دا، وداخواز ژ سولتانی کر کو دهستویرییی بده تی دا نهو مالا خو ژ مصری بارکعت و بچته شامی،

سولتانی گۆتی: بلا. شیخی دو دهوار ئینان، ژنکا خو وکوری خو ل دهوارهکی سوبارکرن، ومالا خو ههمی ل دهوارا دی سوبارکر، وکفته ری و ب بی دهنگی ژ باژیری دهرکهفت..

مهسهله هوسا ب بی دهنگی ب دویماهی نههات، گاڤا سوجهتا دهرکهفتنا شیخی گههشتیه خه لکی زانایین باژیری ههمییان خو دا ئیک و ب دویف شیخی دا ژ باژیری دهرکهفتن، وگاڤا خه لکی زانا ب فی رهنگی دیتین نهو ژ ب دویف وان دا دهرکهفتن، خو صنعهتکاران ژ دکانین خو گرتن و ب دویف شیخی دا دهرکهفتن، مهسهله مهزن بوو، ب هزاران خه لکی دا ب دویف شیخی قه، هندهک ب لهز چورونه نک سولتانی وگۆتی: نهگهر تو نهگههیه شیخی ووی نهزقینی، کس د باژیری دا نامینت تو سولتانیی لی بکهی!

گاڤا سولتانی دیتی مللهت ههمی یی د گهل شیخی نهچار بوو هنارته ب دویف شیخی را دا بزقته باژیری، وگۆتی: بزقره سهر ههمی کارین خو یین بهری، وچی نابت کس مایی خو د ته بکهت، شیخ قانع بوو، زقری قاهیره وخه لک ژ د گهل زقرین، وپشتی نهو زقریه سهر کاری خو ئیکسهر وی دهست ب فروتتا مهمالیکان (مهزنین دهولهتی) کر، گاڤا جیگری سولتانی دیتی نهو ل سهر فی کاری یی مجده عهقل د سهری نهما وگۆت: نهو لیقه نهبت دی وی ب فی شیر کورژم! ودا نهو گهفا خو ب جه بینت رابوو زهلامین خو دانه ب دویف خو قه، و ب سوباری قهستا مالا شیخی کر، شیر وی د دهستان دا بوو، دهرگههی مالا شیخی قوتا، کوری شیخی دهرگهه قهکر، گاڤا وی جیگری سولتانی ب فی رهنگی دیتی، ب لهز زقری د ژور قه وگۆته بابی خو: خو خلاس بکه، حال ومهسهلین جیگری سولتانی نهقنه، شیخی گۆته کوری خو: کوری من! بابی ته ژ هندئ کیمتره کو د ریکا خودی دا بیته کوشتن.. پاشی دهرکهفته بهردهری، وگۆته جیگری سولتانی: کهره بکه ته خیره؟

تو دا بیژنی هندەک چریسک ژ چاڅین شیخی قەپەشین و ژ گەهین دەستی
(نایی) گرتن و سۆتن، گاڤا (نایی) شیخ دیتی دەستی وی قەلەرزى وشیر ژئ
دەرکەفت، وی هند خۆ دیت یی دکه ته گری و خۆ د دەستی شیخی وەرکەت و دبیزتی:
دوعا بۆ من بکه! پاشی گۆتی: سەیدا تو دئ چ ل مه کهی؟

شیخی گۆت: دئ هه وه فرۆشم!

گۆت: وکی دئ پارین مه وەرگرت؟

شیخی گۆت: ئەز!

گۆت: ودئ چ لیکه ی؟

شیخی گۆت: دئ ل سەر موسلمانان لیکه کهم..

میر و مەزنین دەوله تی کەفتنه بهران بهر واقعەکی بهرتەنگ و وان زانی وان چو
رێکین دی ژبلی یا شیخ دبیزت نینه، ئینا ئەو نه چار بوون خۆ ب دەست شیخی قە
بهردا، و هەر ئیکی گۆته هه قاله کی خۆ: رۆژا شیخ من دفرۆشت وەرە من بکەر
و ئەگەر ئیکی زیده کر تو هیشتا ل سەر زیده بکه، و ته خەم پی نهبت.. شیخی ژشان
دا خەلکی و ل بازیری کره دەنگ: سەرۆکی قازیان شیخ عززەددینی کوپری
عهبدسسهلامی ل فلان رۆژی، مەزنین دەوله تی ژ مەمالیکان دئ فرۆشت، و هه چیی
بقیت ئیک ژ وان بۆ خۆ بکرت بلا ئاماده بیت.. رۆژا ژشان هات، شیخی میرین
مەمالیکان هەمی ژ جیگری سولتانی بگره وحه تا یی ژ هەمیان کیمتر ئینانه
مەیدانکی، و ئیک ئیکه ل مەزادی فرۆتن، و پاشی ئەو پارە یی ب وان قە هاتی
بر کره د خزینەیا دەوله تی دا و ل سەر فەقیران به لافکر!

ل سەر دەمال مەمالیکان:

پشتی سولتانی ئەییووبی نهجمەددین ئەییووب مری، فەرمانداری ژ دەستی
بنەمالا ئەییووبیان هاته دەر، و مەمالیک بوونه حوکمدارین مصری، و هەر چهنده
شیخی پتیریا وان ل بازاری فرۆت بوون ژ، به لی دەمی حوکم کەفتیه دەستی وان،

وان بهایه کئی مهزن دا شیخ عززه ددینی، وچو کاره کئی مهزن یی په یوهندی ب دهوله تی
قه هه ی وان بیی وی نه دکر.

جاره کئی ل سهرده می مه لک (سه یفه ددین قوطزی) وه سا چیبو وهشکه ری
ته تهریبان گه له ک جه ژ وهلاتی شامی گرتن، ودلی وان چووی بهر ب مصری ژی
قه بچن، گرفتاری ل سهر موسلمانان زیده مهزن بوو وترس کفته دلی خه لکی
مصری، سولتانی مصری یی مه ملوک سه یفه ددین قوطزی بریار دا لهشکه ره کئی
مهزن ناماده بکه ت وبه ته بهر سنجی ته تهریبان بهری ئه و شامی هه میی بستین
وبین قه ستا مصری بکه ن، بهلی دورست کرنا لهشکه ره کئی ب فی رهنگی پیقه هاتنین
مهزن بو دقین، سولتانی بریار دا مهزنین دهوله تی و ما قویل وزانایان کوم بکه ت
ودان و ستاندنی ل دور فی مه سه لی د گه ل وان بکه ت، مه لکی گوت ه وان: حال
ومه سه له ئه قه نه هوین چ دبیرن ئه م چ بکه یین؟

هه می ل سهر هندئ کوم بوون کو دقیت لهشکه ره کئی مصری یی ب هیز بیت ه
ناماده کرن دا بهرگریا ته تهریبان پی بیت ه کرن، مه لکی ومهزنین دهوله تی ژ
مه مالیکان گوت: ژ بیر نه که ن ناماده کرنا لهشکه ره کئی ب فی رهنگی پاره کئی مهزن
بو دقیت و میزانییا دهوله تی تیرا فی چه ندی ناکه ت.. پاشی سولتانی گوت: نه ز
دبیرم یا باش ئه وه ئه م بیشه کئی ژ زه نگی نین باژیری وهری گرین هند پاره دی کوم بن
ئه م لهشکه ری خو پی دورست بکه یین، هوین چ دبیرن؟
حازران هه مییان گوت: گه له ک هزاره کا د جهی خو دایه.

وبه ری هه مییان ما ل شیخ عززه ددینی کانی ئه و دی چ بیژت؛ چونکی بهس
ئه و مابوو دهنک نه کری، سولتانی گوتی: سه یدا تو چ دبیری؟
سه یدای گوت: نه ز دبیرم نه! هوین سولتان و میر ومهزنین دهوله تی کهس ژ
هه وه زه نگی نتر نینه، هوین زیرین ژنین خو ونا قمالییی خو یی زبده بینن بفروشن و
ب وی پاره ی لهشکه ری ناماده بکه ن، وچی گا فا وی پاره ی تیرا مه نه کر هنگی ژ
نوی دی بیژنه خه لکی بلا هاریکارییی بکه ن.

سولتانی گۆت: بهلئى سەيدا، دئى ئەو بت يا ته گۆتى.

پشتى ئامادهبووى قەرەقین سولتانی بربار دا مەزنیڭ دەولەتئى -وبەرى
هەمییان ئەو ب خو- زىرئى خو وشتئى زىڭده د مالین خو دا بفرۆشن ووی پارەى
بینن دا لەشکەرى پئى دورست بکەن، وپارین وان ب تنئى تیرا کرن وزىڭده ژئى!
لەشکەر هاته دورستکرن وشەرەکئى گران قئى لەشکەرى د گەل تەتەرییان کر وتیدا
ب سەر کەفت، و ب قئى سەرکەفتئى خودئى شام ومصر ژئى ژ خرابییان تەتەرییان
پاراست.

مرنا شیخی:

ل سەر دەمئى (الملك الظاهر بیپرس)ى، و ب دورستى ل سالا ٦٦٠
مشەختى سولتانی زانایان عززئى کورئى عەبدسەسەلامى، ل باژئى قاهیرە چوو بەر
دلۆقانییا خودئى، وخەلکئى باژئى هەمى ب دویف جەنازئى وى دا دەرکەفتن،
ودبێژن: دەمئى مەلکئى ئەف دیمەنە دیتى گۆت: ژ نوى پشتا من راست بوو،
ئەگەر قئى شیخی قبابا دشیا خەلکئى ب من را بەردەت حەتا سەلتەنەتا من ژ من
بستینن.

شیخی پتر ژ چل کتیبان د گەلەک بابەتین شەرعى دا نقیسی بوون.

بوچئى سولتانی زانایان بوو؟

پشتى مە ئەف گەشتە د گەل سولتانی زانایان کرى پەنگە گەلەک ژ مە پسپار
بکەن: ئەرئى چاوا ئەف زانایە شیا بوو ھەندە (شەعبیەتئى) بو خو د ناڤ خەلکئى دا
چئى بکەت، حەتا جفاک ھەمى بو وى پیکفە بو وى ببتە ئەو (قاعیدە) یئى موکم یئى
ئەو (نئطلاقئى) ژئى بکەت بو گوھۆربنا خرابیئى؟

بو بەرسف دئى بێژین: ب کۆرتى ژ بەر شەش ئەگەران:

١- چونکى وى خو ژ دنیا یا خەلکئى بئى منەت کر بوو وخەلک نەدشیان خو ژ
دینئى وى بئى منەت بکەن.

- ۲- دینی ئیکا هند ژ وی چیکریو ژ خودی پتقهر بهری وی ل چو نه‌بوو، وئو زانایي دلّی خو نه‌به‌ته وی تشتی د دهستی خه‌لکی دا خه‌لک دی حهز ژی کهن.
- ۳- شیخ ب واقعی ئوممه‌تی یی زانا بوو وه‌ر دهم ئهو یی نیزیکی خه‌لکی بوو، وچو جاران وی مه‌صلحه‌تا خو یا تاییه‌ت ب پیش مه‌صلحه‌تا خه‌لکی یا گشتی نه‌دئی‌خست.
- ۴- گوئن ونقیسینین وی ل دور مه‌سه‌لین مه‌زن یین ملله‌تی بوون، وئو ژ خهم وخیالین خه‌لکی یی دویر نه‌بوو.
- ۵- وی وزانایین دی هم‌میان خو کریو ئیک چه‌پر نه حاکمی ونه‌خه‌لکی نه‌دشیا وان ژیکفه کهن، له‌و وان هه‌بیه‌تا خو د چاقین خه‌لکی وده‌سه‌لاتی ژی دا هه‌بوو، وئو گهر ئهو هه‌می گافان ب سه‌ر وستویین ئیک ودوقه بان دا ب سانا‌هی ژیک ئینه دزین.
- ۶- دنیا د چاقین وی دا ژ هندی کی‌متر بوو ئهو دلّی خو بیه‌تی، یان سه‌را مه‌نصبان سه‌ری خو شوپ بکته، و مرادا وی ئهو بوو ئهو د ریکا خودی دا بیته شه‌هیدکرن.
- ژ به‌ر شان نه‌گه‌ران قیانا وی که‌فتبوو دلّین خه‌لکی، وگو‌تنا وی کربا د ده‌وله‌تی دا که‌س نه‌بوو ل به‌ر راوه‌ستت.. سلاش ل سولتانی زانایان عززی کورئ عه‌بدسه‌لامی بن ده‌می هاتییه دنیا‌یی، وده‌می خو فرۆتییه خودی.

مرۆڤتین خودی د گرتیخانه یین زۆرداران دا

﴿ قَالَ رَبِّ السَّجْنُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِمَّا يَدْعُونَنِي إِلَيْهِ ﴾ ئەڤه گۆتتا مرۆڤه کی ژ مرۆڤتین خودی بوو، کو یوسف پیغه مبهره -سلاف لی بن-، ده می ژئ هاتییه خواستن کو ئیک ژ دووان بو خو هلبژارت: - یان بی ئەمرییا خودی بکهت وقهستا وی کاری بکهت یی خودی پی نهخۆش.

- یان ژئ گرتنی وچوونا د گرتیخانه یی ڤه.. ووی یا دووی هلبژارت، وده می وی گرتیخانه بو خو هلبژارتی ئەو یی که یفخۆش بوو ژئ!

مرۆڤتین دنیا یی ئەوین سه رڤه سه رڤه د تشتان دگههن، هزر دکهن کو گرتن ږهستانا ژ کارییه و دویر ئیخستنا ژ ژیا نییه، لهو ئیک ژ وان ده می بهحسی گرتنا خو گو ه لی دبت ههست ب نهخۆشییه کا مهزن دکهت، به لی مرۆڤتین خودی بهریخو دانا وان بو ڤی مهسه لی یا جودایه..

دیسا دی بیژین: د هه ڤرکییا خو دا د گهل مرۆڤتین دنیا یی، مرۆڤتین خودی تووشی گه لهک تهنگا ڤییان دبن، زۆردار هه ردهم دخوازن وان ئاستهنگان بیخنه د ږیکا مرۆڤتین خودی دا یین وان ژ کاری وان یی ږیروژ پاشه لی بدهت، به لی وه کی هه ر جار هه رزا وان خاڤ ده رده کڤت؛ چونکی چو ئاستهنگ نینن بشین بهری وان ژ کاری وان بدهته پاش، کو به لا ڤکرنا ږو ناهیا خودییه د ناڤ خه لکی دا.

گرتن، یان مانا ب کوه کی د مال دا، ئەوا ب عه ره بی دیژنی: (الإقامه الجبریه)، ئیک ژ وان ئاستهنگانه یین ژ بهری وه ره زۆردار دئیخنه د ږیکا

گازیکەرین حەقییە دا، یا ژ زۆرداران قە ئەوە ئەو ب قی چەندی دى شین دویراتییی ئیخە د ناڤەرا مەوۆڤین خودی وخەلکی دا، بەلێ دیرۆک شەهە کو ئەو د قی هەزا خو دا دبێ فام بووینە؛ چونکی نەبووینە جارەکی گرتن مەوۆڤی ژ حەقییە لیقەکەت یان حەتا سست ژى بکەت. گرتن بو (ئیرادا) خودانی وەکی ئاگرییە بو زبیری، کەنگی تو دى زبیری عەسلی ناسی؟ ئەگەر تە ئەو ب ئاگری جەپانە، مەوۆڤی خودان ئیرادە ژى هەنگی دئیتە ناسین ئەگەر ب سەرکەفتن ژ گرتیخانەیی دەرکەفت بێ ئارمانجا خو ژ دەست بەدەت.

گرتیخانە جەهەکی عەتیکیە، و سەرھاتییا مەوۆڤین وى د دیرۆکی دا هیشتا عەتیکیەترە، گەلەک جارەن هەندەک کەس ژ سەر کورسیکا مەزناتییی دئینە راکرن و بەرێ وان بو گرتیخانەیی دئیتەدان، و گەلەک جارەن ژى هەندەک ژ گرتیخانەیی یین هاتینە دەرێخستن و بەرێ وان بو کورسیکا مەزناتییی یی هاتییەدان!

(سجەن) ئەف جەپى بى رەوش، ژ پیغەمبەرەن هەبووینە لى ژیان، ژ چاکان، ژ زانا، ژ باشان و ژ خرابان ژى، هەندەک جارەن ئەف سجنە یا بووینە مەدرەسە ژ بو بەلاقکرنە بێر و باوەران، و هەندەک جارەن ژى یا بووینە جەپى لیک داجریانە مەوۆڤین خراب..

گرتن.. ئامیرەتەکی کەقنە زۆرداران دژى نەیارین خو ب کارئینای، وەکی مە گۆتی: یا ژ وان قە ئەو دى شین ب قی چەندی چرایى راستییى قەمرین و گازیا حەقییى بى دەنگ کەن، بەلێ وێقە ژ کێقە دئیت! ئەگەر هەندەک جارەن ئەو شیان لەشین خودانین راستییى بگرن و بەهاتیژنە د گرتیخانەیان دا، ئەو قەت و قەت نەشیانە دلین وان داگیر بکەن و هەزا وان دەستەسەر بکەن؛ چونکی هەر خودان راستییەکی هەبەت دلەکی هەى نائیته سجنکرن! دلەکە هەردەم بلند بەر ب مەلەکووتا خودی قە دڤرت، بەر ب عەسمانەکی ساهى قە یی پاقت ژ هەمی رەشە عەوران.

رۆژا سولتان ل سهر زانايى مهزن (عزى كورى عهبدسهلامى) ب غهزه ب هاتى و بربار داي وى بىخته ژير مانا ب كوته كى (اقامه جبريه) و د مالا وى دا وى بگرت، وى مروقهك هنارته نك (عزى) دا قى بربارا سولتانى بگههينتى.. بهرسفا قى زانايى بو قاصدى سولتانى ئو بوو گوتى:

((ئفه ئيك ژ قهنجييتن خودى يين مهزنه يين وى د گهل من كرين، دقيت ئهز شوكر وى سهر بكم، ده مى ئهز د مال دا دئيمه گرتن، ئهز نه ل مال دروينمه خوارى، نه.. ئهز هنگى يى د ناڤ بيستانهكى دا، ئهز شعوروى ب كهيفخوشيى دكم چونكى دى مينمه ب تنى وبهطال بو كرنا عيادهتى خودى، ئفه دباريهكه خودى دايه من، فلان كس! هانى بو ته قى شهملكى ديارى ژ من دا تو نقيژان ل سهر بكه، و ب خودى ئهگر من تشتهكى دى يى ب بهاتر ژ قى شهملكى ههبا ئهز دا دهمه ته..)).

ما نه تشتهكى غهريه ئيك مزگينيا گرنا مروقى بو مروقى بينت، مروڤ رابيت تشتى خو يى ژ ههميان ب بهاتر بو وى بكهته ديارى؟ ئهگر ل نك مروڤين دنيائى يا غهريب بت، ل نك مروڤين خودى يا غهريب نينه ئهوين گوتنا يووسفى بو خو كريه دوريشمه: ﴿ قَالَ رَبِّ السَّجْنُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِمَّا يَدْعُونَنِي إِلَيْهِ ﴾.

رۆژا پيغه مبهري خودى موساى كورى عمرانى -سلاف لى بن- هاتيه ديوانا فيرعونى مصرى دا بهري وى بدهته ههقييى، وى ههڤركيا ههقييى كر، ودهمى موساى چو ريك بو نههتلاين، شونا فيرعون ل زورداريا خو ليڤه بيت، رابوو دهست دا گهفان وگوت: ﴿ قَالَ لَنْ اتَّخَذْتُ إِلَهًا غَيْرِي لِأَجْعَلَكَ مِنَ الْمُسْجُونِينَ ﴾

﴿ ٥٨ ﴾ فيرعونى دهست دا چهكى زرتهكييى وگوت: ئهى موسا، گهلهك دريژ نهكه، سويند بت تو خودايهكى دى ژبلى من بناسى ئهز دى ته هاقيمه د زيندانى دا وتو دى ژ وان بى يين گرتى..

ئەوپىن ژ سىجىنى دىتسىن ژ بەر ھىندى دىتسىن چۈنكى ئەو ژ گەلەك خۇشىيىن دىنبايى دۈير دىكەن، يان ژى چۈنكى ھىزىر دىكەن گىرتىن دى بىتە ئاستەنگ د پىكا وان وئارمانجى دا، بەلى ل نىك مەۋقەين خودى ئان ھەردو ئەگەرەن چو بەيى خۆ نىنە: ئەگەر سىجىن دۈيركەفتا ژ خۇشىيىن دىنبايى بىت، ئەو نە ئارمانجا مەۋقەين خودىيە.. ئەگەر پادەستانا ژ كارى بىت كارى وان ل چو جە پادەستىت، كارى ژ دەرۋەسى سىجىنى ئەو پى پادىن، ئەو دىشەن د سىجىنى ب خۆ ژى قە پى پادىن، وگەلەك جاران ژى كارى ئەو د سىجىنى قە پى پادىن ئەو نەدشيان ژ دەرۋەسى سىجىنى پى پادىن.

د دىرۇكا مەۋقەين خودى دا بەرپەرەك ھەيە مەۋقەين ۋەكى مە دەمى دىخوئىن حىبەتى پادەوستىن ۋەسىيار دىكەن: ئەرى ئەقە چ رەنگى مەۋقان بوون؟
 ۋەو بەرپەرە ئەم ل قىرى بەھس ژى دىكەن: كارى نىسىن ۋدانانا كىتەبە..
 ۋەكى ئەم دزانىن ئىك ژ كارىن مەزىن يىن مەۋقەين خودى پى پادىن نىسىنا وان كىتەبە يىن بەرى خەلكى دىدەنە پىكا خودى، ۋدانانا كىتەبان كارەك مەۋقەين خودى خۆ ل ۋى دەمى ژى پى پادىن دەمى دىكەن، ۋەھەر جەرەكا بىرىنەن وان خوئىن دىزا، قەلەمىن وان خورتىر لى دىكەن.. گرانىيا قەيد ۋزىجىران دەستىن وان بەگال نەدىكىن، ۋەگەر ھەو ھەندەك نەمۇنە ل سەر قى گۆتىن بىقەن، كەرەم كەن:

❁ (شمس الأئمة السرخسي) كىتەبا خۆ يا فقەى (المبسوط)، ئەو نوكة د سىپە جلدان دا چاپ بووى د گىرتىخانەيا (باوزجند) ئ قە نىسى بوو، پىشتى ۋى ھەندەك شىرەت ل خاقانى كىرىن ۋخاقانى پىيار دى ۋى بىكەنە د چالەكى دا، د بىن چالى دا ئەو دىخافت ۋطەلەبەين ۋى دىخافت ۋى دىقەسى ۋئەف نىسىنەيە بووىە (كىتاب المبسوط).

❁ (ابن قتيبة) يى قازى ل مىصرى، ل سەر دەمى (ابن طولونى) ھاتبوو سىجىنكىن، كۆلەكەك د دىوارى سىجىن ۋى ھەبوو ۋطەلەبەين ۋى قەلەم ۋكاغەزەن خۆ

دېرن ودچوونه بهر کوله کي، وی ب دهنګه کي بلند مهسه لټن علمی بو وان دگوتن ووان دنقيسی.

❁ (شيخ الإسلام ابن تیمیہ) خوداني سهرهاتيا تاييهت د گهل گرتني ونه فييي، بارا پتر ژ بهرهه مي خو د سجنې څه نقيسي بوو، ووی سجن کربو مه دره سها بچويک دهرس تيدا دگوتنه گرتيان، لهو زورداران ئەف چهنده ژي ديتي رابوون بهري وي دا (سجنه کا نفرادي) يا وه سا ئەو د هندهک نقيسين خو دا دييژت: خوزي سجن من وهکي وان سجنان با يا جوھي وفه لان لي دگرن! ودويماهيبي قه لهم وکاغه ز ژي مهنه کرن ئينا وي ب ره ژيبي ل سهر ديواري دنقيسی!

❁ (شيخ ئەحمده دي سهرهه ندي) ئيک ژ زانايين هندي بين مهن بوو، ل سالا ۱۰۱۴ مشهختي جههانگيري فرمان ب گرتنا وي دا، و د گرتيخانه يا (کوالياري) څه ئەو شيا چهنده سهد کافره کان موسلمان بکهت وسجنې بکهته مه دره سه ومزگهفت، ئينا چو ب مهلکي نه ما پريار دا شيخ بيته بهردان.

❁ زانايي کورد مهلا سه عيدي نوورسي ده مي ب دهستي که ماليي بين بي که مال هاتييه گرتن ل سالا ۱۹۴۸، پريار ئەو بوو ئەو ب تني د مه زه لکه کي څه بيته گرتن، وهندهک طه له بين وي ژي د مه زه لکه کي ب رهخ مه زه لکا وي څه هاتنه گرتن، د ناقبه را هه دو مه زه لکان دا کوله که کا بلند هه بوو سه يدای د مه زه لکا خو څه نامه يا (الحجه الزهراء) ل سهر هندهک کاغه زکين بچويک دنقيسی ودپيچان ودکرنه د قالکا شخاتي دا و د کوله کي را دهافيته وي مه زه لکا طه له بين وي لي ووان کاغه زک ژ شخاتي دئينانه دهر و د دهفته ره کي دا دنقيسی.

❁ ل سالتين پينجييان ژ سه دسالا بيستي ده مي هزرقاني مهن (سه ييد قوطب) ل مصري هاتييه گرتن، وي پشکه کا مهن ژ ته فسيرا خو (في ظلال القرآن) د سجنې څه نقيسي، وده مي ده سه لاتداري هاتيبي دا وي به رتيل بکهت

وی گوت: ((ئەو تېلا بۆ شاھدەدانى دىتتە بلندكرن ل سەر خۆ قەبۇيل ناكەت پەيشەكا ب تنى ژى بۆ زۆردارەكى بنقىست)).

ژ ڤان نمونەيان بۆ مە ديار دېت كو گرتن قەت نەشايە چو جارەن سكرەكى د نائبەرا مروڤتېن خودى وئارمانجا وان دا ئاڤا كەت، ديسا گرتن نەشايە بېتە ئەو ئاميرەتې ب سەھم يى مروڤتېن خودى ژ گوتنا حەقييى پاشقە لى بدەت:

❁ دەمى (ئەبوو جەعفورى مەنصور) فەرمان داى ئىمامى مەزن (ئەبوو حەنېفە) بېتە جەلدەدان وگرتن، دەيكا (ئەبوو حەنېفە) چوو سجنى سەرا بدەت، گوتى: كوپى من نوعمان! ئەو علمى ژ قوتانى وگرتنى پېشەتر چو فايده نەگەھاندىيە تە، ب بەر ھندى دكەفت تو ژى برەشى! وى گوت: دادى! ئەگەر من دنيا قياپا گەلەك يا ب ساناهى بوو ئەز بگەھمى، بەلى من قيا خودى بزانت كو من علم پاراست ونەفسا خۆ نەبرە ھلاكى.

وھوين دزانن ئەو چاوا بوو وى علم پاراستى وخۆ نەبريە ھلاكى؟

رۆژەكى خەلىفەى ھنارتە ب دويش پا وگوتى مە برپار دا تو ببىيە قازى، (ئەبوو حەنېفە) گوتى: ئەگەر تو بېئىيە من يان دى ببىيە قازى، يان د رويبارى فوراتى دا دى تە خەندقينم، ئەز دى خەندقاندنى ھلبىترم، ئەوى بېتە قازى دڤىت بەرى ھەر تىشتەكى تە وبنەمالا تە حوكم بكەت.. وئەز ب كىر قى كارى نائىم. خەلىفەى گوتى: تو درەوان دكەى چاوا تو ب كىر نائى ببىيە قازى؟ ئىمامى گوت: ئەرى چاوا تو مروڤەكى درەوين دى كەيە قازى؟ ئەو بوو خەلىفەى برپار دا ئىمام بېتە جەلدەدان وگرتن، وپشتى ھاتىيە بەردان ئەو ل بن (إقامە جبريە) ھاتە دانان ھەتا مرى، وبەرى بمرت د وصيەتا خۆ دا گوت: ئەگەر ئەز مرم من ل وى جەى نەڤەشتىرن يى خەلىفەى ب تەعدايى ژ خەلكى ستاندى، ئىنا خەلىفەى گوت: ب ساخيا خۆ، و ب مرنا خۆ ژى ئەبوو حەنېفە بەلا خۆ ژ مە ڤە ناكەت! ب ڤى رەنگى ئىمامى علم پاراست وخۆ نەبرە ھلاكى وئەڤە (موعادەلەيەكە) تىگەھشتنا وى ل نك مروڤتېن دنيايى گەلەك يا ب زەحمەتە.

❁ ئىمام ئەحمەد پشتى ژ سجنى ھاتىيە بەردان رۆژەكى وى بەھسى نەخۆشى
 وعەزبا خۆ بۆ ھەڧالەكى خۆ ڧەگىرا، ھەڧالى وى كرە گرى، ئىمامى گۆتى:
 ((نەگرى.. ما كىژ چىتر بوو: ئەز كافر بىام يان وان ئەز عەزابدابام؟)) مادەم گرتنا
 وان بۆ ئىمامى بەرانبەر ھەندىيە ئەو ل سەر بىر وباوەرىن خۆ بمىنت، ھەنگى گرتن
 مەزنتىن خەلاتە وى وەرگرتى.

❁ (ئەبوو يەعقوبى بۇھىطى) ئىك ژ ھەڧالىن ئىمامى شافعى بوو، دەمى
 موعتەزلىيىن بىدعەچى ئەو سەرا مەسەلا (خلق القرآن) گرتى، وئەگەر وى پىچەكى
 (موجامەلە) د گەل وان كىرا ئەو نەدھاتە گرتن، وى دەستىن خۆ يىن زنجىركى د
 پشت شفشىن سجنى را بلند دكرن و دگۆت: لازم ئەز د ڧىرى ڧە بمىرم؛ دا خودى
 بزانت ھەندەك ھەبوون سەرا ڧى عەقىدى د سجنان ڧە يىن مرىن.
 وودەسا چىبوو.. ئەو د سجنى ڧە مر.

قههره مانئ هه می مهیدانان

(شیخ الإسلام ابن تیمیہ)

دهستپێك:

د هه می مهیدانان دا شیرهکی بئ ههفتا بوو، د مهیدانا جیهادی دا ههر دهم ل سنگی بوو، گاڤا دبوو بهره قانییا ژ ئیسلامی ب قهله می کهس نه دشیاههستی وی بگرت یان جارهکی څیړا بگهت.. پتر ژ (٢٦٠٠) رۆژان هاتبوو گرتن، نه ژ بهر چو ب تنی چونکی وی سۆز دابوو ههر جارهکا حهقی بۆ دیار بیت بئ دودلی وترس بۆ خه لکی بیژت.

ل شیت و پینج سالییی بهرئ وی دانه گرتیخانهیهکا وهسا بئ سهر و بهر چو جاران وان جوهری وفهله ژ ی لئ نه دگرتن، قهله م وکاغه ز ئی ستاندن ونه هیلان ئهو تشته کی د سجنئ قه بنقیست، ئینا وی ب رهژییی ل سهر دیواری و پرتین جلدی دنقیسی، و د گهل هندئ ژ وی دگۆت: ((ئهم یین خوشیهکا وهسا دا دژین ئه گهر میر و حاکمان زانیبا یا چهنده ئهو ب شیری دا وئ ژ مه ستین)).

دهمی هاتین دا وی بهن بگرن، وی گۆت: ((ما دوژمنین من دئ چ ل من کهن، و باغ و بیستانئ من یئ د سنگئ من دا؟ گرتنا من خه لوهیه، و کوشتنا من شه هاده ته، و ده ریخستنا من ژ وهلاتئ من سیاحه ته..)).

شاگرده یی وی ئیمام (ابن قیم الجوزیه) د ده رحه قا وی دا دبیزت: ((خودئ دزانت کهسه کی وهکی وی ژین پاقر من نه دیتییه، ههر چهنده ئهو د بهرته نگی ونه خوشیی دا دژییا ژ، وهه رده م یئ وهستیای وگرتی وگه فلیکری ژ ی بوو، د گهل هندئ ژ ی ئهو ژ خه لکی هه مییی یئ سنگ فره تر بوو، ودلئ وی ژ یئ هه مییان موکمر بوو، و ناچاقین وی ژ یین هه مییان دقه کریتر بوون، گه شاتی ژ دیمی وی قه دپه شی، گاڤا ل مه دبوو ته نگافی وترسا مه زیده دبوو، و بیهنا مه ته نگ دبوو ئهم

دهاتینه نک ودهمى مه ئەو ددیت ومه گوھى خو ددا ئاخفتنن وی ئەم ب دلفرههییی دحهسیاین وکەیفە مه خوش دبوو وباوهربیا مه پتر لی دەهات.. دەمى ئەو یی گرتی گەلەک جاران وی دگۆت: مەرۆقى گرتى ئەوه یی دلئى وی ژ زکری خودی هاتییه گرتن، وئىخسیر ئەوه یی بوویه ئىخسیری هەوايى نەفسا خو. د سجنى قە نقيژ دكرن ودهمى سهرى خو ددانا عەردى دگۆت: یا رهیبى تو هاریکاریا من ل سهر زکری وشوكرى وعیبادەتێ خو بکە..).

رۆژا خودی ئیمانەتێ خو ژئ ستاندی ووی بو جارا دویماهییی سهرى خو دانای د سجنى قە یی گرتى بوو، قورئان دخواند، وخواندنا وی گەهشتبوو قى نایەتێ: ﴿إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَنَهَرٍ ﴿١٤٠﴾ فِي مَقْعَدٍ صِدْقٍ عِندَ مَلِكٍ مُّقْتَدِرٍ ﴿١٤١﴾﴾.

(ابن تیمیه) ب کورتی:

❁ (شیخ الإسلام تقي الدين أبو العباس ابن تیمیه) ناقي وی یی دورست ئەحمەده کورێ عەبدلحەلیمى کورێ عەبدسەلامى حەرانییه، خەلکى باژیری (حەرانى) یه کو ئیک ژ ناقدارترین باژیرن کوردستانییه.

❁ ل رۆژا دوشەنبى دەهى هەيشا رهبيعولئەوهولا سالا (٦٦١) مشەختى (بەرانبەر ١٢٦٢ ز) ل باژیری حەرانى هاتبوو سەر دنیاى، و ل شەفا دوشەنبى بیستی هەيشا (ذو القعدة) ژ سالا ٧٢٨ مشەختى (بەرانبەر ١٣٢٨ ز) د گرتیخانەیا کەلى قە ل دیمەشقی چوو بوو بەر دلۆفانییا خودی، و ئەو ژى وهکی هەمى کورن بنەمالا خو ب ناقي کورێ تەیمیمی دئیتە ناسین و تەیمیه ناقي داپیرا وان یا مەزنە، و بنەمالا وان ئیک ژ بنەمالین زانا و ناسیارن دەقەری بوو.

❁ شەش سالین ئیکى ژ ژییى خو، وی ل باژیری حەرانى بۆراند بوون، پاشى ژ بەر هیرشین تەتەرییان ل سەر رۆژئاڤایا کوردستانی ل سالا (٦٦٧) بنەمالا وان ژ باژیری حەرانى بەر ب شامى قە رهقی و ل دیمەشقی ئاکنجی بوو.

❁ سەیدا ل دیمەشقی مەزن بوو بوو، و ل نک زانایین وئ یین وی سەردەمى زانینا خو وەرگرت، و هەر ژ بچووکاتى نیشانین زیرەکییى ل نک وی د دیار بوون،

ودبېژن: چي تشتی وی دخواند د گافنی دا ژ بهر دکر، وسهیدايتن وی ژ دوسه‌دان پتر بوون.

✽ هـر زوی ناف وده‌نگین وی ل دیمه‌شقی به‌لاف بوون، وده‌می ژییی وی بوویه بیست و دو سال ئەو ل شوبنا بابی خو بوو سه‌یدا ل مه‌دره‌سا (دار الحدیث السکریه) ل شامی، وده‌ست ب گوتنا دهرسان ونقیسینا کتیبان کر.. وپشتی هنگی ب هه‌یفه‌کی وی ده‌ست ب گوتنا دهرسین ته‌فسیری کر ل مزگه‌فتا ئەمه‌وی.

✽ ل سالا (۶۹۳) -ده‌می ژییی وی سیه- و دو سال- ئەو د گهل شیخ زهینه‌ددیني فاره‌قی هاته جه‌لده‌دان، وئ‌ه‌گه‌را قی چهندي ژي -وه‌کی زانایي ناقدار ئبن که‌ثیر دبېژت- ئەو بوو: مروّقه‌کی فه‌له ل شامی هه‌بوو دگوتنی (عه‌سساف)، جاره‌کی -و ب شاه‌ده‌بییا گه‌له‌ک مروّقان- ل دیوانه‌کی خه‌به‌ر گوتنه پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن-، ئینا ئبن ته‌یمیه‌یه وشيخی فاره‌قی چوونه نک ئەمیری دا ل دور قی مه‌سه‌لی باخفن، پشتی وان گوتنا خو د گهل ئەمیری ب دویماهی ئینای ده‌رکه‌فتن، ل وی ده‌می ئەو مروّقی فه‌له که‌فته ده‌ستین خه‌لکی وئ‌ه‌و پی وهره‌اتن وتیر پی دادان، ئەمیری هزرکر ئبن ته‌یمیه‌یه‌ی وفاره‌قی خه‌لکی پالداي کو قی چهندي بکه‌ن، له‌و وی بریار دا هه‌ردو بینه جه‌لده‌دان.. پشتی ئەمیری مه‌سه‌له ب دورستی زانی داخوازا لی‌ب‌وړینی ژ وان کرن، و د قی هه‌لکه‌فتی دا شيخی کتیب‌ا خو (الصارم المسلول علی شاتم الرسول) دانا.

✽ ل دویماهییا سالین نوټی ژ سه‌دسالا شه‌شی مشه‌ختی وه‌لاتی شامی که‌فته بن گه‌فا هی‌رشین ته‌ته‌رییان وترسا وان که‌فته دلین خه‌لکی ئینا شيخی بارا پتر ژ دهرسین خو بو به‌حسّی جیه‌ادی وخیرا شه‌هیدبوونی ته‌رخان کرن، هه‌ر وه‌سا وی گه‌له‌ک نقیسین ژي د قی ده‌رباره‌یی دا نقیسین، ومه‌خسه‌دا وی ب قی چهندي ئەو بوو دلی خه‌لکی موکم بکه‌ت دا ئەو بشین خو ل به‌ر هی‌رشین ته‌ته‌رییان بگرن ونه‌ره‌فن.

❁ ل سالا ٦٩٨، ته‌تەرییان هێرشەک ئینا سەر شامی و نێزیکى باژێری دیمەشقی بوون، سولتانى مصرى و جیگرى وی ل شامى ب لەشکەر ڤە شکەستن، ورەڤینه‌کا مەزن کەڤتە پێژین خەلکى، هەمى ب لایى پۆژئاڤایى ڤە چوون، ھەندەکان قەستاقودسى کر، و ھەندەک بەر ب مصرى ڤە چوون.. زانایى ئێکانە مایە ل دیمەشقی ئبن تەیمىیە بوو، ئەوى نەچار بوو پێبەریا خەلکى بکەت ھەتا ئەڤ تەنگاڤییە پۆرى، و ھەر چەندە خەلکى شامى دگۆت بەرگریا لەشکەرى تەتەرییان ب مە ڤە نائیت ویا باش بو مە ئەو ەم خۆ ب دەست وان ڤە بەردەین، بەلى شیخی قەبویل نەکر و بەرگری ب وان دا کرن.

د گەل تەتەرییان:

دەمى تەتەرى نێزیکى باژێری دیمەشقی بووین ل سالا (٦٩٨)ى مەشەختى، و خەلکى شامى زانى کو بەرگریا تەتەرییان ب وان ڤە نائیت وان گۆت: یا باش بو مە ئەو ەم ھەندەک مەرۆڤان فری کەینە موعەسکەرى تەتەرییان؛ دا دان وستاندن د گەل وان بکەن.. ئینا ئەو رابوون چەند مەرۆڤەک ھنارتنە نک تەتەرییان و (شیخ الإسلام) ئیک ژ وان بوو.

گاڤا ئەو مەرۆڤ گەشتینە موعەسکەرى تەتەرییان، ئەو بو خێشەتا مەزنى تەتەرییان (قازانى) ھاتنەبرن، ل نک قازانى ئبن تەیمىیە بى ترس ئاخفت و گۆت: وەکی مە گوھ لى بوو تو دبێژى: تو مەرۆڤەکى موسلمانى، د گەل ھەندى ژى تو یى ھاتى وەلاتى مە بستینى، باپیری تە ھۆلاکۆ مەرۆڤەکى کافر ژى بوو بەلى وی ئەڤ چەندە نەکرىو، وی پەیمان دا و پەیمانانا خۆ ب جە ئینا، و تە پەیمان دا و تە غەدرە کر!

مەرۆڤین حازر گۆت: مە ھزرکر مەزنى تەتەرییان فەرمانى ب کوشتنا ئبن تەیمىیە دى دەت ژ بەر ڤان گۆتین وی..

دهمى بوييه نيقرؤ مهزنى ته تهر بيان گوتنه شاندى خهلكى ديمه شقى: هوين
 ناچن هتا فراښى ل نك مه دخون، گاڅا خوارن ئيناي هه ميبان دهست ب خوارن
 كر ئبن تهيميه تى نهبت وي نه خوار، مهزنى ته تهر بيان گوتى: بوچى تو ناخوى؟
 ئبن تهيميه گوت: ئەف گوستى ههوه ليناي يى وي پهزيه يى ههوه ژ
 خهلكى ستاندى، وهو دارين ههوه زاد ل سهر ليناي ژى دارين خهلكينه ههوه بيتى
 وان يين برين، څيچا چاوا ئەز بخوم؟
 گاڅا قازانى ئەف چهنده ژ وي ديتى زانى وهو مروڅه كى زاهده لهو گوتى:
 پيچه كى بو من باخفه..

ئبن تهيميه بو وي به حسى جههنه مى كر، قازانى گوتى: ههچيى هاتييه نك
 من به حسى به حهشتى بو من يى كرى، بوچى تو ب تنى به حسى جههنه مى ده كى؟
 شيخي گوتى: وان به حسى جهه كى بو ته يى كرى تو ناچيى، وهز يى به حسى
 جهه كى بو ته دكم تو دى چيى!

ئينا قازانى، وهوى پشتى موسلمان بونا خو ناڅى خو كرييه مهحمود، گوته
 شيخي: دوعايه كى بو من بكه.

ئبن تهيميه دهستين خو سه رنه فراز كرن وگوت: ((ئەى خودا! ئەگەر عهبدى ته
 مهحمود بو هندی هات بت دا دينى ته ب سهريخت، تو وي ب سهريخت، وپشتا
 وي بگره وملكى وي بهر فراه بكه، وهگهر وهو بو هندی هات بت دا خو ب
 سهريخت وئيسلامى رهزيل بكهت، تو وي شهرمزار بكه وعهردى ل بن پيىن وي
 بهرینه ووى پيله خينه...)).

وى ئەف دوعايه دكر، قازانى د دويڤ دا دگوت: (ئامين)!

پشتى څى ديدارى قازانى بريار دا ژ شامى بزڅرت وته ناهيى بده ته خهلكى
 ديمه شقى. ودهمى شاندا خهلكى شامى ژ موعهسكه رى ته تهر بيان زڅرى، وهو كهسپن
 د گهل ئبن تهيميه گوتنى: ئەفه چ گوتن بوون ته گوتينه خانى ته تهر بيان؟ نيزيك
 بوو تو خو ژى تى بهى ومه ژى! ههړه ئەم د گهل ته نازڅرين.. وان خو ژ شيخي

څه ډېر کر، و ژ ترسان دا د گهل وی نه زږینه باژپړی، ئبن تهیمیه وهندهک هه څالین
 خو مانه ب تنی، ده می خه لکی سوجه تا شاندی د گهل قازانی زانی، هاتنه به راهییا
 ئبن تهیمیه وی ونیزیکی سی سهد که سان ل دۆرین وی کوم بوون وپیڅکه زږینه
 دیمه شقی، وئوین دی یین خو څه ډېر کرکی هندهک ته تهری هاتنه د ریکا وان دا وئو
 هه می شه لاندن!

ل مهیدانا جیهاد:

ل سالا (۷۰۲) جاره کا دی له شکه ری ته تهرییا قهستا شامی کر، ب وی
 ئیه تی کو دیمه شقی بگرن، ترسه کا مه زن بو خه لکی شامی چیبوو، وگلهک ژ وان
 بهر ب مصری څه پڅین.. قی جاری ژی ئبن تهیمیه ما ل مهیدانی، د ناڅ خه لکی
 دا رابو څه وجیهاد ل بهر وان شریکر، وپیڅه مهت موکمرنا دلای خه لکی شامی
 ئبن تهیمیه دو پنگاڅین گرنګ هاقیتن:

ژ لایه کی څه وی د گهل بهریدی قهستا مصری کر وچوو نک سولتانی مصری،
 ئووی حوکم ل شامی ژی دکر، وگوتی: تو سولتانی شامی یی ژی، لهو یا فهره تو
 له شکه ره کی د هه وارا خه لکی شامی بهنپری، چونکی ئه گهر ته تهری شیانه مه، د
 دویث دا دۆرا هه وهیه.

و ژ لایه کی دی څه ئه د ناڅ خه لکی شامی دا رابو څه وگوت: ته تهری
 -ئوین ب دهقی خو ژ موسلمانان دهرمیرن-، یین هاتین دا پی ل عهردی مه
 ونامویسا مه بدانن، بی دودلی هوین شه ری وان بکه ن، وخو ئه گهر هه وه ئه ز ژی
 د ناڅ وان دا دیتم وقورئان ل سهر سهری من بت من بکوژن! ئه گهر ئه و کافر بن
 کوشتنا وان یا حه لاله، وئه گهر موسلمان ژی بن -وه کی ئه و دیژن- ههر کوشتنا وان
 یا دورسته؛ چونکی مه ته لا وان مه ته لا خه وارجانه. و ب قی چهندی وی دهوره کی
 سهره کی د ئاماده کرنا له شکه ری ونه فسی یا خه لکی شامی دا هه بو..

له شکه ری مصری د هه وارا خه لکی شامی هات، و ل دووی هه یفا ره مه زانی
 ژ سالا (۷۰۲) شه ره کی مه زن د ناڅ بهرا ته تهرییا ژ لایه کی څه، و شامی

ومصريان ژ لايهكې دى څه چيېوو، وځى شهري پتر ژ پوژدهكې څه كيښا،
ودويماهيبيې لهشكهري شامي مصري ب سهركهفت، وتههري پاشپاشكي زڅپړن
وردهقين.

د ځي شهري دا (شيخ الاسلام) ل بهراهييا لهشكهري بوو، ل دهمي بينشه داني
تايه تيېن جيهادي بو وان دخواندن وشهرح دكرن، ودهمي شهري دهست پي كړي
طهله بي وي (ابن عبدالهادي) دييژت: ((شيخ چوو بهراهييا پيژي وگوته نه ميره كي
شامي: من ببه جهي مرنې، ئينا وي نه ميري شيخ بره بهرانبهر لهشكهري ته تهرريان
وگوته: سهيذا څيري جهي مرنېيه، وئغه دوژمنه.. ئبن تهيميهي بهري خو دا
لهشكهري ته تهرريان يي بوش پاشي سهرې خو بلندكره عسماني، وليڅين خو
لقلانندن ههر وهكي وي نغرينهك ل وان دكر.. ههر د وي پوژي دا لهشكهري
ته تهرريان شكهست وخودي موسلمان ب سهرئيخستن)).

و ل مهيدانا جيهادا ناڅخوي ژي ههردهم سهيذا ل پيشيبي بوو:

دهمي مهزنيې شامي وقازي وموفتي ههمي ژ ترسيېن ته تهرريان ژ ديمه شقي
رځين خهلك ل دور ئبن تهيميهي كوم بوون وبهرې ههميان ما ل وي.. دهمه كي
تهنگاف بوو، دوژمن ل بهر دهري باژيري بوو مير وحاكم ولشكهري ژ باژيري
درهځين، هنگي ئبن تهيميه بوو حاكمي (فعلي) ل باژيري وخهلك ل دور كوم بوون،
وئهو بوو شيخي رتيهرييا خهلكي كر هتا ته تهرري شكهستين، و د گهل ځي بزاقې
ئبن تهيميه دهمي مايه ب تني ل ديمه شقي وخو بهرپرس ديتي، وي هژماره كا
طهله بان دانه دويث خو، وچوون ل جهين خراب ل باژيري گهريان و ب دهستيېن خو
خرابي راكرن، وهندهك شيخيېن طهريقان گرتن وكهزييېن وان برين، وجلكيېن وان
يېن پيس ژ بهركرن، ونوينوكيېن وان تراشين، وئهو گونبه د جهين خهلكي شرك ل
نك دكر خرابكرن، وخهلك ژ شركي ويدهعياېن دانه پاش، ئغه ههمي بهري قهستا
مهيدانا شهري د گهل ته تهرريان بكهن.

ئەف ئەگەرە بوون وگەلەكەين دى ژى دلئى ھندەك مەصلحەتچىيان د دەر ھەقا
وى دا تىرى كرى، ھەتا ئەو لئى گەريايىن ب گەلەك رېكان بېئى دا وى تى بېخن، و
ب دەستېن مەزنان بەدەنە گرتن وئيشاندن.

وئىكەمىن درەو وان د دەر ھەقا ئبن تەيمىيە دا كرى پشتى قى سەرھاتىيى
ئەو بوو وان گۆت: ئبن تەيمىيە دلئى د مەزنىيە ھەي، وھەز دكەت بىتە مەزنى
خەلكى، لەو ئەو فان كاران دكەت. بەلئى ئەف بزافا وان ب چو نەچو؛ چونكى
مەزنان بەرى عامىيان دزانى ئبن تەيمىيە زەلامى ئوممەتتېيە نەكو زەلامى دەولەتتېيە،
چاوا نە وئبن تەيمىيە ئەو بوو يى ھەر دەم دگۆت: ئەگەر ملكى شامى ومصرى
ھەمىيى ب دو فلسان بەدەنە من، من نەقېت!

(العقيدة الواسطية):

جارەكى مەرۆقەكى خەلكى دەقەرا واسط ھاتە شامى، وداخواز ژ (شىخ
الإسلام)ى كر كو ئەو كىتەبەكا بچوبىك د بابەتتى عەقىدا ئىسلامى دا بو وى
بنقىست؛ دا ئەو د گەل خۆ بىتە ونىشا زارۆكەين خۆ بەدەت.. شىخى داخوازا وى ب
جە ئىنا وراپوو كىتەبەكا بچوبىك ل بن ناڤى (العقيدة الواسطية) دانا، وتیدا
ئەو ئايەت وھەدىس كۆمكرن يىن بەھسى عەقىدى دكەن، ووى د قى كىتەبا خۆ دا
پشتەقانىيا عەقىدا سەلەفى كر، و ژ بەر كو پترىيا زانايتىن شامى د عەقىدا خۆ دا
ئەشعەرى بوون، وان ب قى كاری شىخى نەخۆش بوو، لەو لئى گەريان نەخۆشییى بو
شىخى چى بکەن؛ دا وى ژ قى بوچوونى لىقە بکەن، ئەگەر نە دا خەلك ل دۆر
كۆم نەبن و ب دویت نەكەفن.

زانايى ناقدار (ئبن كەئىر) دىيژت: ژ بەر كو شىخ (تقي الدين بن تيميه)
مەرۆقەكى ب بەا بوو ل نك مەزنىن دەولەتتى ژى و ل نك خەلكى ژى، وخەلكى
گەلەك ھەز ژ وى و دەرس ونقىسىنيىن وى دكر، ھندەك فقەزانان چاڤ پى رانەبوون
وھەسويدى پى بر، ولئى گەريان نەخۆشییى بگەھىنىنى..

ئېك ژوان قازيبي مالكيان (ئبن مهخلوف) بوو هەر وەسا شېخ (نەصرى مەنجى) فان هەر دووان كاغەزەك بۆ سولتانی ھنارتە مصرى وتیدا نقيسى: شېخ (تقي الدين) كتيبهكا نقيسى ھندەك تشتين دژى عقيدا ئىسلامى يېن كرينە تيدا، لەو دقيت حسيب د گەل وى بېتە كرن. سولتانی د بەرسقا كاغەزا وان دا كاغەزەك بۆ جيگرى خۆل شامى ھنارت وگوتى: ئبن تەيمىيە، ووان يېن گازندە ژى كرى كۆم بکە، وبلا ئەو پروى ب پروى دان وستاندنى د گەل ئېك وودو بکەن، و ل دويف ئەنجامى دان وستاندنا وان تو حوكمى د ناڅبەرا وان دا بکە.

جيگرى سولتانی ل شامى فرمانا سولتانی ب جە ئينا، و ل ھەشتى ھەيشا رەجەبا سالا (۷۰۵) مشەختى، وى ل كۆچكا خۆ ديوانەك گريدا وئبن تەيمىيە ھەفرکين وى كۆمكرن وگوتە وان: كتيبا ئبن تەيمىيە بينن بخوينن، وکانى چ خەلەتى تيدا ھەيە ئاشكەرا بکەن.. و ل دويف داخوازا جيگرى سولتانی ئەو كەفتنە دان وستاندنى ھەر ژ سپيدى وھتا ئيفارى، چى جەي وان دگوت يى خەلەتە شېخى دەليل ژ قورئانى وسوننەتى وگوتنين زانايېن ئوممەتى ل سەر دئينان وئەو بى دەنگ دكرن.

ل رۆژئافايى ديوان قەرەقى، وپشتى ھنگى ب چار رۆژان، بۆ جارا دووى ديوان ھاتە گريدان، ديسا ئبن تەيمىيە ل بەر چاڧين ئەميرى ومروڧين حازر ھەفرکين خۆ ھەمى بى دەنگ كرن، لەو وان گوت: ئەم دى ھنيرينە ب دويف (كمال الدين بن الزملكانى) را بلا ئەو بيت وپيش مە قە باخفت، ئبن تەيمىيە گوت: بلا.. وپشتى ئەو ھاتى وى ژى چو ژى چى نەكر!

ئبن تەيمىيە گوتە وان: ژ ئەفرۆ وھتا سى ھەيڧين دى ئەز دى دەليقەيى دەمە ھەو ھەرن ل كتيبەن بگەريېن وچى گاڤا ھەو ھەو گوتنا زانايەكى موعتەبەر ژ ھەر سى جيلين ئيكي يېن ئوممەتى ديت وەكى گوتنا ھەو ھەت بينن وئەف مروڧە ھەمى شاھد ئەز دى ل گوتنا خۆ ليڧە بم.

پشتی پتر ژ بیست رۆژان و ب دورستی ل هفتی هه‌یقا شه‌عبانی بو جارا سییی هه‌ردو لا ل نک جیگرئ سولتانی کۆم بوون، و به‌ری دیوان شه‌ره‌قت هه‌فرکین (شیخ الإسلام) ی نه‌چار بوون ئعترافی بکه‌ن کو ئهو دخه‌له‌ت بوون وکتیبا ئبن ته‌یمیه‌ی یا دورسته. و ب قی چهندي ئبن ته‌یمیه پتر د چاقتن مه‌زنین ده‌وله‌تی وخه‌لکی ژی دا مه‌زن بوو، تشتی بوویه ئه‌گه‌را هندي کو پتر دلین هه‌فرکین وی تژی که‌رب ونه‌قیان بین.

مه‌سه‌له ب قی چهندي ب دویماهی نه‌هات.. پشتی روینشتنا سییی ب سه‌رکه‌فتنا ئبن ته‌یمیه‌ی ب دویماهی هاتی، قازی ئبن سه‌صرای ده‌ست ژ کارئ خو به‌ردا، وده‌می سوجه‌ت گه‌هشتییه سولتانی ل مصرئ وی کاغه‌زه‌ک بو جیگرئ خو هنارت وتیدا فه‌رمان دا قازی بزقرته سه‌ر کارئ خو.. پشتی هه‌فرکین ئبن ته‌یمیه‌ی دیتی ئهو ب ریککا دان وستاندنئ نه‌شینئ رابوون کره دیعایه‌ت کو ئبن ته‌یمیه ل مه‌زنییی دگه‌رییت ووی دقیت د گه‌ل ته‌ته‌رییان ئنقلابه‌کی بکه‌ت!! ده‌می ئه‌ف دیعایه‌ته گه‌هشتییه سولتانی ل مصرئ وی کاغه‌زه‌ک بو جیگرئ خو هنارت وتیدا خواست ئهو ئبن ته‌یمیه‌ی وئبن سه‌صرایی قازی به‌نیتره مصرئ.

جیگرئ سولتانی داخوازا سولتانی ب جه ئینا وه‌ردو ل بیست ودووی ره‌مه‌زانا سالا (۷۰۵) گه‌هشتنه (قاهیره).. هه‌فرکین ئبن ته‌یمیه‌ی هه‌می کۆم بوون، وداخواز کر ئهو وئبن ته‌یمیه کۆم ببین و دان وستاندنئ د گه‌ل وی بکه‌ن ل دۆر وان مه‌سه‌لین عه‌قیدئ یین وی د کتیبا خو دا (العقیده الواسطیه) گۆتین، داخوازا وان هاته ب جه ئینان وه‌می ل که‌لی کۆم بوون..

قازیی مالکیان (ئبن مه‌خلووفی) ئه‌شه‌هری گۆت: ئبن ته‌یمیه دییژت: خودی یی ل عه‌سمانی ل سه‌ر عه‌رشی، خودی دئاخفت، وئه‌قه کوفره. قازی گۆته ئبن ته‌یمیه‌ی: تو چ دییژی؟ وی هه‌مدا خودی کر وسلاف دانه سه‌ر پیغه‌مبه‌ری، ئیک ژ وان گۆت: له‌زی بکه، مه تو نه‌ئینای دا خوتبه‌کی بخوینی! ئبن ته‌یمیه‌ی گۆت: دیاره چی نابت مروّف هه‌مدا خودی ژی بکه‌ت؟! پاشی گۆت: ئه‌ری کی دی

حوکمی د ناثبهرا مه دا کت؟ وان گوت: قازیبی مالکیان ئبن مهخلوف. ئبن تهیمیه ب عیجزی شه گوت: چاوا دی چی بت ههفرکی من بته حاکم؟ نهف روینشته یا بهطاله.

ل شوبنا نهو حاکمهکی بی لا بینن دا حوکمی د ناثبهرا ههردو لایان دا بکهت رابوون فهرمانهک دهریخت کو ئبن تهیمیه بیتنه سجنکرن وههفرکی وی ئبن صهصرا بزقرته شامی وبته قازی، وههر کهسهکی ل شامی تاگیریا ئبن تهیمیه بکهت بیتنه گرتن وئیشاندن!

و ل شهفا جهژنا رهمهزانی ژ سالا (۷۰۵) شیخ ل باژیری قاهیره هاته گرتن، وئهفه جارا ئیکی بوو نهو بیتنه گرتن بهلی یا دویماهییی نهبوو.

گرتنا ئیک:

سی ههیفان ژ سالا (۷۰۵)، د گهل سالا (۷۰۶) ههمیی، وسی ههیفان ژ سالا (۷۰۷)، یهعنی: سالهک وشهش ههیفان ئبن تهیمیه ما د گرتیخانهیا (الجب) دا ل قاهیره، نه ژ بهر چ ب تنی چونکی وی دگوت: خودی دئاخفت وئستوا ل سهر عهرشی کری!

و ب گرتنا وی بیدعهچیین شامی ب کهیفا خو کهفتن، زانایی ناقدار (ئبن کهثیر) دبیزت: ((سالا شیخ (تقی الدین) هاتییه گرتن (صلاة الرغائب) نهوا ل شهف بهراتی دئیتنه کرن دوباره ل مزگهفتا دیمهشقی هاتهکرن، وئهو چار سال بوو ئبن تهیمیه نهو بهطال کربوو ونهدهیلا نهو بیدعه بیتنهکرن)).

د سجنی شه شیخ یی بهردهوام بوو ل سهر نفیسین ودهرس گوتتی بو گرتیان ههتا وه لی هاتبوو یی چوبوا سجنی دا هزر کهت نهو یی هاتییه د مهدرهسهیهکی شه.

ل ههیفا سییی ژ سالا (۷۰۷) میرهکی عهرهبان ب ناقي (حسام الدین بن عیسی) هاته قاهیره وئهو ب خو چوو (شیخ الاسلام) ژ سجنی دهریخت وبریار دا ل مالا جیگرئ سولتانی ل قاهیره کوم بین وهمی قازی وزانا بیته کومکرن دا دان

وستاندنې ل دؤر ئهگهرا گرتنا ئبن تهيميهى بکهن.. ميرى عهريهان وجيگري
 سولتاني وئبن تهيميهى ل ديواني حازر بوون بهلى چو قازى ئاماده نه بوون، هه
 ئيکى هيجهتهکا بيخير بو خو گرت، لهو بو ههميان دياربوو کو لهو د نهحق بوون.
 پشتى شيخ ل ههيفا سيبى هاتيه بهردان ههتا ههيفا دههى ما ل قاهره ووى
 سهريهست دهرس دگوتن وکتىب دنقيسين، و ل وى دهى وى کتيا خو يا ب بها
 (الجواب الصحيح لمن بدل دين المسيح) نقيسى کو رهخنيهکا بنهجهه بو وان
 فهلهيبن دينى خودى گوهارتى ودرهه ب پيغه مبهرينيا عيساى -سلا لى بن-
 کرى.

گرتنا دووئ:

ل ههيفا شهووالى ژ سالا (٧٠٧) هندهک صوفيين خودان طهريقه ل نک
 دهولهتئ گازنده ل ئبن تهيميهى کر وگوتن: لهو د کتیب ودهرسين خو دا دبثرت: چئ
 نابت مروث ژبلى خودئ ههوارين خو بگههينته کهسهکئ دى، ئهگهرا خو لهو ئيک
 پيغه مبهري ژى بت، و لهو دنقيسينين خو دا دهافيتته هندهک (ئهقطاب) ووهلييان
 وهکى شيخ ئبن عهريه، وئهم قئ چهندي قه بويل ناکهين.

پشتى گازندا وان گههشتيه بهر دهستئ قازى، قازى هنارته ب دويف ئبن
 تهيميهى را وگوتئ: يان تو دئ قان سوحهتان بهس کهى، يان ژى بو خو ئيک ژ
 سئ تشتان هلبثيره: زقرين بو شامئ، يان نهفيکرن بو ئهسکهندهرييئ، يان گرتن!
 ئبن تهيميهى گوت: من گرتن!

هندهک ههقاليين وى مانه پيغه دا لهو زقرينئ بو شامئ هلبثيرت، وى نهفيا
 دلئ وان بهيئت لهو گوت: بلا ب کهيفا ههوه بت. گاڤا ههچرکين وى زانى وى
 زقرين هلبثارت، گوتن: ئهم قه بويل ناکهين؛ چونکى لهو ل شامئ ژى دئ ههرا قان
 گوتنان د ناڤ خه لکى دا بهلاف کهت.. لهو وان ل بهر سولتاني شرين کر کو لهو
 وى بگرت وچو ددى نه!

لهو سولتانی بریار دا جاره‌کا دی شیخ بیته گرتن، وشيخی جاره‌کا دی سجن
خو کره مەدرسه وجهی عیاده‌تی ونقیسینا کتیبان.. وان دقیا هزر و بیړتن وی
سجن بکهن، به‌لی‌ئو هند ب خو حەسیان خەلک یتن دچن قەستا سجنی دکه‌ن دا
پسیارین خو ژ ئبن ته‌یمیه‌ی بکهن، وفه‌توایتن ئبن ته‌یمیه‌ی وکتیبین وی ژ سجنی
یتن دەر دکه‌فن ودئینه نقیسین وبه‌لا فکرن، ویا ژ فئی ژی مەزنتەر ل به‌ر وان- ئهو
بوو: گەله‌ک کەس یتن کو سه‌را دزیی و خرابیان هاتینه‌گرتن، ل خرابییین
خو لیقه‌ بوون وبوونه ژ هه‌قالین ئبن ته‌یمیه‌ی و د سجنی قە دەر ل نک خواندن
وبوونه پشتە‌قانیین وی.

ساله‌ک و پینج هه‌یقان شیخ ل قاهیره‌ ما د سجنی قە، و ل هه‌یقا سه‌فه‌را سالا
(۷۰۹) شیخ نه‌صری مەنجی ژ سولتانی خواست ئهو ئبن ته‌یمیه‌ی ژ سجنی
دەریخت ونه‌فی بکه‌ته‌ بازپیری ئه‌سکه‌نده‌ریی، گو‌ت: خەلکی ئه‌سکه‌نده‌ریی گەله‌ک
هەز ژ ئبن عه‌ره‌بی دکه‌ن، وئبن ته‌یمیه‌ی د دەر سین خو ونقیسینین خو دا ده‌اقتیه
ئبن عه‌ره‌بی، ئه‌گەر مه‌ ئهو نه‌فیکره‌ ویری، یان ئهو دی خو بی ده‌نگ که‌ت، یان
ئیک دربه‌کی دی دانتی وبه‌لا وی دی ژ مه‌ قەبت!

سولتانی مصری (جاشه‌نگیر) ئه‌وی سولتانی به‌ری خو (ئه‌ل‌ناصر محەمه‌دی
کورئ قه‌لاوونی) عەز‌ل‌کری و ل جهی وی بوویه سولتان، بریار دا ئبن ته‌یمیه‌ بو
ئەسکه‌نده‌ریی بیته‌ نه‌فیکرن.. وشيخ ژ سجنی دەرکه‌فت وقەستا نه‌فیی کر.

ل نه‌فیی:

(شیخ الإسلام) هه‌شت هه‌یقان ما نه‌فیکری ل ئەسکه‌نده‌ریی، د قان هه‌شت
هه‌یقان دا خودی ته‌وفیقا وی دا، وئهو شیا ب ره‌نگه‌کی زیده‌ به‌رفره‌ه‌ علمی کیتاب
وسوننه‌تی به‌لا ف بکه‌ت، وخودی وه‌سا حەزکر قیانا وی که‌فته‌ دلین خەلکی، وگازیبا
وی د نا ف خەلکی دا ده‌نگ قە‌دانه‌کا باش هه‌بوو، نه‌ وه‌کی هه‌ف‌رکین وی هزرکری کو
خەلکی ئەسکه‌نده‌ریی دی دربه‌کی دانن.

وده‌می شیخ ل ئەسکەندەریی، وەسا چیبوو سولتانی مصری یی عەزەلکری ئبن قەلاوون شیا جاشەنگیری لابەدەت و جارەکا دی بزقپتە سەر تەختی سەلتەنەتی، و دەمی ئەو زقپیه سەر حوکمی وی قیا حسیبا خۆ د گەل جاشەنگیری و پشته‌قانیین وی صافی بکەت، و یین ژ هەمیان پتر وی کەربا خۆ ھاقتییی ئەو مەلا وقازی بوون یین پشته‌قانییا جاشەنگیری دژی وی کری، و ئەو مەلا وقازی هەمی ئەو بوون یین هەقپکی د گەل ئبن تەیمیهی دکر، ئبن قەلاوونی بەری هەر تشتەکی پریار دا ئبن تەیمیه ژ نەفییی بیتە زقپاندن و ئنیەتا وی ئەو بوو وئ هەقپکیا د ناڤه‌را ئبن تەیمیهی ووان مەلایان دا بو خۆ (ئستغلال) بکەت و ب هیجەتا وی دربه‌کی ل نەیارین خۆ بدەت.

گاڤا ئبن تەیمیه گەهشتییه قاهیرە، سولتانی ئەو داخوازکەر دیوانا خۆ، وزیدە قەدری وی گرت، پاشی دیوان خالی کر وگۆتە ئبن تەیمیهی: سەیدا، تو دزانی فلان قازی وفلانی وفلانی گەلەک بەرگەریان دکر دا تە بگرن ونەفی کەن، و پوژا ئەز ھا تیمە عەزەلکرن ژی هەر ئەو بوون دوژمناتییا من کری، و پشتا نەیارین من گرتی، ئەقرو خودی ئەو شەرمزارکرن و ئیخستنه دەستی مە، قیجا من دقیت تو فەتوایەکی بەدی دا ئەز وان ئیک ئیکە بکوژم.

ئبن تەیمیهی گۆت: ئەف گۆتتا تو دبیری قەت چی نابت، ئەف مروۆقین تە ناڤین وان ئینان زانایین باژپینه، و مروۆقین خودان قەدرن، ئەگەر تە ئەو کوشتن تو کەسی دی یی وەکی وان نابینی.

سولتانی گۆت: ئەوین هە ئەو بوون یین تو دایە گرتن ونەفیکرن، و گەلەک جاران وان دقیا تە بکوژن ژی!

ئبن تەیمیهی گۆت: هەچییی نەخۆشییه‌ک گەهاندبته من، من گەردەنا وی یا ئازاکری، و هەچییی نەیارەتییا خودی و پیغەمبەری کربت، خودی دی تۆلی لی شەکەت و ئەز تۆلا خۆ ژ کەسی قەناکەم.

هندي سولتان ما پټه نه شيا چو فهتوايان ژي چي كهت، لهو چو هيجه تين شهرعي ب دهست نه كهفتن كو وان پي بكوژت، دوژمني بن تهيميه يي مهزن بن مهخلوofi گوت: ((كهسي وهكي بن تهيميه مه نهديتويه، مه سولتان پالدا؛ دا وي بيشينت وئم نه شيانين، وگاځا نهو شيايه مه وي نه عهفي كرين وبهرفاني ژ مه كر)). و ژ بهر ځي ههلويستي وي گهلهك ههفرکين وي پهشيمان بوون وداخوازا ليبوريني ژي كر.

ل قاهره:

پشتي شيخ ژ نهفيي زځري دو سالان ما ل قاهره، و د ځان ههردو سالان دا نهو يي بهردهوام بوو ل سهر نفيسينا كتيبان ودهرس گوټني، ووه نهبت بيته هزركرن كو ههفرکين وي د ځان ههردو سالان دا بهلا خوژي څهكر، نه! بهلكي وان ههر پيلان دگيران ولي دگهريان نهخوشيي بو چي بكن.. وتشتي ژ ههمييي كريتتر وان د گهل وي كړي نهو بوو ل ههيشا رهجهبي ژ سالا (۷۱۱) وان هندهك نهزان پالدان كو بيته د رڼكا بن تهيميه دا دهمي نهو دچته نثيژي وتير بقوتن! ووان نهف كاره ب جه نينا، گاځا خهلكي پي زاني هاتنه نك بن تهيميه وگوټني: دهستوريي بده مه دا نه تولا ته ژ وان څهكهين، وي گوت: نه، بهيلنه ب هيقيا من څه. وههر ل وي رڅژي بن تهيميه رابوو چوو مزگهفتا وان وپشتي نثيژا نيقاري روينشته خوارو ودهست ب تهفسيرا سووردهتا فاتحي كر وحهتا بانگي مهغره ب ما وگوت: نهوين نهف نهخوشييه گههاندويه من، من عهفيكرن. گاځا وان نهف چهنده ديتي هاتنه نك شيخي وداخوازا ليبوريني ژي كر.

زځرين بو سامي:

ل ههيشا يازدي ژ سالا (۷۱۲) سهيداي دهستوري ژ سولتاني خواست كو بزځرته سامي پشتي هفت سالان ژ دويركهفتني ژ مال ومروځين خو، وسولتاني دهستوري داوي نهو زځري سامي، ورڅژا نهو گههشتويه ديمهشقي خهلك هند چونه بهراهيي دا بيژي جهژنه.

پشتی بُن تهیمیه زڅړیبه شامی دهست ب نڅیسین ودهرس گوتنی کر ووی د نڅیسین ودهرسین خو دا پتر (تهرکیز) ل سهر بابتهین عهقیدئ دکر، وژبلی عهقیدئ ژی وی پوبتهیهکئ مهزن ددا تهفسیر وحه دیس وفقهئ ژی، وههر چهنده شیخ د مهزه بهی خو یی فقهی دا (هنبهلی) ژی بوو، بهلی د گهل هندئ ژی نهو گهشتبوو دهرجا (نجهادئ) وههر جارهکا دهلیلی شهرعی یی دورست بو وی دیار بیا نهو ل دويف دچوو، وکار پی دکر، وفهتوا پی ددا، وهندهک جاران نجهادا وی نهو دگهانده بوچوونهکا جودا ژ بوچوونین ههر چار مهزه بهان، ونه تشتهکئ قهشارتیبه کو ئیسلام ژ هندئ مهزتره کو د چارچووقهیی مهزه بهکی یان چهند مهزه بهکان دا کوم بیت.

ئهف نجهاداتین شیخی یین فقهی بوونه نهگهرا هندئ گهلهک فقهزانین مهزه بهان کهرب ژئ قهبن، ونه یاره تییا وی بکهن، وگازنده یان ل نک قازی ومیران ژ وی بکهن، ونه بوو ل سالا (۷۱۷) شیخی فهتوایهک د مهسه لا (طه لاقئ) دا، دا، ونه ودهکی فهتوا یا مهزه بهی نه بوو لهو مهزه بهیان فتنهکا مهزن ل سهر سهری راکر ومهسه له گهشته وی هددی سولتانی ژ مصرئ کاغهزهک بو جیگرئ خو ل شامی هنارت تیدا فرمان دا کو: چی نابت بُن تهیمیه د مهسه لا (طه لاقئ) دا چو فهتویان بدهت..

ونهو مهسه لا خیلاف ل سهر چیبووی نهفه بوو: نهگهر ئیکی ب طه لاقان سویند خوار وسویندا خو ب جه نهینا کانئ طه لاقین وی دئ کهفن یان نه؟ مهزه بهیان دگوت: بهلی دکهفن، وئبن تهیمیهی گوت: نهخیر؛ چونکی نهوئ قئ چهندي بکهت دئ کفارهتا سویندي ددهت.

ههر وهسا هاقیتنا سی طه لاقان د ئیک دیوانی دا چ ب ئیک لهفظ بت یان نه، مهزه بهیان گوت: حسیب دبت سی طه لاق وئبن تهیمیهی فهتوا دا کو نهو ئیک طه لاقه..

دهمى فەرمانا سولتانی هاتی کو ئبن تهیمیه چو فەتوایان د مەسەلا طەلاقى دا نەدەت، وی پیگیری ب فەرمانا سولتانی کر، حەتا سالا (٧٢٠)، هنگی دوبارە پسار ژ شیخی هاتە کرن ل دۆر مەسەلا طەلاقى وی ژى دوبارە رهیا خو ئاشکەرا کر، جارەکا دی مەزەهەبی تیک هاتن وتیک چوون، و ل شوبنا ئەو دان وستاندەکا علمی بکەن و بۆچوونا مەزەهەبین خو بۆ خەلکی ئاشکەرا بکەن رابوون چوونە نک جیگرى سولتانی وگۆتئى: ئبن تهیمیه چو پویتیە نادەتە سولتانی وفەرمانا وی لەو دقیت ئەو بێتە ئیشانەن!

جیگرى سولتانی هەنارتە ب دویش شیخی را و ب ئامادەبوونا موفتی وقازیان گازندە ژى کرن وگۆتئى: بۆچی تو ئان فەتوایین هۆسا ددهی؟ وی گۆت: ئەگەر پسار ژ من هاتە کرن بۆ من چى نابت ئەز حەقیی قەشیرم. مەزەهەبیان دەمى دیتی شیخ ل سەر بۆچوونین خو یى مجدە بەرى جیگرى سولتانی دا هندی کو ئەو شیخی بگرت، ووی داخوازا وان ب جە ئینا وپیار دا ئبن تهیمیه ل گرتیخانەیا (کەلى) ل دیمەشقی بێتە گرتن، وقی جارى -کو جارا سیبى بوو ئەو دئیتە گرتن- ئەو پینج هەیش و هەژدە رۆژان هاتە گرتن.

گرتنا چارە:

ل سالا (٧٢٦) دەمى ژیبى ئبن تهیمیه شیست وپینج سال، و ب دورستی ل هەیفە شەعبانى شیخ بۆ جارا چارى ب دەستى مەزەهەبیان هاتە گرتن وقی جارى گرتنا وی ژ بەر مەسەلا چوونا بۆ سەر قەبران بوو.

(شیخ الإسلام) ی دگۆت: یا دورست نینە بۆ مروقی موسلمان کو سەفەرى ژ جەهەکی بۆ جەهەکی دی بکەت بۆ هندی دا سەرا قەبرەکی بدەت؛ چونکی ئەقە ئەو (شد الرحال) یا پیغەمبەرى -سلاف لى بن- ئەم ژى داینە پاش. گاڤا هەفرکین وی ئەف گۆتتا وی گوھ لى بووی رابوون وەسا د ناڤ خەلکی دا بەلاڤ کر کو ئبن تهیمیه نەیارى پیغەمبەرى وەهلیانە لەو ئەو دبیژت چوونا سەر قەبرین وان حەرامە! و ئەقە وەربادانەک بوو وان ئیخستییە گۆتتا شیخی؛ چونکی وی نە دگۆت: چوونا

سهر قهبرتن وان حهرامه، وی دگوت: (شد الرجال) بۆ سهر قهبرهکی یا درست نینه، وئاشکهرایه کو فهرقهکا مهزن د ناثبهرا ههر دو گوتنان دا ههیه، ودهلیل وی ل سهر قی چهندی ئهو حه دیسا دورسته یا کو دبیت: (لا تشد الرجال إلا إلى ثلاثة مساجد..) و د گهل قی بۆچونا وی یا ئاشکهرا وئافکاری ل سهر حه دیسا پیغمبهری -سلاف لی بن- هه قریکین وی مهسهله مهزن کر ودره و ب دویف فهنان دا بدهنه گرتن.. و مرادا وان حاصل بوو.

گاڤا هاتین دا بریارا گرتنا شیخی بگههیننی وی گوت: ئهز ل هیثیا هندی بووم.. وئهو ب قی ب تنی رازی نه بوون گوتن: ههر کهسهکی ل سهر رهئا ئبن تهیمیهی ژی بت دقیت بیته گرتن، لهو وان دهست ب گرتنا طهله بین وی ژی کر، و بۆ کیمکران وان هندهک ل دهواران سویارکران، و ل باژیری گپراندن وزانایی ناقدار (ئبن قهیم) ئیک ژ وان بوو، پشتی هنگی طهله بین وی ههمی بهردان ئبن قهیم تی نهبت ئهو ژی د گهل سهیدای هیلا گرتی.

قی جاری دو سال وسی هه یقان ئهو ما گرتی.. وجهی گرتنا وی یا چاوا بوو؟ وان ئهو کره د گرتیخانهیهکا (ئنفردی) فه، گوتن: دقیت کهس د گهل وی نهبت دا ئهو وی وهکی خۆ لی نهکهت، بهس وان هیلا برایی وی یی بچوبکتر (زهینه ددین) د گهل وی بت دا خزمهتا وی بکهت؛ چونکی ئهو وهکی مه گوتی پیره میر بوو. وئهو سجننا وان شیخ لی گرتی ژبلی کو سجنهکا (ئنفردی) بوو گهلهک یا بی سهروبهر ژی بوو، سهیدا د نفیسینهکا خۆ دا دبیت: همد بۆ خودی بت ئهو جهی وان ئهز لی گرتیم جههکی وهسایه چو جاران ئهو جوهی وفهلان ژی لی ناگرن.

شیخی ده می گرتنا خۆ ههمی ب نفیسین و عیبادت و خواندنا قورئانی فه دبۆراند، ل ده مهکی شیخهکی ب ناڤی (ئهخنائی) کتیهک نفیسی تیدا هاڤیته بۆچونا ئبن تهیمیهی وگاڤا کتیا وی گههشتیه ئبن تهیمیهی، ئبن تهیمیهی بهرسفا وی دا و د بهرسفا خۆ دا وی نفیسیبوو کو (ئهخنائی) مروقهکی نهزانه، ژ بهر قی چهندی ئهخنائی زیده توره بوو وچوو نک سولتانی وگازنده ژی کرن وگوت:

ئەقە چ گرتنە مە ئەو گرتى؟! چى تىشتى وى دقئىت ئەو د سىجنا خۆ قە يى دىقىست
و د ناڧ خەلكى دا بەلاڧ دكەت.

ئىنا سولتانى بربار دا چو كىتب وكاغەز ل نك وى نەمىن.. لەو ئەو رابوون
چوون ھەمى كىتب ژ نك وى دەرئخستىن، ھەژمارا وان كىتبىن وى ل وان ھەردو
سالان ئقىسىن شىست (موجەللەد) وچاردە دەفتەر بوون، وان ئەو كىتب ھەمى ژ
سجنى دەرئخستىن وېرنە مەدرەسا (عادلىيى) ل دىمەشقى، سەيدا د ئقىسىنەكا خۆ
دا دىبىرت: خودى قەنجىيەكا مەزن د گەل مەن كر كو وى دوژمىن مەن بو مەن
(موسەخخەر) كرن ووان ب خۆ كىتبىن مەن بىر ل سەر خەلكى بەلاڧكرن.

وېشتى وان كىتب ژ نك شىخى دەرئخستىن كاغەز وقەلەم ژى ژى مەنەكرن،
ئىنا وى ب پەژىيى دىقىسى وپتر دەمى خۆ ب خواندنا قورئانى قە دىورانند..
براى وى ئەو د گەل وى د سجنى قە دىبىرت: ھەر ژ پوژا ئەم ھاتىنە گرتن وھەتا
شىخ مەرى (يەنى د دو سال وسى ھەيقان دا) وى ھەشتى جاران قورئان ختم كر،
ودەمى ئەو مەرى وى ختما خۆ يا ھەشتى وئىكى دخواند وگەھشتىبو وى ئايەتى:
﴿إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَنَهَرٍ ﴿٢٠٠﴾ فِي مَقْعَدٍ صِدْقٍ عِنْدَ مَلِكٍ مُّقْتَدِرٍ ﴿٢٠١﴾﴾.

ودەمى ئەو يى گرتى د سىجنا (القلعە) قە ل دىمەشقى ل شەفا دوشەنبى
(۲۰) ھەيقا (ذو القعدە) ژ سالا (۷۲۸) مەشەختى چوو بەر دلوفانىيا خودى،
وگاڧا بوويە سىپىدە وخەلكى ب مەنا وى زانى ھەمىيان قەستا بەر دەرى سجنى كر،
زانايى ناڧدار (ئىن كەئىر) دىبىرت: ئەو مەروڧىن د گەل جەنازى وى دەرکەفتىن ژ
شىست ھزار كەسان دكىمتر نەبوون، ودىبىرت: ھەندى قەرەبالغ چىبوو لەشكەر ھات
خەلك ژ جەنازەى پاشقە لىدان!

بناخەيىن گازىيا ئىن تەيمىيە:

ھەژمارەكا زانايىن مەزن ل سەر دەستىن ئىن تەيمىيە ھاتىبونە پەرورەدەكرن،
ومفايەكى مەزن بو خۆ ژى وەرگرتبوو و ژ وان زانايان -بو نمونە-: (ئىن قەيىم)
وئەقە نىزىكتىرىنى شاگرەدىيىن وى بوو بو وى، و(ئىمامى ذەھەبى) زانايى ھەدىسى

یئ ناقدار، وتەفسیرزان و دیروکنقیسی ناقدار (ئبن کەثیر)، وحەدیسزانی مەزن (الحافظ العلامی) و (الحافظ ابن عبد الہادی) و گەلەکیڤ دى.. وئەوئ ب ژین و بەرھەمى وى وىئ شاگردەيئىن وى ئاگەھدار بت دى زانت کو (شیخ الإسلام) ی گازیا خۆ ل سەر چەند ستوبنەکیڤ سەرەکی ئاڤاکرەو، ژ وان ستوبنان:

۱- عەقیدە بەرى ھەر تشتەکی:

بى گومان دورستکرنا بىر وباوەران ئەو کارى فەرە يى کو بەرى ھەر تشتەکی دئیت، وىئ کو دقیت ھەر (موصلاحەک) ژئ دەست پى بکەت و پووتەکی گرنک بدەتى.. شیخی خەمەکا مەزن ژ ڤى لایى دخوار و ھەر دەم وى بەرى شاگردەيئىن خۆ -ب تايبەتى-، و جڤاکى -ب گشتى- ددا ھندى کو بەرى ھەر تشتەکی ئەو بىر وباوەرین خۆ دورست بکەن، و قورئانى و سوننەتى ب تیگەھشتنا پيشیيڤ ئوممەتئ بو خۆ بکەنە رتبەر ورتنیشاندەر.

۲- دویکەفتنا مەنەجى (سەلەفى):

گەلەک رتباز و مەنەج ھەنە وەسا خۆ نیشا خەلکى ددەن کو ئەو ل دویڤ کیتاب و سوننەتئ دچن، بەلئ ئەگەر بىت و مروڤ ژ نىزىک بەرى خۆ بدەتئ دى بىنت ئەو ژ رووحا کیتابى و سوننەتئ ددویرن؛ چونکى ئەو وەسا دکیتابى و سوننەتئ نەگەھشتینە وەکی ھەر سى جیلین ئیکى يىن ئوممەتئ تئ گەھشتین و باوەرى پى ئینای و کار پى کرى، لەو زانایىن ئوممەتئ يىن سەرراست ھەر دەم (تەركیز) ل سەر ھندى کرىبە کو دویکەفتنا کیتابى و سوننەتئ نائیتە کرن ئەگەر خودان ل دویڤ مەنەجى سەلەفین ئوممەتئ نەچت د (وەرگرتن) و (ب کار ئینانا) ئیسلامى دا. و (شیخ الإسلام) ب خۆ ژى ئیک ژ وان زانایان بوو يىن خەمەکا مەزن ژ ڤى لایى خوارى.

۳- بەرگریا بیدەچیان:

بى گومان ساخکرنا مەنەجى (اتباع) ى ھندى دخوازت کو مروڤ خەلەتییىن مەنەجین (ابتداع) ى ئاشکەرا بکەت و خەلکى ژئ بدەتە پاش، تشتئ دبتە ئەگەرا

هندی کو ئالاھلگرین (ابتداع)ی دوژمناتییا مروقی بکهن ولی بگه‌ریتن ئاسته‌نگان بکهنه د ریککی دا، وئەف چەندە دقیت مروقی سست نه‌کەت و ژ حەقییی لیقه نه‌کەت.. (شیخ الإسلام) ژ وان زانایان بوو یین ئالایی نه‌یاره‌تییا بیدعی بلند راکری، وپشکه‌کا مه‌زن ژ گوتن ونقیسینین خو بو دیارکرنه شه‌رمزاریین بیدعه‌چییا تهرخان کری، له‌و داخوازکه‌ریتن سونه‌تیت ل دور وی کۆم بوون، کانج چاوا بیدعه‌چی د چه‌په‌ری به‌رانبه‌ری وی دا هه‌می کۆم بوون.

٤- نه‌یاره‌تییا ته‌قلیدا کۆره:

ل وی ده‌می سه‌یدا تیدا هاتی ئوممه‌ت تیکدا موته‌لایی ده‌رده‌کی مه‌زن بووبوو: ده‌ردی ته‌قلیدا کۆره چ بو مه‌زه‌به‌یین فقهی بت، چ بو طه‌ریقان بت، و د ئه‌نجامی قی ته‌قلیدی دا (ته‌عه‌صصوبه‌کا) زیده‌ دژوار په‌یدا بووبوو هتا گه‌هشتبوو وی هه‌ددی هنده‌ک جاران موسلمانن گوتنه‌ خودی وپیغه‌مبه‌ری -سلافا لی بن- لا ددا ئه‌گه‌ر یا ریککه‌فتی نه‌با د گهل گوتنه‌ مه‌زه‌به‌یی وان، وهنده‌ک جاران ژی ئیکی نفیژ ل دویف که‌سه‌کی دی نه‌دکر ئه‌گه‌ر نه ژ مه‌زه‌به‌یی وی با!

شیخی ب هه‌می هیزا خو نه‌یاره‌تییا قی ته‌قلیدا کۆره دکر وشاگرده‌یین خو ل سه‌ر هندی فیتر دکرن کو ئه‌و دویکه‌فتنه ده‌لیلی بکهن دویر ژ (ته‌عه‌صصوبی) بو فلانی وپیقانی، وئهو بوو ئەف گازییە ل دلین مه‌زه‌به‌ییان نه‌هات له‌و وان نه‌یاره‌تییا وی کر وبی به‌ختی پیرا دان وپتر ژ جاره‌کی ئه‌و دا گرتن ژی. به‌لی هزرا ئبن ته‌یمیه‌ی ما وبه‌ر ژ خو دا هتا وه لی هاتی ئه‌فرۆ -وه‌کی هزرغانی مه‌زن مالک بن نه‌بی دیبژت- بوویه ئه‌و (ترسانه‌یا فکری) یا هه‌می بزاقین (ئصلاحي) ل جیهانا ئیسلامی (مه‌ده‌دی) بو خو ژئ وهردگرت، ئبن ته‌یمیه‌ وه‌زرا وی مان وه‌ه‌فرکین وی ئه‌گه‌ر ژ به‌ر هندی نه‌با کو ناڤین وان د ژباننامه‌یا ئبن ته‌یمیه‌ی دا دئینه‌ گوتن هه‌ر که‌سی ناڤین وان ژی نه‌دزانی!

هلگرى ئالاىى سوننه تى ئىمام موحه ممدى كورى عەبدولودھەھابى

بەرى دەسپىكى:

ھەر جارەكا مروث ژ پۇناھىيا سوننه تى دويركەفت، وپشت دا چرايى
پىغەمبەرىنىيى دى بته ھەقپى د گەل دو دەردىن كوزەك:
- ھزرا وى دى خراب بت؛ چونكى دى كەفتە داڧتىن بىدعە وشەعوەڧى..
- وژىنا وى ژى دى تارى بت؛ چونكى دى كەفتە ژىر دەسپەلاتدارىيا گەلەك
طاغووتان، وبەرى ھەمىيان طاغووتى نەفسى وگردارىيىتى وى.
و ل وى دەمى پۇناھىيا دىنى كز دبت وباطل وبى دىنى بى ترس سەرى خۆ
رادكەت ودرىى خۆ دوەشىنتە دىندارىيى، وبەرى ھەر تىشتەكى دىنى نەزانان
وەردگىرت.

(لات وعوززا) ئەوتىن جارا ئىكى ب دەستىن ئالاھلگرتىن ئىسلامى ھاتىنە ھوبىر
ھوبىر كرن، ل گەلەك و ل گەلەك جەھان دوبارە دئىنە مەيدانى بەلى ھەر جار ب
ناڧەكى دى، و ب پەنگەكى دى پەيدا دىن.. و ل ڧان دەمان نەزانىن دبتە دەسپەلاتا
ئىكانە وخۆشتقىيا ل بەر دلان، ما نە تىشتەكى عنىكەيە مروث ببتە ئەڧىندارى
نەزانىنى ودرۆمنى سەرى زانىنى وزانايان؟

دەسپىكەكا فەر:

پىشتى دويركەفتەكا نەيا شرىن ژ چرايى سوننه تى، وشكەستەكا سىياسى يا
مەزن بەرانبەر ھىرشا مەغولىيان د ناڧ ئوممەتى دا پەيدابووى، بى ئومىدى د دلان
دا پەيدا بوو.. ھنگى خودى وەسا ھەزكر دەولەتەكا گەنج ويا خودان ھىز ئالاىى
بەرقانىيا ژ ناڧى ئىسلامى ھلگرت، ئەڧى دەولەتى -ئەوا ب ناڧى دەولەتا
ئوسمانى ھاتىيە ناسىن- نىزىكى شەش سەد سالان ئالاىى ئىسلامى ھلگرت، و ب

ناټی ددهولته تا ئیسلامی ټاڅت، وټه گهر چ ټه ددهولت ل گهلهک دهمین ژبیی خو شیا بوو وئ بئ ئومیدیی د دلان دا نه هیلت نه خام پستی زیده د ناټ جهرگی ئوروپایی دا چووی، بهلئ مخابن ټه ددهولته نه شیا ئوممه تی دوباره ل چرایئ سونه تی کوم بکه ته شه، بهلکی ل هندهک جارن ټه ددهولته ب خو بوو ټه ئه ئاسته نگا مه زن یا که فتییه د ناټه را ئوممه تی وزفرینا ل سونه تی دا.

راسته ددهولته تا ئوسمانی -ل گهلهک ده مان- ئیخلاصه کا بهر چاټ بو ئیسلامی هه بوو، وعه بقه رییه ته کا سیاسی وعه سکه ری ژئ ل نک هه بوو، وټه ئیک ژ نه گهرین سه ره کی بوون یئین ئوممه ت ل دهمی داکه فتنی پاکری، بهلئ ټه نابه مانع کو بیژین: قی ددهولته تی ونه خام ل دوسه د سالیین دویماهییی ژ ژبیی خو ئوممه ت بهر ب ژور دانییه کا ب ترس شه دبر.. ئوسمانییان گهلهک هه ژ ئیسلامی دکر، بهلئ گرفتاریا وان یا مه زن ټه بوو وان -یان پتربیا وان!- ئیسلاما صافی ب راستی ودورستی وهر نه گرت بوو، ددهولته تا وان پتر ژ کو ددهولته ته کا عه قادی بت، ددهولته ته کا جیهادی بوو، هه رده م وان ب عه قلییه ته کا عه سکه ری هزر دکر، لهو خو نظاما وان یا ئیداری ژئ نئزیک بوو نظامه کا عه سکه ری بت.

ژ لایئ دینی شه: ددهولته تا ئوسمانییان که فتنو ره شه داټیت (ته عه صوبا مه زه بهی)، ودټیت ژ بیر نه که یین کو ددهولته تا ئوسمانی یا حنه فی -وهک بهر په قانی ژ مه زه بهییه تا بهر ته نگ- ب بریاره کا سیاسی ده رگه هی (ئجهادی) گرتبوو، و ب گرته نا ده رگه هی (ئجهادی) ددهولته تی ری دا (جموود و ته قلید و ته عه صوبی) کو جهی خو د مه یدانا ره وشه نبیری دا بکه ت. و ژ لایه کی دی شه شیخین طه ریقان شیان ددهولته تی بخاپینن وسولتانان وه سا تی بگه هینن کو دین طه رقیه یه وبی طه رقیه دین ژ که سی نائیته قه بوبلکرن، و د ټه نجام دا دین د سه ری خه لکی دا بوو (ته قلید) وکومه کا خورافاتین (أقطاب) وشيخین خودان که رame تین ژ دره و!

وروژا دین بوویه (ته قلیده کا هشک) بوو له شه کی بی رح، بوو روټینه کی موزعج، لهو جفاکی هی دی هی دی خو ژئ دویرکر وبول پیگو هوړکه کی گه ریان..

وچونکي شریعت ب ګرټنا دەرګهه ټجتهادئ بوو بوو پارچه یه کا هښک خه لک بو
خو ل تشته کي زیندی ګه ریان یی ګرفتارییټ وان چاره سهر بکته .. وګرفتاری ټهو
بوو وان بهرئ خو دا ټوروو پایي، وسولتانی ټوسمانی (سوله یمان) ټهوئ ب ناسناقئ
سوله یمانئ قانونی هاتییه ناسین، ټیکه مین سولتانی موسلمان بوو دەرګهه بو
(ټستیرادکرنا) قانونی نه ټیسلامی ټه کری.. وټه قی کارئ وی ټهوئ ژ ټه نجامئ
(ټه عه صصوبا مه زه بهی) و(سلبییه تا صوفیاتییی) هاتی دەرګهه بوو بی دینییی ل
تاق کر.

وټسیار ل ټیړئ ټه شه یه: ټهرئ د ناڅ ټی ګیله شوکئ دا هه لوبستی مروټین
خودی چ بوو؟

بو بهرشف دئ بیټین: مروټین خودئ ټهوین هه ردهم کویر وهویر بهرئ خو ددهن،
دهمئ ټوممهت د قی کراسی دا دیتی وان تی ټینا دهر کو ټوممهت یا بهر ب
به رزه بوونه کا ب ترس ټه دچت، به رزه بوونه کا وه سایه ټه ګهر خودئ نه کته یا به ردهوام
بت دئ بهرئ ټوممهتئ دته هندئ کو ناسنامه یا خو ژ دهست بدهت، لهو وان ب
ره نګه کئ (مه وضوعی) بهرئ خو دانه واقعی ټوممهتئ ب ټنیه تا چاره سه رکرنا
ګرفتارییان.. مروټین خودئ په یوهندییا دهرمانی ب دهردی ټه ژ بیر نه کر، وان باش
دزانی فسادا عه قادی ودویرکه فتنه ژ راستییا ټیسلامئ ټه ګه را سه ره کی یا
فسادا (ټجتماعی و سیاسی وټقتصادی و علمی)یه. لهو دهمئ ټهو ب ده سنی شانکرنا
دهرمانی را بووین وان ژ عه قیدئ دهست پی کر.. چاوا؟

سهرهاتییا (شیخ الإسلام أبو عبد الله محمد بن عبد الوهاب النجدي)
باشترین بهرشفه بو ټی ټسیارئ..

کورئ عه بدلوه هه بابئ وټیناسه یه کا کورت:

✽ (شیخ الإسلام) ناڅئ وی (موحه ممه ده) کورئ شیخ (عه بدلوه هه بابئ)
کورئ (سوله یمانئ) ته میمییه، ل سالا ۱۱۱۵ مشه ختی (به رانه ر ۱۷۰۳ ز) ل

باژېړې عوبهینه ل باکوړا (ریاضی) ل دهقرا نهجدی ژ جهزیرا عه‌ره‌بان هاتبوو سهر دنیا‌یی.

❁ بابی وی شیخ (عبدلوه‌ه‌هاب) قازیی باژېړی بوو، وئیک ژ زانایین نافدارین دهق‌ره‌ی بوو، وقتی ئیک‌ی کار د شیخ موحه‌ممه‌دی کر کو همر ژ زارو‌کینیا خو و ب دورستی ل هفت سالیی قه‌ستا زانایین دهق‌ره‌ی بک‌ه‌ت پی‌خه‌مه‌ت داخوازک‌رنا زانینی و ل دوازه سالیی ئه‌و ژ نه‌جدی ده‌رک‌ه‌فت وقه‌ستا وه‌لاتی حجازی کر، وچوو باژېړی پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- دا ل نک زانایین ویری علمی بخوینت.

❁ ل مه‌دینی س‌ه‌یدای قه‌ستا هله‌قا شیخ (عبدللاهی نه‌جدی) کر وصه‌حیحا (بوخاری وموسلمی) ل نک خواند ه‌تا ئی‌ج‌ازا علمی ه‌دیسی ژ وهرگرتی، وچونکی زانایي ه‌دیسی یی نافدار (موحه‌ممه‌د ه‌یاتی سندی) ژی هنگی ل مه‌دینی بوو س‌ه‌یدای قه‌ستا وی ژی کر وده‌رسین ه‌دیسی وشریعتی ل نک خواندن.

❁ څان ه‌ردو زانایین مه‌زن (عبدللاهی نه‌جدی وموحه‌ممه‌د ه‌یاتی سندی) کارتیک‌رنه‌کا به‌رچاف د هزر ویرین س‌ه‌یدای دا کر، وبه‌ری وی دا به‌ره‌څانیا ژ سونه‌تی ونه‌یاره‌تیا بیدعه ویدعه‌چییان، وچونکی څان ه‌ردو زانایان عه‌قیده‌یه‌کا سه‌له‌فی یا پاقر ه‌ه‌بوو وان به‌ری شاگرده‌یی خو دا خواندنا کتیبین عه‌قیدئ یین دورست، وه‌کی کتیبین (ئیمام ئه‌حمه‌دی وئبن ته‌یمیه‌ی وئبن قه‌ییمی).

❁ ژبلی څان ه‌ردو زانایان س‌ه‌یدای زانین ژ گه‌له‌ک س‌ه‌یدایین دی ژی وهرگرتبوو، وه‌کی: (ئیسماعیلی عه‌جلوونی) و(موحه‌ممه‌دئ ئه‌حسائی) و(عه‌لیبی داغستانی) وگه‌له‌کین دی.

❁ پشتی چند ساله‌کان ژ مانا وی ل مه‌دینی ئه‌و زق‌ری باژېړی خو عوبه‌ینئ ل نه‌جدی، وه‌ه‌یامه‌کا دريژ پیغه نه‌چوو وی ده‌ستویری ژ بابی خو خواست کو قه‌ستا شامی بک‌ه‌ت دا بو خو زانینی ژ زانایین ویری ژی وهرگرت.. ئینا بابی وی ده‌ستویری دایی.

❁ وچونکی سەیدای زانیبوو کول باژێری بەصرایی ھندەک زانییەن ھێژا ھەنە وی ڤیا ڤیکا خۆ د وێری ژێ بیخت وەلمی بوو خۆ ژ وان ژێ وەرگرت، وگاڤا ئەو گەشتییە بەصرایی وی قەستا زانیەکی سەلەفی شیخ (موحەممەدئ مەجموعی) کر، و دەرس ل نک وی خواندن.. ووی دیت ئەف سەیدایە ژێ گەلەک ژ واقعی ئوممەتی یێ دلکولە، لەو ل سەیدای مسۆگەر بوو کو گەلەک زانا ھەنە ب ڤی واقعی ئیشەوی ڤرازی نینن بەلێ ھەر ئێک ژ بەر ئەگەرەکی خۆ بی دەنگ دکەت.

❁ ل بەصرایی قەناعەت بوو سەیدای چێبوو کو دڤیت ئێک ھەبت باخفت، راستیی بوو خەلکی دیار بکەت و بەرێ وان بدەتە سوننەتی، ئەگەر نە خەلک دئ میننە د نەزانی و بی فامییا خۆ دا، لەو ھەر ل وێری وی دەست ب نقیسینی کر و ھندەک کتیبێن بچوێک نقیسین ھێرش تیدا دانە سەر وان بیدعەیین کو د ناڤ خەلکی دا دبەلاڤ، و داخواز کر کو خەلک ل مەنەجی کیتابی و سوننەتی بزڤرن.

❁ بیدعەچییان ژ خودانیین طەریقێ و مەزھەبیین بەرتەنگ ب ڤی کارێ وی نەخۆش بوو، و بەرگەریان کر کو نەخۆشیی بگەھیننە شیخ موحەممەدی و سەیدایی وی شیخ موحەممەدئ مەجموعی، حەتا دویماییی مەسەلە گەشتییە ھندی خەلکی بەصرایی بچوێک و نەزانیین خۆ ب شیخی ڤا بەردان، و وان دا ب دویش وی قە حەتا ئەو نەچار کری کول نیڤا ڤۆژەکا گەرم بی ئاڤ و نان بوو خۆ ژ بەصرایی ڤرەڤت، و بەر ب ناحییا (زوبەیر) قە بچت.

❁ دەمەکی ئەو مال (زوبەیر)، پاشی قەستا دەڤەرا ئەحسانێ کر و ل وێری بوو میڤانی شیخ موحەممەدئ شافعی، پاشی پستی دەمەکی زڤری باژێری خۆ عوبەینی، و ھزرا چوونا شامێ ژ سەری خۆ ئینا دەر.

❁ گاڤا زڤرییە عوبەینە دیت بابێ وی یێ چوویە (حەریملایی)، ئینا ئەو ب دویش بابێ خۆ دا چوو، و ل وێری ئاکنجی بوو، و خواندنا خۆ ل نک بابێ خۆ تمام کر، و ل حەریملایی بوو جارا ئێکی سەیدای ب ئاشکەرایی دەست ب بەلاڤکرنا گازییا خۆ کر و د دەرس و کتیبێن خۆ دا وی ھێرش دانە سەر وان بیدعەیان یێن کو

د ناڅ خه لکی دا دبه لاف، ومه نه بجی کیتاب وسوننه تی بو خه لکی رو هن وئاشکه را کر. وئاشکه رایه کو نه ف گازیه ل دلین بیدعه چی ومه زهه بییان خوش نائی، وچونکی ده سه لات هنگی یا فان رهنکه مرو فان بوو وان شیخ نه چارکر کو ژ باژیرئ هریملائی ده رکه فت وهر ب عوبه نیی فیه مشهخت بیت.

❁ مه زنی عوبه یینه هنگی میره کی نه جدی بوو دگوتنی: (عوثمانی کورئ حمه دی، فی میری گه لک که یف ب گازیا شیخی ده ات، لهو وی ب سنگه کی به رفره فیه پیشوازی لی کر، وسوز دایی پشته فانییا وی بکه ت.. لهو شیخی ب ئاشکه رایه ده ست ب به لافکرنا مه نه بجی سه له فی کر، وئالایی سوننه ت وجه ماعه تی بلندکر و ب پشته فانییا میری نهو هه می مه زارین خه لکی طه و اف ل دور دکر ودوعا بو خو ژئ دکرن هه رفاندن، نهو تی گه هاندن کو نه ف کاره یی دورست نینه، و ژ لایه کی دی فیه شیخی میر پالدا کو (حودودین شرعی) وه کی د قورئانی دا هاتین ب کار بینت، وته شجیعا زانایان بکه ت کو کتیبین عه قیدا دورست ل مزگه فت ومه دره سان بیژن.. و ب فی رهنکی باژیرئ عوبه یینه بوو جهی به لافکرنا گازیا کیتابی وسوننه تی.

❁ ده نگ وباسین شیخی ومیری ل جه زبری به لاف بوون، بیدعه چی ونه زانان ب فی چندی نه خوش بوو، وهنده ک ژ وان چونه نک میری نه حسائی وگوتنی: ل عوبه یینه مرو فیه کی ده رکه فتی دبیزنی (موحه ممه دی کورئ عه بدلوه هابی) دورثمناتییا دینی دکه ت، وئاخفتنن نه جوان د ده ر حه قا وه لییان دا دبیزت، ودبیزت: باب وبایرین هه وه دنه زان بوون.. وحه تا دویماهییی، ژ وی که لیشا حه تا نه فزو ژ می گوه لی دبت! میری نه حسائی رابوو کاغه زه ک بو میری عوبه یینه هنارت، تیدا ژئ خواست نهو موحه ممه دی کورئ عه بدلوه هابی بکوژت، نه گهر نه نه یاره تی د ناچه را وان دا دی پهیدا بت.. وچونکی بهرگرییا میری نه حسائی ب میری عوبه یینه فیه نه ده ات وی گوته شیخی: نه ز هه ز دکه م تو ژ باژیرئ من ده رکه فی. لهو شیخ نه چار بوو داخوازا وی ب جه ئینا.

د گهل ئبن سعودی:

ل سال ۱۱۵۸ مشهختی، دهمی ژییی سهدای پینجی وپینج سال، نهو ژ عویهینئ دهركهفت وچوو درعییی ل نك میرئ وئ (موحه ممه دی کورئ سعودی)، ئبن سعودی گهلهك كهیف ب گازیا شیخی هات وسوز دایی پشته قانییا وی د بهلاقرنا وئ دا بکهت، وپیخه مهت قئ ئارمانجئ وان دهستین خو کره تیکدا، ئیکی ب زانیئا خو ویئ دی ب دهسه لاتا خو، وهردووان پهیمان دا ئالایی سوننه تی ل دهقهره نه جدئ بلند بکهن، وهندی بشین بهرگریا بیدعه وشركئ ونه زانیئ بکهن.

جزیرا عه ره بان نهوا هنگی ب ناخی ل بن دهسه لاتا دهوله تا ئوسمانی- ل سهر هژماره كا نه یا کیم ژ میرنشین و حاکمیاتین بچوبک ولیککهفتی یا پارچه کری بوو، وئەف چهنده گهلهك ل دلئ دهوله تی دهات.. گاڤا شیخ هاتییه درعییی ومیرئ وئ پشته قانییا وی کری، شیخی کاغز بو گهلهك میر وزانایا یین جزیرئ هنارتن، وتیدا ژ وان خواست نهو دهستین خو بکهنه تیکدا ژ بو بهلاقرنا ئیسلا ما راست ودورست، یا دوبر ژ وهربادان وتهفسیراتین بهرتنگ وخهلهت، وئەف چهنده ب خو کارهك بوو ل دلئ دهوله تی نه دهات؛ چونکی ئیکبونا میرین دهقهرئ لاوازرنه بو دهسه لاتا دهوله تی ل سهر وان.

بهرسقا هژمارا مهزنتر ژ وان میر وزانایین شیخ موحه ممه دی کاغز بو هنارتین نهو بوو وان گوټ: نهم ریکا باب وباییرین خو بهرنادهین نه گهر خو یا خهلهت ژی بت!

میرئ درعییی ئبن سعودی دهست دا هیژئ وهژماره كا جه وبایژپان ئیخستنه بن دهستی خو و ل سهر میرنشینا خو زیده کرن، وههر جهه کئ وی شهگرتبا وی (خودودین) شهرعی ب جه دئینان، وزانا وقازی لی ددانان؛ دا علمئ شهرعی یئ دورست بهلاف بکهن.

ل قى دەمى شىخ يى بەردەوام بوو د دەرسگوټن وكتيب نفيسينى دا، و ژ لايهكى دى قه وى چاقدىرى ل كار وبارتن دىنى يىن ميرنشينا ئبن سعوودى دكر، ئەوا پوژ پوژ پوژى بەرفرەھ بووى ھەتا ل سالا ۱۱۸۷ باژپرى (رياض) ئ ژى قه گرتى.

مرنا شىخى وبەرھەملى وئ:

ل ھەيڤا (ذو القعدة) ژ سالا ۱۲۰۶ مشەختى (بەرانبەر ۱۷۹۱ ز) د ژيىى نۆت وئىك ساليىى دا شىخ موھەممەدى كوپى عەبدلوهھابى چوو بەر دلوقانييا خودى پىشتى بەرھەمەكى ھىژا ل پىشت خۆ ھىلاى.. وژبلى بزاڤىن وى يىن بەردەوام د دەرسگوټن وبەلاقىرنا زانىنى دا، سەيداي ھژمارەكا كتيب ونامىلكەيىن ب بەا ل پىشت خۆ ھىلاينە ھەتا ئەڤرۆ ژى مفا ژى دئىتە دىتن، ويا زانايە كو وى د نفيسينىن خۆ دا (تەركىزەكا) باش ل سەر دياركنا عەقىدا ئىسلامى يا دورست كرىيە، و ژ بەرھەمىن وى يىن ناقدار:

۱- (كتاب التوحيد).

۲- (مسائل الجاهلية).

۳- (ثلاث عشرة رسالة في التوحيد والإيمان).

۴- (مختصر السيرة النبوية).

وگەلەكىن دى كو ھەمى نوکە د يازدە بەرگىن مەزن دا چاپ بووينە.

ومرنا شىخى کارەكى مەزن د زانا وتىگەھشتيىن وى سەردەمى كر وگەلەك ژ وان شعر ب مرنا وى قەھاندن، ژ وان زانايىن ناقدار: شىخ (محمد بن إسماعيل الصنعاني) خودانى كتيب (سبل السلام) ئەوى ھىشتا د ساخييا سەيداي دا شعر پى قەھاندين ومەدھىن وى كرىن، وئىمامى (شەوكانى) خودانى تەفسىرى وكتيبا (نيل الأوطار).

سالوخەتىن شىخى:

ئەو دېرۆڭقانين ژياننامەيا شېخ موحەممەدى نقيسى دېيژن: ئەو مەرۆڭەكى نەرم وھەلىم بوو، يى ناڭچاڭ قەكرى و دل فرھە بوو، و دەستى وى ھەردەم بۆ ھارېكارىيى و خېرخوازىيى يى قەكرى بوو، مەرۆڭەكى رحەت و نەرم بوو د گەل ھەر كەسەكى ب تنى د گەل وان نەبت يىن نەيارەتياا كىتاب و سوننەتى دكر، ئەو ل سەر وان يى دژوار بوو، وھندى مەرۆڭەكى مەرد بوو گەلەك جاران وى ژ مالى خۆ خەرجى ل طەلەبىن خۆ يىن فەقىر دكر، وھندەك جاران وى مال دەين دكر وھارېكارىيا مەرۆڭين پىتقى پى دكر، ئەو مەرۆڭەكى خودان ھەببەت بوو وگەشەتى ژ ناڭچاقان دپەشى.

دېرۆڭقان (ئبن بشر) دېيژت: ((ب راستى ئەو (شېخ الإسلام) بوو، زانايەكى مەزن بوو، بەرەكەتە علمى وى خەلك ھەمى قەگرتىبوو، خودى سوننەت ب وى ب سەرئىخست وئوممەت ب وى سەرفەرازكر، ل وى دەمى ئىسلام د ناڭ خەلكى دا بوو يە تشتەكى غەرب ئەو ھات ودين بەلاڭ كر، ئالايى جىھادى بلندكر و تەوھىدا دورست نىشا بچويك و مەزنان دا...)).

گازىيا شېخى و كارتىكرنا و ل سەر ئوممەتى:

ئەو بزاقا (شېخ الإسلام) بەرى پتر ژ دوسەد سالان ل جەزىرا عەرەبان پى رابووى دئىتە ھژمارتن ئىكەمىن پىڭاڭا موكم د رىكا چاككرنا واقعى ئوممەتى يى ھەڭچاخ دا ھاتىيە ھاڭىتن، گازىيەك بوو ئەگەر ھنگى ئوممەت پى ھشيار ببا رويىي دېرۆكى دا ئىتە گوھارتن، بەلى مخابن ئەو ئوممەتە ب (سلبىيەتە صوفىيان) و (تەعەصوبە مەزھەبىيان) ھاتىيە بەنجكرن كەفتىبوو خەوەكا گران لەو ھزركر ئەو

گازىيا دئىتە گوھان كابووسەكى موزعجە دڭىت بىتە بى دەنگ كرن!

شېخ موحەممەدى د قىيا ب گازىيا خۆ يا سەلەفى ئوممەتى ل راستىيا ئىسلامى ھشيار بكەت، و بەرى وان بەدەتە مەنەجى كىتابى و سوننەتى، دورست د ئىسلامى بگەھن و دورست ب كار بىنن، ئەو نە ئىكەمىن زانابو دېرۆكا ئىسلامى د قى مەجالى دا نىاسى، بەلكى گازىيا وى ھەر طايەك بوو ژ دارا وى گازىيى يا ئىمام ئەحمەدى وئبن تەيمىيە و گەلەكىن دى ب خوھ و خوينا خۆ ئاڭداى.. بەلى

گهلهک لا هه‌بوون چهز دکر ئوممهت نفتی بمینت؛ دا ئارمانجین وان ب جه- بئین، لهو فان لایان هه‌مییان ده‌ستین خو کرنه تیکدا وبوونه ئیک چه‌پهر دژی گازییا شیخی وبزاقا وی یا خورت.

ل ده‌می شیخ هاتی وده‌نگی خو ب گازییا خو بلندکری ده‌وله‌تا ئوسمانی بهر ب لاوازی وه‌لوه‌شیانی قه‌ دچوو، ده‌وله‌تین ئورووپییان (و ب تاییه‌تی بریتانیا وفهره‌نسا ورووسیا) به‌رگه‌ریان دکر پیکا هله‌وشیانا قی ده‌وله‌تی خوش بکه‌ن، وخه‌ون ب وی رۆژی قه‌ ددیتن یا ئەف ده‌وله‌ته‌ تیدا دم‌رت، وئهو میراتی وی ل خو لی‌کفه‌ دکهن.. وچونکی گازییا شیخی نه‌ج‌دی پیکا چاره‌سه‌رک‌رنا وی ف‌ه‌سادا عه‌ق‌اندی بوو یا ده‌وله‌تی پشته‌قانی لی دکر، وچونکی وان دزانی ههر جاره‌کا ئوممهت د گازییا شیخی هات، و ل راستییا ئیسلامی زف‌ری خه‌ون وخه‌یالین وان دی خاف ده‌رکه‌فن، وان به‌رگه‌ریان کر ئاسته‌نگان ب‌یخه‌ن د پیکا قی گازیی دا؛ دا خه‌لک ل دۆران کۆم نه‌بن.. وئ‌ه‌قه‌ یا غه‌ریب نینه، به‌لی یا غه‌ریب ئەو بوو ده‌وله‌تا خیلافه‌تی ب خو ژی ب قی گازیی نه‌خۆش بوو وبۆ دیرۆک د‌ق‌یت ب‌ته‌ گۆتن کو گونه‌ها مه‌زن یا دوژمناتییا ده‌وله‌تی بو قی گازییا (اصلاحی) دکه‌فته‌ ستوبی وان خودان شاشکین مه‌زه‌هب په‌ریس و‌طه‌ریقه‌چی یین سولتان وه‌ تی گه‌ه‌اندی کو شیخ موحه‌مه‌د وه‌قالین وی کۆمه‌کا دز وجه‌رده‌چیانه‌ ر‌یک‌ی ل خه‌لکی دگرن، ونه‌یاره‌تییا شیخ ووه‌لییان دکهن ودوژمنین ئیمامین مه‌زه‌هبانه، وناهی‌لن که‌س صلاوه‌تان بده‌نه‌ سه‌ر پ‌یغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن-.. وه‌تد.

ووه‌کی به‌ری هنگی فان ره‌نگه‌ مروّقان بی به‌ختی ل (ئبن ته‌یمیه‌ی) کری کو وی د‌ق‌یت ئنقلابه‌کی ل سه‌ر سولتانی بکه‌ت، وه‌سا هنده‌کان گه‌ه‌انده‌ سولتانی ئوسمانی ژی کو ئەف شیخه‌ وه‌قالین وی (حزبه‌کا سیاسینه‌) لی دگه‌ریین ده‌وله‌تی پارچه‌ پارچه‌ بکه‌ن وئوممه‌تی ژیکفه‌ بکه‌ن.

بۆچی (وه‌ه‌هابی)؟

ودا ئەف مەرۆڤه پتر قەناعەتیی بۆ سولتانی و بۆ خەلکی ژێ چێ بکەن کو شیخ
وهه‌قالین وی جماعەتەکا جوداخوازن و گازبیا وان گەفەکا مەزنە ل سەر ئیسلامی،
رەببون دو پینگاڤ د قی دەلیقەیی دا هاقیتن:

یا ئیککی: وان ژ طەریقەچی ومەزەه‌بیان خواست کو دەست بەدەنە نقیسینا
کتیب ونامیلکەیان دژی شیخی و گازبیا وی، وتشتی غەریب ئەو بوو ئەو کەسین
دژی شیخی کتیب نقیسین کەس ژ وان ئەو نەبوو یی پیزەکا ب تنی ژێ ژ کتیبین
شیخی خواندی یان د گەل پوینشتی ودان وستاندن د گەل کری! ودا ئەو خەلکی وه
تیی بگەهینن کو شیخ موحمەد خودانی مەزەه‌بەکی نوییە رەببون بەرگەریان کر دا
ناڤەکی ل سەر وی وهه‌قالین وی بدانن ووان پی بەدەنە ناسین، چ ناڤ بداننە سەر؟

ئەگەر بیژنی: (سەلەفی)، ئەڤە دێ بۆ وان بته مەدح؛ چونکی مەعنا وی
ئەو ئەو ل دویڤ (سەلەفین) ئوممەتی دچن، ئەگەر بیژنی (موحمەمەدی) نەکو
هەندەک هزر بکەن ئەو ل دویڤ پیغەمبەری -سلاڤ لی بن- دچن، وئەڤە ژێ ل دلێ
وان نائیت، گۆتن: یا باش ئەو ئەم بیژنی: (وهه‌هابی)، ئەڤ ناڤە یی نوییە
و ل بەر خەلکی دێ یی غەریب ب، و ب راستی دانانا قی ژ لایێ وان قە ل سەر
داخوازکەری تەوحید و مەنەجی سەلەفی نیشانا بی فامییا وانە، ئەگەر نە ما
بابی شیخی (عەبدولوهه‌بابی) چ پەیوەندی ب گازبیا وی قە هەیه؟

ودەمی دوژمنین گازبیا سەلەفی دیتی قی پینگاڤی چو پیڤه‌ نه‌هات و بەر بەرە
گازبیا وی د ناڤ وه‌لاتین موسلمانان دا یا بەلاڤ دبت وزانایین ناڤدار یین
پشته‌قانییا وی دکەن، ئەو ترسان بزافین وان سەری نەگرن، لەو وان پینگاڤا دووی
وان هاقیت.

وپینگاڤا دووی: ئەو بوو وان سولتان وه‌سا تی گەهاند کو بزاقا (وهه‌هابیان)
تەمەررودەکا سیاسییە ل سەر دەوله‌تی، لەو دڤیت هیژ د گەل وان بیته ب
کارئینان، وئەو ب ئەزمانی عەسکەری د گەل وان باخڤن.. وئەو بوو سولتانی
ئوسمانی دەستویری دا والیی خۆ ل مصری -زەلامی فەرەنسا- کو دربه‌کی

عەسكەرى بوشىنتە (وھەبىي) يېن نەجدى، ئەو والىيى دۆڭمىنى سەرى دەلەتتى
وھەقالى نەيارىن دەلەتتى ژ ئوروپىيان د گاقى دا فەرمانا سولتانى ب جە ئىنا،
وېشتى لەشكەرى وى (يى سەركەفتى!) زقريبە مصرى ئنگليزان نىنەرى خۆ
(فورستر سادلىر) ھنارتە مصرى دا پىروزباھىيا دەلەتا ئنگليزان بگەھىنە
لەشكەرى مصرى، ما نە تەقنەكى غەربە؟!

ودىرۆك قەدگىرت كو (ابراھىم پاشا) ى دەمى ھېرشا خۆ كرىبە سەر وەلاتى
نەجدى وحجازى وى ھندەك جۆقېن مۆسىقى وتياترۆ د گەل خۆ بىر و دەمى وى
فەرمان دای ھندەك زانايتىن سەلەفى يېن وەكى شىخ (سولەيمانى كورې عەبدللاھى
كورې شىخ موھەممەدى) بېنە كوشتن، وى ژ جۆقېن خۆ يېن مۆسىقى خواست ئەو
موسىقى د بەر را لى بدەن؛ دا پتر كەرىپىن وان قەكەن!

وھەژى گۆتنيپە كو: دۆڭمىن گازىيا شىخى ب قان ھەر دو ھېرشىن خۆ قە
(يا ھەزرى ولەشكەرى) نەشيان وئ دوئماھىيا دلئ وان دخوازت بۆ قى گازىيى
بدانن، بەلكى پۆژ بۆ پۆژى قى گازىيى بەر ژ خۆ دا، ھەتا ئەو پۆژ ھاتى يا
كارتىكرنا وئ يا ئىجابى گەھشتىيە ھەمى لايىن جىھانا ئىسلامى، ئەو بوويە
ھىقنىنى وان ھەمى گازىيىن (إصلاحى) يېن پىشتى ھنگى ل جىھانا ئىسلامى سەر
ھلداين.

ئەو ژىن مرۇقايىنىيا خودى ھلبىزارتى

دویر نینه ھندەك كەس ھەبن ژ ڤان ناڤ ونیشانان ھېبەتى بىمینن وپسیار
بکەن: ئەرى ما چى دبت ژن ژى مرۇقايىنىيا خودى ھلبىزىرن وبگەھنە رېزا مرۇقېن
خودى؟

ژن ئەوا د چاڤېن گەلەك نەزانان دا چىكرىبەكا نزم وبى بەيايە، ژىدەرا
خەلەتیبى وگۈنەھى وسەرداچوونىيە، چاوا دى گەھتە پىكەكى ب كىر ھندى بىت ئەم
بىژىنى: مرۇقا خودى؟

ھېشتا ھندەك كەس ھەنە ب قى نزمىيى بەرى خۆ ددەنە ژنى، نە ژ بەر چوب
تنى چونكى ئەو ژنە، لەو ئەف مرۇقە د ھەمى حسیيىن خۆ دا شاش دېن ھەمى
راستیيان دەرئشیف دكەن.. قىجا پىخەمەت دياركنا شاشیيا ڤان رەنگە مرۇقان مە
خواست د قى ناڤرا تايبەت دا ئەم چەندەكى ل دۆر وان ژنان باخڤىن يىن مرۇقايىنىيا
خودى ھلبىزارتى؛ دا بۆ ھەر كەسەكى ئاشكەرا بىت كو رىكا مرۇقايىنىيا خودى ل بەر
ژنى ژى -وەكى مىرى- يا قەكرىبە. ھەر وەسا دا بۆ مە ئاشكەرا بىت كو ھژمارەكا
مرۇقېن خودى ژ زەلامان، ژ وان يىن ناڤ و دەنگى وان د ناڤ خەلكى دا دبەلاڤ،
ئەو بوون يىن ل سەر دەستى ھندەك ژنېن مرۇقېن خودى ھاتىنە پەرودەدەكرن، ھەتا
رۆژەك ھاتى ئەو شىايىن بگەھنە وى بلندیيى يا ئەو گەھشتىنى.

د پشت ھەر مەزنەكلى را ژنەك ھەيە:

ئىمام (سوفيانى ئەورى) -ئەوى بەرى نوکە مە بەحس ژى كرى- ژنەكەكى ژ
مرۇقېن خودى ئەو ل راستىيا زوھدى ھشياركر بوو، وەكى ژ قى سەرھاتىيى
ئاشكەرا دبت:

دهمى سوفيانى ل باژېړې كووفه دهست ب وەرگرتا همدیسې كړى دهيك ا وى
 گوتې: كورې من! بو خو بخوينه وبلا ته چ خه نهبن، نهز ب تهمشيبا خو دې ته ب
 خودان كهه.. نهى كورې من! هر جار هكا ته دهه هرف خواندن بهرې خو بدې نهگهر
 تو چو نههاتبييه گوهارتن وچول ته زېده نهبت، تو بزانه نهوا ته خواندى چو مفا
 نهگهاندييه ته. ووهسا چييوو سوفيان ب تهمشيبا دهيك ا خو هاته ب خودانكرن، و ب
 شيرهتا وې كړ، ههتا روزهك ب سهر دا هاتى نهو بوويه (امير المؤمنين) د علمي
 همدیسې دا.

و ل جههكې دى سوفيان بهحسې دهسپيكا خو دكهت وديژت: ((ژنهكا
 عبادتهكه ل كووفه ههبوو دگوتنې (بنت أم حسان)، روزهكې نهز چوومه مالا وې،
 من ديت مالهكا خالييه ب تنې چيسيلكهكا درياى لې ههبوو، گاڅا من حالې وې
 ديتى من گوتې: ته هندهك پسماميتن زهنگين يتن ههين، ما نهگهر تو داخوازي ژ
 وان بكهى نهو هندهك زهكاتا خو بدنه ته چيتر نينه ژ څى حالې يې تو تيدا؟ ئينا
 نهو ل من زڅړى وگوت: نهى سوفيان ههتا څى دهليقه يې تو د چاڅين من دا گهلهك
 بووى، بهلې ژ نوكه ويځه تو د چاڅين من دا هاتييه خوار.. نهى سوفيان تو ژ من
 دخوازي نهز دنيايې ژ وان بخوازم يتن دنيا نه د دهستى دا؟ ب خودې كهمه نهز
 شهرم دكه دنيايې ژ وى بخوازم يې دنيا د دهستان دا...)).

هنگى سوفيانى كره گرى، ژنكې گوتې: نهى سوفيان بيژه (الحمد لله)،
 گوت: من گوت (الحمد لله)، وې گوت: ته همددا خودې كړ؟ من گوتې: بهلې،
 وې گوت: قيجا پيتقييه تو شوكر ا خودې بكهى كو وى تهوفيقا ته داي ههتا تو
 همددا وى بكهى، سوفيانى گوت: من شهرم ژ خو كړ نهزمانى من نهگهريا، وگاڅا
 من قياى دهركهڅم وې گوته من: نهى سوفيان! تيرا مرؤڅى ههيه كو مرؤڅ يې نهزان
 بت نهگهر وى كهيف ب زانينا خو هات، وتيرا مرؤڅى ههيه كو مرؤڅ يې زانا بت
 نهگهر نهو ژ خودې ترسيا، نهى سوفيان! تو بزانه هندی دله ژ كهفتنې رزگار نابت
 ههتا ههمى خهمپن وى نهبنه ئيك خهه!

سوفيان دبیژت: هر جاره‌کا دبوو شه‌ف شه‌ف ژنکه دا رابت ده‌ست ب نقيژين شه‌في کت وبيژت: ئيلاهي! نوکه هر ئيک وخوشتقيي خو يين ماینه د گهل ئيک، ونه‌ز يا مایمه د گهل ته ئه‌ی خوشتقي. وگاڅا هنده‌کان گوتبايي پيچه‌کي بو خو رازي، نه‌و دا بيژت: رازانا د قه‌بري دا تي‌را من هه‌يه.

سوفيان دبیژت: من به‌ري خو دا خو و به‌ري خو دا وي من خو ديت نه‌ز چو نينم.

(بشر نه‌لحافي) نه‌وي ته‌قوا گه‌هشتيه‌ نک وي وراوه‌ستياي دبیژت: من ته‌قوا بو خو ژ خویشکا خو وه‌رگرتيه‌.. خویشکا وي نه‌وا سه‌ره‌تیه‌کا وي د گهل ئيمام نه‌حمه‌دي پشتي ده‌ليقه‌يه‌کا دي دي څه‌گوه‌يزين.

زاهدی ئوممه‌تي (عه‌بدللاهي کورئ موباره‌کي) حه‌تا مري ژي ب ژنکه‌کا خودان باوه‌ر يي داخبا‌ر بوو، جاره‌کي وي نه‌و ل مه‌که‌هي ديتبوو نه‌و چل سال بوو ژ نايه‌تين قورئاني پي‌شه‌تر چو ناخفتن ژ ده‌قي وي ده‌رنه‌که‌فت بوون، نه‌و دترسيا گوتنه‌کا خه‌له‌ت بيژت قي‌جا خودي غه‌زه‌بي لي بکه‌ت.

ژن.. ده‌مي دبه‌ مروه‌قا خودي:

مروه‌ق -چ ژن بت چ مي‌ر- ده‌مي دگه‌هته پي‌که‌کا بلند د باوه‌ريي دا، ودبه‌ مروه‌قي خودي، قيانا خودي ب ره‌نگه‌کي وه‌سا دکه‌فته د دلي دا کو ژ خودي پي‌شه‌تر نه‌و که‌سي دي نه‌بينت، وچونکي نه‌و که‌سي دي نابينت نه‌و ژ که‌سي دي ناترست، ومرن وي ژ حه‌قيي پاشقه لي ناده‌ت، ما نه‌ خوديه‌ رزي دده‌ت؟ ما نه‌ نه‌وه خو‌شيي ونه‌خو‌شيي دده‌ت؟

- به‌لي!

قي‌جا بو‌چي نه‌و هي‌شيي ژ ئيکي دي بکه‌ت، يان ژ ئيکي دي بترست؟

فیرعه‌ون، نه‌وي حه‌تا نه‌قرو نافي وي بوويه نيشانا سه‌رپرني وستهمکاريي، زړته‌که‌ک بوو ژ وي ره‌نگي ژ خو نه‌دگرت زوي ب زوي ل سه‌ر عه‌ردي ب رې‌شه‌ بچت، غورو‌را وي وسه‌رشو‌ريا ملله‌تي وي نه‌و گه‌هانده‌بو هندي کو هزر بکه‌ت خودايي

بلندتر ئهوه، فيرعهونهكى وهسا بوو مهژيپين خهلكى كليل كربوون، ونهدهيلا كهسهك
بيى دهستويريا وي هزرين خو بكهت يان خهونهكى بينت!

دهمى خودى ثياى دفن بلنديا قى فيرعهونى دهرنشىف بكهت ولاوازييا وي
بهرچاڤ بكهت ژنكهك قيرا بهردا.. (ئاسيايى) كابانينا مالا وي كوفر ب خودينينا
وي كر، وبهرگرييا زرتهكييا وي كر.

چاوا ئهوه فيرعهونى چيا دههليلنت، وبچويكا د زكين دهيكين وان دا دبزينت
ئهقرؤ ژنكهك ههقركييا وي بكهت وپى ل برپارا وي بدانت؟ ئهفه چى نابت!
فيرعهون ب ههمى پىكان هاتى، ونهشيايى.. طهماعكرنى چو پيئه نههات، گهف
وترساندن يا ژ خو بوو، دويماهيى برپار دا ئهوه بيته عهزابدان؛ دا بزانت كانى هيزا
فيرعهونى چهنده..

زهبانپين فيرعهونى ئهوه بر ل سهر خيزهكى شارباى و ل بهر چاڤى رؤژا نارباى
پازاند، دهست وپيپين وي ب عهردى قه زنجيركرن، جار ئاڤا كهلاندى لى
دپهشاند و جار ژى ب پرچا سهرى قه دهلاويست، كهقر دداننه سهر سنگى وبارى بو
خو ب عهزابدانا وي دكر، وئهو ههر يا ب گرئرين بوو، ناڤى خوشتقييى وي يى
ئىكانه ژ سهر ئهزمانى نهچوو، (ئهلالاه، ئهلالاه) ئهوه ئاوازي شرين بوو يى خهमा
وي ل بهر وي سڤك دكر، دويماهيى دهمى عهزاب ژ هيزا وي دژوارتر لى هاتى،
بهريى وي ما ل عهسمانى ودلى وي د گهل ئهزمانى وي يى ژ بهر عهزابى گران بووى
دگوت: خودايى من! تو خودانى منى، تو ئاڤاهييهكى بو من ل نك خو د بهحهشتى
دا ئاڤا بكه، ومن ژ فيرعهونى وكارى وي پرگار بكه. وخودى داخوازا وي ب جهـ
ئينا، ورحا وي ستاند، وئهو ژ ناڤ لهپين زهبانپين فيرعهونى ئينادهر، وسهرهاتيا
وي بو خودان باوهران قهگيرا وكره نمونهيى خوگوريكرنى.

وجارهكا دى ژى مرؤقهكا خودى د گهل قى فيرعهونى ب ههقركى چووبوو:

كچا فيرعهونى خدامهك ههبوو ههر جار كاري وي دكر، رؤژهكى دهمى خدامى
سهرى وي شه دكر، شهيى وي ژ دهستان كهفت وي گوت: ب ناڤى خودى.. كچكى

گوټی: بابی منه خودی؟ خدامی گوټی: نه! ئه لاه خودایی منه وخودایی بابی تهیه، کچکی گوټ: دی بو ته بیژمه بابی خو، وی گوټ: بیژی..

دهمی فیرعهونی ب مهسلا وی زانی گهلهک تهنگاف بوو، چاوا دی چی بت دینی مووسای ریکا خو ل مالا من ببینت؟ دقیت ئهو تشتهکی وهسا بکهت ههیهتا خو بکهته د سهری خهلهکی پا؛ دا کهسهکی دی چاف ل خدامی نهکته، فیرعهونی بریار دا خدامی ب عهپال قه بو وی بینن، چهند دهلیشهیهک بوون خدام هاته ئامادهکرن، فیرعهونی پسیار ژنی کر، وی راستی نهقهشارت وگوټی: من باوهری ب خودی ئینایه، هندی هاتی خدام لیقه نهبوو، فیرعهونی گوټ: مهنجهلهکا مهزن بینن تژی زهیت بکهن وبداننه سهر ئاگرهکی بوش، پاشی وان ژنک ئینا ووان گوټی: یان دی لیقه بی یان ژنی دی کورپی ته ل پیش چاقین ته هاقینه د مهنجهلی دا.. وی گوټ: نهز لیقه نابم، وان کورپی وی هاقینه د مهنجهلی دا و د گافی دا گوشتی وی هلیا، پاشی عهپالهکی وی یی دی ئینا وگوټی: دی لیقه بی یان فی ژنی بهاقینه د مهنجهلی دا؟ وی گوټ: نهز لیقه نابم، ئینا وان ئهو ژنی هاقینه د مهنجهلی دا وسوت، و ب فی رهنگی وان عهپالی ژنکی ههمی سوت، ودهمی دورا وی هاتی وبهری وی ژنی بهاقینه د مهنجهلی دا وی گوته فیرعهونی: داخوازهک ب تنی من ژ ته ههیه.. وی گوټ: بیژه، ژنکی گوټ: نهگهر ته نهز ژنی کوشتم ههستیکی من وعهپالی من پیکفه قهشیره!

خوگوریکهرا ئیک:

وحهتا نهئیه هزرکرن کو ئوممهتا ئیسلامی ژ فان نمونهیی خوگوریکرنی یا بی باره، کهرم کهن د گهل فان نمونهیان:

مالهک ههبوو ژ سی مروقان پیک دهات: دهیک وباب وکورهک، دهمی روناهییا ئیسلامی بهلاف بووی وان ههر سییان دلین خو بو قهکرن، وگهشته ناف ریزا مروقین خودی، دوژمنین خودی گهلهک ب فی چندی تهنگاف بوون، رابوون کهربا خو ههمی دارپته سهر خهلهکی فی مالا بچویک وههژار وکهیفخوش، هپرشهکا

دړنده دا سهر مالئ، ههر ئېك ب لايه كې څه بر، پاشي ههر سئ ل جهه كې كؤم كړن ودهست ب عهزابدانا وان كړ، وهندي عهزابه كا دژوار بوو ههر بېن بېنه ئېك ژ وان دلگرتي دبوو.. وعده تې پېغه مبهري بوو -سلاف لئ بن- ههر رۆژ جاره كئ دا د بهر وي جهي را چت يئ ئه څ خېزان لئ دهاته عهزابدان، دلئ وي بو دحليا وچو پېڅه نه دهات، گاځا دهاته راستا ههر سيبان وئو د څي حالي دا دديتن ب نك وان څه سهح دكر ودگوت: ﴿ صبرا آل ياسر، فإن موعدكم الجنة - ئه ي بنه مالا ياسري صهبرئ بكيشن، ژفاني ههوه بهحه شته ﴾.

ئه گهر ئه و د دنيا يئ دا ههوه بژاله كهن، خودئ ل بهحه شتئ دئ ههوه گههينته ئېك.. ئه گهر ههوه بځيت بهرئ خو بدنه خېزان كا خه لكئ بهحه شتئ بهرئ خو بدنه خېزانا ياسري: ياسرئ كورئ عامري، وژنكا وي سومه ييا كچا خه يياطي، وكورئ وان عه ممار. بابئ وكورئ نوكه دئ هيلين ودهليفه يئ دئ بو دهيكئ خوش كهين؛ دا بزانيان كانئ چاوايه ده مئ ژن بهر په رپن خوگوربكړنئ تومار دكهت..

فيرعه ونئ څئ ئوممه تئ (ئهبووجه لي) څيا سهرهاتيا برايئ خو فيرعه ونئ كه څن دوباره بكه ته څه، وئو ژي قههره مانيا خو ل سهر سهرئ ژنه كا بئ دهسپه لات ب كار بينت، فهрман دا سومه ييا ل سهر خيزئ شاري ي بېته دريژكرن، ودهست وپيپن وئ ب عهردئ څه بېنه گريدان، شيان سهر وچاځين وئ ب ئاسنئ سوركري داخ كهن و ب ئاځا كه لاندئ بسوژن، بهلئ پا نه شيان دلئ وئ داگير بكهن.. رۆژه كئ فيرعه ونئ ئوممه تئ گوتئ: خه بهران بېژه موحه ممه دي وخودايئ وي.

وئ چو پېڅه نه هات دهست وپيپن وئ دگريډاي بوون، لهو ده څئ خو تږي تف كر وسهر وچاځين ئهبو جهه لي پئ ته پر كرن، وئه گهر دهستين وئ هنگي دڅه كړي بان، دوير نينه وئ دهستئ خو دابا پاش وشه څه كا ودها تئ وهرانديا سهرئ وي هڅيا با؛ دا بهلكي عه قلهك هاتبايئ! ئهبو جهه لي دهست دا ږمه كي و ل پيش چاځين كورئ وئ وزه لامئ وئ دربه كئ ودها دانايئ رحا وئ بلندكره بهحه شتئ..

وئەفە ئېكەمىن بەرپەرىڭ خۆگۆربىكەرنى بوو د دىرۆكا ئىسلامى دا ب دەستى
ژنەكا خودان باوەر ھاتىيە تۆماركەن، وئېكەمىن مەرقى ژ ئومەتا موخەممەدى پەرا
خۆ پېشكېشى دىنى خەدى كرى سومەييا بوو.

ئەى خودانىن بەرىخۆدانا نەم بۆ ژنى قى راستىيى باش بزانن!

نەمۆنەيىن بۆلە:

ژن ژى - ۋەكى زەلامى - گاقا بوو ئېك ژ مەرقىن خەدى دىيا ب ھەمى
خۆشەيىن خۆ فە نەشەت پى بەستى ل دلى وى بکەت، يان ئېكا ھند ژى چى كەت
كو ئەو كەسەكى دى ژبلى خەدى بىيىن.

گەلەك ژن ھەنە ئەم دىيىن ژ بەر كىم باوەرييا وان گاقا مالخۆيى وان
دەرت، ئەو ژ ھەمى دلى خۆ ھەزەر دكەن كو ئىدى خەلاس دەرگەھى پەزقى ل وان
ھاتەگەرن، لەو دى بتە لاف لاڤا وان، بۆ قان توخەمە ژنان قان سەرھاتىيىن كورت
دى قەگىرىن:

۱- ل سەر دەمى پېغەمبەرى - سەلاڤ لى بن- دەمى مۇسلمان ژ غەزايەكى
زەپرىن، ژنەكا مۇسلمان چو بەرھاييا لەشكەرى پيسارا زەلامى خۆ كر كانى يى ب
سەلامەتە يان نە؟ گاقا زانى يى شەھىد بوو، ھەندەك ژنەكان - ھەر ۋەكى بۆ
جەرباندن- گۆتى: ئەفە مالخۆيى مالا تە چو، كى دى تە ب خودان كەت؟

ژنەكى گۆتە وان: ب خەدى مەن ئەو نەنياسىيە (رازق) مەن ئەو يى نياسى
خەرا. يەنى: ئەو رەزق ددا مە نە ئەو بوو، خەدى بوو، وئەگەر ئەو مە وچو خەدى
يى ماى ونامەرت ﴿ وَفِي السَّمَاءِ رِزْقُكُمْ وَمَا تُوعَدُونَ ﴾ ۱۲، فَوَرَبِّ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِنَّهُ
لَحَقُّ مِثْلَ مَا أَنْتُمْ تَنْطِقُونَ ۱۳، مەرقىن خەدى باوەرييەكا مەكم ھەيە كو ئەو

رەزقى ددەت ب تەنى خەدىيە، ونە كەسى دىيە، لەو ئەو قەت خەما رەزقى ناخۆن.

۲- (خاتەمى ئەسەم) ناڤەكى گەشە ل ەسمانى زوھدى، ونىزىكە بىژىن ئەو
زوھد د دىرۆكا ئىسلامى دا دو پەيەن بۆ ئېك رامانى. ئەقى خاتەمى سەلەكى

کره دلّی خو بچته هجی، ودهمی وی ئەف داخوازا خو بو خەلکی مالا خو
قەگیرای وان گوتی: چونا هجی ب هەيشان قەدکیش وگاڤا تو چووی ئەم دئ
مینینه بی خودان، تو دئ مه بو کئ هیللی؟ کچهکا حاتەمی هەبوو ژ بابی خو فیری
زوهدی بووبوو، وئ گوت: بهیلن بلا بچت، رزقی مه د دەستی وی دا نینه.

حاتەم چوو، ههچی تشتی د مال دا هەمی عەیللی وی خوار هەتا چو نه‌مای،
ئینا هەمییان گازنده ژ کچکی کرن وگوتی: ئەگەر تو نه‌بای بابو نه‌دچوو، ئەقە ئەم
ماینه برسی، کی دئ پارێیه‌کئ نانی دته مه؟

شان گوتین وان کچک تەنگاڤ کر، ئینا وئ دەستین خو سەرئەقراز کرن
وهه‌وارین خو گه‌هاندنه خودی: یا ره‌بی! تو من شهرمزار نه‌که، تویی رزقی ددهی تو
د هه‌وارا مه وەرە.

وئ رۆژی میری باژیری د بهر خانیکئ وان را بۆری، گازی زه‌لامه‌کئ خو کر:
کانئ هندەک ئاڤی بو من ژ قئ مالی بینه ئەزئ تینیمه. پشتی ئاڤ بو ئینای،
میری پسپارکر: ئەقە مالا کییه؟

هنده‌کان گوت: مالا حاتەمی ئەصه‌مه، میری ناڤ وده‌نگین حاتەمی وزوه‌دا
وی گوھ لی بووبوون، قیا سه‌را حاتەمی بدهت، وگاڤا قه‌ستا مالی کری زانی حاتەم
بی چوویه هجی وکەس نه‌مایه چاڤی خو بدهته مالا وی، ئینا میری ئەو پارین
زیری یین قئ هەین هەمی هاڤیتنه بهر عەیللی حاتەمی وگۆته هەڤالین خو:
هه‌چیئ ئەز بقیم دئ وئ کەت یا من کری، وان ژێ چاڤ ل میری کر وزیرین خو
دانانه ویری وچوون.

که‌یفه‌کا مه‌زن بو عەیللی حاتەمی چیبوو، گاڤا کچا حاتەمی ئەف چەنده دیتی
کره گری، ده‌یکا وئ گوتی: ته‌ خیره؟ کچکی گوت: دادی ئەز ژ بهر هندی یا دگریم
ئەقە عەبده‌ک بوو به‌ری خو دا مه ئەم زه‌نگین بووین، قیجا پا دئ چاوا بت ئەگەر
خودی به‌ری خو بدهته مه؟

۳- وسه رها تيبيا دهيك وبابين عهبدللاهي كورئ موبارهكي بهري نوكه مه
قه گوهاست بوو، وبؤ مه ئاشكهرا بوو كانئ چ زوهد بوو نهو گه هاندييه ئيك، وبؤ
پتر مفا ل قيرئ دئ دوباره كهينه قه:

موبارهك مرؤقه كي ترك بوو، قهدهري بؤ وي حهزكر بوو نهو بته عهبدئ
مرؤقه كي ههمه داني يئ دهوله مهند، نهفي مرؤقي بيستانه كي تير داروبار وخودان
به رههم هه بوو، لهو وي فه زمان ل عهبدئ خو موبارهكي كروو كو حه رهسييئ ل قي
بيستاني بگرت.. رؤژه كي زهلامئ ههمه داني چوو ناف بيستاني وگوتنه عهبدئ خو:
- هنارهكا شرين بؤ من بينه.

نهو چوو هنارهك بؤ كر وئينا، گاغا خوداني هنار شكاندئ وتام كرييئ ديت يا
ترشه، ئينا ب عيجزي قه گوتئ:

- من گوتبوو ته هنارهكا شرين بؤ من بينه نه يا ترش!
نهو چوو هنارهك ژ بنهكا دي كر وبؤ سهييدئ خو ئينا، پشتي سهييدئ تام
كرييئ نهو ژي ترش دهركهفت، ئينا لي هيتاند وگوتئ:
- دياره تو ترشي وشريني ژيك جودا ناكهي؟ نهزي ديژمه ته هنارهكا شرين..
نهو چوو هنارهكا دي ئينا نهو ژي ترش دهركهفت، عهقل د سهري خوداني نهما،
گوتئ:

- تو نابيژيه من مهسه لا ته چيه؟
موبارهكي ب نهدهبه كي زېده قه گوتئ:
- ل من نهگه، ب راستي نهز نزانم كيژ بن يا شرينه وكيژ يا ترشه!
زهلامئ باوهر نهكر.. گوتئ:
- ما ته تام نهكريه هناران؟
وي گوت:

- نهخير.. ته نهزي دانايمه بهر بيستاني دا حه رهسييئ لي بگرم وته
دهستوري نهدايه من كو ژي بخوم.

خودانی بیستانی ژ گوتنا وی حیبه تی ما، وچەند رۆژەکان زیرهقانی لی کر دا
 بزانت کانئ گوتنا وی یا راسته یان نه، وپشتی راستیا گوتنا وی بو خودانی
 بیستانی ناشکەرا بووی ئەو د چاقین وی دا مەزن بوو، وئنیهتەک کره دلی خو..
 رۆژەکی چوو ناف بیستانی و ل نک موبارهکی روینشت وگوتی:

- من کچهکا هەمی گەلەک کەسان یا خواستی، تو بیژی ئەز وی بدەمە کی؟
 موبارهکی گوتی:

- ل جاهلیه تی بهرئ خەلکی ل مالبات و مال مەزنان بوو، وجوھیان
 بهرئ وان ل زەنگینییی بوو، وفەلان بهرئ وان ل جوانییی بوو، و بهرئ قی ئوممە تی
 بی ل دینی.

زەلامی هەمەدانی زقپی مال وسوچهتا عەبدی خو بو ژنکا خو قەگیرا،
 وگوتی:

- ژ موبارهکی پیقەتر کەس ب کپر کچا مە نائیت..

ووی موبارهک ئازاکر وکچا خو دای، وچونکی کۆمبونا وان بو خودی بوو
 نەبوو چو تشتین دی، خودی بهرەکەت هاقیتە قی کۆمبون و (عەبدللاهی کورئ
 موبارهکی) بهرهمی قی دارا پیروژ بوو..

۴- وکانی چاوا مروڤایینیا خودی ئیکا هند ژ خودانی چی دکەت کو ئەو -د
 ریکا خودی دا- ب کەیف خو بهاقیتە د ئاگری دا، وەسا ئەو خودانی وە لی دکەت
 کو فیانا پیغەمبەری ژی -سلاڤ لی بن- د سەر هەر تشتەکی را بیینت:

ل رۆژا ئو خودی دەمی ئەو ب سەری موسلمانان هاتی یا هاتی، کافران کره
 دەنگ کو وان پیغەمبەر -سلاڤ لی بن- بی کوشتی، منافقان ئەف سوچهتە گەهاندە
 مەدین، (ئەنەسی کورئ مالکی) دیژت: رۆژا ئەم ژ شەری ئو خودی زقپین ژنکەکا
 ئەنصاری هاتە بهراھیا مە؛ دا پسارار مروڤین خو بکەت، وگاڤا وی زانی کو باب
 وکور وبرا وزەلامی وی هەمی یین هاتینە شەھیدکرن وی گوت: بیژنە من حالی
 پیغەمبەری چیه؟

هندهكان گوتی: یی باشه ئهقهیه د گهل مه.

وی گوت: کانی نیشا من بدهن.. وگاڤا هاتییه راستا پیغهمبهری -سلاف لی بن- گوتی: ئهز ب دایاب قه گوری ته بم ئه ی پیغهمبهری خودی! پشتی ته ههر موصبیه تهکا ههبت یا سڤکه، هندی تو یی ساخ بی ئهز خه ما تشتهکی ناخۆم.

۵- ودقیت ژ بیر نهکهین کو ههر ل رۆژا ئو خودی ده می تهنگافی ل سهر موسلمانان دژوار بووی، وگهلهک خودان باوهر هژیاین وسهرین ریکا ل بهر بهرزه بووین، وهندهکا شیرین خۆ داناین وگوتین: ما شهرکنا مه بۆچییه مادهم پیغهمبهری -سلاف لی بن- هاته کوشتن؟ هنگی کتهکا کییم ژ خودان باوهران کو ب تبلین دهستی دهاتنه هژمارتن ل سنگی شهر ی بوون و ل دۆرتن پیغهمبهری بوو بوونه مهتالهکی پیلایی دا چو نهخۆشی نهگههنی، ئیک ژ وان (نوسهیبایا کچا کهعبی ئه نصاری) بوو، ئهوا ل وی رۆژی سیزده برین کهفتینه لهشی.. (نوسهیبایی) ل مهیدانا شهر ی کور ی خۆ عهبدللاه دیت یی برینداره وخوین یا ژ برینا وی دزیت، ب نک قه چو برینا وی گریدا وگوتی رابه شهر ی بکه!

۶- هنداکچا عوتبهی ئهوا ل رۆژا ئو خودی ده می دیتی شکهستن کهفته ناف ریزین لهشکهری قورهیشییان پاشپاشکی رهشی وقیزی وهاوارین وی وههقالین وی دگههشتنه عهسمانی، پشتی مروقانییا خودی هلبژارتی وهاتییه د ئیسلامی دا د گهل لهشکهری موسلمانان چوو شهر ی یهرمووکی، گاڤا وی دیتی شهر دژوار بوو وکوشتنهکا مهزن کهفته ناف ریزین موسلمانان، داری خیشهتی ههلیکشا وگوته ههقالین خۆ ژ ژنکین موسلمانان ئهوین ل پشت لهشکهری: وهرن دا دههوارا موسلمانان بچین..

ب ستوینا خیشهتی!!

ژن وعبادهت وترسا ژ خودی:

مروقین خودی -وهکی گهلهک جارن مه گوتی- ههر تشتهکی دنیا یی ده می ئهو دببنن بیهنا مرنی ژئ سهر دکهن.. (یهزیدی رهققاشی) دببژت: ((ئهگهر ته پی

خوش بت بهری خۆ بدهیه خوشییین دنیایی، وهره دا بۆ ته بیژم: د گهل جهنازهکی ده رکهفه ئهها دنیا هه می ئهوه، وهره گاف قهبرهکی د گهل خۆ هه لگره، نه ئاخا وی، هه زرا وی..).

۱- (عهفیرا) ژنه کا خودیناس بوو، هند عیبادت دکر خه لکی ناچی وی کربوو (عهفیرا عیباده تکه ر)، رۆژه کی هنده ک مروشان گوته: دوعایان بۆ مه ژ خودی بکه، وی گوته: ئه گه ر گونه هکار لال ببان پیرا هه وه هه ر نه دشیا باخت، به لی پا خودی خودانی قهنجییان ئه مرئ مه گونه هکاران کریه کو دوعایان ژئ بکهین، خودی جهی هه وه بکه ته به حه شت و مرئی قه ت ژ بیرا هه وه نه به ت!

دبیژن: جاره کی برازیه کی (عهفیرایی) ژ سه فه ره کی زفیری، هنده ک چوونه نک دا مزگینییی بده نی، وی کره گری، وان ب مه نده هوشی قه گوته: ئه قرو رۆژا کهیف وخوشیییه قیجا ئه قه چ گریه؟ وی گوته: ئه ز ب خودی که مه هندی بیرا ئاخه رته ی د دلی من دا هه بت کهیف جهی خۆ ل نک من نابینت، هاتنا برازیی من بیرا من ل وی رۆژی ئینا ده می ئه م بۆ نک خودی دئینه برن، قیجا وی رۆژی یی ب کهیف ویی ب خه م ژیک جودا دبن.

۲- هه ر تشته کی هه ی بیرا وان ل مرئی دئینه قه، له و ب شه ف و رۆژ ئه و له زئ ل خیران دکه ن، (ریاحی قه یسی) ئیک ژ وان مروشان بوو یین کو ب شه ف و رۆژ عیباده ته ی خودی دکر، جاره کی وی ژنه ک بۆ خۆ ئینا.. گوته: ئه ز دی وی جه ربینم کانئ ئه و چ ژنه؟ ل شه قه کی وی خۆ د خه و بر، ل چاریکا ئیکی ژ شه قی ژنک رابوو ده ست ب نقیژان کر و گازی زه لامی خۆ کر، گوته: هلو نقیژان بکه، وی گوته: باشه دی رابم، وړانه بوو.. گاڤا بوویه نیقا شه قی جاره کا دی گازی کرئ، وی گوته: باشه، وړانه بوو، ل دویماهییا شه قی جاره کا دی ژئ خواست ئه و رابت عیباده ته ی بکه ت، به لی ئه و رانه بوو، ئینا وی ریا ح هژهراند و گوته: شه ف بۆری و عیباده تکه رتن قهنجیکار جقاتین خۆ دانان وهیشتا تو یی نقستییی، هه وار ئه قه کی بوو تو ل من کریه به لا؟

۳- (حەبیبی عەجەمی) ژێ ژنەک هەبوو ب شەقی بۆ کرنا عیبادەتی ئەو
هشیار دکر و دگۆتیی: راپە، شەف بۆری، و پێکەکا دویر یا ل بەرا تە هەمی، زادهکی
کیم تە یی هەمی، و کاروانییا بەری مە یا راکری و ئەم یین هیلاین..

۴- پۆژەکی ژنەک هاتە مالا ئیمام ئەحمەدی و دوو پسپار ژێ کرن، گۆتیی: ئەز
ژنەکم تەشی درێسم، هەندەک جارێ ب شەقی چرایێ من قەدمەرت ئەز ل بەر تاقە
هەیقی تەقی خۆ درێسم، ئەری پۆژا د دویش را دەمی ئەز تەقنی خۆ د بەمە بازاری
دا بفروشم ما ئەز بێژمە بکری ئەقە ل بەر چرایێ من یی چیکری و ئەقە ل بەر تاقە
هەیقی؟

ئیمامی گۆتیی: ئەگەر ل نک تە جودا هییهک د ناخەرا هەردو تەقنان دا هەبەت
دقیق بۆ دیار بکەمی.

وئ گۆت: ئەی ئیمام! ئەگەر مەرقی نساخ بنالت ما ئەقە دی ب تە گازندە ژ
خودی؟

ئیمامی گۆت: هیقییا من ئەو ئەو ب تە گازندە بۆ خودی نە گازندە ژ خودی..
پشتی ئەو ژنک ژ مالا ئیمامی دەرکەفتی ئیمامی گۆتە کوپێ خۆ: من گوھ لئ
نەبوویە مەرقەک شان رەنگە پسپاران بکەت، کانێ ب دویش قی ژنکی دا هەپە
وبزانە کانێ دی چتە کیژ مالی..

عەبدللاهی کوپێ ئیمامی دییژت: ئەز ب دویش دا چووم من دیت ئەو چوو
مالا (بشر ئەلحافی) من پسپارا وئ کر، گۆتن: ئەو خویشکا بشرییه، گاڤا ئەز
زقیمیە نک بابی خۆ و من گۆتییی: ئەو خویشکا بشری بوو، وی گۆت: من دزانی
ئەف ژنە دقیق خویشکا بشری بت.. و ئەقە ئەو بوو یا بشری دگۆت: من زوهد یا بۆ
خۆ ژێ گرتی.

فاطمایا کچا عہدلمہ لکی خاتونیا بنہ مالا (نومہ ییہ)ی

باژپری دیمہ شقی، پایتہ ختا حوکمدارییا بنہ مالا (نومہ ییہ)ی، ل روژا
نہینییی دہی ہیشا صفہ ری ژ سالا نوت ونہی مشہختی، د حالہ تہ کی نہ یی
طہ بیعی دا دژیا، ل بہر سنگی مزگہ فتا مہزن نہوا دکہ فتنہ نیشا باژپری وپشتی
ہنگی ب ناقتی (جامعا نمہوی) ہاتیہ نیاسین، قہرہ بالغہ کا مہزن ہہبوو،
زہلامین دولہ تی و میرین بنہ مالا خہلیفہ ی ژ برا وبرازا وپسمامین وی ہمی تیک
دہاتن و تیک دچوون، پستی ل باژپری بہ لا قہووی کو سولہ یمانی کوری عہدلمہ لکی
خہلیفی نمہوی یی حہفتی یی نساخہ، نیزیکہ باژپر ژ حہرہ کی وہاتن وچوونی یی
قالا بت، چونکی حہرہ کا باژپری ہمی کہفتبوو حہوش و بہر دہری (قہسرا کہسک)
نہوا دکہ فتنہ بہر قیبالا جامعا نمہوی، کزچکا قہسری یا تری نمہیر وقائدین
لہشکہری وزہلامین دولہ تی بوو، ہر ٹیک ل جہہ کی یی پروینشتی بوو وگوہی وی
ل دہری وئ مہزہ لی بوو یا خہلیفہ تیقہ کانی چ دہنگ وباسین نوی دی ژئی ٹین،
چونکی دیعیہ تہک ب دزی قہ دہاتہ بہ لا قہرن کو خہلیفہ یی د سہکراتی دا.

ل لاییی دی یی قہسری ژی، ل جہی ژنکان، ہژمارہ کا نہ یا کیم ژ ژنکین
بنہ مالا (نومہ ییہ)ی کوم بوو بوون، وگوہی وان ژی ل سہر دہنگ وباسین نوی یین
خہلیفہ ی بوون، وان وہسا د خو دئینا دہر کو نہو ب خہمن ژ بہر خہلیفہ ی وترسن
نہو ژ قی نہ خوشیا خو رانہ بت، و نہو ب خو گہلہک ژ وان د دل دا حمز دکر خہلیفہ
زوی بمرت ب شہرتہ کی نگہر ہات وخیلافہ تپستی وی یا زہلامی وئ بت، دا نہو
بہتہ خاتونیا قہسرا کہسک نہوا ہر خہلیفہ کی نوی یی (بہیعا) وی بیتہ کرن مالا

خو دئینتی، وژنکا وی دېته خاتوینا څی قهسری ئهوا گهلهک کهس خهونان پټقه دبین.

بی دهنگیې مهزلهکا خهلیفه د ناڅ خو دا پیچا بوو، خهلیفه ئهوی ل سهر تهختی درېژکری پشتی ئیشا وی گران بووی هنارته ب دویڅ زانایې مهزن (رجائی کورئ حیهوه) ی را، کو ئیک ژ زانایېن تابعیان یېن مهزن بوو وههر جار خهلیفه ی پسپارین خو ب وی دکر، وپشتی ئهڅ زانایه هاتی خهلیفه ئهمر کر وی ورهجائی بهیلنه ب تنی د گهل ئیک، و ژ دهرقه ی مهزله خهلیفه گهلهک کهس ههبوون دلین وان ب لهز خو دقوتان، چونکی هتا وی دهمی خهلیفه کهسهک نهکربوو (ولی العهد) بوو خو پشتی وی بېته خهلیفه، لهو ههر ئیکي ژ برا وپسمامین وی د دل دا دگوت: بهلکی ئهو من بکهته خهلیفه!

گاڅا ئیش ل خهلیفه دژوار بووی خهلیفه څیا کورئ خو ئهییووبی ئهوی هیشتا بالغ نهبووی بکهته خهلیفه ل شوبنا خو، وکیتابهک ژی ب څی چهندي نقیسی، ئینا رهجائی گوتی: ئه ی (أمیر المؤمنین) تشتی خهلیفه د قهبری وی دا دپارېژت ئهوه ئهو مروڅهکي چاک ل جهی خو بدانت، گاڅا وی ئهڅ ناخفتنه گوډ لی بووی زانی ئهو یی چ دېژت، لهو کاغزا خو دراند، پاشی گوتی: پا توچ دېژی بو کورئ من یی دی داوودی؟ رهجائی گوتی: ئهو یی چوویه قهسطه نطینیی و تو نرانی کانی دی ژڅریت یان نه، خهلیفه گوت: پا توچ دېژی بو عومهری کورئ عهبدلعزیزی؟ وی گوت: هندي ئهز وی دنیاسم ئهو مروڅهکي باشه.. خهلیفه گوتی: تو راست دېژی، بهلی ئهگهر ئهز وی بدانمه جهی خو کورپن عهبدلمهلکی فتنهکي دی کهن، وبهلا خو ژ وی قهناکهن وهسا تی نهبت ئهز ب وی شهرتی وی بدانمه جهی خو کو پشتی وی ئیک ژ کورپن عهبدلمهلکی بېته خهلیفه.. رهجائی گوتی: تو راست دېژی، یهزیدی کورئ عهبدلمهلکی بلا پشتی عومهری بت.

خهلیفه سولهیمانی کورئ عهبدلمهلکی کیتابهک ب څی چهندي نقیسی وختم کر وئهو گرت وجابا زهلامین بنهمالا خو هنارت وهمی کو مکر، وعهد ژ وان

وهرگرت کو ئهو بهیعی بدهنه وی یی وی ناڅی وی د کیتابا خو دا نقیسی و ل سهر ب خیلاف نهچن، ووان عهد دایی، وخهلیفه ی گوته (رهجائی): بلا کیتاب ل نک ته بت، وتو وی نیشا کهسی نهده هندی نهزی ساخ بم.

حیبه تییا زهلامین بنه مالا (ئومه ییه) ی زیده تر لی هات پستی وان نهف ته صهروفا خهلیفه ی دیتی، وخوزییا هر ئیک ژ وان ئهو بوو ئهو بزانت کانی چ د کیتابا خهلیفه ی دا ههیه، عومه ری کورئ عهبدلعه زیزی خو گه هانده زانایی ناقدار رهجائی کورئ حه یوه ی وگوته: بابی مقدامی، تو باش دزانی کو سوله یمان گه لهک هه ز ژ من دکهت، وئهو تحترامه کا زیده ل من دگرت، څیجا نه گهر تو بزانی کو وی خیلافهت یا دایه من بیژنه من هیشتا نهوی ساخ دا نهز بجم بیژمی من عهفی کهت ژ څی چهندي، چونکی نه گهر ئهو مر ئیدی فایده ناکهت، رهجائی گوته: ب خودی حهرفه کی نهز بو ته نابیژم، ئینا عومه ر ب عیجزی ژ نک وی دهرکهفت، پستی هنگی هشامی کورئ عهبدلمه لکی هاته نک رهجائی وگوته: بیژنه من کانی سوله یمانی کی دانایه جهی خو، نه گهر نهز بم دا خو بی دهنک بکم، وئهو نهز نه بم دا بزنام دی چ کهم، رهجائی چ بو وی ژی نه گوته، ئینا نهوی دهستین خو لیكدان وگوته: دی کی بت نه گهر نهز نه بم!؟

ل رهخی ژنکان ژی ژ قهسری عهینی حیبه تییی هه بوو، ژنکه کا خودان جوانی وهه بیته ل رهخی دیوانی یا روینشتی بوو، کهسی پوبته یه کی تاییهت نه ددایی، چونکی هزر هه می بو هندئ دچوون کو هر چاوا بت خاتوینا قهسری یا پاشه پوژئ ئهو نابت، راسته ئهو کچا عهبدلمه لکییه وخویشکا سوله یمانییه، بهلی زهلامی وی (عومه ر) نه کورئ خهلیفه ییه ونه برایی وییه، وعهده تی خهلیفین نه مهوی ئهو نه بوویه ئیک ژ وان کور وبرا هه بن رابت پسمامه کی خو بکهته (ولی العهد) بو خو، (فاطمایا کچا عهبدلمه لکی) ب خو ژی چو طه مه عی د هندئ نه بوو ئهو خاتوینا ئیکی بت ل قهسری یان نه، ماده م ئهو د چاڅین پسمامی خو عومه ری دا خاتوینا ئیککییه، وهه چی تشتی وی دڅیت یی ژی کیم نینه، وصه دمه بو ژنکین دیوانی

هممیان چیبوو دهمی خه بهر ژ لایي مه جلسا زه لاماڼ څه هاتي کو خهليفه مر، بهلي صه دمه يا مرنا خهليفه نه بوو، چونکي نهو تشته کي موته وقع بوو، بهلي نهو ژ بهر هندئ بوو دهمي وان زاني کو خهليفه پسمامي خو عومهر يي دانيه جهي خو، و ب رهنګه کي نه يي ټيکسهر عه هدا ژ کورپن خو وبراين خو وهرگرتي کو نهو بهي عي بدنه عومهر، وچند دهلېڅه يه کين کورت بوون په خي ديواني نهوي فاطما لي بوو سهرئ ديواني، چونکي ههر جهه کي مرؤڅه کي مهن لئ بت نهوه سهرئ ديواني! ودهمي ديوان څه ره څي ژنکين نه ميران څه مان دا رپک بو ژنکا خه ليفي نوي بيته څه کرن، وهوين چ ديژن بو وي ژنکي نهوا ژ نشکه کي څه خو بينت کابانييا زه لامه کي وهسا يي پتر ژ بيست دهوله تين نوکه د بن دهستان څه، ژ وهلاتي نه فغانستان بگره ل رؤڅه لاتي وحه تا تو دګه هيه وهلاتي مورتانيا وئسپانيا؟ فاطما زڅري څه سرا خو وچاڅي وي مال زه لامي وي کاني کهنګي دي ټيت دا فهرمانې بدهت مالا وي بو (الدار الخضراء) څه سرا خه ليفان بيته څه ګوهاستن، نهو جهي خاتوبين بنه مالا (نومه ييه) ي هممیان بهر لي..

ول څيرئ مه نه څيت ب دريژي به حسي عومهر بکهن، وکاني نهو کيه، چونګي بهري نوکه مه نه څ چنده ناشکرا کريه، بهلي مه دڅيت بيژن: گاڅا زانايي تابعيان (ره جائي کورئ حيه وي) کيتابا خهليفه پستي مرنا وي بو زه لامين بنه مالا (نومه ييه) ي خواندي وګه هشتييه ناڅي عومهر، سهر بهر هاته وهرګيران و (صه دمه) بو ګه له کان چيبوو هشامي کورئ عه بدلمله کي رابوڅه وګوت: نه م څه بهي ناده يني چاوا خيلافه ژ مالا مه دهرکفت، ره جائي ګوتي: ب خودي تو ژ بهي عا خو ليڅه بي سهرئ ته دي ژ سهر قالي ته راکم! رابه هره دهستي.. هنگي نهو مه جوور بوو بهي عه دا عومهر، ودهستي وي گرت وبره سهر مينه بهري وګوت: مادم نه څ شوله ژ دهستين کورپن عه بدلمله کي دهرکفت (انا لله وانا اليه راجعون)، عومهر ګوت: بهلي مادم نهو ګه هشته من (انا لله وانا اليه راجعون)، پاشي عومهر دهست ب ناخفتي کر وګوت: ګهلي مرؤڅان هوين همي

دزانن ئەف بەلایە بیتی داخوازا من کەفتە د ستوبی من دا، وکەسی بۆ قی چەندی نە
رەئیا من ونە رەئیا چو موسلمانان ژى وەرەگریتییه، ژ بەر قی چەندی من هوبن ئازا
کرن کو ژ بەیعا خو لیقه بین، ومن ئەف کارە نهقیت، قیجا کانى ههوه کى دقیت
وی بۆ خو هلبژێرن..

گاڤا خەلکی ئەف چەندە ژى دیتی هەمییان ب ئیک دەنگ گازی کر: مە تو
هلبژارتی، و ژ تە پیقهتر مە کەس نهقیت.

عومەر و فاطما:

ئەو سى رۆژ بوو فاطمائی زەلامى خو نەدیتی، چونکی ئەو ب سەرۆبەرئ
قەشارتە خەلیفەى قە یى موژیل بوو، ژبلی کو ئەو بووبوو زەلامى ئیکى د دەولەتى
وکار هەمی کەتبونە سەر ملی وی، گاڤا فاطمائی سەرۆبەرئ وی دیتی دا بیژی
ئەقە سى سالا وى ئەو نەدیتییه هند هاتبوو گوهورین، عومەر ئەوئ بەرى وی
وېشتى وی بیتا خوش دفرى وهكى پیره میرهكى حەفتى سالى لى هاتبوو، گاڤا
عومەر ب ژۆر کەفتى دبیژن: دەنگى گریبی ب سەر مالی کەفت .. بەلى دەنگى
گریبی، وئەگەر نە عومەر و فاطما بانە دا دەنگى تللییان بلند بت، وشەرەت
وبەقلاوہ دا ئینە گیران!

عومەری گۆتە ژنکا خو: ئەى فاطما تو یا دبینى بارەكى چەندى گران کەفتە
سەر ملین من، پسپارا قى ئوممەتى هەمیى دى ژ من ئیتەکرن، وحتا ئەز حەقى
وان ب دورستى ژ سەر خو راکەم وەختى من هەمی دى ب وان قە چت، وئەز دترسم
ئەز هند موژیل بىم قیجا ئەز سستیى د حەقى تە دا بکەم، و د قى دنیایى دا
کەسەک من وهكى تە نهقیت، بەلى من نهقیت ئەز زولمى ل تە بکەم، قیجا ئەگەر
تو تەحەممولا وی رەنگى ژبانى نەکەى یى من بۆ خو هلبژارتى وتە دل د دنیایى
هەبت، ئەز دى تە فریکەمە مالا بابى تە..

فاطمائی گۆتى: وتو دى چ کەى؟

عومه‌ری گۆتئ: ئەف هه‌می مال وپاره‌یی بنه‌مالا ته‌ کۆمک‌ری هه‌می مالئ
 ئومه‌تییه‌، ب ته‌عدایی ژ وان یئ هاتییه‌ ستاندن، ومن ل به‌ره‌ ئەز وی مالی
 هه‌میئ بۆ خودانان بزق‌رینه‌فه‌، وئەز دئ ژ خۆ ده‌ست پئ که‌م، هه‌چی مالی من
 هه‌ی دئ زق‌رینه‌ (بیت المال) ئ ئەو پاره‌یا عه‌ردی نه‌بت یا من که‌دا ده‌ستئ خۆ
 ک‌ری وئ ب تنئ دئ هیلم دا پئ بزیم..

فاطمایئ گۆتئ: بۆچی؟

وی گۆت: من نه‌فسه‌کا (طه‌مووح) یا هه‌ی هه‌ر تشته‌کئ ئەز گه‌ه‌شتیمئ دلئ
 منئ چوویه‌ تشته‌کئ بلندتر، ده‌مئ خیلافه‌ت گه‌ه‌شتییه‌ من دلئ من چوو تشته‌کئ
 بلندتر کو به‌حه‌شته‌.

وگافا گۆتینه‌ عومه‌ری مالا خۆ بینه‌ (قه‌سرا که‌سک) جه‌ئ خه‌لیفان وی گۆت:
 نه‌ ل پشتا مزگه‌فتئ -جامعا ئەمه‌وی ل نئزبکی قه‌برئ سه‌لاحه‌ددینی نوکه‌-
 خانیکه‌ک منئ هه‌ی دئ ل وئ‌رئ بم.. یه‌عنئ: ئەو قه‌سرا به‌ری هنگی ئەو تیغه‌ ئەو
 ژئ هیلا، وچوو د وی خانیکئ قه‌ یئ ل سه‌ر وئ پارچه‌یا عه‌ردی هاتییه‌ ئافاکرن یا
 وی ب که‌دا ده‌ستئ خۆ ک‌ری.

هه‌لو‌یستئ فاطمایئ دئ چ بت کچا خه‌لیفه‌ی، وخویشکا چار خه‌لیفان، ئەوا
 هه‌ر ژ زارۆکینییا خۆ د ناڤ زب‌ر وزینه‌تان دا مه‌زن بووی، وبابئ وئ ئەو ب نازداری
 مه‌زنک‌ری، ئەق‌رۆ پشتی زه‌لامئ وئ بوویه‌ خه‌لیفه‌ ووی هزرک‌ری هنده‌ دنیا هه‌می
 که‌فته‌ د ده‌ستان دا، ئەق‌رۆ زه‌لامئ وئ داخوازه‌کا غه‌ریب یئ ژئ دکه‌ت .. خۆ ئەو
 رستکا د ستوئ ته‌ ژئ ئەوا بابئ ته‌ ب دیاری دایه‌ته‌، ئەو ژئ بی حه‌ق ژ مالی
 ئومه‌تئ یا هاتییه‌ راکرن، دق‌یت وئ ژئ بزق‌رینییه‌ (بیت المال)ئ..

ئیک ژ دو رێکا ل به‌ر خاتوینا بنه‌مالا (ئومه‌ییه‌ی) هه‌بوو: یان دنیا یئ
 هلب‌ژب‌رت وزب‌ر وزینه‌ت وخویشییئ، یان: مالا خه‌لیفئ نوی ئەوئ ک‌رییه‌ دلئ خۆ
 بیرا خه‌لکی جاره‌کا دی ل (سیره‌تا باپیرئ خۆ عومه‌رئ ئیکئ) بینته‌فه‌، وئ چ ک‌ر؟

گوتی: ئەمى (أمیر المؤمنین) وى بکه يا ته دقیت، ئەزا د گەل تە، وئەز ب خودی کەمە ئەز یا وەسا نابم ل بەرفرەهییی هەقالینییا تە بکەم، و ل دەمى تەنگاڤییی تە بەیلمە ب تنی، ئەزا رازیمە ب تشتی تو پى رازی بی.. و فاطمایى زیڕ و زینەتا خو ژ بەر خو کر، وکرە د دەستی خەلیفەى دا، دا ل خزینا دەولەتى بزقینتەڤە.

هەندەك سەرھاتى ژ ژینا فاطمایى:

وحەتا ھوین ھالى فاطمایى یى نوى بزنان، ل ڤیڤى ب تنى دو سى سەرھاتیین کورت ژ ژینا وى یا نوى دى بو ھەو ھەگىڤم، ژینا وى یا نوى پشتى بوو یە خاتونى ئىکى د وى دەولەتى دا یا نیڤا ەردى ل وى دەمى ڤەگرتى: ڤۆڤەکى ژنکەکا ھەژار ژ مصرى ھاتبوو ڤسیارا ڤەسرا خەلیفەى کر، ھەندەکان گوتى: ھەڤە فلان جەى مالا وى یا ل وىڤى، و بەرى وى پشستا مژگەفتى، گاڤا ئەو ڤوویە وى جەى خانیکەکى بچویک دیت، وى ھزرکر ئەوان مڤۆڤان ترانە بو خو یین پى کرین، ڤوو بەر ەەرگەھى و پشتى ب ژۆر کەفتى ژنکەک دیت ل سەر دۆشەکەکا پنیکرى یا روینشتییە و ھەندەک جلیکین کەڤن یین ل بەر، یا تەقنى ڤى دکەت، و ب ڤەخ وى ڤە زەلامەکى وى تەقنى د دیوارى دەوسیت، پشتى وى زانى ئەڤ ژنک کابانییا خەلیفەى ئەو مەندەھۆش بوو، فاطمایى گوتى: تە خێرە تو ھەندە یا حېبەتى، وى گوتى: ئەزا ژ ھالى تە مەندەھووشم تو ژنکا (أمیر المؤمنین) ى ڤاوا تو یا ب ڤى سەر و بەرى یى ل نک ڤى زەلامى؟ فاطما گڤڤڤى و گوتى: نى ئەڤ زەلامى دەستین وى د تەقنى ڤا ئەو (أمیر المؤمنین)..

و ھوین ڤسیارا حېبەتى و مەندەھووشییا وى ژنکى نەکەن کانى ڤەند زیدەتر لى ھات.

و جارەکا عومەر نساخ بوو، ڤسمامى وى (مەسلەمەى ڤوڤى ەبدلمەلکى) ھات سەرا بەدت، دیت جلیکەکى ڤڤڤى یى د بەر ئینا گۆتە خویشکا خو فاطمایى: ئەڤ کراسى د بەر (أمیر المؤمنین) ى یى ڤڤڤیە ژ بەر بکەن و بو بشۆن، وى گۆت:

باشه، پوژا د دویف هات مهسله مه جاره کا دی هات ودیت هه ر ئه و کراس یی دبه ر خه لیفه ی، ئینا ب عیجزی شه گوته خویشکا خو فاطمایئ: ما من نه گوته بو ته کراسئ خه لیفه ی بشوئن شه رمه خه لک یی دئیته نک؟ فاطمایئ گوته: ب خودئ ژ وی کراسی پیقه تر وی چو کراس نین!

وعومهری خلمه تکاره کئ ب تنئ هه بوو، کوره جحیلک بوو، پوژه کئ دهمئ سفرا خوارنئ هاتیبه دانان، بهرئ خو دایئ نیسکه، ئینا ب عیجزی شه گوته: نیسک، نیسک، ما دئ هه پو نیسکئ خووین؟ فاطمایئ گوته: کورئ من! شه خوارنا (أمیر المؤمنین) ییه.

وپوژه کئ دلئ (أمیر المؤمنین) ی چوو تری، ئینا چوو مال گوته ژنکا خو فاطمایئ: چو دهرهم ته نینن ئه م هنده ک تری بو خو پی بکرین؟ فاطمایئ گوته: تو (أمیر المؤمنین) ی وته دهرهمه ک نینه تری بو خو پی بکرئ؟ عومهری گوته: ما نه ز چ بکه م ئه و پارین من هه ی تیرا من ناکه ن، بهلئ صه برا ل سه ر قئ چیتره ژ ناگرئ جه هه مئ.

وعومهری هه قاله کئ چاک هه بوو، پوژه کئ عومهری گوته: شقیدی هه مییئ نه ز نه نشستمه، من هزرا خو دقه بری دا دکر، وی زه لامی گوته: پا تو چ دبیزئ نه گه ر پشتی سئ پوژان تو بچی قه بری قه که ی وبهرئ خو بدیه حالئ خودانئ وی پشتی گوشتئ وی دحه لیته وکرم به رده نئ، وئو ئه و بوو یی جلکین تازه دکره به ر خو وبینین خوش ل خو دکرن؟ گاڤا وی ئه ف ئاخفته گوته: عومهری هند کره گری هه تا دلگرتی بووی، ئینا فاطمایئ گوته ئیکئ: کانئ قئ زه لامی ده ریخن، پشتی ئه و زه لام ده رکه فتی فاطما چوو ژور وئاف ل سه ر وچاقان کر هه تا هشیار بووی، گاڤا عومهری چاقین خو قه کرین دیت فاطما یا ل هنداف سه ری دکه ته گری، گوته: تو بوچی دکه یه گری؟ وئ گوته: بیرا من ل مرنا ته هات دهمئ تو ژ دنیا یی بار دکه ی ودچی به رانبه ر خودئ رادوه ستی حالئ ته دئ چ بت، قیجا گریا من هات.

هیشتا ئه و یی ساخ فاطمائی ل سهر دکره گری، وپشتی ئه و مری وئ هند ل سهر کره گری هتا چاقین وئ کول بووین.. پوژدهکی برایی وئ هشام خهلیفی نوی، و برایی وئ یی دی مهسلهمه هاتنه نک وئ دکره گری، گوئتی: ته چ دقیت ئهم دحازین، وئ گوئ: گریبا من نه ژ بهر مالهکی یان نعمهتهکییه، گریبا من ژ بهر سهرهاتییهکا وییه نوکه هاته بیرا من، وان گوئتی: کیژ سهرهاتییی؟

گوئ: شهفهکی وی نقیژ دکر، دهمی گههشتیهه قی ئایهتی: ﴿يَوْمَ يَكُونُ النَّاسُ كَالْفَرَاشِ الْمَبْثُوثِ﴾ وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ الْمَنْفُوشِ ﴿﴾ دهنکهک ژئ دهر کهت من هزرکر مر، وهنگی ئه و رابوو هتا من گازی کریی دا رابته نقیژا سپیدی.

وگاڤا برایی وئ یهزید بوویه خهلیفه زیر وزینهتین وئ ژ (بیت المال) ئینانه دهر وگوئتی: ئهغه مالی تهیه، وئ گوئ: بیهن، من چو ههوجهیی پی نینه، ئهز ژ وان نابم یین ب ساخیا وی گوهداریبا وی کری وپشتی مرنا وی بی ئهمریبا وی دکهن.

وئهگر بیژن: د پشت هر زهلامهکی مهزن را ژنکهکا مهزن هیه، د پشت عومهری کورئ عهبدلعزیزی را دۆتاما وی فاطما کچا عهبدلمهکی هیه.. ودا حالئ دنباپی باش بو مه ئاشکهرا بت، ل دویماهیپی گوهداریبا قی گوئتی بکهن: خهلیفی عهباسی (ئهبوو جهعهری مهنصور) پوژدهکی گوته عهبدرهحمانی نهقیچرکی ئهبوو بهکری: شیرتهکی ل من بکه، وی گوئ: پوژا عومهری کورئ عهبدلعزیزی مری مالی وی لیکقهکر هر کورهکی وی نۆزده دهرهم گههشتنی، وپوژا هشامی کورئ عهبد لمهکی مری مالی وی لیکقهکر هر کورهکی وی هزار هزار (یهعنی: ملیون) گههشتنی، ومن ب چاقین خو دیت کورهکی عومهری پوژدهکی بارئ سهد دهواران مال کره خیر د پیکا خودی دا، خودی هند دایی، ومن دیت کورهکی هشامی خهلیکی خیر ددانی..

ژفان خودییه!

ل سه‌ری ده‌می مه ده‌ست پی کری مه گۆت بوو: مرۆڤین خودی د دنیایی دا د گه‌شته‌کی دا دژین، ژ نک خودی ده‌ست پی دکهن وبۆ نک خودی دزڤن، دنیا ب هه‌می خوشی ونه‌خوشییین خو ڤه نه‌شیت به‌ری وان ژ ئارمانجی وه‌رگپرت..

د دنیایی دا دژین، به‌لی یی وان ببینت دی هزر که‌ت ئه‌و نه د دنیایی دانه، گه‌شاتییا دنیایی چاقان ل وان تاری ناکه‌ت، گاڤا جاره‌کی دنیا که‌فته پێکا وان، یان دنیایی خو خه‌ملاند وخۆ نیشا وان دا ئه‌و پش‌تا خو دده‌نی وده‌ستان ژێ دشۆن، مانئ مه‌ته‌لا وان ودنیایی -وه‌کی د هه‌دیه‌کی دا هاتی- وه‌کی مه‌ته‌لا وی پێڤنگییه یی ل غه‌ریبیان قه‌ستا بن داره‌کا خوش وه‌وبن دکه‌ت، پاشی رادب‌ت ژێ بار دکه‌ت ودچ‌ت قه‌ستا واری خو دکه‌ت، ئه‌ری ما ژ عه‌قلداریییه ئه‌و ژ به‌ر خوشییا سیبه‌را قی دارئ واری خو یی دورست ژ بیر بکه‌ت؟

مرۆڤین خودی وه‌کی مه‌ مرۆڤن، ب وی که‌یفخۆش دبن یا مرۆڤ پی که‌یفخۆش دب‌ت، و ب وی دئیشن یا مرۆڤ پی دئیش‌ت، به‌لی تش‌تی زیده یی ل نک وان هه‌ی ئه‌وه ئه‌و دژین نه‌ بو ژیانئ چون‌کی ژیانئ پیت‌تی ب وان هه‌یه، وئ‌ه‌ف تش‌ته ل نک هه‌می که‌سان نینه.

مرۆڤین خودی گاڤا دمرن عه‌رد وعه‌سمان، خودان رح وه‌شکاتی بو دگرین وژێ خه‌ریب دبن.. چهند سه‌رهاتییه‌کا عه‌جیبه وان د گه‌ل قی ژینی هه‌ی، رۆژه‌کی ئیکی گۆته (ئوه‌دیه‌سی قه‌ره‌نی): تو وزه‌مان د گه‌ل ئیک دچاوانن؟

وی گۆت: ((ما دی زه‌مان یی چاوا بن د گه‌ل وی زه‌لامی یی ئه‌گه‌ر لی بوو سپیده زان‌ت کانئ دی لی بته ئیقار یان نه، وئ‌ه‌گه‌ر لی بوو ئیقار زان‌ت کانئ دی

لئى بته ئىتقار يان نه، و كانى مزگىنى ب بهحهشتى دئ بؤ وى ئىتته دان يان ب
ئاگرى.. هندی مرنه چو خوشى بؤ خودان باوهرهكى نههئلايه)).

مرؤقئين خودئ ههر چهنده ژينا خو ههميى د خزمهتا مرؤقينيى دا دبهنه
سهرى، بهلى ئهو گهلهك وگهلهك ژ ئاستى مرؤقينيى دبلندترن، د ناف مرؤقئين
دنيايى دا دژين، بهلى ژ دنيايى دشيرقهكرينه، د دنيايى دا ب رؤژينه ومرن فتارا
وانه، گاڤا ئيك ودو ديين ژفانى ددهنه ئيك.. ل كيرى؟

- ل نك خودئ، رؤژا پيىكفه رادبن، دهستين خو دكهنه تيك دا، وقهستا
بهحهشتا خودئ دكهن!

رؤژهكى هندهك مرؤقئين خودئ ل دؤر ههئالى خو (سميط بن عجلان)ى كوم
بوون دا بهحسى غهريبييا خو د قى دنيايى دا بكهن، هندهكان گازنده ژ قى ژينى
كر، ئينا ههئالى وان (سميط)ى گؤت: ((صهبرى ل سهر نهخوشييتن وى بكيشن،
وژقان خودييه..)).

د قى پهيقا كورت دا وى بهريخودانا مرؤقئين خودئ بؤ دنيايى ونهخوشييتن وى
كومكر: ژقان خودييه، بلا چهند ريك يا دوير بت ژى، بلا چهند نهخوشى ههبن وزاد
يى كيم بت، قهيدى ناكهت، ژقان خودييه، ل نك خودئ چو قهشارتى نامينن، چو
حهق بهرزه نابن.

ما دهم هؤيه بؤچى ئهو ب خهم بكهئن؟

رؤژهكى مرؤقهك هاته نك پيغهمبهرى -سلاف لئ بن- گؤتى: ئهى
پيغهمبهرى خودئ! ئهري رؤژا قيامهتى خودئ ب خو دئ حوكمى د ناقبهرا مه دا
كهت؟ پيغهمبهرى -سلاف لئ بن- گؤتى: بهلى.

ئينا ئهو مرؤف ب كهيف قه رابوو وگؤت: مهعنا دئ ب سلامهتى دهرباس
بين. چهند باوهرهيهكا مهزنه.. چهند هزرهكا باشه!

مهلهكك ژ مهلكين دنيايى ئهگهريى مهرد ودل فرهه بت، گاڤا تول ديوانا
وى ئاماده بووى، بلا بهرى هنگى ته چهند تهخسيري د دهر حهقا وى دا كريت ژى،

تو دئ یی دلخوش بی؛ چونکی تو دزانی ئەو دئ ته عهفی کهت و ل ته ناگرت، پا هوبن چ دبیتن بۆ خودی، ئەوئ مه دینی وره حما وی عهرد وعهسمان فهگرتین؟
 مروڤتین خودی باوه ریه کا هندا مهزن ب خودی ههیه چیا یان دله قینت و کهفزان دحه لینت، ئەگه ر تو وان باخیتی وژی بخوازی ئەو رتبارا ژینا خو هه مییی د نیف رتکه کی دا بۆ ته کۆم بکه ن ئەو دئ بیتنه ته:

- کو تو ب هه می فه بۆ خودی ب تنی بی.. ((أن تتجدد لله)).

د فهرهنگا مروڤتین خودی دا ب تنی ئەو کهس یی ئازاده یی بۆ خودی ب تنی عهبد بت، (بشر ئەلحافی) د گۆتته کا خو دا دبیت: ((هه چییی بقییت تام بکه ته ئازادیی، و ژ کۆله تییی رزگار بیت، بلا د ناچه را خو وخودی دا پاقر بکهت)).

کهنگی د ناچه را ته وخودی دا دئ پاقر بت؟

- ئەگه ر خو ته ب خوژی چو پشک وبار د خو دا نهبت، ئەگه ر ته فهرمانا فی ئایه تی ب دورستی ب جه ئینا: ﴿قُلْ إِنْ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ

الْعَالَمِينَ﴾ [الأنعام: ۱۶۲].

مروڤی ئەگه ر ب دورستی (ته جه ررود) بۆ خودی کر و (ته وه ککولا) خو دا سه ر وی خودی وی ناهیتله ب تنی، ودی بهری وی دهته خوشییین قیانی، ئەو قیانا نه چو د بهر را ونه چو د پشت را.. قیانا خودی، ئەو میرگا شین یا مروڤتین خودی خو دده نه بهر سیبه را وی دا ژ گهرما فی دنیایی رزگار ببن، قیانا خودی ئەو ژیه یی ل ژیه یی مروڤی زیده دبت، لهو ئیک ژ وان وی رۆژی حسیب دکهت رۆژا بوونا خو رۆژا ئەو تیدا ب سه ر قیانا خودی هلبوی.

و ل دویماهییی دئ بیتین: ئەی خودا! ئەگه ر چ ته ئەم نه کرینه ژ توخمی مروڤتین خوژی، هیقییا مه ژ ته ئەوه تو دلین مه ب قیانا وان ئاڤا بکه ی، ل دنیایی مه ژ هه ڤالینییا وان و ل ئاخه رتی مه ژ مه ده را وان بی بار نه که ی..

دهۆک ۲۵ / ره مهزان / ۱۴۱۸

نافەرۆك

پەر	نافەرۆك
۶	دیاری
۷	پیشگوتن
۱۱	سالۆخەتین مرۆڤتین خودی
۲۶	زیندیکەری دادیی عومەری کوپری عەبدلعەزیزی
۴۴	مەیموونی کوپری مەهرانی زەلامی قورئانی
۴۹	عەطائی کوپری ئەبوو رەباحی
۵۶	عوروەیی کوپری زوبەیری
۶۳	ئیبیراهیمی کوپری ئەدەهەمی
۶۷	مرۆڤتین خودی د گەل مەزنین دنیا
۷۶	سوفیانی ئەوری
۸۵	خەسەنی بەصری
۹۴	موحەممەدی کوپری سیرینی
۹۹	مالکی کوپری دیناری
۱۰۵	ئیمامی ئەوزاعی
۱۱۱	فوضەیلی کوپری عیاضی
۱۱۸	عەبدللاهی کوپری موبارەکی
۱۳۴	عەلییی کوپری حوسەینی

سالم نه‌قییئ عومهرئ کورئ خه‌ططابی	۱۳۹
ئیمامئ شافعی	۱۴۳
ئه‌حمه‌دئ کورئ حه‌نبه‌لی	۱۵۰
به‌قییئ کورئ موخه‌للدی	۱۶۷
بشرئ کورئ حارثی	۱۷۲
مرؤقئین خودئ وگربیا ژ ترسئین خودئ دا	۱۸۲
سه‌عیدئ کورئ جوبه‌یری	۱۹۰
سه‌عیدئ کورئ موسه‌ییبی	۱۹۸
(شیخ الإسلام) ئ هه‌ره‌وی	۲۰۷
شیخ عه‌بدلقادرئ گه‌یلانی	۲۱۴
مرؤقئین خودئ وجیه‌ادا د ریکا خودئ دا	۲۲۵
سه‌لاحه‌ددینئ ئه‌ییووبی	۲۲۸
عززی کورئ عه‌بدسه‌سه‌لامی	۲۴۷
مرؤقئین خودئ د گرتیخانه‌یی زۆرداران	۲۶۴
(شیخ لاسلام) ئبن ته‌یمیه	۲۷۱
موحه‌مه‌دئ کورئ عه‌بدلوه‌هه‌بابی	۲۹۳
ئه‌و ژنئین مرؤقایینیبا خودئ هلبژارتی	۳۰۴
فاطمایا کچا عه‌بدلمه‌لکی	۳۰۷
ژقان خودئییه	۳۲۶